

**KRAKOWSKA SZKOŁA WYŻSZA
IM. ANDRZEJA FRYCZA MODRZEWSKIEGO**

**FUNDUSZE STRUKTURALNE
I PROGRAMY POMOCOWE
UNII EUROPEJSKIEJ**

PORADNIK PRAKTYCZNY

**PRACA ZBIOROWA
POD REDAKCJĄ KLEMENSA BUDZOWSKIEGO**

KRAKÓW 2003

Rada Wydawnicza:
Klemens Budzowski, Andrzej Kapiszewski,
Jacek Majchrowski, Zbigniew Maciąg

Recenzja:
Prof, dr hab. Helena Tendera-Właszczuk

Projekt okładki:
Wojciech Majchrowski

Opieka wydawnicza:
Halina Baszak Jaroń

Copyright © by Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o., Kraków 2003

ISBN 83-919920-4-7

Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani magazynowana w sposób umożliwiający ponowne wykorzystanie, ani też rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie za pomocą środków elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych, bez uprzedniej pisemnej zgody właściciela praw autorskich

Na zlecenie:
Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Wydawca:
Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o., Kraków 2003

Skład i łamanie:
Wojciech Prazuch

Druk i oprawa: Tercja s.c.

Spis treści

Przedmowa <i>Klemens Budzowski</i>	9
--	---

ROZDZIAŁ 1. *Barbara Oliwkiewicz*

FUNDUSZE STRUKTURALNE I FUNDUSZ SPÓJNOŚCI.....	17
1.1. Wprowadzenie.....	17
1.2. Agenda 2000 - reformy funduszy strukturalnych 2000-2006	18
1.3. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.....	19
1.4. Europejski Fundusz Społeczny.....	21
1.5. Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji dla Rolnictwa.....	22
1.6. Finansowy Instrument Ukierunkowania Rybołówstwa.....	22
1.7. Zasady działania funduszy strukturalnych.....	25
1.8. Cele funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.....	27
1.8.1. Zasięg geograficzny Celów funduszy strukturalnych.....	28
1.9. Fundusz Spójności.....	32
1.9.1. Geneza Funduszu Spójności.....	32
1.9.2. Idea i Cel Funduszu Spójności.....	32
1.9.3. Charakterystyka Funduszu Spójności.....	33
1.9.4. Zasięg czasowy, terytorialny i materialny oraz środki finansowe Funduszu Spójności i ich podział.....	33
1.9.5. Projekty finansowane przez Fundusz Spójności.....	35
1.10. Perspektywy realizacji w Polsce środków strukturalnych.....	36
1.10.1. Podstawy programowe Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w Polsce.....	37
1.10.2. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) dla Polski.....	40
1.10.3. Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) dla Polski.....	41
1.10.4. Instrument Finansowy Rozwoju Rybołówstwa (IFRR) dla Polski.....	42
1.11. Użyteczne adresy.....	43
Załączniki.....	45

ROZDZIAŁ 2. *Magdalena Micek, Magdalena Strama, Bartłomiej Pelikan-Krupiński*

PROGRAMY EDUKACYJNE UNII EUROPEJSKIEJ.....	105
2.1. Wprowadzenie.....	105
2.2. SOCRATES.....	106
2.2.1. Charakterystyka programu.....	106
2.2.1.1. Informacje ogólne.....	106
2.2.1.2. Cele programu.....	107

2.2.1.3.	Uczestnicy programu.....	108
2.2.1.4.	Opis programu.....	108
2.2.1.5.	Procedura. Procedura składania wniosków. Kryteria kwalifikacji.....	110
2.2.1.6.	Użyteczne adresy.....	116
2.2.2.	COMENIUS.....	117
2.2.2.1.	Informacje ogólne.....	117
2.2.2.2.	Cele programu.....	117
2.2.2.3.	Uczestnicy programu.....	117
2.2.2.4.	Opis programu. Comenius 1 - Partnerskie Projekty Szkół. Program Comenius 2 i Comenius 3 - szkolenie kadry edukacyjnej.....	117
2.2.2.5.	Procedura. Procedury zgłoszeń projektów. Procedura oceny projektów. Kryteria oceny merytorycznej projektu (jakości projektu). Priorytety wyboru projektów.....	123
2.2.2.6.	Użyteczne adresy.....	128
2.2.3.	ERASMUS.....	132
2.2.3.1.	Cele i uczestnicy programu.....	132
2.2.3.2.	Uczelnie. Opis programu. Procedura.....	133
2.2.3.3.	Kadra dydaktyczna (nauczyciele akademicy).....	144
2.2.3.4.	Studenci.....	146
2.2.3.5.	Użyteczne adresy.....	149
2.2.4.	GRUNDTVIG.....	150
2.2.4.1.	Informacje ogólne.....	150
2.2.4.2.	Cele programu.....	150
2.2.4.3.	Opis programu.....	150
2.2.4.4.	Procedura składania wniosków.....	153
2.2.4.5.	Użyteczne adresy.....	154
2.2.5.	LINGUA.....	154
2.2.5.1.	Informacje ogólne.....	154
2.2.5.2.	Cele programu.....	154
2.2.5.3.	Uczestnicy programu.....	155
2.2.5.4.	Procedury zgłoszeń i oceny projektów.....	156
2.2.5.5.	Finansowanie projektu.....	156
2.2.5.6.	Realizacja projektu.....	156
2.2.5.7.	Użyteczne adresy.....	159
2.2.6.	MINERVA.....	160
2.2.6.1.	Informacje ogólne.....	160
2.2.6.2.	Cele programu.....	160
2.2.6.3.	Uczestnicy i opis programu.....	160
2.2.6.4.	Procedury aplikacyjne.....	161
2.2.6.5.	Użyteczne adresy.....	162
2.2.7.	Obserwacje i innowacje w systemach edukacyjnych: EURYDICE, NARIC, ARION.....	162
2.2.7.1.	Informacje ogólne.....	162

2.2.7.2.	EURYDICE. Informacje ogólne. Cele programu. Opis programu. Użyteczne adresy.....	163
2.2.7.3.	NARIC. Informacje ogólne. Cele i sposób działania. Uznanalność dyplomów, okresów studiów i kwalifikacji zawodowych w Unii Europejskiej oraz w Polsce. Użyteczne adresy.....	165
2.2.7.4.	ARION. Informacje ogólne. Cele. Uczestnicy i sposób postępowania. Opis programu.Procedura. Użyteczne adresy .	169
2.2.8.	Wspólne działania.....	172
2.2.9.	Działania uzupełniające.....	173
2.3.	LEONARDO DA VINCI.....	174
2.3.1.	Informacje ogólne.....	174
2.3.2.	Cele programu.....	175
2.3.3.	Uczestnicy.....	176
2.3.4.	Opis programu.....	176
2.3.5.	Procedura składania i selekcji propozycji projektów.....	181
2.3.6.	Użyteczne adresy.....	188
2.4.	MŁODZIEŻ.....	189
2.4.1.	Cele programu.....	189
2.4.2.	Struktura programu.....	189
2.4.3.	Uczestnicy programu.....	190
2.4.4.	Procedury zgłoszeń i oceny projektów.....	191
2.4.5.	Realizacja projektu.....	192
2.4.6.	Użyteczne adresy.....	193
ROZDZIAŁ 3. <i>Anna Kosiorowska, Paulina Kowalczyk</i>		
	PROGRAM PHARE.....	195
3.1.	Krótką historia programu Phare.....	195
3.2.	Klasyfikacja programów funkcjonujących w ramach programu Phare.....	197
3.3.	Rodzaje programów funkcjonujących w ramach programu Phare.....	198
3.4.	Phare 2000, Phare 2001, Phare 2002 i Phare 2003	200
3.5.	Ogólne kryteria oceny projektów finansowanych w ramach Phare.....	203
3.6.	Jak uzyskać wsparcie finansowe dla własnego przedsiębiorstwa	204
3.6.1.	Kto może uzyskać dofinansowanie.....	204
3.6.2.	Programy, w których ramach można uzyskać wsparcie finansowe.....	206
3.6.3.	Praktyczne wskazówki dla zamierzających ubiegać się o dotację.....	209
ROZDZIAŁ 4. <i>Magdalena Ślusarczyk</i>		
	ISPA - INSTRUMENT PRZEDAKCESYJNEJ POLITYKI STRUKTURALNEJ.....	211
4.1.	Charakterystyka funduszu.....	211
4.2.	Wdrażanie funduszu ISPA.....	213
4.3.	Wniosek o przyznanie środków finansowych.....	230
4.4.	Zobowiązania i zasady płatności.....	237

4.5.	Zarządzanie i kontrola.....	239
4.6.	Monitoring i ocena skutków realizacji przedsięwzięcia.....	240
4.7.	Informacja i promocja.....	242
4.8.	Projekty ISPA, dla których podpisano obustronnie memoranda finansowe.....	243
4.9.	Użyteczne adresy.....	255
ROZDZIAŁ 5. <i>Jowita Świerczyńska</i>		
SAPARD - SPECJALNY PRZEDAKCESYJNY PROGRAM NA RZECZ ROLNICTWA I ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH . 257		
5.1.	Charakterystyka programu.....	257
5.2.	Program SAPARD - DZIAŁANIE 1. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych.....	263
5.2.1.	Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego.....	264
5.2.2.	Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i marketingu owoców i warzyw.....	267
5.3.	Program SAPARD - DZIAŁANIE 2. Inwestycje w gospodarstwach rolnych.....	269
5.3.1.	Restrukturyzacja produkcji mleka.....	270
5.3.2.	Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych.....	273
5.3.3.	Zwiększenie różnorodności gospodarstw rolnych.....	278
5.4.	Program SAPARD - DZIAŁANIE 3. Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich.....	280
5.4.1.	Zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem.....	281
5.4.2.	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych.....	283
5.4.3.	Gospodarka odpadami stałymi.....	285
5.4.4.	Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich.....	287
5.4.5.	Zaopatrzenie w energię.....	289
5.5.	Program SAPARD - DZIAŁANIE 4. Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.....	291
5.5.1.	Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych	291
5.5.2.	Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich.....	294
5.5.3.	Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich.....	296
5.6.	Program SAPARD. Pozostałe Działania.....	299
5.6.1.	Programy rolnośrodowiskowe - Działanie 5.....	299
5.6.2.	Szkolenia zawodowe - Działanie 6.....	300
5.6.3.	Pomoc techniczna - Działanie 7.....	301
5.7.	Użyteczne adresy.....	301
	Bibliografia.....	305
	Spis tabel.....	312
	Spis schematów.....	315

Przedmowa

Międzynarodowa pomoc gospodarcza przybiera zazwyczaj formę różnego rodzaju przekazów, darów, kredytów i tym podobnych świadczeń realizowanych na warunkach preferencyjnych, ulgowych przez instytucje i organizacje międzynarodowe, ugrupowania integracyjne lub poszczególne państwa w celu pobudzenia lub przyspieszenia rozwoju gospodarczego krajów mniej rozwiniętych lub zacofanych gospodarczo.¹

Pomoc międzynarodowa *sensu largo* to międzynarodowy, nierynkowy transfer środków rzeczowych lub finansowych z krajów lub ugrupowań międzynarodowych mający na celu przyspieszenie rozwoju gospodarczego określonego kraju lub grupy krajów. Tego typu pomoc może wystąpić w formie środków na transformację gospodarki, pomocy humanitarnej i technicznej itp. Natomiast pomoc międzynarodowa *sensu stricto* to transfer środków w ramach pomocy ekonomicznej, finansowej itp.

Pomoc międzynarodowa może przejawiać się w formie: pieniężnej (redukcja długów, sfinansowanie niezbędnego importu, kredytów celowych); inwestycji w infrastrukturę (przed wszystkim ze środków pochodzących z Banku Światowego, Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego banku Odbudowy i Rozwoju); pomocy żywnościowej i doraźnej; współpracy technicznej lub dotacji na transformację gospodarki.²

W literaturze pomoc międzynarodowa klasyfikowana jest według źródeł pochodzenia pomocy, sposobów przekazywania i metod finansowania środków pomocowych względnie zakresu swobody w dysponowaniu środkami przez kraj biorcę środków itp.⁻¹

Z punktu widzenia źródeł pomoc międzynarodową można podzielić na:

- 1) pomoc rządową, realizowaną najczęściej na podstawie umów dwustronnych zawieranych przez rząd kraju dawcy i rząd kraju biorcy pomocy zewnętrznej,
- 2) pomoc wielostronną udzielaną przez organizacje i instytucje międzynarodowe, zwłaszcza przez wyspecjalizowane agencje ONZ, Bank Światowy, regionalne ugrupowania integracyjne, a także organizacje międzynarodowe, takie jak OECD, OPEC itp.,
- 3) pomoc świadczona przez organizacje pozarządowe w ramach akcji humanitarnych, charytatywnych (Międzynarodowy Czerwony Krzyż. Akcja Lekarze bez Granic, itp.).

---

¹ *Dylematy rozwoju. Porównywalność doświadczeń krajów słabiej rozwiniętych i Polski*, pod redakcją E. Butkiewicz, SGH, Warszawa 1992, s. 50, także, P. Kowalczyk, *Międzynarodowa pomoc gospodarcza na przykładzie programu PHARE*, AE, Kraków 1999, s. 5, M. Niezgodą, *Pomoc zagraniczna Unii Europejskiej dla Polski na drodze do integracji*, AE, Kraków 2002, s. 31.

² P. Sarnecki, *Zagraniczna pomoc ekonomiczna. Wybrane kwestie teorii i polityki pomocy dla krajów rozwijających się*, Fundacja Edukacji i Badań nad Pomocą Zagraniczną, Warszawa 1997, s. 22.

⁵ Por. M. Gollis, D.H. Perkins, M. Roenier, D.R. Snodgrass, *Economics of Development*, wyd. II, W.W. Norton & Co., New York, London 1987, s. 363-364, G. Raniś, *The United State and the Developing Economies*, W.W. Norton & Co., Inc., New York 1964, s. 82., P. Sarnecki, *Zagraniczna pomoc ekonomiczna. Wybrane kwestie teorii i polityki pomocy dla krajów rozwijających się*, op. cit., s. 22, cyt. za: M. Niezgodą, *Pomoc zagraniczna Unii Europejskiej dla Polski na drodze do integracji*, op. cit. s. 34-35, także, T. Łamacz, *Międzynarodowa polityka rozwojowa*, „Sprawy Międzynarodowe” 1996, nr 5.

Pomoc międzynarodowa może być zrealizowana w formie:

- 1) pieniężnej (redukcja długów, gwarancje kredytowe, itp.),
- 2) rzeczowej (dostawy żywności, dostawy sprzętu, środków transportu, itp.),
- 3) technicznej i edukacyjnej (kursy, szkolenia, doradztwo techniczne, consulting prawny, ekonomiczny, organizacyjny, logistyczny, itp.).

Z punktu widzenia podmiotów, do których kierowane są środki międzynarodową pomoc można podzielić na:

- 1) pomoc kierowaną do instytucji administracji rządowej (programy modernizacji gospodarki, programy rozwoju regionalnego i lokalnego, programy zarządzania i administrowania w makro i mikro skali, programy rozwoju administracji centralnej i samorządowej, itp.),
- 2) pomoc dla przedsiębiorstw,
- 3) programy ukierunkowane na rozwój małych i średnich firm, rozwój drobnej przedsiębiorczości, itp.).

Powszechnie przyjmuje się, iż motywem transferu środków do krajów potrzebujących jest chęć niesienia pomocy, względy humanitarne i etyczne. Kierowanie środków do określonych sektorów gospodarki, grup społecznych, zawodowych, pozwala często na tworzenie odpowiedniego *image* kraju dawcy, a przy tym na realizowanie określonej strategii politycznej, gospodarczej w kraju, do którego kierowane są środki pomocowe. Niekiedy środki kierowane w ramach pomocy humanitarnej mogą być wykorzystywane do tworzenia lub rozszerzania wpływów politycznych, gospodarczych, promocji firm kraju dawcy środków, rozszerzenia wymiany handlowej, zdobycia nowych rynków zbytu, tworzenia przesłanek dla promocji określonych wzorców zachowania, kultury, stylu życia itp. Pomoc zewnętrzna, której nie towarzyszy odpowiednie zaangażowanie środków własnych kraju biorcy, może prowadzić do pogłębienia dysproporcji wewnętrznych, zaniku przedsiębiorczości, upadku wielu przedsiębiorstw, które wskutek napływu rzeczowych środków pomocowych straciły własne rynki zbytu itp.

Dla kraju przyjmującego pomoc zewnętrzną, zagraniczne środki pozwalają na rozwiązanie wielu problemów bieżących, stwarzają warunki zdynamizowania rozwoju gospodarczego. Impuls inwestycyjny - wzmocniony koniecznością zaangażowania własnych środków - prowadzić może do zdynamizowania gospodarki. Środki zewnętrzne umożliwiają modernizację gospodarki, jeśli są w racjonalny sposób wykorzystywane. Dla kraju biorcy, pomoc zewnętrzna to przede wszystkim czasowe rozwiązanie problemu niedoboru środków finansowych, rzeczowych, możliwość zmniejszenia dysproporcji w rozwoju gospodarczym, rozwiązanie bieżących problemów zaopatrzenia ludności w niezbędne do życia środki, złagodzenie napięć wewnętrznych. Środki zewnętrzne kierowane w ramach pomocy na potrzeby infrastruktury gospodarczej, rozwój szkolnictwa pozwalają na rozwój regionów zacofanych, aktywizację zawodową ludności, kreują przedsiębiorczość. Zminimalizowanie niekorzystnych uwarunkowań pomocy zewnętrznej, stworzenie warunków do przyspieszonego rozwoju, właściwa alokacja środków pomocowych stwarzają warunki do stopniowego likwidowania dysproporcji w rozwoju gospodarczym pomiędzy dawcą a biorcą pomocy międzynarodowej.

Coraz bliższa perspektywa członkostwa Polski w Unii Europejskiej skłania do zapoznania się z procedurami obowiązującymi wszystkie podmioty zainteresowane skorzystaniem zarówno ze środków unijnych w ramach funduszy strukturalnych Unii jak też programów pomocowych i przedakcesyjnych. Wyrównywanie dysproporcji w rozwoju pomiędzy krajami

członkowskimi jest bowiem jednym z podstawowych celów politycznych i gospodarczych Unii Europejskiej.⁴

Niniejsza publikacja *Fundusze strukturalne i programy pomocowe Unii Europejskiej*, będąca przewodnikiem praktycznym, zawiera krótką prezentację funduszy strukturalnych, edukacyjnych Unii Europejskiej oraz programów ISPA, SAPARD i PHARE, a także omówienie podstawowych procedur wymaganych przy rozpatrywaniu wniosków o środki unijne. Ponieważ każdy z omawianych programów posiada specyficzną procedurę, w przewodniku zamieszczono podstawowe informacje o procedurze, wymaganiach formalnych, strukturze wniosku, oraz adresy osób i instytucji związanych bezpośrednio z realizacją określonego programu.

Przewodnik składa się z przedmowy i pięciu rozdziałów poświęconych charakterystyce funduszy strukturalnych i funduszu spójności, programów edukacyjnych Unii Europejskiej, programu PHARE oraz programów przedakcesyjnych ISPA i SAPARD.

W Unii Europejskiej podstawowym źródłem pomocy w ramach polityki strukturalnej są fundusze strukturalne. Środki z funduszy strukturalnych kierowane są w 94% na wsparcie programów krajowych krajów członkowskich oraz w 6% na inicjatywy wspólnotowe. Dodatkowym instrumentem pomocy Unii Europejskiej jest Fundusz Spójności (Kohezzji), czasowy instrument, który ma pomóc przy realizacji największych inwestycji w najuboższych krajach Unii Europejskiej. Ważnym uzupełnieniem pomocy UE są krajowe środki (budżet centralny i samorządowy), które stanowią minimum 25% (w wyjątkowych sytuacjach 15%) całej pomocy.

Polityka strukturalna UE opiera się na czterech funduszach strukturalnych. Są to:

1. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - EFRR (European Regional Development Fund) - powstał w 1975 roku, celem jego działalności jest zmniejszenie dysproporcji w rozwoju pomiędzy regionami Unii Europejskiej.
2. Europejski Fundusz Społeczny - EFS (European Social Fund) - powstał na mocy Traktatów Rzymskich w 1960 roku i współfinansuje działania krajów członkowskich UE związanych z polityką zatrudnienia oraz rozwoju zasobów ludzkich.
3. Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej - EFOiGR (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund) - powstał w 1964 roku na mocy Traktatów Rzymskich. Sam fundusz podzielony jest na Sekcję Orientacji i Sekcję Gwarancji. Jedynie ta pierwsza jest zaliczana do funduszy strukturalnych. Jego zadaniem jest wspieranie transformacji struktury rolnictwa oraz pomoc w rozwoju obszarów wiejskich.
4. Finansowy Instrument Ukierunkowania Rybołówstwa - FIUR (Financial Instrument for Fisheries Guidance) - powstał w 1993 roku w ramach kolejnych reform funduszy strukturalnych. Finansuje on inicjatywy służące restrukturyzacji rybołówstwa i upraw wodnych.

W latach 1994-1999 Unia Europejska przekazała z funduszy strukturalnych około 114 miliardów euro do najbiedniejszych regionów Unii. Z szacunków przeprowadzonych w 2003

---

⁴ W Preambule do Traktatu Rzymskiego stwierdza się, iż: „państwa członkowskie pragną wzmocnienia jedności swoich gospodarek i zabezpieczenia ich harmonijnego rozwoju przez redukcję różnic między regionami oraz łagodzenia zacofania regionów mniej uprzywilejowanych”. Por. J. Szlachta, *Programowanie rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 1997, s. 24. także, P. Kowalczyk. *Międzynarodowa pomoc gospodarcza na przykładzie programu PHARE*. op. cit. s.15.

roku wynika, iż efektem wydatkowania środków pochodzących z funduszy strukturalnych jest między innymi: stworzenie 800 tysięcy nowych miejsc pracy (w Grecji 390 tys., w Irlandii 213 tys., we Włoszech 74 tys.; budowa lub modernizacja 4100 km autostrad; zwiększenie konkurencyjności 214 tysięcy firm unijnych (przede wszystkim włoskich i hiszpańskich), przyspieszenie wzrostu gospodarczego w takich krajach jak: Portugalia, Hiszpania czy landy wschodnie RFN.⁵

Wszystkie działania Unii Europejskiej mające na celu niwelowanie różnic w poziomach rozwoju gospodarczego realizowane są w ramach polityki regionalnej ściśle powiązanej z polityką strukturalną i polityką spójności. Polityka strukturalna Unii opiera się na solidarności finansowej, co oznacza, iż część składek wpłacanych przez państwa członkowskie do wspólnego budżetu jest dzielona i przekazywana na rzecz krajów i regionów o niższej stopie rozwoju społeczno-ekonomicznego. W latach 2000-2006 na ten cel przeznaczono jedną trzecią budżetu Unii to jest około 213 miliardów euro.⁶

Znaczna część środków z funduszy strukturalnych (94%) kierowana jest na realizację trzech celów priorytetowych:⁷

- Cel 1. (regionalny): promowanie rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach słabiej rozwiniętych, w których PKB *per capita* jest niższy od 75% średniej dla Wspólnoty.,
- Cel 2. (regionalny): wspieranie przekształcenia gospodarczego i społecznego obszarów stojących w obliczu problemów strukturalnych, przechodzących transformację społeczno-gospodarcze w sektorze przemysłowym i usługowym, upadających obszarach wiejskich, obszarów miejskich w trudnej sytuacji, objętych kryzysem obszarów zależnych od rybołówstwa,
- Cel 3. (horyzontalny): wspieranie adaptacji i modernizacji systemów edukacji, kształcenia zawodowego i zatrudnienia.

Polska będzie mogła skorzystać ze środków polityki strukturalnej dopiero wtedy, gdy stanie się pełnoprawnym członkiem Wspólnot Europejskich. Jednak przed przystąpieniem do Wspólnot, polska administracja jest zobligowana do wykonania szeregu prac dostosowujących. Większość z nich jest w toku. Polska po wstąpieniu do Unii Europejskiej spodziewa się w latach 2004-2006 ponad 13 mld euro z UE na działania strukturalne. Wynika to z faktu, iż dochód *per capita* w Polsce, przy uwzględnieniu siły nabywczej złotego to zaledwie 41% średniej w krajach Unii Europejskiej.⁸

Największą część z tych środków pochłonie realizacja programów operacyjnych, które będą finansowane przez poszczególne fundusze strukturalne. Poza środkami z funduszy strukturalnych w ramach programów operacyjnych oraz Inicjatyw Wspólnoty Polska otrzyma dostęp do środków z Funduszu Spójności. Projekty z niego finansowane będą koordynowane z przedsięwzięciami, jakie zaproponowane zostaną do poszczególnych programów operacyjnych. W grudniu 2003 roku Komisja Europejska zawarła z Polską porozumienie o przeznaczeniu pomocy strukturalnej w pierwszych trzech latach członkostwa. Gros środków ma być

⁵ K. Niklewicz, *Fundusze z unijnej kasy*, „Gazeta Wyborcza” nr 213 (4424) z 12.09.2003.

⁶ *Fundusze strukturalne*. „Rzeczpospolita” z 24.04.2003.

⁷ Ibidem.

* Niższy dochód wśród państw przystępujących do Unii Europejskiej mają jedynie Litwa Łotwa i Estonia. „Rzeczpospolita” nr 295 (6675) z 19.12.2003.

przeznaczone na budowę autostrad, linii kolejowych i oczyszczalni ścieków (4,17 miliarda euro w latach 2004-2006) oraz wsparcie dla biednych regionów i obszarów wiejskich (4,36 mld euro).⁹

Edukacja jest jednym z kluczowych elementów procesu integracyjnego, chociaż jej unifikacja nie polega na ujednoczeniu przepisów prawnych, regulujących istniejące systemy edukacji w poszczególnych krajach. Różnorodność systemów edukacji w krajach Wspólnoty stanowi bowiem wartość, którą należy zachować. Od roku 1992, w którym podpisano w Maastricht traktat powołujący Unię Europejską, prowadzona jest wspólna polityka w zakresie edukacji. Poprzez liczne programy aktywnie wspiera się współpracę krajów członkowskich oraz kandydujących do Unii Europejskiej. Programy edukacyjne, w których może uczestniczyć Polska to: Leonardo da Vinci (program utworzony w 1994 roku; uczestniczy w nim 31 państw. Polska przystąpiła do programu na mocy decyzji Rady Stowarzyszeniowej w 1998 roku. Obecnie trwa druga faza programu przewidziana na lata 2000-2006), Młodzież oraz Socrates. Ten ostatni składa się z wielu podprogramów: Comenius, Erasmus, Grundtvig, Lingua, Minerva, Obserwacje i innowacje w systemach edukacyjnych (Eurydice, Naric, Arion), Wspólne działania oraz Działania uzupełniające. Wszystkie z nich zostały zaprezentowane w niniejszym opracowaniu. Struktura podrozdziałów celowo ma charakter ujednoczony, aby czytelnik mógł porównać możliwości tkwiące w poszczególnych programach i wybrać ten, z którego może skorzystać. Omówiono cele, dla których każdy z programów został powołany. Wskazano podmioty, do których adresowane są poszczególne akcje. Przeanalizowano warunki, jakie należy spełniać, aby móc się ubiegać o dofinansowanie, a także procedury składania wniosków.

Autorzy zachęcają do zapoznania się z możliwościami, jakie dają programy edukacyjne Unii Europejskiej, a następnie do ich praktycznego wykorzystania. Programy skierowane do osób odpowiedzialnych za edukację mogą pozwolić na lepszą efektywność kształcenia poprzez zastosowanie nowoczesnych technik i środków, a także poprawić jakość nauczania dzięki możliwości skorzystania z doświadczeń innych. Uczestnictwo w programach unijnych umożliwia również na każdym etapie kształcenia zdobycie uniwersalnej wiedzy i umiejętności, które mogą pomóc w konkurowaniu o miejsca pracy z innymi obywatelami Unii Europejskiej w zjednoczonej Europie.

Na szczycie Rady Unii Europejskiej w Berlinie w marcu 1998 roku podjęto decyzję o uruchomieniu trzech programów finansowych wspierających proces dostosowania się krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej, programu ISPA ukierunkowanego na inwestycje kluczowe z punktu widzenia danego kraju, PHARE (inwestycje regionalne) i SAPARD - programu skierowanego do gmin wiejskich. Pomoc przedakcesyjna Unii Europejskiej dla wszystkich krajów kandydujących, udzielana miała być w latach 2000-2006 w wysokości około 3,12 miliarda euro rocznie.¹¹

Program PHARE (Poland-Hungary - Assistance to Restructuring of the Economy, czyli Polska-Węgry - Pomoc w Przebudowie Gospodarki) został uruchomiony w grudniu 1989 r. przez Wspólnoty Europejskie w celu wspierania transformacji systemowej w Polsce i na Węgrzech. Jednakże w miarę postępowania procesu przemian systemowych w całej Europie Środkowo-Wschodniej, pomoc PHARE została rozszerzona na inne państwa i inne dziedziny. Pro-

„Rzeczpospolita” nr 295 (6675) z 19.12.2003.

¹¹¹ Między nami regionami, „Rzeczpospolita” nr 255(6028) z 1.11.2001 r.

gram PHARE to największe źródło bezzwrotnej pomocy, jaką otrzymywały i otrzymują nadal kraje Europy Środkowo-Wschodniej. W pierwszym okresie program PHARE miał na celu dostarczenie pomocy technicznej i finansowej dla podstawowych sektorów gospodarki oraz wzmocnienie działań poszczególnych krajów tworzących warunki rozwoju gospodarki rynkowej opartej na prywatnej własności i przedsiębiorczości obywateli. PHARE sprzyjał demopolizacji gospodarki, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, modernizacji sektora finansowego, promocji przedsiębiorstw drobnej wytwórczości, rozwojowi rynku pracy i stworzeniu systemu opieki społecznej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej."

W ramach PHARE funkcjonuje wiele podprogramów wspierających działanie w różnych dziedzinach. Na każdy kolejny rok przygotowuje się osobne propozycje działań do finansowania, z tym, że część projektów realizowanych w danym roku jest kontynuacją tych, które były realizowane w latach poprzednich. W związku z takim systemem projektowania, fundusze przeznaczane na poszczególne lata funkcjonują pod nazwami PHARE 2000, PHARE 2001, itd. Do maja 2004 roku można składać wnioski o środki pomocowe Unii w ramach czterech programów pomocowych funduszu PHARE 2001. W latach 1994-2003 w ramach programu PHARE CBC (CrossBorder Cooperation), Polska uzyskała ponad 420 mln euro, które zostały przeznaczone na budowę dróg, ochronę środowiska, dofinansowanie edukacji w regionach przygranicznych zachodnich województw Polski, wymianę kulturalną euroregionów. Gminy województw lubuskiego, zachodniopomorskiego, dolnośląskiego do końca 2006 roku będą mogły skorzystać z liczącego 221 mln euro budżetu kolejnego programu INTERREG.¹¹ W latach 2000-2006 budżet programu PHARE, z którego korzysta 10 krajów kandydujących oraz Albania, Macedonia, Bośnia i Hercegowina wyniesie około 10,920 miliardów euro.

Największą popularnością, spośród wielu projektów PHARE, cieszą się programy pozwalające na dofinansowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Małe i średni przedsiębiorcy mogą uzyskać wsparcie finansowe m.in. z: Funduszu Dotacji Inwestycyjnych, Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych, Programu „Innowacje i technologie dla rozwoju przedsiębiorstw”, Programu Rozwoju Przedsiębiorstw i Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych. Aby skutecznie ubiegać się o dotację z PHARE, należy dokładnie zapoznać się z zasadami i procedurami dotyczącymi danego programu. Szczegółowe informacje odrębne dla każdego programu znajdują się w Wytycznych dla Wnioskodawców. Przy interpretowaniu zapisów Wytycznych dobrze jest konsultować się z jednostką, w której będzie się składać wniosek o dotację. Warto również zwrócić uwagę na najczęściej popełniane przez Wnioskodawców błędy oraz ma kryteria stosowane przy ocenie wniosków.

Fundusz ISPA (Instrument for Structural Policies for Preaccession - Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej), ustanowiony został Rozporządzeniem Rady Unii Europejskiej z dnia 21 czerwca 1999 roku. Instrument ten - poprzez udzielanie finansowego wsparcia na realizację przedsięwzięć - skierowany jest na dostosowanie Polski oraz pozostałych krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej do wspólnotowych standardów w zakresie infrastruktury transportu i ochrony środowiska. Pomoc udzielana w ramach ISPA powinna przyczynić się do trwałego rozwoju w krajach-beneficjentach. Odpowiedni kalkulacja

---

¹¹ Operacja PHARE, „Rzeczpospolita” nr 295 z 19.12.1991.

¹² K. Niklewicz, *Dziś PHARE jutro Intereg*, „Gazeta Wyborcza” nr 289 (4450) 7. 12.12.2003.

laeia środków finansowych ma na celu wzmocnienie dźwigni finansowej oraz promowanie współfinansowania i korzystania z prywatnych źródeł finansowych.

Wszystkie przygotowywane na podstawie obowiązujących w ISPA zasad projekty, będą mogły być przedłożone Komisji Europejskiej po dniu 1 maja 2004 roku do dofinansowania z Funduszu Spójności, który stanowi częściowo zmienioną wersję funduszu ISPA. Zatem niezwykle istotne dla potencjalnych beneficjentów Funduszu Spójności jest dokładne zapoznanie się ze wszystkimi zasadami funkcjonowania ISPA. Budżet ISPA przeznaczony na ujednolicenie poziomu rozwoju infrastruktury technicznej w krajach kandydujących do UE szacowany jest na 1,04 miliarda euro rocznie w okresie 2000-2006, z czego Polsce przysługuje 30 procent.¹³ Skomplikowane procedury administracyjne, zwłaszcza przetargowe, brak instrukcji wyjaśniających zasady finansowania projektów przez UE stanowią istotną barierę przy wykorzystywaniu środków z programu ISPA. W latach 2000-2002 Polsce udało się efektywnie wykorzystać zaledwie 10% środków postawionych do naszej dyspozycji w ramach ISPA.

Program SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development - Specjalny Przedakcesyjny Program na rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich) jest instrumentem przedakcesyjnego wsparcia dla rolnictwa i obszarów wiejskich, skierowanym do dziesięciu krajów Europy Środkowej i Wschodniej starających się obecnie o członkostwo w Unii Europejskiej. Podstawą prawną programu jest rozporządzenie Rady WE nr 1268/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. w sprawie wsparcia Wspólnoty dla przedakcesyjnych środków działania na rzecz Rolnictwa oraz Rozwoju Wsi w krajach kandydujących Europy Środkowej i Wschodniej w okresie poprzedzającym przystąpienie.

SAPARD jest programem celowym i w całości skierowany jest na rozwój wsi i rolnictwa. Jego założeniem jest przeznaczanie przez Komisję Europejską, ponad 500 mln EUR rocznie na wspieranie działań, mających na celu poprawę sytuacji w 10 krajach-kandydatach. Ponadto, program ten ma przygotować administrację i podmioty z niego korzystające do wykorzystania znacznie większych środków pomocowych w ramach Polityki Strukturalnej UE, już po przystąpieniu do struktur europejskich. Jest to pierwszy pełny program wzorowany na funduszach strukturalnych UE i jego monitorowanie, zgodnie z zasadami UE, jest nowym

1 trudnym zadaniem dla polskiej administracji. SAPARD jest programem wieloletnim, obejmującym okres 2000-2006¹⁴. Poza tym jest to program odnawialny, co oznacza, że co roku na te same cele jest przeznaczana kolejna kwota środków finansowych. Pomoc w ramach programu ma charakter pomocy bezzwrotnej - przekazywanie środków uczestnikom programu odbywa się w formie bezzwrotnych dotacji. Płatności na rzecz beneficjentów dokonywane są w walucie krajowej. Polska musi zagwarantować współfinansowanie programu ze środków publicznych. Wkład Wspólnoty może sięgać nawet 75% całkowitych kosztów zwrotnych. Obligatoryjny jest także udział środków własnych beneficjenta.

Cele programu SAPARD zostały sformułowane z uwzględnieniem najistotniejszych problemów polskiej wsi, takich jak: zła struktura rolnictwa, przeludnienie agrarne, wysokie bezrobocie, niski poziom wykształcenia, słaba infrastruktura, niski poziom dochodów mieszkańców obszarów wiejskich, rozproszenie produkcji, nierozwinięte otoczenie rolnictwa, brak

¹³ „Nasza Europa” nr 28/64 (6444), „Rzeczpospolita” z 17.03.2003.

¹⁴ Okres przygotowania do wdrożenia wyniósł dwa lata i dopiero w 11 połowie 2002 r. rozpoczęto wykorzystywanie środków przyznanych Polsce.

specjalizacji gospodarstw rolnych, stała baza przetwórstwa rolno-spożywczego. (Przez pierwsze trzy lata po integracji z Unią Europejską „na polską wieś z budżetu Unii trafić będzie 2,4 miliarda euro”¹⁵).

Wymagania dotyczące wniosków o dotacje finansowe z funduszu SAPARD są mniej rygorystyczne niż warunki uzyskania wsparcia z funduszu PHARE (regulamin dotacji nie przewiduje zaliczek, dotacje przyznawane są w formie refundacji poniesionych kosztów itp.).

Jak wynika z narodowego planu rozwoju w latach 2004-2006 miasta, gminy, powiaty i województwa mogą liczyć na około 2,9 miliarda euro ze środków Unii Europejskiej.¹⁶ Realizacja każdego projektu (np. budowy dróg, oczyszczalni ścieków itp.), wymagać będzie jednak wnieśienia wkładu własnego w średniej wysokości 25% wartości inwestycji.

Niniejsza publikacja celowo ma charakter przewodnika praktycznego, aby umożliwić czytelnikowi zapoznanie się z funduszami o charakterze pomocowym występującymi w Unii Europejskiej. Autorzy starali się zamieścić podstawowe informacje o prezentowanych programach. Z uwagi na objętość pracy, nie udało się zamieścić wszystkich niezbędnych informacji o wymaganiach stawianych wobec podmiotów ubiegających się o środki unijne. Instytucje odpowiedzialne za realizację określonego programu stale aktualizują i modyfikują warunki i formalne wymogi stawiane wobec wniosków o dotację lub wsparcie finansowe. Ponieważ każdorazowo decyzja o przyznaniu środków unijnych podejmowana jest na podstawie terminowo złożonych wniosków, spełniających wszystkie kryteria jakościowe i formalne, uważamy za konieczne podkreślić, iż przed podjęciem działań zmierzających do uzyskania środków, należy skontaktować się z instytucją odpowiedzialną za realizację wybranego programu w celu uzyskania aktualnych informacji o warunkach ubiegania się o dofinansowanie. Autorzy publikacji nie mogą bowiem brać odpowiedzialności ani za prawidłowe przygotowanie dokumentów, ani za rezultaty ubiegania się o dofinansowanie ze środków unijnych na podstawie wykorzystania informacji zawartych w niniejszej publikacji.

W imieniu całego zespołu przygotowującego publikację, pragnę serdecznie podziękować pani profesor dr hab. Helenie Tenderze-Wtaszczyk, za bardzo wnikliwą i rzeczową recenzję oraz cenne uwagi i sugestie, które zostały uwzględnione w prezentowanej pracy.

Klemens Budzowski

---

¹⁵ „Rzeczpospolita” nr 174 (6554) z 28.07.2003.

¹⁶ „Rzeczpospolita” nr 96 (6476) z 24.04.2003.

Barbara Oliwkiewicz

Rozdział 1

Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności

1.1. Wprowadzenie

Unia Europejska prowadzi politykę strukturalną, aby zwiększyć spójność gospodarczą i społeczną należących do niej państw. Polityka strukturalna Unii prowadzona jest przez kraje członkowskie wraz z Komisją Europejską, które wspólnie opracowują plany i zakres pomocy udzielanej przez UE. Podstawowym instrumentem polityki strukturalnej Unii Europejskiej są fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności (Kohezji). Ich główne zadanie to wspieranie działań zmierzających do zmniejszenia zróżnicowania poziomów rozwoju gospodarczego państw członkowskich i poszczególnych regionów. Zadania te są realizowane poprzez środki przesyłane z funduszy do tych regionów i sektorów gospodarki, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać średniemu poziomowi ekonomicznemu Unii Europejskiej.

Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej¹:

- a) European Regional Development Fund - ERDF (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - EFRR) - zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju pomiędzy różnymi obszarami Unii.
- b) European Social Fund - ESF (Europejski Fundusz Społeczny - EFS) - poprawa uzyskania zatrudnienia w Unii.
- c) European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF (Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej - EFOiGR) - wsparcie dla narodowych programów pomocy dla rolnictwa, wsparcie rozwoju obszarów wiejskich.
- d) Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG (Instrument Finansowy Rozwoju Rybołówstwa - IFRR) - wsparcie restrukturyzacji rybołówstwa w krajach UE.

Z funduszy strukturalnych finansowane są dwa rodzaje programów (w zależności od odpowiedzialności za ich przygotowanie i wykonanie)²:

- a) tzw. programy krajowe (94% środków funduszy strukturalnych) - przygotowywane przez kraj członkowski i po uzgodnieniu z Komisją Europejską samodzielnie przez ten kraj realizowane,

---

¹ M. Kozak, *Fundusze strukturalne Unii Europejskiej po reformie*, w: *Droga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*, praca zbiorowa. PARR. Warszawa. 2000. s. 26.

² *Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej?*, materiały szkoleniowe dla samorządów, Departament Komunikacji Społecznej i Informacji Europejskiej, Urząd Komitetu Informacji Europejskiej, grudzień 2002.

- b) tzw. Inicjatywy Wspólnotowe (6% środków funduszy strukturalnych) - programy dotyczące kluczowych zagadnień dla Unii jako całości, opracowane przez właściwe służby Komisji i po uzgodnieniach z krajami członkowskimi realizowane bezpośrednio przez Komisję.

Przeznaczenie środków polityki strukturalnej może być tylko jedno, ustalone w projektach mieszczących się w Celach określonych rozporządzeniem Rady UE. Cele stanowią szczegółowo zdefiniowane zadania mające doprowadzić do osiągnięcia spójności społeczno - ekonomicznej Unii Europejskiej. Jeśli chodzi o liczbę i definicję Celów to podlegały one zmianie w kolejnych okresach programowania, zawsze jednak funkcjonował podstawowy podział na cele regionalne (dostępne dla wnioskodawców określonego regionu Unii, spełniającego kryteria przyjęte przez Komisję Europejską) oraz horyzontalne (dostępne na całym terytorium Unii, bez względu na lokalizację wnioskodawcy).

Region w systemie organizacji terytorialnej państwa występuje jako pośrednie ogniwo zarządzania pomiędzy gminą lub okręgiem (powiatem) a organami administracji centralnej. Charakter i stopień autonomii decyzyjnej władz regionalnych zależy tylko i wyłącznie od rozwiązań ustrojowych stosowanych w danym państwie. W płaszczyźnie społecznej granice regionu związane są z odmiennością etniczną, językową, kulturową i historyczną mieszkańców jego terytorium.

1.2. Agenda 2000 - reformy funduszy strukturalnych 2000-2006

W lipcu 1997 roku Komisja Europejska przedstawiła dokument pod nazwą Agenda 2000 zawierający propozycje zmian w polityce strukturalnej, a w marcu 1998 projekty Rozporządzeń w sprawie funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, które uszczegóławiają zapisy Agendy 2000. Na szczycie w Berlinie (marzec 1999), kiedy przyjęto Agendę 2000, ustanowiono, że zasadniczym celem wprowadzanych reform, jest zapewnienie funduszom strukturalnym i Funduszowi Spójności większej skuteczności działania dla osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej. W tym celu konieczne jest zwiększenie koncentracji pomocy strukturalnej, poprawa zarządzania finansowego funduszy oraz uproszczenie procedur funkcjonowania i administracji, jak również prowadzenie zdecentralizowanego zastosowania.³

Przyjęty przez Komisję Europejską Roczny Raport Ogólny o Unii Europejskiej (1999) w dniu 28 stycznia 2000 roku stanowi:

Rozporządzenia, w których zostają określone ramy prawne interwencji funduszy strukturalnych na okres 2000-2006 zostaną dostosowane do kontekstu Agendy 2000. Te nowe ramy prawne opierają się na zasadach koncentracji pomocy (w obrębie trzech Celów i czterech Inicjatyw Wspólnoty), na uproszczeniu i jasności kompetencji poprzez wzmocnione zastosowanie zasad subsydiarności. Komisja przyjęła konieczne działania dla szybkiego uruchomie-

³ *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Projekt Twinningowy pomiędzy Województwem Małopolskim i Autonomicznym Regionem Madrytu, Kraków 2002, s. 37.

nia nowych programów. Ze swojej strony Rada, także w zakresie Agendy 2000, zrewidowała na okres 2000-2006 rozporządzenie podstawowe na temat Funduszu Spójności, z którego będą korzystać te same państwa członkowskie,⁴

Powyższe ustalenia pozostają w zgodzie z postanowieniami nowego artykułu 130 D Traktatu Amsterdamskiego, który przewiduje przyjęcie ogólnych regulacji określających z jednej strony „funkcje, priorytetowe cele i organizację funduszy” a z drugiej „ogólne normy stosowane do funduszy, jak również konieczne dyspozycje dla zagwarantowania skuteczności i koordynacji funduszy pomiędzy sobą i innymi instrumentami finansowymi”.⁵

W dniu 21 czerwca 1999 roku Rada Europy przyjęła Rozporządzenie 1260/99, które wprowadziło ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych. W Rozporządzeniu tym odnaleźć można cele i funkcje funduszy strukturalnych, kryteria geograficzne włączenia regionów w cele priorytetowe, dyspozycje finansowe, ogólne zasady dotyczące organizacji, programowanie, skuteczność interwencji funduszy itd. Dla każdego z funduszy (ERDF, ESF, EAGGF i FIG) przyjęte zostało szczegółowe rozporządzenie, które definiuje obszary jego interwencji:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1783/1999, z dnia 12 lipca 1999, w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1784/1999, z dnia 21 lipca 1999, w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1263/1999, z dnia 21 czerwca 1999, w sprawie Instrumentu Finansowego Rozwoju Rybołówstwa.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1257/1999, dotyczące wsparcia rozwoju wsi przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EAGGF) zmieniające i uchylające niektóre rozporządzenia.

Komisja uprościła strukturę rozporządzeń, łącząc w jedno Rozporządzenie dawne rozporządzenia dotyczące zakresu i koordynacji funduszy.⁶

1.3. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (European Regional Development Fund - ERDF) został utworzony w 1975 roku w celu niwelowania różnic regionalnych we Wspólnocie. ERDF jest najważniejszym wspólnotowym instrumentem finansowania. Jego środki wykorzystuje się w inicjatywach dotyczących pobudzenia rozwoju gospodarczego w regionach o słabej strukturze gospodarczej, na obszarach, które mają problemy związane z zanikaniem tradycyjnych gałęzi przemysłu (regiony restrukturyzowane), oraz na słabo rozwiniętych obszarach wiejskich (tereny wiejskie). Fundusz ten swoją pomoc ogranicza do regionów gorszej sytuowanych i skupia się głównie na inwestycjach produkcyjnych, infrastrukturze i rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw (MSP). Podstawowym celem Europejskiego

⁴ Ibidem, s. 36

⁵ Ibidem, s. 38.

⁶ Ibidem, s. 39.

Funduszu Rozwoju Regionalnego jest udział w realizacji Celów 1 i 2 w wybranych regionach a w szczególności udział w sfinansowaniu⁷:

1. inwestycji produkcyjnych w celu tworzenia i zabezpieczenia trwałych miejsc pracy;
2. inwestycji w infrastrukturę skoncentrowanych w różnych sektorach w zależności od tego czy chodzi o Cel 1 czy 2;
3. rozwój własnego potencjału poprzez środki, które zachęcają i wspierają lokalny rozwój i inicjatywy zatrudnienia oraz działalności małych i średnich przedsiębiorstw;
4. działania pomocy technicznej;

Stąd wsparciem ERDF objęte są między innymi⁸:

- a) środowisko produkcyjne, celem rozwoju konkurencyjności i trwałych inwestycji przedsiębiorstw (głównie MSP) oraz zwiększenia atrakcyjności regionów, szczególnie poprzez poprawę standardów infrastruktury;
- b) badania naukowe i rozwój technologiczny skierowane na popieranie wprowadzenia nowych technologii oraz innowacji lub na wzmocnienie badań i technologicznych zdolności rozwojowych przyczyniających się do rozwoju regionalnego;
- c) rozwój społeczeństwa informacyjnego;
- d) rozwój turystyki i inwestycji kulturalnych, łącznie z ochroną dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, pod warunkiem, że tworzone są trwałe miejsca pracy;
- e) ochrona i poprawa stanu środowiska, zawsze spełniając zasadę działań zapobiegawczych, jak również czyste i skuteczne wykorzystanie energii odnawialnej;
- f) równość pomiędzy mężczyznami i kobietami w zatrudnieniu, stwarzając infrastrukturę umożliwiającą pogodzenie życia rodzinnego i zawodowego;
- g) współpraca ponadnarodowa, przygraniczna i międzyregionalna w zakresie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego.

Inicjatywy Wspólnoty INTERREG i URBAN są finansowane przez ERDF. W ramach Inicjatywy INTERREG środki finansowe z ERDF przeznaczone będą na dwie kwestie kluczowe:

- działalność transgraniczną, (związaną zwłaszcza z perspektywą rozszerzenia Unii o kraje kandydujące, które posiadają granice z krajami członkowskimi), oraz na poprawę koordynacji w ramach programów PHARE, TACIS i MEDA;
- współpracę z regionami ultraperyferyjnymi.⁹

Podstawowym celem Inicjatywy URBAN jest umożliwienie planowania zintegrowanego, który pozwoli rozwiązać stale zwiększające się problemy socjalne, środowiskowe i ekonomiczne aglomeracji miejskich.¹⁰

Podstawa prawna art. 160 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej. Organem właściwym w Komisji Europejskiej jest Dyrekcja Generalna: Polityka Regionalna.

⁷ *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*, op. cit., s. 42-43,

⁸ *Ibidem*, s. 43-44.

⁹ *Ibidem*, s. 85.

¹⁰ *Ibidem*, s. 87.

1.4. Europejski Fundusz Społeczny

Europejski Fundusz Społeczny (ESF - European Social Fund) to najstarszy fundusz strukturalny Unii Europejskiej. Fundusz ten jest najważniejszym instrumentem Wspólnoty Europejskiej w walce z bezrobociem. ESF wspiera i uzupełnia działalność państw członkowskich przeznaczoną na rozwój rynku pracy i zasobów ludzkich w ramach swojej polityki, zwłaszcza w ramach krajowych planów wieloletnich działań na rzecz bezrobocia.

Obszary oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego obejmują¹²:

- 1) rozwój i promocję aktywnej polityki na rynku pracy w celu walki i przeciwdziałaniu bezrobociu, przeciwdziałanie długotrwałemu bezrobociu, ułatwianie ponownej integracji długotrwanie bezrobotnych z rynkiem pracy po okresie nieobecności na nim;
- 2) promowanie równości szans dla wszystkich w dostępie do rynku pracy, szczególnie dla zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 3) wsparcie i poprawę kształcenia zawodowego i kształcenia ogólnego oraz doradztwa;
- 4) promowanie wykwalifikowanej siły roboczej, przeszkolonej i zdolnej do adaptacji do zmiennych warunków rynku pracy kadry pracowniczej, popieranie innowacyjności i potencjału adaptacyjnego w zakresie organizacji pracy, rozwijanie przedsiębiorczości oraz warunków sprzyjających tworzeniu miejsc pracy i podwyższaniu kwalifikacji, rozwój warunków sprzyjających tworzeniu miejsc pracy i podwyższaniu kwalifikacji, rozwój potencjału ludzkiego sferze badań, nauki i technologii.
- 5) wyspecjalizowane działania na rzecz poprawy dostępu i uczestnictwa kobiet w rynku pracy, dostęp do nowych możliwości pracy, tworzenia przedsiębiorstw oraz redukcji dysproporcji płonowej i poziomicy na rynku pracy w zakresie płci.

Działania spełniające warunki objęcia pomocą w ramach ESF to na przykład¹²:

- a) edukacja i kształcenie zawodowe odpowiadające kształceniu w systemie szkolnym, nauczanie, szkolenie wstępne, rehabilitacja przez pracę, orientacja i doradztwo, doskonalenie zawodowe, itd.;
- b) pomoc w zatrudnieniu i samozatrudnieniu;
- c) badania, rozwój naukowy i technologiczny, kształcenie wyższe trzeciego cyklu oraz szkolenia dla kadry kierowniczej i technicznej w centrach badawczych i w przedsiębiorstwach;
- d) rozwój nowych źródeł zatrudnienia, włącznie z sektorem gospodarki społecznej.

Podstawa prawna art. 146 - 150 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej. Organem właściwym w Komisji Europejskiej jest Dyrekcja Generalna: Polityka Społeczna.

¹² *Instrumenty Finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*, op. cit., s. 43-44.

¹² *Ibidem*, s. 44.

1.5. Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji dla Rolnictwa

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji dla Rolnictwa (EAGGF- European Agricultural Guidance and Guarantee Fund) to główne narzędzie kształtowania polityki rolnej Unii Europejskiej. Głównym zadaniem EAGGF jest rozwój obszarów wiejskich oraz działania na rzecz transformacji rolnictwa krajów UE. Przedmiotem wsparcia mogą być¹³:

- 1) poprawa struktury gospodarstw rolnych, przetwórstwa i komercjalizacji produktów rolnych;
- 2) przekształcenie i reorientacja potencjału produkcji rolnej, wprowadzenie nowych technologii i poprawa jakości produktów;
- 3) wsparcie produkcji nie spożywczej;
- 4) rozwój zrównoważonych lasów;
- 5) dywersyfikacja działalności poprzez stworzenie innych form aktywności o charakterze uzupełniającym lub alternatywnym;
- 6) utrzymanie i konsolidacja żywych struktur społecznych na obszarach wiejskich;
- 7) rozwój działalności gospodarczej i ich utrzymanie oraz stworzenie miejsc pracy celem zagwarantowania lepszego wykorzystania obecnego potencjału;
- 8) poprawa warunków pracy i życia;
- 9) zachowanie i promocja przyrody o wysokiej jakości oraz rolnictwa zrównoważonego respektującego wymagania środowiska;
- 10) zlikwidowanie nierówności pomiędzy kobietami i mężczyznami oraz wsparcie równości szans przez wsparcie projektów, których inicjatywa i wykonanie jest udziałem kobiet;

Główne działania kwalifikujące się do wsparcia z EAGGF to¹⁴:

- a) inwestowania w gospodarstwa rolne;
- b) ułatwianie startu młodym rolnikom;
- c) szkolenia zawodowe;
- d) wcześniejsze emerytury;
- e) wsparcie dla obszarów znajdujących się w mniej korzystnej sytuacji oraz obszarów podlegających ograniczeniom ze strony środowiska.

Podstawa prawna art. 3e i 32 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej. Organem właściwym w Komisji Europejskiej jest Dyrekcja Generalna: Rolnictwo.

1.6. Finansowy Instrument Ukierunkowania Rybołówstwa

Instrument Finansowy Rozwoju Rybołówstwa przyznaje środki pomocowe z następującym przeznaczeniem¹⁵:

¹³ *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*, op. cit., s. 45.

¹⁴ *Ibidem*, s. 44-45.

¹⁵ *Ibidem*, s. 45.

- 1) wkład w renowację, modernizację i restrukturyzację floty rybołówstwa;
- 2) ułatwienie rozwoju kultury wodnej;
- 3) ułatwienie przekształceń i komercjalizację produktów rybołówstwa i kultury wodnej;
- 4) ułatwianie promocji produktów rybołówstwa.

Podstawa prawna art. 160 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej. Organem właściwym w Komisji Europejskiej jest Dyrekcja Generalna: Rybołówstwo.

Polska nie może korzystać z funduszy strukturalnych do czasu wejścia do Unii Europejskiej. Obecnie mamy dostęp do podobnych w działaniu funduszy przedakcesyjnych (SAPARD, PHARE, ISPA).

Klasyfikacja dziedzin interwencji funduszy strukturalnych

(Rozporządzenie 438/2001)

1. Sektor produkcyjny

11 Rolnictwo

- 111 Inwestycje w gospodarstwach rolnych
- 112 Rozpoczynanie działalności przez młodych rolników
- 113 Specjalistyczne szkolenia zawodowe w dziedzinie rolnictwa
- 114 Polepszanie przetwarzania i marketingu produktów rolnych

12 Leśnictwo

- 121 Inwestycje w gospodarstwa leśne
- 122 Polepszenie jakości plonów, przetwarzania i marketingu produktów leśnych
- 123 Promowanie nowych rynków zbytu dla produktów leśnych
- 124 Zakładanie stowarzyszeń właścicieli gospodarstw leśnych
- 125 Odbudowanie potencjału produkcji leśnej zachwianego na skutek katastrof
- 126 Zalesianie gruntów niewykorzystanych przez rolnictwo
- 127 Tworzenie warunków do utrzymania stabilności ekologicznej w lasach
- 128 Specjalistyczne szkolenia zawodowe w dziedzinie leśnictwa

13 Promowanie adaptacji i rozwoju obszarów wiejskich

- 1301 Poprawa jakości gruntów
- 1302 Scalanie gruntów
- 1303 Wprowadzanie usług związanych z zarządzaniem w gospodarstwach wiejskich
- 1304 Promowanie jakości produktów rolniczych
- 1305 Podstawowe usługi dla gospodarki na terenach wiejskich i dla ludności
- 1306 Odnowa i rozwój wsi oraz ochrona i kultywowanie dziedzictwa kulturowego na wsi
- 1307 Różnicowanie działalności rolniczej i działalności okotorolniczej w celu zapewnienia alternatywnych źródeł dochodów w rolnictwie
- 1308 Zarządzanie zasobami wodnymi dla potrzeb rolnictwa
- 1309 Rozwój i polepszanie jakości infrastruktury związanej z rolnictwem
- 1310 Zachęty do podejmowania działalności turystycznej
- 1311 Zachęty do rozwoju rzemiosła
- 1312 Ochrona środowiska przyrodniczego poprzez ochronę, kultywację ziemi, lasów i krajobrazów oraz poprawą warunków życia zwierząt
- 1313 Odbudowanie potencjału produkcji rolniczej zachwianej na skutek katastrof naturalnych, w tym pożarów, jak również zapewnienie odpowiednich środków prewencyjnych
- 1314 Inżynieria finansowa

14 Rybołówstwo

- 141 Przystosowanie rybołówstwa
- 142 Odnowa i modernizacja floty rybackiej
- 143 Przetwarzanie, marketing i promocja produktów rybnych

- 144 Aquacultura
- 145 Wyposażenie portów rybackich oraz ochrona strefy przybrzeżnej
- 146 Działania społeczno - ekonomiczne, w tym pomoc w przypadku tymczasowego zaprzestania działalności i inne formy rekompensat finansowych
- 147 Działania prowadzone przez członków rybnych przedsiębiorstw handlowych, małych rybnych przedsiębiorstw zajmujących się połowami przybrzeżnymi oraz przedsiębiorstw rybnych zajmujących się połowami na akwenach śródlądowych
- 148 Środki finansowe w ramach innych funduszy strukturalnych (ERDF, ESF)
- 15 Pomoc dla dużych przedsiębiorstw
  - 151 Inwestycje w majątek trwały (budynki i wyposażenia, współfinansowane w ramach pomocy państwa)
  - 152 Technologie przyjazne środowisku, technologie zapewniające czystość i energooszczędne
  - 153 Usługi doradztwa biznesowego (umiędzynarodowienie działalności, zarządzanie eksportowe i środowiskowe, zakup technologii)
  - 154 Usługi dla pracowników przedsiębiorstw (zdrowie i bezpieczeństwo)
  - 155 Inżynieria finansowa
- 16 Pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw
  - 161 Inwestycje w majątek trwały (budynki i wyposażenia, współfinansowane w ramach pomocy państwa)
  - 162 Technologie przyjazne środowisku, technologie zapewniające czystość i energooszczędne
  - 163 Usługi doradztwa biznesowego (informacja, planowanie biznesowe, usługi konsultingowe, marketing, projekty, umiędzynarodowienie działalności, zarządzanie eksportowe i środowiskowe, zakup technologii)
  - 164 Usługi dla przedsiębiorców (parki, inkubatory przedsiębiorczości, stymulacja rozwoju usług, promocja, powiązania, konferencje, targi handlowe)
  - 165 Montaż finansowy
  - 166 Usługi dla pracowników (zdrowie, bezpieczeństwo, usługi kulturalne)
  - 167 Szkolenia zawodowe dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz dla sektora rzemieślniczego
- 17 Turystyka
  - 171 Inwestycje materialne (centra informacji, baza noclegowa, zaplecze gastronomiczne, punkty usługowe)
  - 172 Inwestycje niematerialne (rozwój i świadczenia usług turystycznych, działalność sportowa, kulturalna, wypoczynek oraz dziedzictwo kulturowe)
  - 173 Usługi dla przemysłu turystycznego (obejmujące działalność promującą, powiązania, konferencje i targi handlowe)
  - 174 Specjalistyczne szkolenia zawodowe w dziedzinie turystyki
- 18 Badania, rozwój technologiczny i działania innowacyjne (B+R)
  - 181 Projekty badawcze prowadzone przez szkoły wyższe i instytucje badawcze
  - 182 Innowacyjność i transfer technologii, ustanawianie wzajemnych powiązań i nawiązywanie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i/lub instytucjami badawczymi
  - 183 Infrastruktury badawczo - rozwojowe
  - 184 Szkolenia personelu badawczego
- 2. Zasoby ludzkie
  - 21 Polityka rynku pracy /aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu/
  - 22 Czynniki społeczny /przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu/
  - 23 Rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego (ustawiczne kształcenie zawodowe)
  - 24 Promocja potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników (doskonalenie kadr, rozwój przedsiębiorczości, innowacyjność, nowe technologie, pozyskiwania i przekazywania informacji)
  - 25 Działania na rzecz kobiet na rynku pracy
- 3. Infrastruktura podstawowa
  - 31 Infrastruktura transportowa

- 311 Koleje
  - 312 Drogi
  - 313 Autostrady
  - 314 Lotniska
  - 315 Porty
  - 316 Drogi morskie i drogi wodne śródlądowe
  - 317 Transport miejski
  - 318 Transport multimodalny
  - 319 Nowoczesny system transportu
  - 32 Infrastruktura telekomunikacyjna i społeczeństwo informacyjne
    - 321 Infrastruktura podstawowa
    - 322 Technologie pozyskiwania i przekazywania informacji (w tym bezpieczeństwo przesyłania wiadomości)
    - 323 Usługi i projekty wdrożeniowe dla obywateli (w zakresie ochrony zdrowia, administracji, edukacji)
    - 324 Usługi i projekty wdrożeniowe dla małych i średnich przedsiębiorstw (handel i transakcje elektroniczne, edukacja i szkolenia, osieciowanie)
  - 33 Infrastruktury energetyczne (produkcja, dystrybucja)
    - 331 Elektryczność, gaz, produkty ropopochodne, paliwo stałe
    - 332 Odnawialne źródła energii (energia słoneczna, energia wiatrowa, wodna, energia organiczna - biomasa)
    - 333 Efektywność wykorzystania energii, jej uzyskiwania i kontrola zużycia
  - 34 infrastruktura środowiskowa (w tym woda)
    - 341 Ochrona powietrza
    - 342 Ochrona przed hałasem
    - 343 Utylizacja i zagospodarowanie odpadów komunalnych i przemysłowych
    - 344 Woda pitna (gromadzenie, przechowywanie, uzdatnianie i dystrybucja)
    - 345 Oczyszczanie ścieków
  - 35 Planowanie przestrzenne i odbudowa
    - 351 Odnowa i adaptacja /degradowanych obszarów komunalnych i przemysłowych
    - 352 Odnowa terenów miejskich
    - 353 Ochrona, poprawa i regeneracja środowiska naturalnego
    - 354 Utrzymywanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego
    - 36 Infrastruktura społeczna i ochrona zdrowia
  - 4. Różne
    - 41 Pomoc techniczna i działania innowacyjne (ERDF. ESF. EAGGF. FIG)
      - 411 Przygotowanie, wdrożenie, monitoring, upowszechnianie - reklama
      - 412 Oszacowanie (ocena)
      - 413 Analizy (studia)
      - 414 Działania innowacyjne
      - 415 Informowanie opinii publicznej
-

1.7. Zasady działania funduszy strukturalnych

Fundusze strukturalne odzwierciedlają poszczególne cele polityki strukturalnej i działają według określonych zasad, wśród których najważniejsze z nich prezentuje Tabela 1.1.

Tabela 1.1. Zasady działania funduszy strukturalnych

Komplementarność i partnerstwo	<p>Działania wspólnotowe powinny uzupełniać bądź wspierać odpowiednie działania krajowe. Powinny one zostać przygotowane w ramach bliskiej współpracy Komisji i państwa członkowskiego jak również we współpracy z władzami i organami wskazanymi przez państwo członkowskie, a zwłaszcza:</p> <ul style="list-style-type: none"> • władzami regionalnymi i lokalnymi oraz innymi właściwymi władzami publicznymi, • partnerami społecznymi i gospodarczymi. • innymi kompetentnymi organami. <p>Współpraca powinna być realizowana przy zachowaniu pełnej zgodności z odpowiednimi właściwościami instytucjonalnymi, prawnymi i finansowymi każdego z wymienionych partnerów. Współpraca ta odnosi się do przygotowania, finansowania, monitorowania i oceny interwencji funduszy.</p>
Koordynacja	<p>Komisja oraz państwa członkowskie powinny w sposób zgodny z zasadą partnerstwa zapewnić koordynację pomocy z różnych funduszy, między funduszami oraz pomocą pochodzącą z Europejskiego Banku Inwestycyjnego i innych dostępnych instrumentów finansowych.</p>
Dodatkowość	<p>Pomoc udzielana przez Unię stanowi uzupełnienie wkładu danego państwa członkowskiego, a nie okazję do zmniejszenia tego wkładu. Z wyjątkiem sytuacji, w której zachodzą po temu szczególne powody, państwa muszą utrzymać wydatki publiczne na poziomie przynajmniej takim samym, jak w okresie poprzedzającym otrzymanie pomocy.</p>
Zgodność	<p>Operacje finansowane przez fundusze lub otrzymujące wsparcie z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, winny być zgodne z postanowieniami Traktatu oraz z politykami i działaniami Wspólnoty, włączając w to zasady konkurencji, ochrony i poprawy stanu środowiska, eliminowania nierówności i promowania równego traktowania kobiet i mężczyzn.</p>
Subsydiarność (pomocniczość)	<p>Władze wyższego szczebla nie powinny i nie mogą podejmować działań w żadnych sprawach, w których możliwe jest skuteczne osiągnięcie celu na niższym szczeblu.</p>
Koncentracja	<p>Interwencja funduszy, aby przyniosła efekt nie powinna być rozproszona, lecz skoncentrowana na niewielu precyzyjnie określonych celach.</p>
Programowanie	<p>Obowiązek podejmowania decyzji na podstawie wieloletnich programów rozwoju, poprzez proces, w ramach którego decyzje przygotowywane są drogą układu partnerskiego. Proces ten obejmuje kilka etapów, kończącym się przejęciem środków przez publicznego albo prywatnego promotora działań.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Projekt Twinningowy pomiędzy Województwem Małopolskim i Autonomicznym Regionem Madrytu*. Kraków 2002.

1.8. Cele funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

Trzy zasadnicze cele polityki strukturalnej w latach 2000-2006 to:

- **Cel 1** - promocja rozwoju i dostosowań strukturalnych regionów słabiej rozwiniętych.
- **Cel 2** - wsparcie przekształceń gospodarczych i społecznych obszarów o zaburzonej strukturze.
- **Cel 3** - wsparcie dostosowań i modernizacji polityki oraz systemów edukacji, szkoleń i zatrudnienia. Cel ten niesie ze sobą działania finansowe poza regionami włączonymi do Celu 1 i dostarcza politycznych ram odniesienia dla wszystkich działań jakie są podejmowane na rzecz zasobów ludzkich na terenie całego kraju, nie wyrządzając szkody specyficznym właściwościom regionalnym.

Jeśli chodzi o Cele 1 i 2, to są one przypisane do obszaru i mają charakter regionalny. Cel 3 natomiast dotyczy wszystkich regionów Wspólnoty, z wyjątkiem tych włączonych do Celu 1.

Fundusze Strukturalne przyczyniają się do realizacji poszczególnych celów według następującego podziału - Tabela 1.2.

Tabela 1.2. Podział funduszy strukturalnych w latach 2000-2006 według realizacji celów

Cel	2000-2006
Cel 1	European Regional Development Fund - ERDF (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - EFRR). European Social Fund - ESF (Europejski Fundusz Społeczny - EFS), European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF (Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej - EFOiGR) i Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG (Instrument Finansowy Rozwoju Rybołówstwa - IFRR)
Cel 2	European Regional Development Fond - ERDF (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - EFRR). European Social Fund - ESF (Europejski Fundusz Społeczny - EFS)
Cel 3	European Social Fund - ESF (Europejski Fundusz Społeczny - EFS)
Rybołówstwo (poza Celem 1)	Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG (Instrument Finansowy Rozwoju Rybołówstwa - IFRR)

Źródło: *Fundusze strukturalne w Polsce. Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej?*, materiały szkoleniowe dla samorządów, Departament Komunikacji Społecznej i Informacji Europejskiej, Urząd Komitetu Informacji Europejskiej, grudzień 2002, s. 4.

Działania dotyczące rozwoju obszarów wiejskich na całym terytorium Unii Europejskiej finansowane są przez sekcję Orientacji i Gwarancji EAGGF w regionach Celu 1 oraz poprzez sekcję Gwarancji poza regionami Celu 1.

W artykule I Rozporządzenia Rady 1260/99 z dnia 21 lipca 1999 roku wprowadzającego ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych, podkreślone zostaje, iż przy realizacji tych

Celów Wspólnota powinna przyczynić się do harmonijnego i zrównoważonego rozwoju działalności gospodarczej, rozwoju zatrudnienia i zasobów ludzkich, ochrony i poprawy stanu środowiska oraz eliminowania nierówności i promowania równego traktowania kobiet i mężczyzn. W ten sposób dla nowego okresu, obejmującego lata 2000-2006 zostały ustalone dwie nowe zasady horyzontalne¹⁶:

- rozwój zrównoważony (harmonizacja rozwoju, spójność społeczna i ochrona środowiska).
- równość szans.

Tabela 1.3. Nakłady na fundusze strukturalne UE w latach 1989-2006

1989-1993		1994-1999		2000-2006	
Numer Celu	Środki wmlrd EURO (w cenach 1988)	Numer Celu	Środki w mld EURO (w cenach 1992)	Numer Celu	Środki wmlrd EURO (w cenach 1999)
Cel nr 1 (regionalny)	34,0	Cel nr 1 (regionalny)	96,5	Cel nr 1 (regionalny)	135,9
Cel nr 2 (regionalny)	6,4	Cel nr 2 (regionalny)	15,7	Cel nr 2 (regionalny)	22,5
Cel nr 3 i 4 (horyzontalny)	7,2	Cel nr 3 i 4 (horyzontalny)	11,5	-	24,1
Cel nr 5a (horyzontalny)	3,5	Cel nr 5a (horyzontalny)	5,4	-	-
Cel nr 5b (regionalny)	2,7	Cel nr 5b (regionalny)	7,0	-	-
-	-	-	0,7	-	-
Ogółem	56,6		136,8		182,5

Źródła: *Druga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*. PARR. Warszawa 2000. s. 29. Opracowanie na podstawie: EUROSTAT (1994); Komisja Europejska (1996); Rada Europejska (Konkluzje Szczytu Berlińskiego 24-25.03. 1999).

1.8.1. Zasięg geograficzny Celów funduszy strukturalnych

Cel 1

Regiony przyporządkowane do Celu 1 obejmują: obszary odpowiadające poziomowi NUTS II nomenklatury statystycznych jednostek terytorialnych, w których PKB per capita nie przekracza 75 % średniej unijnej, a także regiony najbardziej oddalone (francuskie departamenty zamorskie oraz Azory, Madera i Wyspy Kanaryjskie), oraz obszary Celu 6 z okresu programowania 1994-1999.

¹⁶ *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*, op. cit., s. 41

Dla regionów objętych pomocą w latach 1994-1999, a wyłączonych z niej w okresie 2000-2006 przewidziane jest wsparcie przejściowe. Ten system pomocy przejściowej regresywnej pozwala uniknąć nagłego zatrzymania wsparcia Wspólnoty a tym samym pozwala na skonsolidowanie rezultatów poprzednich działań.

Regiony objęte Celem I w roku 1999, które w obecnym okresie programowania przestały kwalifikować się do Celu I, mogą liczyć na pomoc przejściową z funduszy strukturalnych w ramach Celu 1 do 31 grudnia 2005 roku.

Cel 2

Koncentruje się w regionach o zaburzonej strukturze, które przechodzą procesy przekształceń gospodarczych i społecznych, szczególnie w sektorze przemysłowym, usług i rybołówstwa, a także na obszarach wiejskich opóźnionych i schyłkowych oraz na obszarach miejskich znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

W obrębie nowego Celu 2 może znaleźć się nie więcej niż 18 % ludności Unii Europejskiej. Jednocześnie Cele 1 i 2 mają razem obejmować 35-40 % ludności Unii.

Komisja wyznaczyła limity ludnościowe dla każdego państwa członkowskiego, na podstawie następujących warunków¹⁷:

- Obszar przemysłowy-jest to obszar, który w trakcie przekształceń społeczno-gospodarczych w sektorze przemysłowym powinien odpowiadać lub należeć do jednostki terytorialnej poziomu NUTS III, która spełnia następujące kryteria:
  - zanotowana w ostatnich trzech latach średnia stopa bezrobocia wyższa od średniej dla Wspólnoty;
  - udział zatrudnienia w przemyśle w zatrudnieniu ogółem równy lub wyższy od średniej dla Wspólnoty w którymkolwiek roku odniesienia począwszy od 1985 r.;
  - obserwowany spadek zatrudnienia w przemyśle względem wybranego wcześniej roku odniesienia.
- Obszar wiejski - obszar, który powinien odpowiadać lub należeć do jednostki terytorialnej poziomu NUTS III, która spełnia następujące kryteria:
  - albo gęstość zaludnienia niższa niż 100 osób na km² albo udział zatrudnienia w rolnictwie w zatrudnieniu ogółem równy lub wyższy od podwojonej średniej dla Wspólnoty w którymkolwiek z lat odniesienia począwszy od 1985 r.;
  - albo średnia stopa bezrobocia zarejestrowana w ciągu trzech ostatnich lat wyższa niż średnia dla Wspólnoty, albo zmniejszenie się liczby ludności od 1985 r.;
- Obszar miejski - jest to obszar o szczególnych trudnościach spełniający przynajmniej jedno z poniższych kryteriów:
  - stopa długotrwałego bezrobocia wyższa od średniej dla Wspólnoty;
  - wysoki poziom ubóstwa oraz trudne warunki mieszkaniowe;
  - szczególnie zanieczyszczone środowiska;
  - wysoki poziom przestępczości;
  - niski poziom wykształcenia mieszkańców.
- Obszary zależne od rybołówstwa. Obszary przybrzeżne, gdzie zatrudnienie w sektorze rybołówstwa stanowi znaczący procent całkowitego zatrudnienia oraz gdzie no-

¹⁷ Ibidem, s. 42.

tuje się problemy związane z restrukturyzacją sektora rybołówstwa, w konsekwencji czego nastąpi znaczące zmniejszenie liczby miejsc pracy w tym sektorze.

Regiony objęte Celem nr 2 i 5b w roku 1999, obecnie nie kwalifikują się do Celu 2, powinny otrzymywać przejściowe wsparcie w ramach Celu 2 z ERDF do 31 grudnia 2005 roku. Dodatkową pomoc w latach 2000-2006 można uzyskać tak z ESF w ramach Celu 3, jak i z sekcji Gwarancji EAGGF w ramach rozwoju obszarów wiejskich, włącznie z działaniami komplementarnymi Wspólnej Polityki Rolnej oraz z FIFG w ramach działań komplementarnych Wspólnej Polityki w zakresie Rybołówstwa.

Cel 3

Obszary kwalifikujące się do finansowania w ramach Celu 3 obejmują obszary nie objęte Celem I. Nowy Cel 3 ukierunkowany jest na wspieranie zatrudnienia, łączy polityki dawnych Celów nr 3 i 4, rozwijając działalność w obrębie następujących priorytetów strategicznych¹⁸:

- a) nastawienie zapobiegawcze w działaniach dotyczących bezrobotnych;
- b) nastawienie zindywidualizowane na włączenie do rynku pracy;
- c) integracja osób o szczególnych trudnościach:
  - niepełnosprawnych,
  - imigrantów,
  - osób powyżej 45 lat,
  - młodzieży;
- d) sektor usług;
- e) MŚP.

Tabela 1.4. Fundusze strukturalne w latach 2000-2006 (programy krajowe)

Zadania finansowania	Środki w mln EURO	Środki w %
Cel 1 (regionalny); wsparcie rozwoju i dostosowań strukturalnych regionów zacofanych: mogą ubiegać się regiony typu NUTS II, gdzie PKB na głowę nie przekracza	127 543	69,7
Przejściowe wsparcie dla byłych regionów Celu nr 1	8411	4,4
Cel 2 (regionalny) społeczna i ekonomiczna konwersja obszarów dotkniętych trudnościami strukturalnymi; w zasadzie regiony typu NUTS III przemysłowe, wiejskie, miejskie lub związane z rybołówstwem	19 733	11,5
Przejściowe wsparcie dla byłych regionów Celu nr 2 i 5b	2 721	1,5
Cel 3: wsparcie adaptacji i modernizacji polityki edukacji, szkoleń i zatrudnienia; cel horyzontalny (dostępny dla całego terytorium Unii)	24 050	12,4
FIFG (Instrument Rozwoju Rybołówstwa), poza obszarem Celu 1	1 106	0,5
Razem	183 564	100

Źródło: *Droga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*, PARR, Warszawa 2000, s. 3 I.

¹⁸ Ibidem, s. 41-43

Tabela 1.5. Podział środków pomiędzy kraje członkowskie w rozbiu na poszczególne cele w (min euro) w latach 2000-2006

Lp	Państwo członkowskie	Cel 1	Pomoc przejściowa w celu 1	Cel 2	Pomoc przejściowa w celu 2	Cel 3	Pomoc przejściowa w celu 3	Rybolówstwo (poza Celem 1)
1	Austria	261	0	578	102	528	1 469	4
2	Belgia	0	625	368	65	737	1 795	34
3	Dania	0	0	156	27	365	548	197
4	Finlandia	913	0	459	30	403	1 805	31
5	Francja	3 254	551	5 437	613	4540	14 395	225
6	Grecja	20 961	0	0	0	0	20 961	0
7	Hiszpania	37 744	352	2 553	98	2140	42 887	200
8	Holandia	0	123	676	119	1686	2 604	31
9	Irlandia	1 315	1773	0	0	0	3 088	0
10	Luksemburg	0	0	34	6	38	78	0
II	Niemcy	19 229	729	2 984	526	4581	28 049	107
12	Portugalia	16 124	2905	0	0	0	19 029	0
13	Szwecja	722	0	354	52	720	1 848	60
14	Wielka Brytania	5 085	1166	3 989	706	4568	15 514	121
15	Włochy	21 935	187	2 145	377	3744	28 388	96
	Razem	127 543	8411	19 733	2721	24050	182 458	1106

Źródło: *Working for Regions: European Commission, Directorate General for Regional Policy and Directorate General for Press and Communication, 2001, s. 11-14.*

1.9. Fundusz Spójności

1.9.1. Geneza Funduszu Spójności

Zgodnie z ustaleniami Traktatu o Unii Europejskiej do istniejących już funduszy strukturalnych dołączono pod koniec grudnia 1993 roku Fundusz Spójności (Kohezyjny). Wspiera on gospodarczo najsłabsze kraje Unii Europejskiej, takie jak Grecja, Irlandia, Portugalia i Hiszpania, przede wszystkim w dziedzinie infrastruktury komunikacyjnej (sieci transeuropejskie).¹⁹

1.9.2. Idea i Cel Funduszu Spójności

Fundusz Spójności jest nowym instrumentem interwencji Wspólnoty. Różni się od funduszy strukturalnych przede wszystkim celem interwencji. Jak wiadomo fundusze strukturalne koncentrują się na problemie różnic pomiędzy regionami, natomiast celem Funduszu Spójności jest zmniejszanie różnic pomiędzy państwami. Fundusz ten jest w pełni skoordynowany z pozostałymi instrumentami wsparcia Unii Europejskiej. Fundusz Spójności został stworzony, aby umożliwić wszystkim państwom członkowskim jak najszybsze przystąpienie do końcowego etapu fazy Unii Gospodarczej i Walutowej, gwarantując pomoc tym państwom, które muszą przezwyciężyć znaczne trudności, aby to osiągnąć.

Podobnym do Funduszu Spójności instrumentem wsparcia skierowanym do państw kandydujących jest Program ISPA (Instrument for Structural Policies for pre-Accession). Program ten niweluje bowiem różnice pomiędzy państwami członkowskimi i państwami kandydującymi.

Jeśli chodzi o hierarchię celów Funduszu Spójności, to głównym z nich jest spójność ekonomiczna i społeczna. Dążenie do tego celu przejawia się przez wzmocnienie polityki redystrybucji dóbr, podniesienie poziomu życia w regionach najsłabiej rozwiniętych, finansowanie infrastruktury tworzącej podstawowe warunki wzrostu gospodarczego.

Fundusz Spójności jest uzupełnieniem działań Funduszy Strukturalnych i Europejskiego Banku Inwestycyjnego, dążących do osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej w sferach dotyczących środowiska naturalnego i infrastruktury transportu i komunikacji publicznej.

---

¹⁹ *Podręcznik tematów europejskich dla samorządów lokalnych*. Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej. Gliwice-Opole 2002. s. 85.

1.9.3. Charakterystyka Funduszu Spójności

Tabela 1.6. Różnice pomiędzy Funduszem Spójności a funduszami strukturalnymi

Kryterium	Fundusz Spójności	Fundusze strukturalne
Cele	Zredukowanie nierówności pomiędzy ekonomią poszczególnych krajów	Zredukowanie nierówności pomiędzy regionami
Strony negocjujące	Każdy projekt jest przedmiotem rozmów pomiędzy Komisją Europejską i krajem członkowskim	Władze regionalne i realizatorzy odgrywają główną rolę w zarządzaniu programami. Odpowiedzialność za ten proces spoczywa na państwach członkowskich
Warunki	Wdrożenie programów stabilizacji gospodarczej stanowi warunek konieczny dla uruchomienia funduszu	Nie stawia się warunków
Zasięg geograficzny	Cztery kraje członkowskie: Hiszpania, Irlandia, Portugalia, Grecja	Regiony celów 1, 2 i 3. Nie istnieją ograniczenia regionalne dla innych celów
Sektory	Jedynie środowisko naturalne i infrastruktura transportu i komunikacji	Nie wyłącza się żadnego sektora
Postępowanie	Środki finansowe są przyznawane poszczególnym projektom	Środki finansowe są w większości przyznawane programom
Wielkość dotacji	18 miliardów euro od 2000 do 2006 roku	195 miliardów euro od 2000 do 2006 roku

Źródło: *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Projekt Twinningowy pomiędzy Województwem Małopolskim i Autonomicznym Regionem Madrytu, Kraków 2002, s. 74.

1.9.4. Zasięg czasowy, terytorialny i materialny oraz środki finansowe Funduszu Spójności i ich podział²⁰

Fundusz Spójności w drugim okresie programowania został ustanowiony na okres 2000-2006. Ze środków Funduszu mogą korzystać jedynie te kraje członkowskie Unii Europejskiej, które spełniają dwa kryteria. Po pierwsze produkt krajowy brutto na osobę jest niższy od 90% średniej dla wszystkich krajów Unii Europejskiej i po drugie posiadają program stabilizacji gospodarki, zgodnie z artykułem 104 Traktatu o Unii Europejskiej. Na podstawie tych dwóch wytycznych wyłoniono jedynie cztery kraje członkowskie Unii Europejskiej, które mogą korzystać ze środków Funduszu Spójności. Są to: Hiszpania, Grecja, Portugalia i Irlandia¹.

Wielkość produktu krajowego brutto będzie zbadana ponownie w połowie okresu programowania, to jest do końca 2003 roku, jeżeli okaże się, że danemu państwu nie przysługuje już wsparcie z Funduszu Spójności (PKB na osobę przekroczy 90 % średniej unijnej) środki.

²⁰ *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*, op. cit., s. 75-76.

które były przeznaczone dla tego państwa zostaną wyłączone z ogólnego budżetu Funduszu Spójności.

Wymieniony program stabilizacji gospodarki ma na celu doprowadzenie do stanu, kiedy gospodarka danego kraju będzie spełniać następujące warunki:

- wysoki stopień stabilności cen, umiarkowany wskaźnik inflacji,
- deficyt budżetowy nie przekraczający 3 % PKB,
- ustanowione zostaną mechanizmy zapewniające długoterminowe utrzymanie powyższych warunków.

Cztery wymienione wyżej państwa mają razem około 63 miliony mieszkańców, co stanowi prawie jedną piątą ludności całej Unii Europejskiej i w obrębie Unii mają peryferyjne położenie geograficzne. Projekty finansowane przez Fundusz Spójności muszą dotyczyć dwóch sektorów: środowiska naturalnego i europejskiej sieci dróg należącej do infrastruktury transportowej i komunikacyjnej danego kraju. Są to sektory, w których redukcja inwestycji publicznych z powodu rygorystycznej dyscypliny budżetowej byłaby bardzo szkodliwa. W zamian za możliwość korzystania ze środków Funduszu Spójności, poszczególne kraje (beneficjenci) musiały zobowiązać się, że nie zredukują swoich własnych inwestycji na ochronę środowiska i infrastrukturę transportu i komunikacji. Zobowiązanie to jest przejawem zasady dodatkowości, w myśl której wkład finansowy funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności nic może zastępować publicznych wydatków państwa członkowskiego, może je jedynie uzupełniać.

Artykuł 4 nowego Rozporządzenia 1264/99 Rady z dnia 21 czerwca 1999 roku mówi, że Fundusz Spójności będzie opiewał na 18 miliardów euro (w przeliczeniu na ceny w euro z 1999 roku) w okresie programowania 2000-2006 i będzie rozdzielony w sposób następujący:

Tabela 1.7. Środki finansowe (w mln euro) przeznaczone na Fundusz Spójności w latach 2000-2006

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Razem
Wartość w mln euro	2615	2615	2615	2615	2515	2515	2510	18 mln euro

Źródło: *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Projekt Twinningowy pomiędzy Województwem Małopolskim i Autonomicznym Regionem Madrytu, Kraków 2002, s. 76.

Ze swojej strony Rada ustaliła limity przyznawania środków z Funduszu Spójności dla poszczególnych krajów. Limity zostały wyznaczone w oparciu o liczbę ludności danego kraju, wielkość oraz stopę wzrostu PKB, powierzchnię kraju.

Tabela 1.8. Limity Funduszu Spójności ustalone przez Radę

Kraj	Limit środków
Hiszpania	61-63.5%
Portugalia	16-18%
Grecja	16-18%
Irlandia	2-6%

Źródło: *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*, op. cit., s. 76

Całkowita suma wpływów rocznych pochodzących z Funduszu Spójności łącznie z środkami pochodzącymi z funduszy strukturalnych nie może przekroczyć wartości 4 % PKB danego kraju otrzymującego wsparcie.

1.9.5. Projekty finansowane przez Fundusz Spójności

Fundusz Spójności może finansować²¹:

- projekty, to zespół prac niepodzielonych pod względem ekonomicznym i technicznym, posiadający jasno określony cel.
- fazy projektów, pod warunkiem, że będą technicznie lub finansowo niezależne, faza projektu - niezależna od innych finansowo i technicznie część projektu (np. prace przygotowawcze).
- grupy projektów połączonych przejrzystą, wspólną strategią i stanowiących spójną całość, grupa projektów jest połączona spójną strategią, jeżeli spełnia trzy warunki:
  - 1) projekty muszą być zlokalizowane na tym samym terenie lub być połączone tą samą osią komunikacyjną,
  - 2) projekty muszą być wykonywane zgodnie z planem lokalnym przyjętym dla danego terenu lub osi komunikacyjnej, którego celem są jasno sprecyzowane,
  - 3) zakładając, że za poszczególne projekty będą odpowiedzialne różne ośrodki władzy, realizacja grupy projektów musi być nadzorowana i koordynowana przez specjalnie do tego celu powołaną jednostkę.

Projekt i grupy projektów muszą mieć odpowiedni zasięg, tak, aby ich oddziaływanie na polepszenie transeuropejskiej sieci infrastruktury transportu i komunikacji lub wpływ obszary chronione środowiska naturalnego były znaczące. We wszystkich przypadkach całkowity koszt projektu lub grupy projektów nie może być niższy niż 10 milionów euro.

Jednym z założeń Funduszu Spójności jest finansowanie kompleksowych przedsięwzięć. Aby uniknąć fragmentacji projektów lub łączenia ich w niespójne grupy zdefiniowane zostały podstawowe pojęcia.

Pomoc z Funduszu Spójności może być przyznawana dwu rodzajom projektów²²:

1. Projekty dotyczące środowiska naturalnego, które będą się przyczyniać do osiągnięcia celów sprecyzowanych w artykule 130R Traktatu o Unii Europejskiej, w tym także projekty wynikające z założeń podjętych zgodnie z artykułem 130S Traktatu, a w szczególności projekty mieszczące się w priorytetach polityki środowiskowej Unii Europejskiej, jak to precyzuje Piąty Program Polityki i Działań w kwestii środowiska naturalnego i zrównoważonego rozwoju.
2. Projekty będące przedmiotem zainteresowania tak danego kraju jak Unii, dotyczące infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, a finansowane przez państwa członkowskie, opracowane zgodnie z wytycznymi przyjętymi na mocy Decyzji 1692/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, z dnia 23 czerwca 1996 roku, dotyczącej unijnych kierunków rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i komunikacyjnej.

²¹ *Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*, op. cit. s. 75-76.

²² *Ibidem*, s. 76-77.

Fundusz może także przyznać pomoc na²⁻¹:

1. Studia przygotowawcze związane z projektami podlegającymi dofinansowaniu w tym także badania niezbędne do realizacji danego projektu.
2. Działania mające zapewnić pomoc techniczną, w szczególności:
  - działania horyzontalne, takie jak na przykład: badania porównawcze potrzebne
dla oceny efektów pomocy unijnej,
  - działania i badania, które mogą ułatwić zatwierdzenie, monitoring lub ocenę
projektów, a także skonsolidować je lub zapewnić ich spójność i koordynację,
a w szczególności ich zbieżność z ogólnymi kierunkami polityki unijnej,
  - działania i badania, które mogą przyczynić się do powstania umów niezbędnych
do realizacji projektów.

Prace przygotowawcze i działania pomocy technicznej, w wyjątkowych wypadkach mogą być finansowane nawet do wysokości 100 % całkowitego kosztu, wydatki te nie mogą jednak przekroczyć 0,5 % wartości dotacji przyznanej z Funduszu.

1.10. Perspektywy realizacji w Polsce środków strukturalnych

Polska spodziewa się w latach 2004-2006 ponad 13 mld euro z Unii Europejskiej na działania strukturalne. Największą część tych środków pochłonie realizacja programów operacyj-

Tabela 1.9. Programy operacyjne oraz instytucje odpowiedzialne za ich przygotowanie i zarządzanie

Nazwa programu	Instytucja przygotowująca i zarządzająca programem
SPO Wzrost Konkurencyjności Gospodarki	Ministerstwo Gospodarki
SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
SPO Transport i Gospodarka Morska	Ministerstwo Infrastruktury
SPO Ochrona Środowiska i Gospodarka Wodna	Ministerstwo Środowiska
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)	Ministerstwo Gospodarki (we współpracy z samorządami województw)
Program Operacyjny - Pomoc Techniczna	Ministerstwo Gospodarki

Źródło: *Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006*, Ministerstwo Gospodarki.

²¹ Ibidem, s. 77.

nych, które będą finansowane przez poszczególne fundusze strukturalne. Przygotowaniem do wykorzystania funduszy strukturalnych w Polsce zajmuje się Ministerstwo Gospodarki, które koordynuje opracowanie programów operacyjnych. Przygotowano 6 różnych programów operacyjnych sektorowych (SPO) i jeden regionalny zintegrowany program operacyjny.

Każdy z tych programów wymaga zatwierdzenia przez Komisję Europejską, która jednocześnie wyraża w ten sposób zgodę na realizację funduszy strukturalnych w danym kraju według przedstawionych planów.

Poza środkami na programy operacyjne Polska otrzyma również dostęp do Inicjatyw Wspólnoty Programy URBAN oraz LEADER zostaną zintegrowane w latach 2004-2006 z programami operacyjnymi - odpowiednio z Zintegrowanym Programem Operacyjnym Rozwój Regionalny oraz Sektorowym Programem Operacyjnym Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich.

Dla dwóch pozostałych Inicjatyw opracowane zostaną programy operacyjne:

- Ministerstwo Gospodarki - INTERREG,
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej - EQUAL.

Poza środkami z funduszy strukturalnych w ramach programów operacyjnych oraz Inicjatyw Wspólnoty Polska otrzyma dostęp do środków z Funduszu Spójności. Projekty z niego finansowane będą koordynowane z przedsięwzięciami jakie będą proponowane do poszczególnych programów operacyjnych.²⁴

1.10.1. Podstawy programowe Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w Polsce²⁵

W pierwszych latach członkostwa Polski w Unii Europejskiej (2004-2006) EFS przeznaczony będzie na realizację Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) i jednego z priorytetów Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Część środków z EFS przeznaczona zostanie na udział Polski w Inicjatywie Wspólnotowej EQUAL (w oparciu o Jednolity Dokument Programowy).

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 (NPR) sporządzony został w oparciu o sześć częściowych strategii. Są to:

- Narodowa Strategia Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich 2000-2006,
- Spójna Polityka Strukturalna Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa 2000-2006,
- Polska Polityka Strukturalna w Sektorze Rybołówstwa 2001-2006,
- Narodowa Strategia Rozwoju Transportu 2000-2006.
- Narodowa Strategia Ochrony Środowiska na lata 2000-2006,
- Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006.

Celem strategicznym Narodowego Planu Rozwoju jest *rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju. zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej*

²⁴ „Fundusze strukturalne w Polsce”, „Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej?”, materiały szkoleniowe dla samorządów, op. cit., s. 8

²⁵ „Europejski Fundusz Społeczny w Polsce”, poradnik dla projektodawców, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. 01.09.2003. s. 7-10

i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. NPR integruje polityki sektorowe oraz uwzględnia potrzeby rozwojowe poszczególnych regionów zapewniając spójność z politykami krajowymi i regionalnymi oraz strategiami sektorowymi, ponadto jest zgodny z podstawowymi kierunkami rozwoju wynikającymi z polityk wspólnotowych.

Realizacja celu strategicznego odbywać się będzie poprzez osiągnięcie następujących celów cząstkowych:

- osiągnięcie i utrzymanie w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB,
- zwiększanie poziomu zatrudnienia i wykształcenia,
- włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej,
- zwiększenie w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej,
- wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce.

Narodowy Plan Rozwoju koncentruje się na pięciu osiach rozwoju:

1. Wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw;
2. Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia;
3. Tworzenie warunków dla zwiększenia poziomu inwestycji, promowanie zrównoważonego rozwoju i spójności przestrzennej;
4. Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich;
5. Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów.

Instrumentami realizacji poszczególnych osi rozwoju NPR są programy operacyjne.

Institucją odpowiedzialną za realizację NPR jest Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej.

Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL)

Celem generalnym SPO RZL jest *budowa otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy.* Celem szczegółowym programu jest rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości. Harmonijny rozwój gospodarki ma zapewnić wzrost zatrudnienia i osiągnięcie spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym.

SPO RZL będzie realizował powyższe cele poprzez działania określone w trzech priorytetach:

- Priorytet 1: Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej;
- Priorytet 2: Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy;
- Priorytet 3: Pomoc techniczna.

Institucją odpowiedzialną za realizację SPO RZL jest Departament Zarządzania EFS w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej.

Uzupełnienie Programu SPO RZL

Każde państwo członkowskie zobowiązane jest do przygotowania Uzupełnienia Programu (UP) do każdego z Programów Operacyjnych.

UP SPO RZL stanowi uszczegółowienie zapisów znajdujących się w SPO RZL, definiując między innymi typów projektów, które wspierane mogą być w ramach poszczególnych działań.

Dokument określa:

- potencjalnych projektodawców, a więc podmioty uprawnione do zgłaszania projektów, które mogą być finansowane w ramach SPO RZL,
- tryb składania i rozpatrywania wniosków o środki,
- kryteria i zasady wyboru projektów,
- wskaźniki monitorowania poszczególnych działań,
- ogólne określenie kategorii wydatków, które mogą być finansowane z EFS.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

Celem ZPORR jest, zgodnie z zapisami Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego, *tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju Jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską.*

Podstawowym warunkiem osiągnięcia zakładanych celów jest pełne wdrożenie zasady partnerstwa pomiędzy administracją rządową, samorządową oraz podmiotami społeczno-ekonomicznymi.

Cel programu zostanie osiągnięty poprzez koncentrację środków krajowych i towarzyszącego im współfinansowania ze strony funduszy strukturalnych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego) na trzech priorytetach:

- Priorytet 1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów,
- Priorytet 2: Wzmocnienie regionalnej bazy ekonomicznej i zasobów ludzkich,
- Priorytet 3: Rozwój lokalny.

Ogólna odpowiedzialność za zarządzanie ZPORR spoczywa na Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, które deleguje część swych funkcji w tym zakresie na poziom regionalny.

Uzupełnienie Programu ZPORR

Uzupełnienie Programu ZPORR zawiera usystematyzowane opisy działań. Zawarte są w nim szczegółowe informacje dotyczące:

- celów działań,
- sposobów ich realizacji,
- opisu kryteriów i zasad wyboru projektów,
- typu beneficjentów końcowych,
- **wielkości i form pomocy,**
- poziomu współfinansowania projektów z uwzględnieniem udziału środków pochodzących z Unii Europejskiej i środków publicznych,
- wskaźników monitorowania,
- trybu rozpatrywania wniosków,
- kosztów kwalifikowalnych.

Aby skorzystać z finansowania projektu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) należy wypełnić wniosek o finansowanie projektu z EFS oraz zgromadzić załączniki wymagane dla danego projektu. W celu wypełnienia wniosku niezbędna jest znajomość jednego z programów operacyjnych:

- Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL)
- Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) i regionalnego planu rozwoju.

Wymienione wyżej programy operacyjne zawierają cele na jakie przeznaczone są środki EFS. Cele przekładają się na konkretne Priorytety i Działania uzgodnione z UE.

Załącznik I: Wniosek o finansowanie projektu z Europejskiego Funduszu Społecznego²⁶

(p. s. 45-54).

Załącznik II: Instrukcja wypełniania Wniosku o finansowanie projektu z Europejskiego Funduszu Społecznego²⁷ (p. s. 55-65).

1.10.2. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) dla Polski

Działania z zakresu ochrony środowiska współfinansowane przez EFRR będą realizowane w Polsce w ramach dwóch programów operacyjnych, przygotowanych przez rząd w oparciu o Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006:

- Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.
Generalnym celem ZPORR jest zapewnienie wszystkim regionom w Polsce, w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach innych programów operacyjnych, udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych gospodarki poprzez tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów.
- Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”
- do lutego 2003 obowiązywała nazwa: „Wzrost Konkurencyjności Gospodarki”.
Celem Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw” jest wsparcie działań prowadzących do wzrostu konkurencyjności polskiej gospodarki i zwiększających jej zdolności do funkcjonowania w warunkach otwartego rynku. Pomoc w ramach tego programu adresowana jest do dużych, małych i średnich przedsiębiorstw.

Wnioski zamieszczone w załącznikach to wersje robocze. Przygotowana została Ustawa o Narodowym Planie Rozwoju (czeka na uchwalenie w Sejmie RP), która ma wejść w życie z dniem 1 stycznia 2004 r. Zgodnie z tą ustawą obowiązujące wzory wniosków o dofinansowanie projektów zostaną wydane w drodze rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. W zależności od programu operacyjnego, a nawet danego działania w programie operacyjnym - wnioski do EFRR mogą się nieco różnić.

Załącznik III: Standardowy wniosek o przyznanie dofinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na realizację projektu²⁸ (p. s. 66-78).

²⁶ <http://www.mpips.gov.pl>, zakładka Europejski Fundusz Społeczny. 27.11.2003.

²⁷ Opracowanie własne na podstawie: <http://www.mpips.gov.pl>, zakładka Europejski Fundusz Społeczny, 27. II.2003.

²⁸ www.web.mg.gov.pl/ Strukturalne instrumenty finansowe UE -Fundusze strukturalne: Podręcznik wdrażania funduszy: Załącznik 12.2.1 a., 27.11.2003.

1.10.3. Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) dla Polski

W ramach Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w Polsce finansowany będzie Sektorowy Program Operacyjny: Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich. Program ten realizowany będzie w latach 2004-2006 i określa on strategię oraz kierunki działań w zakresie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.

Program operacyjny wdrażany będzie na terenie całego kraju w latach 2004-2006, przy założeniu, że realizacja płatności odbywać się będzie do końca 2008 roku. Źródłem finansowania będą zarówno środki publiczne: budżetu państwa, budżetów samorządów regionalnych i lokalnych oraz Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie - Sekcja Orientacji (EAGGF), jak również środki inwestorów prywatnych.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przygotowało niniejszy program operacyjny zgodnie z Rozporządzeniem Rady(WE) 1260/1999, 1257/1999 oraz Rozporządzeniem Komisji (WE) 445/2002.

W oparciu o analizę sytuacji na obszarach wiejskich i w sektorze rolno-spożywczym przyjęto, że Sektorowy Program Operacyjny pt. Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich będzie narzędziem w realizacji celu Narodowego Planu Rozwoju - Restrukturyzacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich. Planowane działania, zgodnie z priorytetami Rozporządzenia Rady (WE) 1257/99, mają służyć realizacji dwóch celów strategicznych programu, które określono jako:

- **Cel 1 „Poprawa konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej”** - traktowany jako najważniejszy cel strategiczny rozwoju polskiego rolnictwa oraz przetwórstwa żywności w pierwszych latach integracji z UE.
- **Cel 2 „Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich”** - realizowany również poprzez Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) oraz inne programy operacyjne w ramach Narodowego Planu Rozwoju. Powyższe cele realizowane będą w ramach trzech priorytetów:
  - I. Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie
  - II. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich
  - III. Rozwój i dostosowanie do norm WE przetwórstwa artykułów rolnych

Pomoc strukturalna na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa musi być uzupełniona, ze względu na ograniczenia możliwej interwencji, wynikającej z jednofunduszowego charakteru Sektorowego Programu Operacyjnego pt. Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, przez:

- transfery środków przeznaczonych na rozwój infrastruktury (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - ERDF);
- tworzenie pozarolniczych miejsc pracy i rozwój zasobów ludzkich (Europejski Fundusz Socjalny - ESF i ERDF);
- instrumenty pomocy krajowej, kontynuowane po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

Załącznik IV: Przykładowy Wniosek o pomoc finansową z EFOiGR: Sektorowy Program Operacyjny: „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obsza-

ów wiejskich”): Priorytet: *Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie'*, Działanie: *Scalanie gruntów rolnych*²⁹ (p. s. 79-85).

Załącznik V: Instrukcja wypełniania wniosku o pomoc finansową z EFOiGR³⁰ (p. s. 86-89).

1.10.4. Instrument Finansowy Rozwoju Rybołówstwa (IFRR) dla Polski

Fundusz strukturalny IFRR jest źródłem pomocy finansowej dla sektora rybnego, szansą rozwiązania problemów polskiego sektora rybackiego. IFRR będzie dostępny po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w okresie 2004-2006.

Skorzystać ze środków tego funduszu będą mogli: właściciele statków rybackich, właściciele portów, rybacy morscy i rybacy śródlądowi, właściciele hodowlanych gospodarstw rybackich, właściciele zakładów przetwórstwa rybnego, hurtownicy, placówki naukowo-badawcze, uczelnie związane z rybaństwem.

Przedsięwzięcia, które mogą być finansowane z IFRR obejmują³¹:

- odnowę floty rybackiej oraz modernizację statków rybackich;
- dostosowywanie nakładu połowowego do zasobów ryb - wypłaty wysokich premii za złomowanie statków rybackich;
- wspólne przedsięwzięcia (z krajami trzecimi - nie wchodzącymi w skład UE);
- kolektywne działania w podsektorze rybołówstwa przybrzeżnego;
- działania społeczno-ekonomiczne, pomoc ekonomiczną dla rybaków, którzy utracą pracę w wyniku wycofania z eksploatacji statków rybackich poprzez przekwalifikowanie zawodowe, wypłatę premii, wcześniejsze emerytury;
- budowę nowych obiektów chowu i hodowli ryb oraz modernizację istniejących obiektów chowu i hodowli ryb, w celu dostosowania obiektów do wymogów unijnych, podniesienia jakości produktów;
- udrażnianie rzek - budowę urządzeń umożliwiających wędrówkę ryb i innych organizmów w wodach;
- poprawę portowej infrastruktury w portach rybackich;
- przetwórstwo i rynek rybny produktów rybołówstwa morskiego i rybaństwa śródlądowego oraz produktów przetwórstwa;
- inwestycje poprawiające warunki prowadzenia rybołówstwa śródlądowego;
- środki promocji na poszukiwania nowych rynków zbytu;
- działania uczestników zorganizowanego rynku rybnego (Organizacje Producentów i in.);
- działania innowacyjne w zakresie sektora rybackiego, pomoc technologiczną;
- czasowe zaprzestanie działalności i inne kompensaty finansowe w związku z czasowym zawieszeniem działalności rybołwwej w morzu (np. katastrofy ekologiczne).

y> www.web.mg.gov.pl/ Strukturalne instrumenty finansowe UE -Fundusze strukturalne: Podręcznik wdrażania funduszy: Załącznik 12.2.3.i. 27.11.2003.

³⁰ www.minrol.gov.pl/ Fundusze strukturalne; Sektorowy Program Operacyjny; Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich: Projekty wniosków o pomoc finansową, 27.11.2003.

³¹ www.minrol.gov.pl/ Fundusze strukturalne; Sektorowy Program Operacyjny; Rybołówstwo i przetwórstwo ryb. Dokumenty; Projekty instrukcji wypełniania wniosków w ramach Programu, 27.11.2003.

W proces obsługi środków finansowych z FIG zaangazowane będą:

- instytucja zarządzająca - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi - Departament Rybołówstwa
- instytucja płatnicza - Ministerstwo Finansów
- instytucja wdrażająca dla wszystkich działań morskich - Okręgowe Inspektoraty Rybołówstwa Morskiego
- instytucja wdrażająca dla wszystkich działań lądowych - Agencja Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa

Wszelkich informacji na temat opracowania wniosków i procedur związanych z otrzymaniem pomocy finansowej z IFRR będą udzielać: Okręgowe Inspektoraty Rybołówstwa Morskiego i Agencja Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa

Załącznik VI: Przykładowy wniosek o pomoc finansową z IFRR; Sektorowy Program Operacyjny; „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb”; Działanie 35: Rybołówstwo śródlądowe-¹² (p. s. 90-97).

Załącznik VII: Instrukcja wypełniania wniosku o pomoc finansową z IFRR³³ (p. s. 98-103).

1.11. Użyteczne adresy

Lista adresowa:

Ministerstwo Gospodarki
Departament Programowania Rozwoju Regionalnego
ul. Wspólna 4
00-926 Warszawa
tel: (0-22) 661 91 48; fax: (0-22) 661 91 45
<http://www.mg.gov.pl/regiony>
e-mail: sekrprtr@mg.gov.pl

Ministerstwo Gospodarki,
Departament Strategii Gospodarczej
tel. 693 58 54
<http://www.mg.gov.pl>

⁵² www.web.mg.gov.pl/ Strukturalne instrumenty finansowe UE -Fundusze strukturalne: Podręcznik wdrażania funduszy: Załącznik I2.2.4.g., 27.11.2003.

¹³ www.minrol.gov.pl/ Fundusze strukturalne; Sektorowy Program Operacyjny: Rybołówstwo i przetwórstwo ryb. Dokumenty: Projekty instrukcji wypełniania wniosków w ramach Programu. 27.11.2003.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Europejskiego Funduszu Społecznego
(obecny Departament Programów Przedakcesyjnych)
tel. 642 24 68
<http://www.mpips.gov.pl>

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Departament Pomocy Przedakcesyjnej i Funduszy Strukturalnych
tel. 623 25 55
<http://www.minrol.gov.pl>

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
Departament Rybołówstwa,
tel. 623 14 71
<http://www.minrol.gov.pl>

Ministerstwo Infrastruktury,
Departament Rozwoju Transportu,
tel. 830 03 67
<http://www.mi.gov.pl>

Ministerstwo Środowiska,
Departament Integracji Europejskiej,
tel. 579 23 77
<http://www.mos.gov.pl>

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej
Al. Ujazdowskie 9
<http://www.ukie.gov.pl>
<http://fundusze.ukie.gov.pl>

Załączniki

Załącznik I

MINISTERSTWO GOSPODARKI, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ*

Data wpłynięcia / ____ ____ 200__ _

Numer kancelaryjny _____ _

Imię i nazwisko osoby przyjmującej
_____

EFS

Wniosek o finansowanie projektu (P R O J E K T)

Projekt z dnia 29.10.2003

Numer konkursu (w przypadku, gdy wniosek jest odpowiedzią na ogłoszony konkurs) | PN

1. INFORMACJE OGÓLNE

1.1 Program

1.2 Priorytet

1.3 Działanie

1.4 Schemat

1.5 Instytucja, w której wniosek zostanie złożony

1.6 Informacja o projekcie

1.6.1 Numer projektu (nadawany przez system informatyczny)	S ³
1.6.2 Tytuł projektu (zwięźle, maksymalnie 10 słów)	PT ⁴
1.6.3 Okres wdrażania projektu	Od ____ / ____ 200__ _ Do / 200__ ____ _
1.6.4 Rodzaj projektu	
- inwestycyjny (roboty)	S (w zależności od 1.4)
- usługi i/lub dostawy	S (w zależności od 1.4)
1.6.5 Typ projektu	
- dochodowy/komercyjny	S (w zależności od 1.4)
- niedochodowy	S (w zależności od 1.4)
1.6.6 Obszar geograficzny, na którym projekt będzie wdrażany	PM
1.6.7 Charakterystyka obszaru geograficznego, na którym wdrażany będzie projekt	
- obszar miejski	☐
- obszar wiejski	☐
- projekt z założenia nie skupia się na jednym z powyższych obszarów	☐

* Druk oryginalny zamieszczony na stronie MGPIPS.

¹ PN - „projektodawca, numeryczne” - pole wypełnia projektodawca poprzez wpisanie numeru.

² PM - „projektodawca, menu” - pole wypełniane jest przez projektodawcę poprzez wybór jednej, lub kilku z możliwych pozycji menu.

³ S - „system” - pole wypełniane jest automatycznie przez system.

⁴ PT - „projektodawca, tekst” - pole wypełniane przez projektodawcę poprzez wpisanie tekstu.

Załączniki

1.7. Informacja o wnioskodawcy

1.7.1 Oficjalna nazwa wnioskodawcy	PT
1.7.2 Kod wnioskodawcy (nadawany przez system)	S
1.7.3 Status prawny	
- osoba fizyczna	(rubryka nieaktywna)
- osoba prawna	☐
-jednostka nie posiadająca osobowości prawnej	☐
-jednostka sektora finansów publicznych	☐
-jednostka non-profit	☐
1.7.4 NIP	PT
1.7.5 Numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, lub w innym rejestrze właściwym	PT
1.7.6 Regon	PT
1.7.7 Adres siedziby (województwo, miejscowość, ulica, nr domu, nr lokalu, kod pocztowy)	PT
1.7.8 Lokalizacja biura projektu, o ile jest inna niż podana w pkt. 1.7.7	PT
1.7.9 Imię i nazwisko osoby uprawnionej do podejmowania decyzji wiążących w stosunku do wnioskodawcy	PT
1.7.10 Imię i nazwisko osoby do kontaktów roboczych	PT
1.7.11 Telefon	PT
1.7.12 Adres poczty elektronicznej	PT
1.7.13 Faks	PT

1.8 Czy przewiduje się udział podwykonawców w realizacji projektu

Nie P1 Tak	☐
Tak, ale w chwili obecnej szczegółów na temat podwykonawcy nie są znane	☐
1.8.1 Oficjalna nazwa podwykonawcy	PT
1.8.2 Status prawny	PM
1.8.3 PESEL	PT
1.8.4 Telefon	PT
1.8.5 Faks	PT
1.8.6 Adres poczty elektronicznej	PT

1.9 Dane rachunku bankowego wnioskodawcy (na który zostaną przekazane środki)

(dopuszcza się uzupełnienie tych informacji po uzyskaniu decyzji o rozpoczęciu realizacji projektu)

1.9.1 Numer rachunku (powinno być wyodrębnione subkonto do obsługi środków na realizację projektu)	PT
1.9.2 Właściciel rachunku	PT
1.9.3 Nazwa banku	PT
1.9.4 Pełny adres banku	PT

Załącznik I

1.10 Inne instytucje zaangażowane w realizację projektu

Nie występują Występują	☐	☐
1.10.1 Nazwa organizacji		PT
1.10.2 Status prawny		PM
1.10.3 Adres		PT
1.10.4 Telefon		PT
1.10.5 Faks		PT
1.10.6 Adres poczty elektronicznej		PT

2. KRYTERIA FORMALNE**2.1 Skrócony opis projektu** (maksymalnie 15 wierszy)

PT

2.2 Czy występują powiązania projektu z innymi projektami finansowanymi z funduszy strukturalnych, w szczególności z EFS. Jeśli występują to należy podać tytuł projektu, wartość oraz okres trwania projektu

Nie	☐
Tak	PT + T

2.3 Zgodność wniosku z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej

Czy wnioskodawca korzystał w okresie ostatnich trzech lat z pomocy publicznej?

(dotyczy wyłącznie przedsiębiorców zgodnie z definicją przedsiębiorcy w ustawie o działalności gospodarczej)

2.4.1 Nie	☐
2.4.2 Tak	☐
2.4.3 Data udzielenia pomocy	PT
2.4.4 Tytuł pomocy	PT
2.4.5 Kwota pomocy	PT
2.4.6 Źródło pomocy	PT

2.4 Zgodność projektu z prawodawstwem w zakresie zamówień publicznych

Jeśli będzie realizowane zamówienie publiczne to należy wskazać tryb postępowania.

Jeśli procedura się już rozpoczęła to należy podać datę. Ewentualnie proszę podać nr i datę ogłoszenia.

2.5.1 Nie będzie realizowane zamówienie publiczne	☐
2.5.2 Będzie realizowane zamówienie publiczne	☐
2.5.2.1 Przetarg nieograniczony	PT
2.5.2.2 Przetarg ograniczony	PT
2.5.2.3 Przetarg dwustopniowy	PT
2.5.2.4 Negocjacje z zachowaniem konkurencji	PT
2.5.2.5 Zapytanie o cenę	PT
2.5.2.6 Zamówienie z wolnej ręki	PT

2.5 Opis sposobu informowania społeczeństwa oraz odbiorców pomocy w ramach projektu o współfinansowaniu z EFS (maksymalnie 5 wierszy)

PT
----

3. CHARAKTERYSTYKA PROJEKTU - OCENA

	Maksymalna liczba punktów	Otrzymana liczba punktów
3.1 Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu (maksymalnie 50 wierszy)		
PT	20	

3.2 Do kogo adresowana jest pomoc i jak zostanie zapewniony udział beneficjentów ostatecznych w projekcie (maksymalnie 30 wierszy)

PT	15	
----	----	--

3.3 Zakładane rezultaty projektu (maksymalnie 40 wierszy)

PT	15	
----	----	--

3.3.1 Jaki będzie los ostatecznych beneficjentów w sześć miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie?

Rodzaj aktywności zawodowej	Liczba osób
3.3.1.1 Podjęcie zatrudnienia	PL
- w tym zatrudnienie subsydiowane	PL
3.3.1.2 Podjęcie samozatrudnienia	PL
3.3.1.3 Podjęcie wolontariatu	PL
3.3.1.4 Zmiana zatrudnienia	PL
3.3.1.5 Utrzymanie zatrudnienia przez osobę zagrożoną utratą pracy	PL
3.3.1.6 Kontynuacja zatrudnienia	PL
3.3.1.7 Podjęcie lub kontynuacja edukacji i szkoleń	PL
3.3.1.8 Pozostawanie bez pracy	PL
3.3.1.9 Inny	PL
3.3.1.10 Ogółem	PL

3.3.2 Planowane rezultaty wsparcia na rzecz systemów i struktur działających w obszarze rynku pracy oraz transferu wiedzy i innowacji.

Rodzaj wsparcia	Liczba
3.3.2.1 Liczba nowoopracowanych krajowych standardów kwalifikacji zawodowych	PL
3.3.2.2 Liczba nowoopracowanych lub zmodyfikowanych modułów programów szkoleń dla określonych zawodów lub specjalności	PL
3.3.2.3 Liczba przeprowadzonych inicjatyw lokalnych (należy podać cel inicjatywy) PT.....	PL
3.3.2.4 Liczba utworzonych Centrów Integracji Społecznej/Klubów Integracji Społecznej	PL
3.3.2.5 Liczba innowacyjnych programów kształcenia zawodowego dla szkół ponadgimnazjalnych	PL
3.3.2.6 Liczba kierunków studiów, w ramach których wprowadzono kształcenie na odległość	PL
3.3.2.7 Liczba opracowanych materiałów dydaktycznych na potrzeby kształcenia na odległość	PL

Załącznik I

3.3.2.8 Liczba placówek, które otrzymały akredytację w zakresie kształcenia ustawicznego (przy MENiS)	PL
3.3.2.9 Liczba placówek, które wprowadziły formę kształcenia na odległość	PL
3.3.2.10 Liczba nowoopracowanych programów szkoleniowych dla Publicznych Służb Zatrudnienia	PL
3.3.2.11 Liczba szkół objętych dotacjami na programy rozwojowe	PL
3.3.2.12 Liczba powstałych Centrów Kształcenia na odległość na wsiach	PL
3.3.2.13 Liczba utworzonych Ośrodków Alternatywnej Edukacji Przedszkolnej	PL
3.3.2.14 Badania, analizy, ekspertyzy	PL
3.3.2.15 Liczba podejmowanych inicjatyw na rzecz współpracy świata nauki i biznesu w zakresie RSI	PL
3.3.2.16 Inne (należy podać jakie) PT.....	PL

3.3.3 Należy oszacować liczbę szkół i placówek oświatowych, które zmodyfikują swoją bazę technodaktyczną i komputerową

Rodzaj wsparcia	Liczba instytucji
3.3.3.1 Pracownie komputerowe	PL
3.3.3.2 Pracownie komputerowe dla uczniów niepełnosprawnych	PL
3.3.3.3 Sprzęt komputerowy (inny niż kompleksowe wyposażenie pracowni komputerowych)	PL
3.3.3.4 Specjalistyczne oprogramowanie	PL
3.3.3.5 Środki dydaktyczne	PL
3.3.3.6 Stanowiska do przeprowadzania zewnętrznych egzaminów zawodowych	PL
3.3.3.7 Sprzęt specjalistyczny do kształcenia uczniów niepełnosprawnych	PL
3.3.3.8 Inne (należy podać jakie) PT	PL
	PL

3.3.4 Opis miękkich rezultatów projektu (maksymalnie 5 wierszy)

PT

3.4 Sposób zarządzania projektem (maksymalnie 100 wierszy)

PT	20	
----	-----------	--

3.5 Koszty projektu (maksymalnie 10 wierszy dla podpunktu c)

a	jaki jest koszt projektu	S (tożsame z pkt. 6.1.4)	30	
b	koszt uczestnictwa w projekcie jednej osoby w przeliczeniu na jedną godzinę	S		
c	uzasadnienie konieczności poniesienia określonych nakładów w kontekście konkurencyjności projektu wobec podobnych działań realizowanych na rynku	PT		

4. OSTATECZNI BENEFICJENCI

4.1 Przewidywana liczba osób objętych wsparciem EFS w ramach projektu

Status osoby na rynku pracy	Liczba osób
4.1.1 Bezrobotni	PL ⁵
- w tym osoby długotrwale bezrobotne	PL
- w tym młodzież do 24 roku życia	PL
- w tym absolwenci	PL
4.1.2 Osoby zarejestrowane w PUP jako poszukujące pracy nie pozostające w zatrudnieniu	PL
4.1.3 Zatrudnieni	PL
- w tym zatrudnieni zagrożeni utratą pracy	PL
4.1.4 Samozatrudnieni	PL
- w tym rolnicy zagrożeni utratą pracy	PL
4.1.5 Studenci, doktoranci i uczący się	PL
4.1.6 Inni (należy określić kategorię) PT.....	PL
4.1.7 Ogółem	PL
- w tym osoby niepełnosprawne	PL

4.2 Określenie przynależności ostatecznych beneficjentów do kategorii społecznych wymagających wsparcia

Kategoria społeczna	Liczba osób
4.2.1 Osoby, które opuściły zakłady karne	PL
4.2.2 Bezdomni	PL
4.2.3 Uzależnieni od alkoholu i/lub narkotyków poddający się leczeniu	PL
4.2.4 Osoby samotnie wychowujące dziecko	PL
4.2.5 Uchodźcy z problemami z integracją	PL
4.2.6 Młodzież (15-24 lata)	PL
4.2.7 Korzystający ze świadczeń systemu pomocy społecznej	PL
4.2.8 Inne (należy określić kategorię) PT.....	PL

4.3 Należy oszacować liczbę ostatecznych beneficjentów ze względu na ich miejsce zatrudnienia w momencie rozpoczęcia projektu

Rodzaj miejsca zatrudnienia	Liczba osób
4.3.1 Przedsiębiorstwa małe i średnie	PL
4.3.2 Przedsiębiorstwa duże	PL
4.3.3 Ogółem	S

⁵ PL - „projektodawca, liczbowe” - pole wypełniane przez projektodawcę poprzez wstawienie liczby.

Załącznik I

4.4 Planowana liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem

Rodzaj przedsiębiorstwa oraz okres działalności	Liczba przedsiębiorstw
4.4.1 Małe i średnie przedsiębiorstwa	S
- do 6 miesięcy	PL
- powyżej 6 miesięcy	PL
4.4.2 Duże przedsiębiorstwa	S
- do 6 miesięcy	PL
- powyżej 6 miesięcy	PL
4.4.3 Ogółem	S
- do 6 miesięcy	s
- powyżej 6 miesięcy	S

4.5 Planowana liczba instytucji oraz ich pracowników objętych wsparciem

Nazwa instytucji	Liczba instytucji	Liczba pracowników
4.5.1 Jednostki publicznych służb zatrudnienia (należy podać rodzaj instytucji) PT....	PL	PL
4.5.2 Niepubliczne instytucje rynku pracy (należy podać rodzaj instytucji) PT	PL	PL
4.5.3 Szkoły i publiczne placówki kształcenia ustawicznego (należy podać rodzaj instytucji) PT....	PL	PL
4.5.4 Niepubliczne instytucje szkolące (należy podać rodzaj instytucji) PT	PL	PL
4.5.5 Instytucje pomocy społecznej	PL	PL
4.5.6 Instytucje - promocji innowacji technologii	PL	PL
4.5.7 Inne (należy podać jakie) PT.....	PL	PL

5.5 Należy oszacować liczbę godzin spędzonych średnio przez ostatecznego beneficjenta w projekcie

Średnia liczba godzin na jednego odbiorcę pomocy (osoba godziny)	PL
--	----

5. CHARAKTERYSTYKA REALIZOWANEGO WSPARCIA

6.1 Koszty projektu

Kategoria kosztu	2004	2005	2006	2007	2008	Ogółem
6.1.1 Koszty kwalifikowalne ogółem	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.1.1 Koszty personelu (należy wymienić kategorie)	S	S	S	S	S	S
6.1.1.2 Koszty dotyczące beneficjentów ostatecznych (należy wymienić kategorie)	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.1.3 Inne koszty (należy wymienić kategorie)	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.2 Koszty niekwalifikowalne ogółem (nie obligatoryjne)	S	S	S	S	S	S
6.1.3 Przychód projektu	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.3.1 (należy wymienić kategorie przychodów) PT	S	S	S	S	S	S
6.1.4 Całkowity koszt projektu	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.4.1 Wnioskowana kwota dofinansowania	S	S	S	S	S	S
6.1.4.2 Wkład własny (koszty kwalifikowalne)	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.4.2.1 Budżet jednostek samorządu terytorialnego	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.4.2.2 Prywatne	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.4.2.3 EIB (pożyczka Europejskiego Banku Inwestycyjnego)	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.4.2.4 Inne (należy podać jakie) PT.....	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.1.4.3 Koszty niekwalifikowalne	PL	PL	PL	PL	PL	S

6.2 Źródła finansowania projektu

Źródła finansowania	Koszty w PLN	Koszty w %
6.2.1 Publiczne	S	S
6.2.1.1 Wkład wspólnotowy (Europejski Fundusz Społeczny)	S	S
6.2.1.2 Krajowy wkład publiczny	S	S
6.2.1.2.1 Budżet państwa	BK ⁶	S
6.2.1.2.2 Krajowy regionalny fundusz publiczny	BK	S
6.2.1.2.3 Budżet jednostek samorządu terytorialnego	PL	S
6.2.1.2.4 Inne krajowe fundusze publiczne	BK	S
6.2.1.2.4.1 Fundusz Pracy	BK	S
6.2.1.2.4.2 PFRON	BK	S
6.2.2 Pozostałe źródła (wkład własny)	S	S
6.2.2.1 Prywatne	PL	S
6.2.2.2 EIB (pożyczka Europejskiego Banku Inwestycyjnego)	PL	S
6.2.2.3 Inne (należy podać jakie) PT.....	PL	S

⁶ BK - pole wypełniane przez beneficjenta końcowego.

Załącznik I

6.3 Harmonogram kosztów projektu

Źródło	2004	2005	2006	2007	2008	Ogółem
6.3.1 Publiczne	S	S	S	S	S	S
6.3.1.1 Wkład wspólnotowy (Europejski Fundusz Społeczny)	BK	BK	BK	BK	BK	S
6.3.1.2 Krajowy wkład publiczny	S	S	S	S	S	S
6.3.1.2.1 Budżet państwa	BK	BK	BK	BK	BK	S
6.2.1.2.2 Krajowy regionalny fundusz publiczny	BK	BK	BK	BK	BK	s
6.3.1.2.3 Budżet jednostek samorządu terytorialnego	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.3.1.2.4 Inne krajowe fundusze publiczne	BK	BK	BK	BK	BK	s
6.3.1.2.4.1 Fundusz Pracy	BK	BK	BK	BK	BK	s
6.3.1.2.4.2 PFRON	BK	BK	BK	BK	BK	s
6.3.2 Pozostałe źródła	S	S	S	S	S	s
6.3.2.1 Prywatne	PL	PL	PL	PL	PL	s
6.3.2.2 EIB (pożyczka Europejskiego Banku Inwestycyjnego)	PL	PL	PL	PL	PL	S
6.3.2.3 Inne (należy podać jakie) PT.....	PL	PL	PL	PL	PL	s

6.3 Preferowany system rozliczania wydatków / płatności

6.4.1 Raz na miesiąc	☐
6.4.2 Co trzy miesiące	☐
6.4.3 Co sześć miesięcy	☐

6.5 Koszt wsparcia w ramach projektu na osobę (pole wyliczane automatycznie przez system)

S
---

7. Załączniki

7.1 Statut wnioskodawcy lub jego kopia poświadczona przez osoby uprawnione do reprezentowania wnioskodawcy oraz dodatkowo opatrzona aktualną datą i pieczęcią wnioskodawcy	☐
7.2 Aktualny wypis z rejestru z okresu nie dłuższego niż 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku	☐
7.3 Harmonogram realizacji projektu	☐
7.4 Deklaracja potwierdzająca źródła współfinansowania/ poświadczająca udział własny (załącznik wymagany jedynie w przypadku gdy przewidziany jest udział własny w finansowaniu projektu)	☐
7.5 Zaświadczenie z ZUS-u o nie zaleganiu z opłacaniem składek na ubezpieczenie społeczne, (z okresu nie dłuższego niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku)	☐
7.6 Zaświadczenie o nie zaleganiu z podatkami z właściwego Urzędu Skarbowego (z okresu nie dłuższego niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku)	☐

Załącznik I

7.7 Zaświadczenie o nie zaleganiu z terminowym regulowaniem zobowiązań wobec PFRON (załącznik wymagany jedynie dla projektów realizowanych w ramach działania 1.4)	☐
7.8 Pełnomocnictwo do reprezentowania wnioskodawcy (załącznik wymagany jedynie w przypadku, gdy wniosek jest podpisywany przez osobę/osoby nie posiadające statutowych uprawnień do reprezentowania wnioskodawcy)	☐
7.9 Życiorysy kluczowych osób zaangażowanych w realizację projektu - nie więcej niż 3 wraz z pisemną deklaracją uczestnictwa w projekcie	☐
7.10 Umowa pomiędzy partnerami, w przypadku gdy w realizację projektu oprócz wnioskodawcy zaangażowani są partnerzy	☐

8. Oświadczenie

8.1 Oświadczam, że informacje zawarte w niniejszym wniosku i jego aneksach są zgodne z prawdą oraz, że nie rozpoczęta się realizacja projektu. Jednocześnie wyrażam zgodę na udostępnianie niniejszego wniosku innym instytucjom oraz ekspertom dokonującym ewaluacji i oceny.

Oświadczam, że nie byłem(am) karany(a) za przestępstwa popełnione umyślnie.

Ponadto oświadczam, że jestem świadom(a) praw i obowiązków związanych z realizacją projektu finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

8.2 Instytucja ubiegająca się o dofinansowanie projektu

8.2.1 Nazwa instytucji	S (tożsame z pkt. 1.7.1)
8.2.2 Imię, nazwisko oraz stanowisko osoby uprawnionej do podejmowania decyzji wiążących w stosunku do wnioskodawcy	PT
8.2.3 Data wypełnienia wniosku	PT
8.2.4 Pieczęć i podpis osoby uprawnionej do podejmowania decyzji wiążących w stosunku do wnioskodawcy	

Instrukcja wypełniania Wniosku o finansowanie projektu z Europejskiego Funduszu Społecznego

Niniejsza instrukcja została stworzona na podstawie załącznika (*Instrukcja wypełniania Wniosku o finansowanie Projektu z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS)*) do opracowania *Europejski Fundusz Społeczny w Polsce* - poradnik dla projektodawców: www.mgpips.gov.pl

Wypełnienie wniosku o finansowanie projektu z EFS jest możliwe tylko za pomocą interaktywnego programu komputerowego. Program ten należy pobrać z ww. strony internetowej i zainstalować na własną stację roboczą.

Pole we wniosku	Opis
1. Informacje ogólne	
1.1 Program	z rozwijanej listy należy wybrać właściwy program operacyjny, w ramach którego przewiduje się realizację projektu
1.2 Priorytet	z rozwijanej listy należy wybrać właściwy priorytet, w ramach którego przewiduje się realizację projektu
1.3 Działanie	z rozwijanej listy należy wybrać właściwe działanie, w ramach którego przewiduje się realizację projektu
1.4 Schemat	z rozwijanej listy należy wybrać właściwy schemat, w ramach którego przewiduje się realizację projektu, jeżeli dane działanie zawiera rozbięcie na schematy
1.5 Instytucja, w której wniosek zostanie złożony	Rubryka wypełniana automatycznie przez system
1.6 Informacja o projekcie	
1.6.1 Numer projektu	Nadawany automatycznie
1.6.2 Tytuł projektu	Maksymalnie 10 stów. w prosty i jasny sposób obrazujący faktyczne zadanie
1.6.3 Okres wdrażania projektu	Należy podać dokładną datę rozpoczęcia i zakończenia projektu, projekt nie powinien: rozpocząć się wcześniej niż 01.01.2004. lub później niż 31.12.2006: okres realizacji projektu dotyczy faktycznego wdrażania projektu i data zakończenia projektu nie może przekraczać dnia 31 marca 2008 r.; ostatni termin wnioskowania o zwrot kosztów (w ramach już zaakceptowanego i realizowanego projektu) upływa 30 czerwca 2008 r.
1.6.4 Rodzaje projektu	Pole wypełniane automatycznie

1.6.5 Typ projektu	Pole wypełniane automatycznie
1.6.6 Obszar geograficzny, na którym projekt będzie wdrażany	z rozwijanej listy należy wybrać obszar, na którym wdrażany będzie projekt; w przypadku, gdy projekt będzie wdrażany na terenie więcej niż jednego województwa lub powiatu należy zaznaczyć kilka województw lub powiatów
1.6.7 Charakterystyka obszaru geograficznego	Pole wypełniane automatycznie
1.7 Informacje o wnioskodawcy	
1.7.1 Oficjalna nazwa wnioskodawcy	należy podać oficjalną nazwę wnioskodawcy (projektodawcy) ubiegającego się o finansowanie projektu; jeśli wnioskodawca stara się o finansowanie więcej niż jednego projektu ze środków funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności należy podać identyczną nazwę wnioskodawcy w każdym przypadku
1.7.2 Kod wnioskodawcy	Pole wypełniane automatycznie
1.7.3 Status prawny	z rozwijanej listy należy wybrać status prawny, który jest właściwy dla wnioskodawcy (w tej rubryce możliwe jest zaznaczenie kilku odpowiedzi)
1.7.4 NIP	należy uzupełnić o odpowiednie informacje
1.7.5 Numer w Krajowym Rejestrze Sadowym	należy uzupełnić o odpowiednie informacje
1.7.6 Regon	należy uzupełnić o odpowiednie informacje
1.7.7 Adres Siedziby	należy uzupełnić o odpowiednie informacje
1.7.8 Lokalizacja biura projektów	należy uzupełnić o odpowiednie informacje
1.7.9 Imię i nazwisko osoby uprawnionej do podejmowania decyzji wiążących w stosunku do wnioskodawcy	należy podać dane osoby upoważnionej do reprezentowania wnioskodawcy przy podpisywaniu umów

1.7.10 Imię i nazwisko osoby do kontaktów roboczych	należy podać dane osoby wyznaczonej przez wnioskodawcę do kontaktów w sprawach dotyczących projektu
1.7.11 Telefon	należy uzupełnić o odpowiednie informacje
1.7.12 Adres poczty elektronicznej	należy uzupełnić o odpowiednie informacje
1.7.13 Faks	należy uzupełnić o odpowiednie informacje
1.8 Czy przewiduje się udział podwykonawców w realizacji projektu?	jeśli zakłada się udział podwykonawców w realizacji projektu, to należy zaznaczyć odpowiedź „Tak” i odpowiedzieć na wszystkie zawarte w tym punkcie pytania, tak jak w pkt. 1.7 - jeśli informacje na temat podwykonawcy są w danej chwili dostępne; w przypadku gdy zakładany jest udział podwykonawców w realizacji projektu, jednak informacje na jego temat nie są jeszcze dostępne (procedura wyboru podwykonawcy jeszcze się nie odbyła) to należy zaznaczyć odpowiedź „Tak” oraz rubrykę „Tak, ale w chwili obecnej szczególnie nt. podwykonawcy nie są jeszcze znane”. Wnioskodawca jest zobowiązany do uzupełnienia brakujących informacji nt. podwykonawcy i przekazania ich do beneficjenta końcowego natychmiast po wyborze podwykonawcy
1.9 Dane rachunku bankowego wnioskodawcy (na który zostaną przelane środki z EFS)	podanie informacji w tym punkcie nie jest konieczne na etapie wnioskowania o środki EFS, jednak istnieje konieczność posiadania subkonta rachunku bankowego do obsługi środków, gdy zostanie podpisana umowa na realizację projektu: taki wymóg jest związany z potrzebą bieżącej kontroli środków pochodzących z Unii Europejskiej; w przypadku zmiany numeru rachunku bankowego należy niezwłocznie poinformować o tym instytucję (beneficjenta końcowego), z którą podpisana będzie umowa na realizację projektu
1.10 Inne instytucje zaangażowane w realizację projektu	w przypadku, gdy w realizacji projektu będą zaangażowane inne instytucje (poza podwykonawcami) należy zaznaczyć odpowiedź „TAK” i podać wszystkie wymagane informacje; poprzez zaangażowanie w realizację projektu należy rozumieć zarówno wniesienie wkładu finansowego lub materialnego, wspólne świadczenie usług jak też np. poparcie realizacji projektu w formie konsultacji lub doradztwa nie związanego z opłatami i nie mającego wpływu na budżet projektu
2. Kryteria formalne	
2.1 Skrócony opis projektu	należy w kilku zdaniach (maksymalnie 15 wierszy) zawrzeć cele projektu oraz przedsięwzięcia przewidziane do realizacji; krótki opis projektu zawarty w tej rubryce będzie udostępniony osobom oceniającym projekt pod kątem formalnym;

<p>2.2 Czy występują powiązania projektu z innymi projektami finansowanymi z funduszy strukturalnych, w szczególności z EFS</p>	<p>jeśli występują powiązania projektu z innymi projektami, to należy zaznaczyć odpowiedź „Tak” i podać tytuł projektu oraz ewentualnie wartość i okres jego trwania; odpowiedź przecząca na to pytanie nie dyskwalifikuje projektu pod względem formalnym; może zaistnieć sytuacja, w której projekt jest elementem szerszego przedsięwzięcia lub pozostaje w związku z realizacją innych projektów, również w ramach tego samego programu operacyjnego; powiązania z innymi projektami mogą występować np. przy realizacji jednego przedsięwzięcia z dwóch różnych funduszy strukturalnych (np. jeden z projektów będzie realizował inwestycje związane z przeszkoleniem osób i będzie finansowany z EFS, natomiast drugi projekt będzie realizował inwestycje związane z restrukturyzacją przedsiębiorstwa, w którym pracują wspomniane osoby i będzie finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego EFRR); pytanie to dotyczy zarówno powiązań z projektami realizowanymi ze środków unijnych jak też z projektami realizowanymi wyłącznie ze środków krajowych; odpowiedź „TAK” należy zaznaczyć również w przypadku, gdy wnioskodawca realizuje/ubiega się o finansowanie więcej niż jednego projektu z funduszy strukturalnych, w szczególności z EFS</p>
<p>2.3 Zgodność wniosku z prawodawstwem w zakresie pomocy publicznej</p>	<p>to pytanie dotyczy jedynie przedsiębiorców, zgodnie z definicją przedsiębiorcy zawartą w <i>Ustawie Prawo działalności gospodarczej</i> (przez przedsiębiorcę należy rozumieć osobę fizyczną, osobę prawną oraz nie mającą osobowości prawnej spółkę prawa handlowego, która zawodowo we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą); jeżeli w okresie ostatnich trzech lat wnioskodawca korzystał z pomocy publicznej, to należy zaznaczyć odpowiedź „Tak” oraz podać wszystkie wymagane informacje wyszczególnione we wniosku; więcej informacji dot. Wymogów związanych z pomocą publiczną należy szukać w opracowaniu: <i>Europejski Fundusz Społeczny w Polsce - poradnik dla projektodawców</i></p>
<p>2.4 Zgodność wniosku z prawodawstwem w zakresie zamówień publicznych</p>	<p>jeśli realizacja projektu wiąże się z realizacją zamówienia publicznego, to należy zaznaczyć odpowiedź „Tak” oraz wskazać tryb postępowania; jeśli procedura się już rozpoczęła, to należy podać datę rozpoczęcia procedury i ewentualnie datę i numer ogłoszenia;</p>
<p>2.5 Opis sposobu informowania społeczeństwa oraz ostatecznych beneficjentów w ramach projektu o współfinansowaniu z EFS</p>	<p>należy podać informację, w jaki sposób zapewnione zostanie informowanie o współfinansowaniu z EFS: obowiązek informowania społeczeństwa o wykorzystaniu środków funduszy strukturalnych ciąży na wszystkich uczestnikach procesu wdrażania począwszy od Komitetu Monitorującego realizację programu a skończywszy na projektodawcy: wymóg ten wiąże się m.in. z informowaniem uczestników projektu oraz społeczeństwa jako takiego, że przedsięwzięcie jest częściowo finansowane przez Unię Europejską, wraz z podaniem nazwy funduszu; wszystkie publikacje (brozury, gazetki, ulotki itp.), materiały szkoleniowe powinny zawierać na stronie tytułowej informację o udziale finansowym Unii Europejskiej, nazwę funduszu, logo EFS w Polsce i emblemat Wspólnoty; powyższy wymóg dotyczy także organizacji konferencji, seminariów, wystaw i in.: bardziej szczegółowe informacje dotyczące informacji i promocji zawarte są w opracowaniu: <i>Europejski Fundusz Społeczny w Polsce - poradnik dla projektodawców</i></p>

3. Charakterystyka projektu	
3.1 Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu	<p>a. należy uzasadnić potrzebę realizacji projektu - uzasadnienie powinno się odnosić do problemów pojawiających się na poziomie sektora /regionu/ uwarunkowań lokalnych (w zależności od typu projektu): należy odnieść się do konkretnych zapisów programu operacyjnego oraz aktualnych analiz, raportów, opracowań: w przypadku projektów realizowanych w ramach ZPORR dodatkową zaletą będzie ponadlokalny charakter projektu</p> <p>b. należy wskazać bariery, na które napotykają potencjalni ostateczni beneficjenci; oraz w jaki sposób realizacja projektu przyczyni się do ich eliminacji - należy wykazać się znajomością trudności na jakie napotykają lub też mogą napotkać potencjalni ostateczni beneficjenci: istnieją różnorakie bariery np.: geograficzne, organizacyjne, osobiste. dotyczące wykształcenia, płci itp.: należy zdefiniować konkretne bariery i opisać w jaki sposób pomoc udzielona w ramach projektu przyczyni się do przezwyciężenia tych barier:</p> <p>c. należy uzasadnić wybór rodzaju oraz charakteru realizowanego wsparcia - czy proponowane wsparcie ma charakter kompleksowy: czy wykorzystywane będą nowoczesne techniki i technologie: dlaczego przewiduje się realizację szkoleń, a nie np. poradnictwa: czy proponowane wsparcie ma charakter innowacyjny</p>
3.2 Do kogo adresowana jest pomoc i jak zostanie zapewniony udział ostatecznych beneficjentów w projekcie	<p>a kim są potencjalni ostateczni beneficjenci - należy szczegółowo opisać docelowe grupy ostatecznych beneficjentów oraz wykazać, że grupy te kwalifikują się do otrzymania pomocy poprzez odniesienie się do priorytetowych grup ostatecznych beneficjentów wymienionych w odpowiednich dokumentach (programie operacyjnym, uzupełnieniu programu, jednolitym dokumencie programowania); należy także wykazać czy projekt jest zgodny z polityką równych szans; polityka równych szans skupia się na promocji równych szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy, wyrównywaniu szans edukacyjnych i szans na rynku pracy osób narażonych na wykluczenie społeczne, osób zamieszkałych na terenach wiejskich i obszarach zagrożonych marginalizacją oraz osób niepełnosprawnych</p> <p>b należy udowodnić, że zakładana liczba ostatecznych beneficjentów, którzy otrzymają wsparcie w ramach projektu jest realna do osiągnięcia - następujące odpowiedzi mogą służyć jako przykład:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prowadzona jest współpraca z ... partnerami, którzy będą wspierać projekt poprzez ..... - zakładana strategia promocji wsparcia opiera się na wcześniejszym doświadczeniu w .... realizowanym w ramach , ... - już w chwili obecnej jesteśmy w posiadaniu zapotrzebowania zgłoszonego przez.....instytucje, które dowiedziały się o projekcie od..... - został już opracowany wstępny plan, przeprowadzone badania, które wskazują na.....; <p>c w przypadku, gdy projekt adresowany jest do osób, firm lub instytucji należy opisać, w jaki sposób przeprowadzona zostanie rekrutacja ostatecznych beneficjentów</p> <p>należy szczegółowo opisać metody rekrutacji ostatecznych beneficjentów oraz uzasadnić, dlaczego wybrane techniki i narzędzia są właściwe dla danej grupy ostatecznych beneficjentów:</p>

3.3 Zakładane rezultaty projektu	<p>a jakie są zakładane rezultaty - należy opisać, jakie są zakładane rezultaty projektu, co zyskają ostateczni beneficjenci dzięki jego realizacji; czy rezultaty projektu będą trwałe; jaka jest wartość dodana projektu; jeżeli projekt przewiduje wsparcie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju (zrównoważony rozwój oznacza rozwój społeczno-gospodarczy z poszanowaniem środowiska naturalnego), to należy wyjaśnić, w jaki sposób; jeżeli projekt nawiązuje do koncepcji społeczeństwa informacyjnego to należy opisać, w jaki sposób (nawiązanie do koncepcji rozwoju społeczeństwa informacyjnego oznacza wdrażanie działań, które jednocześnie skierowane są na: podwyższenie poziomu technologicznego poprzez doskonalenie wśród społeczeństwa umiejętności korzystania z nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych, aktualizowanie wiedzy o nowoczesnych formach zarządzania i organizacji pracy lub podwyższenie poziomu edukacji społeczeństwa);</p> <p>b jak zostanie zagwarantowane osiągnięcie zakładanych rezultatów - należy opisać, na jakie przeszkody może napotkać realizacja projektu i jakie działania zostaną podjęte w celu zagwarantowania osiągnięcia założonych rezultatów;</p> <p>c co będzie stanowiło o sukcesie, powodzeniu projektu (jak będzie on mierzony) - należy opisać, czy i jak będą badane rezultaty projektu, w szczególności efekty długoterminowe; w jaki sposób i kiedy zostanie przeprowadzona ewaluacja projektu po zakończeniu wsparcia, jeśli tak, to należy opisać sposób oraz termin przeprowadzenia oceny;</p> <p>d czy istnieje możliwość upowszechnienia projektu - należy opisać, w jakim stopniu można upowszechnić rezultaty projektu oraz w jakim stopniu projekt może w przyszłości służyć jako wzór do naśladowania;</p> <p>e jak zapewnione zostanie funkcjonowanie i finansowanie projektu lub jego osiągniętych rezultatów po zakończeniu finansowania z EFS - pytanie dotyczy projektów, których celem jest stworzenie trwałych struktur lub rozwiązań wymagających ciągłego finansowania po zakończeniu dofinansowania z EFS: należy przedstawić ewentualną strategię finansowania projektu po zakończeniu finansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego, jeśli taka kontynuacja jest przewidziana:</p>
3.3.1 Jaki będzie los ostatecznych beneficjentów w sześć miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie	rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt adresowany jest do osób; należy wskazać jakie są spodziewane rezultaty wsparcia oraz oszacować liczbę osób dla wybranych możliwości; jeśli spodziewane są inne rezultaty niż wskazane w tym punkcie to należy wybrać odpowiedź „Inne” i wskazać jakie
3.3.2 Planowane rezultaty wsparcia na rzecz systemów i struktur działających w obszarze rynku pracy	rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt adresowany jest do systemów lub struktur: należy wskazać jakie są spodziewane rezultaty wsparcia oraz oszacować liczbę rezultatów dla wybranych możliwości; jeśli spodziewane są inne rezultaty niż wskazane w tym punkcie to należy wybrać odpowiedź „Inne” i wskazać jakie: przez inicjatywę lokalną należy rozumieć przedsięwzięcie mające na celu pobudzenie społeczności lokalnych i zwiększenie zaangażowania władz lokalnych w rozwój społeczno-gospodarczy regionu: jednym z rodzajów inicjatyw są lokalne paki na rzecz zatrudnienia, w ramach których podejmowane są działania na rzecz lokalnego rynku pracy
3.3.3 Należy oszacować liczbę szkół i placówek oświatowych, które zmodyfikują swoją bazę dydaktyczną i komputerową	rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt realizowany jest w ramach Działania 2.1. Schematu b

3.3.4 Opis tzw. miękkich rezultatów projektu	<p>pytanie dotyczy projektów adresowanych do osób: wypełnienie tej rubryki nie jest obowiązkowe, jednak rezultaty projektu, takie jak liczba osób, które znalazły zatrudnienie, liczba osób, które podniosły kwalifikacje, czy kontynuujących edukację to tzw. „twarde rezultaty”, które nie obrazują pełnego sukcesu projektu; ze względu na fakt, że osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, osoby niepełnosprawne oraz kobiety napotykają większe przeszkody w osiągnięciu zatrudnienia, czy podniesieniu kwalifikacji, wskazanie miękkich rezultatów projektu w odniesieniu do tych grup jest jego wymiernym sukcesem: przykładem rezultatów miękkich jest między innymi: rozwijanie zdolności interpersonalnych, organizacyjnych, analitycznych czy osobistych: bardziej szczegółowe informacje nt. miękkich rezultatów oraz sposobu ich mierzenia znajdują się w opracowaniu <i>Europejski Fundusz Społeczny w Polsce - poradnik dla projektodawców</i></p>
3.4 Sposób zarządzania projektem	<p>a należy wskazać, jak wygląda struktura zarządzania projektem - należy opisać strukturę zarządzania projektem, strukturę zarządzania finansowego, czy przewiduje się zastosowanie jakiegoś konkretnego systemu zarządzania zasobami ludzkimi, danymi, finansami itp., czy i w jaki sposób realizowane będzie zarządzanie jakością, czy projekt będzie realizowany z udziałem podwykonawców,</p> <p>b jakie zaplecze techniczne oraz jaka kadra zaangażowane będą w realizację projektu - należy wykazać, w jaki sposób zapewnione zostanie niezbędne zaplecze techniczne oraz określić doświadczenie i kwalifikacje zawodowe osób zaangażowanych w realizację projektu,</p> <p>c jakie jest doświadczenie wnioskodawcy przy realizacji projektów o podobnej tematyce - należy opisać projekty zrealizowane w okresie ostatnich trzech lat, których tematyka nawiązuje do rodzaju wsparcia oferowanego w ramach niniejszego projektu, w tym cele projektu, charakterystyka i wielkość grupy ostatecznych beneficjentów, wartość projektu, okres realizacji oraz czy zostały osiągnięte zakładane rezultaty; w przypadku, gdy w wymienionych projektach zakładane rezultaty, nie zostały osiągnięte, należy podać przyczyny oraz opisać, jakie działania będą podjęte w niniejszym projekcie w celu ich eliminacji; jeśli instytucja nie posiada doświadczenia w ww. zakresie należy pokazać, że takim doświadczeniem dysponuje któryś z partnerów zaangażowanych w realizację projektu oraz w jaki sposób to doświadczenie zagwarantuje powodzenie projektu:</p> <p>d harmonogram realizacji projektu - należy przedstawić harmonogram realizacji projektu, w szczególności należy wskazać, jakie są fazy, etapy oraz komponenty projektu i rozplanować ich rozłożenie w czasie (miesiąc, kwartał, rok): należy podać, co będzie realizowane w ramach poszczególnych faz i etapów projektu oraz w jaki sposób będą składać się one na zintegrowaną i kompletną usługę dla ostatecznych beneficjentów i organizacji:</p> <p>e opis metody monitorowania ostatecznych beneficjentów i oceny ich potrzeb - w jaki sposób będą oceniane potrzeby ostatecznych beneficjentów na początku projektu i w trakcie realizacji projektu oraz w jakim stopniu możliwe będzie dostosowanie wsparcia realizowanego w ramach projektu do zmienionych potrzeb ostatecznych beneficjentów;</p> <p>f opis zakresu odpowiedzialności i stopnia zaangażowania partnerów - na jakich zasadach będzie oparte partnerstwo; jak będzie wyglądać współpraca z partnerami, w jakim stopniu partnerzy będą włączeni w przygotowanie i realizację projektu oraz w jego kontynuację po zakończeniu finansowania z EFS; jak dalece projekt będzie elastyczny w odpowiadaniu na potrzeby/ sugestie partnerów; pytanie to dotyczy zarówno formalnych powiązań z partnerami zaangażowa-</p>

	<p>nymi w realizację projektu jak też powiązań nie związanych bezpośrednio z niniejszym projektem, ale mających wpływ na jego realizację; należy wskazać na powiązania projektu ze strategiami lokalnych organizacji lub lokalnymi planami w zakresie adekwatnym do wsparcia w ramach niniejszego projektu: współpraca z partnerami lokalnymi w powyższym zakresie jest niezbędna w celu ominięcia przypadku duplikowania tych samych działań dla tej samej grupy ostatecznych beneficjentów na danym terenie:</p>
3.5 Koszty projektu	<p>a jaki jest koszt projektu - pole wypełniane jest automatycznie poprzez wstawienie kwoty z pola 7.1.4</p> <p>b koszt uczestnictwa w projekcie jednej osoby w przeliczeniu na jedną godzinę - pole wypełniane jest automatycznie przez system wg następującego wzoru: koszt wsparcia w ramach projektu na osobę (wartość pola 7.4) podzielony przez liczbę godzin spędzonych średnio przez ostatecznego beneficjenta w projekcie (wartość pola 4.7)</p> <p>c uzasadnienie konieczności poniesienia określonych nakładów w kontekście konkurencyjności projektu wobec podobnych działań realizowanych na rynku pracy - w przypadku, jeśli koszty projektu znacznie odbiegają (są znacznie mniejsze lub znacznie większe) od kosztów rynkowych (kosztów podobnych działań realizowanych na rynku pracy) należy wyjaśnić powody tych rozbieżności</p>
3.6 Opis sposobu funkcjonowania i finansowania projektu lub jego osiągniętych rezultatów po zakończeniu finansowania z EFS	<p>dla tych projektów. Których celem jest stworzenie trwałych struktur lub rozwiązań wymagających ciągłego finansowania projektu po zakończeniu finansowania z EFS. należy przedstawić ewentualną strategię finansowania projektu po zakończeniu finansowania z EFS, jeśli taka kontynuacja jest przewidziana</p>
4. Ostateczni beneficjenci	
4.1 Przewidywana liczba osób objętych wsparciem EFS w ramach projektu	<p>rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy wsparcie w ramach projektu adresowane jest do osób; w tej rubryce należy podać liczbę osób objętych wsparciem w ramach projektu w rozbięciu na poszczególne podpunkty, w zależności od statusu osób na rynku pracy; liczby w poszczególnych podpunktach powinny być rozłączne, co oznacza, że każda osoba może być zakwalifikowana tylko do jednej kategorii</p>
4.2 Określenie przynależności ostatecznych beneficjentów do kategorii społecznych wymagających wsparcia	<p>rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt adresowany jest bezpośrednio do grup ostatecznych beneficjentów należących do kategorii społecznych wymagających wsparcia (dotyczy to głównie projektów realizowanych w ramach Działania 1.5 SPO RZL); te same osoby mogą (nie muszą) zostać przyporządkowane do kilku kategorii jednocześnie</p>

4.3 Należy oszacować liczbę ostatecznych beneficjentów ze względu na ich miejsce zatrudnienia w momencie rozpoczęcia wsparcia w ramach projektu	rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt adresowany jest do osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach
4.4 Planowana liczba przedsiębiorstw objętych	rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt adresowany jest do przedsiębiorców lub pracowników przedsiębiorstw
4.5 Planowana liczba instytucji oraz pracowników objętych wsparciem	rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt adresowany jest do instytucji oraz pracowników instytucji
4.6 Należy oszacować liczbę godzin spędzonych średnio przez ostatecznego beneficjenta w projekcie	rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt adresowany jest do osób. pracowników instytucji, pracowników przedsiębiorstw i itp.
5. Charakterystyka realizowanego wsparcia	
5.1 Rodzaj realizowanej pomocy dla osób	rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt adresowany jest do osób
5.2 Rodzaj realizowanego wsparcia towarzyszącego	rubrykę należy wypełnić jedynie w przypadku, gdy projekt adresowany jest do osób i zakłada realizację wsparcia towarzyszącego; przez wsparcie towarzyszące należy rozumieć wsparcie, bez którego nie byłby możliwy udział beneficjenta ostatecznego w projekcie
6. Planowane wydatki	
6.1 Koszty projektu	należy wymienić wszystkie rodzaje kosztów, które kwalifikują się do finansowania z EFS. w podziale na trzy kategorie (koszty personelu, koszty dotyczące beneficjentów ostatecznych oraz koszty inne); informacje na temat metodyki definiowania kosztów jako kwalifikujących się do zwrotu oraz ich podziału na wspomniane kategorie znajdują się w opracowaniu <i>Europejski Fundusz Społeczny w Polsce - poradnik dla projektodawców</i> ; poszczególne pozycje należy podać w rozbiciu na kolejne lata wdrażania projektu; ewentualny przychód projektu pomniejsza koszt całkowity projektu (6.1.4 = 6.1.1 - 6.1.3)

6.2 Źródła finansowania projektu	tabela wypełniana przez projektodawcę w pkt. 6.2.1.2.3 „Budżet Jednostek Samorządu Terytorialnego”, 6.2.2.1 „Prywatne”. 6.2.2.2 „EIB” oraz 6.2.2.3 „Inne”. Suma wymienionych punktów powinna być tożsama z kwotą „Ogółem” wymienioną w pkt. 6.1.4.2 „Wkład własny” (w tabeli nr 6.1 „Koszty projektu”). Pozostałe pola tabeli nr 6.2 wypełniane są przez beneficjenta końcowego; w tabeli tej należy dokonać podziału kosztów w rozbiciu na źródła, z jakich poniesione wydatki będą finansowane: należy wykazać zarówno koszty poniesione przez sektor publiczny jak i prywatny. Poprzez „inne krajowe fundusze publiczne” należy tu rozumieć między innymi: fundusze celowe, budżety państwowych jednostek prawnych itp. Wydatki na dofinansowanie z sektora publicznego mogą być na bieżąco sfinansowane z pożyczek lub kredytów, np. z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, a w przyszłości również z Międzynarodowych Instytucji Finansowych (MIF), pozostają jednak nadal wydatkami z podstawowych źródeł sektora publicznego. Dlatego też środki MIF nie są sumowane w ramach sektora publicznego, a jedynie stanowią informację o zaangażowaniu na zasadzie kredytów lub pożyczek.
6.3 Preferowany system rozliczania wydatków	należy wybrać jedną z preferowanych częstotliwości wnioskowania o zwrot kosztów/wypłatę środków
6.4 Harmonogram kosztów projektu	tabela wypełniana przez projektodawcę w pkt. 6.3.1.2.3 „Budżet Jednostek Samorządu Terytorialnego”. 6.3.2.1 „Prywatne”. 6.3.2.2 „EIB” oraz 6.3.2.3 „Inne”. Suma wymienionych punktów powinna być tożsama z kwotą „Ogółem” wymienioną w pkt. 6.1.4.2 „Wkład własny” (w tabeli nr 6.1 „Koszty projektu”). Pozostałe pola tabeli wypełniane są przez beneficjenta końcowego: należy wskazać źródła finansowania jedynie kosztów kwalifikujących się w rozbiciu na lata realizacji projektu
6.5 Koszt wsparcia w ramach projektu na osobę	rubryka wypełniana automatycznie przez system zgodnie z następującą regułą: całkowity koszt projektu (pole nr 6.1.4) podzielone przez liczbę osób, do których adresowane jest wsparcie (pole nr 4.1.7)
7. Załączniki	
7.1 Status wnioskodawcy	potwierdzony przez osoby uprawnione do reprezentowania Wnioskodawcy oraz dodatkowo opatrzone aktualną datą i pieczęcią Wnioskodawcy.
7.2 Aktualny wypis z rejestru	z okresu nie dłuższego niż 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku
7.3 Dokument określający sytuację finansową wnioskodawcy	szczegółowe rozplanowanie przedsięwzięć w czasie
7.4 Deklaracja potwierdzająca źródła współfinansowania poświadczające udział własny	jedynie w przypadku gdy przewidziane jest współfinansowanie lub udział własny w finansowaniu projektu

7.5 Zaświadczenie z ZUS-u o nie zaleganiu z opłacaniem składek na ubezpieczenie społeczne	(z okresu nie dłuższego niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku) - jedynie dla projektów realizowanych w ramach Działania 1.4 SPO RZL: w wypadku oczekiwania na stosowny dokument do wniosku o dotację może być dołączone odpowiednie oświadczenie Wnioskodawcy, z zastrzeżeniem, że najpóźniej w dniu podpisania umowy, w sytuacji przyznania dotacji, przedłoży on aktualne zaświadczenie.
7.6 Zaświadczenie o nie zaleganiu z podatkami z właściwego Urzędu Skarbowego (z okresu nie dłuższego niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku)	(z okresu nie dłuższego niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku) - w wypadku oczekiwania na stosowny dokument do wniosku o dotację może być dołączone odpowiednie oświadczenie Wnioskodawcy, z zastrzeżeniem, że najpóźniej w dniu podpisania umowy, w sytuacji przyznania dotacji, przedłoży on aktualne zaświadczenie,
7.7 Zaświadczenie o nie zaleganiu z terminowym regulowaniem zobowiązań wobec PFRON	ten dokument wymagany jest jedynie dla projektów realizowanych w ramach Działania 1.4. W wypadku oczekiwania na stosowny dokument do wniosku o dotację może być dołączone odpowiednie oświadczenie Wnioskodawcy, z zastrzeżeniem, że najpóźniej w dniu podpisania umowy, w sytuacji przyznania dotacji, przedłoży on aktualne zaświadczenie
7.8 Pełnomocnictwo do reprezentowania wnioskodawcy	jedynie w przypadku, gdy osoba podpisująca wniosek wymaga posiadania pełnomocnictwa do podejmowania decyzji wiążących w stosunku do wnioskodawcy
7.9 Życiorysy kluczowych osób zaangażowanych w realizację projektu	nie więcej niż 3 wraz z ich pisemną deklaracją uczestnictwa w projekcie
7.10 Umowa między partnerami	w przypadku, gdy w realizację projektu oprócz wnioskodawcy zaangażowani są partnerzy
8. Oświadczenie	
8.1 Oświadczenie	należy podpisać oświadczenie w polu 8.2.4
8.2 Instytucja ubiegająca się o finansowanie projektu	Należy uzupełnić o odpowiednie dane

Uwaga:

Po wypełnieniu wniosku w formie elektronicznej należy go wydrukować i podpisać. Wersję elektroniczną należy zapisać na dyskietce. Obydwie wersje, wraz ze wszystkimi wymaganymi załącznikami należy złożyć osobiście lub wystać pocztą (w zapieczętowanej kopercie) do beneficjenta końcowego - instytucji odpowiedzialnej za realizację Działania, w ramach którego wnioskodawca ubiega się o realizację właściwego projektu. Adres, na który należy przesiać wniosek, jak też termin przyjmowania wniosków zostanie podany wraz z ogłoszeniem o konkursie.

Załącznik III

MINISTERSTWO GOSPODARKI, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jednostka Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Standardowy wniosek o przyznanie dofinansowania
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
na realizację Projektu

- * Przed wypełnieniem wniosku proszę zapoznać się z dołączoną do wniosku instrukcją.
- * Zarówno wniosek, jak i dołączone do niego dokumenty stanowiące załączniki traktowane będą poufnie, jako tajemnica handlowa.
- * W przypadku zaistnienia jakichkolwiek wątpliwości odnoszących się do pytań zawartych we wniosku proszę skontaktowanie się z właściwą instytucją, do której składany jest wniosek.

A.

Data wpłynięcia wniosku

--

Numer wniosku

--

B.

1. Nazwa programu operacyjnego

--

2. Numer i nazwa priorytetu programu operacyjnego

--	--

3. Numer i nazwa działania w ramach priorytetu programu operacyjnego

--	--

4. Numer i nazwa poddziałania w ramach priorytetu programu operacyjnego

--	--

NIE DOTYCZY

--	--

- * Jeżeli wniosek o przyznanie dofinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego nie jest składany na realizację Projektu w ramach poddziałania występującego w priorytecie danego Programu Operacyjnego, proszę o wstawienie symbolu x w rubryce zatytułowanej NIE DOTYCZY.

*Załącznik III***C.****1. Beneficjent końcowy/institucja Wdrażająca/Ostateczny Odbiorca Pomocy¹**

1.	Nazwa Beneficjenta końcowego	
2.	Forma prawna	
3.	Adres (województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, nr domu oraz kod)	
4.	Numer telefonu	
5.	Numer faksu	
6.	Adres poczty elektronicznej	
7.	Numer w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz Ewidencji Działalności Gospodarczej	
8.	NIP	
9.	REGON	

2. Dane personalne osoby prawnie upoważnionej do podpisania Umowy dofinansowania Projektu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

1.	Imię i nazwisko	
2.	Stanowisko w instytucji aplikującej o wsparcie	
3.	Adres (województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, nr domu oraz kod)	
4.	Numer telefonu	
5.	Adres poczty elektronicznej	
6.	Numer faksu	

¹ W tym punkcie proszę podać dane dotyczące instytucji występującej z wnioskiem o dofinansowanie Projektu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W zależności od Programu Operacyjnego taką instytucją może być Beneficjent końcowy, bądź Instytucja Wdrażająca (Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, Sektorowy Program Operacyjny Transport i Gospodarka Morska) lub też Ostateczny Odbiorca Pomocy w odniesieniu do Sektorowego Programu Operacyjnego - Wzrost Konkurencyjności Gospodarki).

Załącznik III**3. Podmiot reprezentujący Beneficjenta końcowego**

1.	Nazwa podmiotu	
2.	Forma prawna	
3.	Adres podmiotu reprezentującego(województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer zajmowanego lokalu, kod)	
4.	Numer telefonu	
5.	Adres poczty elektronicznej	
6.	Numer faksu	
7.	Numer w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz Ewidencji Działalności Gospodarczej	
8.	NIP	
9.	REGON	
10.	PESEL	

3. Podmiot reprezentujący Beneficjenta końcowego

1.	Imię i nazwisko	
2.	Stanowisko w instytucji aplikującej o wsparcie	
3.	Numer telefonu	
4.	Numer faksu	
5.	Adres poczty elektronicznej	
6.	Adres do korespondencji	

D.**1. Projekt**

Tytuł Projektu:
----

* Proszę o podanie tytułu Projektu, którego liczba słów nie przekracza 160 znaków.

2. Rodzaj Projektu

Inwestycyjny (roboty) Q Fundusz dotacji Q Usługi Q

Dostawy Q

* Przy właściwym dla Państwa Projektu rodzaju proszę o postawienie symbolu x.

Załącznik III

3. Numer i nazwa kategorii interwencji

--	--

4. Identyfikacja obszaru realizacji Projektu

Obszar miejski   Obszar wiejski   Obszar geograficznie nieokreślony

* Przy właściwym dla Państwa Projektu rodzaju proszę o wstawienie symbolu x.

5. Miejsce realizacji Projektu

1	Województwo (-a)	
2	Powiat (-y)	
3	Gmina (-y)	
4	Miejscowość (-i)	

6. Opis, cel i uzasadnienie Projektu

--

7. Powiązanie Projektu z innymi działaniami w ramach programów operacyjnych

--

NIE DOTYCZY	
-------------	--

* Jeżeli Projekt nie jest powiązany z innymi działaniami programów operacyjnych, z innymi Projektami (w tym finansowanymi ze środków unijnych) proszę o wstawienie symbolu x w rubryce NIE DOTYCZY.

Załącznik III

8. Informacje na temat innych Projektów zrealizowanych (w ostatnich pięciu latach), bądź realizowanych przez Beneficjenta końcowego i finansowanych ze środków przedakcesyjnych Unii Europejskiej, środków Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

1. Czy Beneficjent końcowy korzystał ze wsparcia w ramach kontraktów wojewódzkich?	TAK	☐	NIE	☐
2. Czy Beneficjent końcowy korzystał ze środków przedakcesyjnych UE (Ph are/I S PA/SAPA RD) ?	TAK	☐	NIE	☐
3. Czy Beneficjent końcowy korzystał ze środków innych instytucji międzynarodowych, m. in. (Bank Światowy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Europejski Bank Inwestycyjny)?	TAK	☐	NIE	☐
4. Czy Beneficjent końcowy korzystał ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.	TAK	☐	NIE	☐

¹Przy właściwym dla Państwa Projektu rodzaju proszę o wstawienie symbolu x.

* W przypadku udzielenia na zadane w punkcie 6g. pytania odpowiedzi pozytywnej (-y) należy dodatkowo w rubryce umieszczonej powyżej wymienić źródło finansowania, numer (-y), tytuł (-y) Projektu (-ów) realizowanych bądź zrealizowanych, a także zamieścić krótki opis Projektu (-ów).

9. Inne podmioty zaangażowane finansowo w realizację Projektu

* Powyżej proszę przedstawić sposób współpracy z innymi podmiotami zaangażowanymi finansowo w realizację Projektu a w tabeli poniżej podać dane poszczególnych wymienionych wyżej podmiotów.

Załącznik III

* Proszę powielić poniższą tabelę w miarę potrzeb.

1.	Nazwa podmiotu	
2.	Forma prawna	
3.	Adres (miejscowość, ulica i nr domu oraz kod pocztowy)	
4.	Numer telefonu.	
5.	Adres poczty elektronicznej	
6.	Numer faksu	
5.	Rola w projekcie	
6.	Imię i nazwisko osoby do kontaktów	

NIE DOTYCZY	
-------------	--

* Jeżeli w realizacji Projektu nie jest finansowo zaangażowany inny podmiot poza Beneficjentem końcowym proszę o wstawienie symbolu x w rubryce NIE DOTYCZY.

10. Trwałość Projektu

W jaki sposób prowadzone będzie zarządzanie produktami Projektu po zakończeniu jego realizacji?

11. Potrzeba uzyskania wsparcia finansowego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Jeśli Projekt nie uzyska wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

1. Zostanie zrealizowany w terminie i zakresie opisanym w niniejszym wniosku
2. Zostanie zrealizowany, ale w ograniczonym zakresie
3. Zostanie zrealizowany, ale w późniejszym terminie
4. Zostanie zrealizowany, ale w ograniczonym zakresie i w późniejszym terminie
5. Nie zostanie zrealizowany w ogóle

* Proszę o wstawienie symbolu x przy wybranej odpowiedzi i podanie poniżej jej uzasadnienia.

E.**1. Harmonogram realizacji projektu****Najważniejsze fazy realizacji Projektu**

		Przybliżona data
1.	Planowany termin rozpoczęcia realizacji Projektu	
2.	Planowany termin rzeczowego zakończenia Projektu	
3.	Planowany okres, po którym zostanie osiągnięty zakładany rezultat Projektu	

2. Wskaźniki osiągnięcia celów Projektu

1. Wskaźniki planowanych produktów	jmw ²	rok ¹	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	Razem

2. Wskaźniki planowanych rezultatów	jmw ²	rok ¹	jmw	rok	jmw	Tok	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	Razem

3. Wskaźniki planowanych oddziaływań	jmw ²	rok ¹	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	jmw	rok	Razem

Niekwantyfikowalne wskaźniki Projektu:

² Skrót „jmw” Oznacza jednostkę miary użytego wskaźnika.

³ W kolumnie zatytułowanej „rok” wstawić należy poszczególne lata, w których wskaźniki będą osiągane.

Załącznik III

3. Typ Projektu

Generujący zysk Nie generujący zysków

* Przy właściwym dla Państwa Projektu rodzaju proszę o postawienie symbolu x.

a) Planowany zysk generowany w trakcie realizacji Projektu

Kategoria zysku	Lata					Razem
	2004	2005	2006	2007	2008	
...						
...						
Razem						

b) Średnioroczny, planowany zysk generowany przez 5 lat po zakończeniu jego realizacji w roku „n”.

Kategoria zysku	Lata					Razem
	n + 1	n + 1	n + 1	n + 1	n + 1	
...						
...						
Razem						

4. Planowane wydatki w ramach Projektu w tys. zł w kwotach netto⁴.

Kategoria wydatku	2004	2005	2006	2007	2008	Razem
Wydatki kwalifikowane						
...						
...						
Razem						
Wydatki niekwalifikowane						
...						
Razem						
Całkowity koszt projektu						

⁴ W przypadku możliwości zaliczenia podatku VAT do kosztów kwalifikowalnych proszę o podanie kwoty brutto.

Załącznik III

5. Źródła finansowania Projektu (PLN) - wydatki kwalifikowane (kwoty netto)⁵

Źródło	2004		2004		2004		2004		2004		2004		Razem
	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%	
Publiczne:													
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego													
- krajowy wkład publiczny:													
- budżet państwa													
- budżet jednostek samorządu terytorialnego													
- inne krajowe fundusze publiczne													
Pozostałe źródła:													
- prywatne													
- inne													
ogółem													
W tym Europejski Bank Inwestycyjny													

F.

1. Zgodność Projektu z polityką ochrony środowiska

W projekcie szczególną uwagę zwraca się na zagadnienie ochrony środowiska	
Projekt o pozytywnym wpływie na środowisko	
Projekt neutralny względem środowiska	

* Proszę o wstawienie symbolu x przy wybranej odpowiedzi i podanie poniżej jej uzasadnienia

⁵ Patrz przypis powyżej.

Załącznik III

2. Zgodność Projektu z polityką równych szans

W projekcie szczególną uwagę zwraca się na zagadnienie promowania polityki równości szans	
Projekt o pozytywnym wpływie na zagadnienia z zakresu polityki równości szans	
Projekt o neutralnym wpływie na zagadnienia z zakresu polityki równości szans	

* Proszę o wstawienie symbolu x przy wybranej odpowiedzi i podanie poniżej jej uzasadnienia

--

3. Zgodność Projektu z prawodawstwem z zakresu pomocy publicznej

NIE DOTYCZY	
-------------	--

* Jeżeli Beneficjent końcowy nie jest przedsiębiorcą, zgodnie z definicją przedsiębiorcy zawartą w Ustawie z dnia 21 lipca 2002 roku o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców, Dz.U.nr 141 poz. 1177z dnia 27.07.2002proszę o wstawienie symbolu x w rubryce NIE DOTYCZY i przejść do P. 6s

Beneficjent korzystał w okresie ostatnich trzech lat z pomocy publicznej w rozumieniu Ustaw (Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców - Dz.U. nr 141 oraz Ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji- Dz.U. nr 41 poz. 363)

TAK NIE

* Proszę o wstawienie symbolu x przy wybranej odpowiedzi.

Jeśli odpowiedź brzmi TAK, proszę podać następujące informacje:

Data udzielenia pomocy	
Tytuł pomocy	
Kwota pomocy	

4. Zgodność Projektu z prawodawstwem w zakresie zamówień publicznych

a. Tryb postępowania:

Przetarg nieograniczony	
Przetarg ograniczony	
Przetarg dwustopniowy	
Negocjacje z zachowaniem konkurencji	
Zapytanie o cenę	
Zamówienie z wolnej ręki	

* Proszę o wstawienie symbolu x przy wybranej odpowiedzi.

Załącznik III

- b. Jeśli procedura została już rozpoczęta proszę podać numer i datę ogłoszenia o rozpoczęciu procedury przetargowej.

- c. Jeżeli procedura przetargowa nie została rozpoczęta proszę podać przybliżony (zakładany) termin ogłoszenia o rozpoczęciu procedury przetargowej.

G.**1. Promocja Projektu**

Proszę opisać działania związane z promocją Projektu.

Załącznik III

Lista Załączników

* Poniżej zamieszczona została lista potencjalnych załączników. Proszę o jej wypełnienie (użycie symbolu x) w odpowiednim polu w celu upewnienia się, iż wszystkie wymagane dokumenty niezbędne przy ubieganiu się o dofinansowanie Projektu ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego zostały dołączone do wniosku aplikacyjnego."

Roboty Dostawy Usługi

1. Studium wykonalności	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
2. Ocena oddziaływania na środowisko	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
3. Decyzja zawierająca pozwolenie na budowę (jeżeli została wydana)	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
4. Decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
5. Zestawienie posiadanej dokumentacji Projektowej z określeniem tytułu, daty opracowania, autora	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
6. Udokumentowanie prawa do dysponowania gruntem lub obiektami	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
7. Udokumentowanie prawa do dysponowania obiektami, w których zostaną zamontowane lub będą wykorzystywane zakupione w ramach Projektu towary	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
8. Mapy, szkice lokalizacyjne, dokumentacja techniczna	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
9. Poświadczenia o współfinansowaniu Projektu od instytucji partycypujących finansowo w kosztach Projektu	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
10. Poświadczenia oceny finansowej Beneficjenta	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
11. Bilans za ostatnie trzy lata (potwierdzony przez głównego księgowego lub biegłego rewidenta) ⁷	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐
12. Rachunek zysków i strat za ostatnie trzy lata (potwierdzony przez głównego księgowego lub biegłego rewidenta)	TAK	☐	☐	☐	NIE	☐

⁶ W ramach Listy załączników wymienione zostały przykładowe załączniki, które powinny być przedłożone wraz ze Standardowym wnioskiem aplikacyjnym o przyznanie dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego instytucji, której przesyłany jest wniosek. Instytucja Zarządzająca danym Programem Operacyjnym winna we własnym zakresie sporządzić listę załączników wymaganych od ubiegających się o dofinansowanie, uwzględniając specyfikę danego Programu Operacyjnego, Działania, w' ramach których Projekt bęđ/ie realizowany, ponadto rodzaju podmiotu ubiegającego się o dofinansowanie oraz rodzaju Projektu, który miałby uzyskać dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

⁷ W przypadku podmiotów nie zobowiązanych do sporządzania bilansu, informacje określające obroty, zysk oraz zobowiązania i należności ogółem.

Załącznik III

13. Oświadczenie instytucji odpowiedzialnej za funkcjonowanie Projektu po jego zakończeniu o zachowaniu celów Projektu zgodnych z wnioskiem aplikacyjnych w ciągu 5 lat po zakończeniu realizacji Projektu (tylko jeśli własność Projektu zostanie przekazana na rzecz innego niż Beneficjent końcowy podmiotu)
- TAK   NIE
14. Zgodność Projektu z miejscowym planem zagospodarowania
- TAK   NIE
15. Wypis Krajowego Rejestru Sądowego oraz Ewidencji Działalności Gospodarczej
- TAK   NIE
16. Kopia zawartej umowy (porozumienia lub innego dokumentu) określająca role w realizacji Projektu, wzajemne zobowiązania stron, odpowiedzialność wobec Dysponenta środków unijnych*
- TAK   NIE
17. Inne dokumenty załączone
- TAK   NIE
- * *Proszę o wyszczególnienie poniżej w tabeli dołączonych dodatkowo dokumentów*
- TAK   NIE

Oświadczenie beneficjenta

Oświadczam, iż informacje zawarte w niniejszym wniosku oraz w dołączonych jako załączniki dokumentach są zgodne z prawdą. Jednocześnie oświadczam, iż jestem świadom praw i obowiązków związanych z realizacją Projektu finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a w przypadku pozytywnego rozpatrzenia niniejszego wniosku zobowiązuje się do osiągnięcia i utrzymania planowanych efektów Projektu.

Podpis i pieczęć**Zajmowane stanowisko****Imię i nazwisko** * Proszę o użycie liter drukowanych**Data**

⁸ Dokumenty te powinny być załączone w przypadku realizacji Projektu przez więcej niż jeden podmiot.

Załącznik TV

Sektorowy Program Operacyjny

„Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich”

Wniosek o pomoc finansową

MINISTERSTWO ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

Priorytet: *Wspieranie zmian i dostosowań *v rolnictwie*

Działanie: Scalanie gruntów rolnych

Załącznik IV

Data wpłynięcia wniosku aplikacyjnego*	
Numer wniosku aplikacyjnego w systemie SIMIK*	

* Rubryka wypełniana przez instytucję, do której przesyłany jest wniosek aplikacyjny

I. Informacje ogólne o projekcie

Tytuł projektu		
Rodzaj projektu		
Inwestycyjny		×
Usługi i/lub dostawy		☐
Typ projektu		
Dochodowy		×
Niedochodowy		☐
Identyfikacja interwencji		
Program Operacyjny	Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich	
Priorytet	Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie	
Działanie	Scalanie gruntów rolnych	
Kategoria interwencji		
Zgodność projektu z polityką ochrony środowiska		
środowisko jest głównym celem projektu		☐
projekt przyjazny środowisku		☐
projekt obojętny dla środowiska		☐
Zgodność projektu z polityką równych szans		
projekt, którego głównym celem jest zapewnienie równości płci		☐
projekt, mający na celu zapewnienie poprawnych warunków równouprawnienia mężczyzn i kobiet		☐
projekt obojętny na warunków równouprawnienia mężczyzn i kobiet		×

*Załącznik IV***II. Identyfikacja Wnioskodawcy**

II.1. Informacje ogólne	
1.1.	Nazwa Starosta Powiatu .....
1.2.	NIP
1.3.	REGON
II.2. Dane teleadresowe	
2.1.	Adressiedziby starostwa powiatowego
2.2.	Numer telefonu
2.3.	Numer faksu
2.4.	Adres poczty elektronicznej
II.3. Osoba upoważniona do reprezentowania wnioskodawcy	
3.1.	Imię i nazwisko
3.2.	Stanowisko
3.3.	Adres
3.4.	Numer telefonu
3.5.	Numer faksu
3.6.	Adres poczty elektronicznej

III. Kryteria dostępu

III.1. Kryteria dostępu	TAK/NIE
Co najmniej 50% właścicieli gospodarstw lub właściciele co najmniej 50% powierzchni gruntów położonych na planowanym obszarze scalenia wystąpili do starosty o realizację projektu	TAK/NIE ¹

---

¹ Zaznaczyć właściwe.

Załącznik IV

IV. Opis projektu

Lokalizacja projektu I. Województwo	2.	Powiat	
	3.	Gmina	
	4.	Miejscowość	
	5.	Kod pocztowy	
	6.	Ulica, nr domu	
	Umiejscowienie w obszarze:	1.	Miejsko-wiejskim
2.		Wiejskim	Q
Lokalizacja projektu I. Obszar zwykły			☐
	2.	Obszar górski	Q
	3.	Pozostałe	☐
	4.	Obszar z ograniczeniami środowiskowymi	☐

IV. 1. Cel projektu (przedsięwzięcia)	
IV.2. Określenie zakresu projektu (opis planowanego przedsięwzięcia)	
IV.3. Charakterystyka inwestycji²	
1. Procent właścicieli gospodarstw, którzy wystąpili o przeprowadzenie projektu scaleniowego ³	TAK/NIE ⁴
2. Czy obszar podlegał wcześniej scaleniu	
3. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na obszarze planowanego scalenia	
4. Średnia ilość działek należących do jednego gospodarstwa	
5. Potrzeby dokonania niezbędnych inwestycji dodatkowych (w tym drogi, melioracje)	TAK/NIE ⁵

² Poszczególnym kryteriom przypisane będą wagi punktowe.

³ W % do całkowitej liczby właścicieli gospodarstw rolnych lub gruntów projektowanego obszaru scalenia.

⁴ Zaznaczyć właściwe.

⁵ Zaznaczyć właściwe.

Załącznik IV

IV.4. Oczekiwany wskaźnik zmniejszenia ilości działek dla projektów realizowanych w ramach działania		
IV.5. Zgodność projektu (przedsięwzięcia) z celami programu operacyjnego		
5.1.	Wytyczenie i urządzenie funkcjonalnej sieci dróg transportu rolnego dostosowanych do współcześnie stosowanych maszyn rolniczych	
5.2.	Wydzielenie gruntów' ekwiwalentnych dla rolników w ich miejscach zamieszkania	
5.3.	Zmniejszenie ilości działek w poszczególnych gospodarstwach rolnych	
5.4.	Zmniejszenie ilości działek o kształtach niedogodnych do uprawy mechanicznej	
5.5.	Zapewnienie każdej poscaleniowej działce dostępu do drogi o charakterze drogi publicznej	
5.6.	Dostosowanie granic działek do systemu urządzeń melioracji wodnych oraz rzeźby terenu	
5.7.	Poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych poprzez wykorzystanie systemu dopłat pieniężnych - trwale rozdysponowanie gruntów rolników, którzy zaprzestają działalności rolniczej jak i gruntów AWRSP	
5.8.	Wydzielenie niezbędnych gruntów na cele infrastruktury technicznej i społecznej w ramach postępowania scaleniowego - bez procedur wywłaszczeniowych	
5.9.	Tworzenie warunków przestrzennych dla procesu zwiększenia lesistości kraju	
5.10.	Likwidacja ekstensywnie użytkowanych wspólnot gruntowych	
5.11.	Opracowanie dla scalanych obszarów dokumentacji katastralnej o współcześnie wymaganych parametrach technicznych przy racjonalnie uzasadnionych nakładach finansowych	
5.12.	Tworzenie warunków do synchronizowania w sposób systemowy dokumentacji katastralnej z Księgami Wieczystymi	
IV.6. Harmonogram rzeczowy (czas trwania w miesiącach)		
Planowany termin rozpoczęcia realizacji projektu		
Planowany okres trwania poszczególnych etapów projektu		
Nr etapu	Zakres prac planowanych do wykonania w ramach etapu	Planowany termin rozpoczęcia
		Czas trwania w miesiącach
Etap I		
Etap II		
Planowany termin rzeczowego zakończenia projektu		
Planowany termin finansowego zakończenia projektu		

Załącznik IV

IV.7. Harmonogram finansowy - planowane wydatki w ramach projektu (w PLN)					
Kategoria kosztów	Koszt całkowity	Koszt kwalifikowany	Koszty kwalifikowane w roku		
			200...	200...	200...
Opracowanie projektu scalenia (dokumentacji geodezyjno-prawnej)					
Zagospodarowanie poscaleniowe					
W tym	Drogi transportu rolnego do wybudowania lub modernizacji				
	Ścieżki piesze/rowerowe/konne służących rekreacji				
	Urządzenia melioracji wodnej do wybudowania lub modernizacji				
	Przepusty zjazdowe do nowo zaprojektowanych działek				
	Przepusty melioracyjne niezbędne do usytuowania lub modernizacji				
	Grunty do zalesienia zgodnie z przepisami				
	Pasy wiatrochlonne				
	Prace związane z rekultywacją gruntów				
	Inne wynikające ze specyfiki danego obszaru scalenia				
Razem					
Wydatki niekwalifikowane			Kwota		
Różnica pomiędzy kosztami całkowitymi a kwalifikowanymi z tabeli IV.7					
Inne wydatki niekwalifikowane	.....				
	.....				
	.....				
Razem					
Łączne koszty realizacji projektu					

Załącznik IV

IV.8. Finansowanie projektu			
Łączny koszt realizacji projektu		..... PLN	
Dozwolony poziom współfinansowania projektu		w % kosztów kwalifikowanych	100%
		Kwota w PLN	
Źródła finansowania			
Środki publiczne:		100% =	PLN
w tym	EAGGF – O	(max. 80%) =	PLN
	Budżet państwa	(min. 20%) =	PLN

V. Deklaracja wnioskodawcy

1. Wnoszę o udzielenie pomocy w kwocie..... PLN
2. Oświadczam, że informacje zawarte w niniejszym wniosku są prawdziwe zgodnie z moją wiedzą i przekonaniem.
3. Oświadczam, że posiadam środki finansowe na realizację planowanego projektu.
4. Zobowiązuję się do umożliwienia przeprowadzenia wizytacji terenowej w miejscu realizacji projektu oraz wglądu w dokumentację dotyczącą tego projektu oraz odnoszącą się do treści niniejszego wniosku opomoc służbom Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
5. Oświadczam, że na wyżej wymieniony projekt nie uzyskałem i nie będę ubiegał się o pomoc finansową ze środków publicznych.
6. Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych do celów związanych z realizacją programu ..... zgodnie z Ustawą z dnia 29.08.97 o ochronie danych osobowych (tekst jednolity Dz. U. nr 133 poz. 883).

.....
dat: i.....
czytelny podpis wnioskodawcy**VI. Wykaz załączników**

1. Kopia wniosków zainteresowanych rolników (właścicieli gruntów) o wszczęcie postępowania scaleniowego.
2. Postanowienie o wszczęciu scalenia gruntów.
3. Ocena ex-ante wpływu scalenia na środowisko naturalne.
4. Zobowiązanie do umożliwienia przeprowadzenia kontroli, wizytacji terenowej.
5. Oświadczenie o niekorzystaniu z innej pomocy finansowej na realizację ww. działania.

Instrukcja wypełnienia wniosku o pomoc finansową

(PROJEKT MAJ 2003)

SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich

Działanie: Scalanie gruntów rolnych

Uwaga: Wniosek aplikacyjny powinien zostać uzupełniony o nr kancelaryjny, pod którym zarejestrowano wpłynięcie wniosku do Instytucji Wdrażającej. Wykazany dalej numer w systemie SIMIK nadaje się dopiero w chwili stwierdzenia kompletności wniosku. Rejestrowana w SIMIK data wpływu wniosku do Instytucji Wdrażającej jest datą złożenia wniosku kompletnego

Pole we Wniosku o pomoc finansową	Status/podmiot wypełniający	Opis
Data wpłynięcia wniosku aplikacyjnego	Obowiązkowo/Instytucja Wdrażająca (Urząd Marszałkowski)	Należy wpisać datę.
Numer wniosku aplikacyjnego w systemie SIMIK	Obowiązkowo/Instytucja Wdrażająca (Urząd Marszałkowski 1	Należy wpisać numer, jaki wniosek otrzymał w systemie SIMIK.
I. Informacje ogólne o projekcie		
Tytuł projektu	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Tytuł projektu powinien informować o rodzaju i zakresie planowanej inwestycji.
Rodzaj projektu	Zaznaczone automatycznie we wniosku	W działaniu Scalanie gruntów rolnych wszystkie projekty będą miały charakter inwestycyjny.
Typ projektu	Zaznaczone automatycznie we wniosku	W działaniu Scalanie gruntów rolnych wszystkie projekty będą miały charakter niedochodowy.
Identyfikacja interwencji	Zaznaczone automatycznie we wniosku	Zawartość rubryk dotyczących nazwy Programu Operacyjnego, priorytetu, działania i kategorii interwencji będzie taka sama dla wszystkich projektów realizowanych w ramach opisywanego działania: <ul style="list-style-type: none"> • Program Operacyjny - nazwa programu operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich • Priorytet - nazwa priorytetu Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie • działanie - nazwa działania Scalanie gruntów rolnych • kategoria interwencji - działanie Scalanie gruntów rolnych wodnymi ma kod 1302.

Pole we Wniosku o pomoc finansową	Status/podmiot wypełniający	Opis
Zgodność projektu z polityką ochrony środowiska	Zaznaczone automatycznie we wniosku	Projekty realizowane w ramach tego działania mają obojętny wpływ na środowisko, w związku z tym należy na trwale zaznaczyć rubrykę Projekt obojętny dla środowiska.
Zgodność projektu z polityką równych szans	Zaznaczone automatycznie we wniosku	Wszystkie projekty w ramach tego działania należy klasyfikować jako obojętne dla warunków równouprawnienia.
II. Identyfikacja Wnioskodawcy		
Informacje ogólne		
Nazwa	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Starosta Powiatu - podaje nazwę właściwego starostwa powiatowego. NIP i REGON
Dane teieadresowe	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Należy podać dokładny adres siedziby starostwa powiatowego, numer telefonu, numer faksu, adres poczty elektronicznej
Osoba upoważniona do reprezentowania wnioskodawcy	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Należy podać szczegółowe dane dotyczące osoby uprawnionej do reprezentowania wnioskodawcy w sprawach projektu - imię i nazwisko, stanowisko, adres, numer telefonu, numer faksu, adres poczty elektronicznej.
III. Kryteria dostępu		
Kryteria dostępu	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Tabela zawiera kryteria dostępu, które muszą być spełnione, aby projekt został zakwalifikowany do realizacji. Jedynym kryterium dostępu w ramach tego działania jest następujące: Co najmniej 50% właścicieli gospodarstw lub właściciele co najmniej 50% powierzchni gruntów położonych na planowanym obszarze scalenia wystąpili do starosty powiatu o realizację projektu. Wymagana odpowiedź TAK.
IV. Opis projektu		
Lokalizacja projektu	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Należy podać dokładne miejsce realizacji planowanej inwestycji.

Pole we Wniosku o pomoc finansową	Status/podmiot wypełniający	Opis
Umiejscowienie projektu	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Należy wybrać jedną z dwóch kategorii (obszar wiejski lub miejsko-wiejski)
Projekt zlokalizowany na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania ¹	Obowiązkowo/Instytucja Wdrażająca (Urząd Marszałkowski)	Należy wybrać jedną z czterech kategorii: 1) obszar zwykły, 2) obszar górski, 3) pozostałe, 4) obszar z ograniczeniami środowiskowymi - w zależności od położenia planowanego projektu.
Cel projektu	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Pole tekstowe. Wnioskodawca powinien określić główny cel planowanego przedsięwzięcia.
Określenie zakresu projektu	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Pole tekstowe. Należy opisać planowane przedsięwzięcie. Opis powinien zawierać przedmiot projektu, etapy realizacji projektu, spodziewane korzyści z realizacji projektu.
Opis/charakterystyka inwestycji	Obowiązkowo/Wnioskodawca	<p>Informacje zawarte w tym punkcie zostaną wykorzystane (po przypisaniu odpowiednich wag punktowych) do ustalenia listy rankingowej projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • procent właścicieli gospodarstw, którzy wystąpili o przeprowadzenie projektu scaleniowego (w % do całkowitej liczby właścicieli gospodarstw rolnych lub gruntów projektowanego obszaru scalenia); • czy obszar podlegał wcześniej scaleniu (TAK/NIE - zaznaczyć właściwie); • średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na obszarze planowanego scalenia; • średnia ilość działek należących do jednego gospodarstwa; • potrzeby dokonania niezbędnych inwestycji dodatkowych (w tym drogi, melioracje) (TAK/NIE - zaznaczyć właściwie).
Oczekiwany wskaźnik zmniejszenia ilości działek dla projektów realizowanych w ramach działania	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Wnioskodawca wpisuje tu niezbędne informacje. Informacje te są przydatne do monitoringu.

¹ We wniosku zmieniono nazwę tego pola z Lokalizacja projektu na *Projekt zlokalizowany na terenach o niekorzystnych warunkach gospodarowania*.

Pole we Wniosku o pomoc finansową		Status/podmiot wypełniający	Opis
Zgodność projektu (<i>przedsięwzięciu</i>) z celami programu operacyjnego		Obowiązkowo/Wnioskodawca	Wnioskodawca zaznacza jeden z celów jako główny i dowolną ilość celów dodatkowych. Informacja na temat zgodności projektu z celami SPO jest potrzebna do tabel monitorowania, gdzie wpisuje się projekty według wskazanego celu głównego.
Harmonogram rzeczowy (czas trwania w miesiącach)		Obowiązkowo/Wnioskodawca	Wnioskodawca podaje tu planowany termin rozpoczęcia realizacji projektu, następnie planowany termin rozpoczęcia kolejnych etapów projektu, zakres prac realizowanych w ramach tych etapów, a także czas trwania etapów (w miesiącach). W kolejnych rubrykach wnioskodawca podaje planowany termin rzeczowego oraz finansowego zakończenia projektu.
Harmonogram finansowy - planowane wydatki w ramach projektu (w PLN)		Obowiązkowo/Wnioskodawca	Koszty podawane będą wg kategorii w podziale na całkowite i kwalifikowane (w praktyce: brutto i netto ze względu na niekwalifikowalność VAT). Przedmiotem wsparcia będzie: <ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie projektu scalenia (dokumentacji geodezyjno-prawnej); • Zagospodarowanie poscaleniowe wg kategorii podanych w tabeli. Wydatki niekwalifikowane - wnioskodawca przedstawia tu wykaz i wysokość wydatków niekwalifikowanych niezbędnych dla przeprowadzenia inwestycji.
Finansowanie projektu	Środki publiczne	Obowiązkowo/Wnioskodawca	Łączny koszt realizacji projektu - kwota przeniesiona z tabeli IV.7. Harmonogram finansowy. Dozwolony poziom współfinansowania projektu - w działaniu <i>Scalenie gruntów rolnych</i> jest to 100% zwrotu kosztów kwalifikowanych. Należy wpisać odpowiednią kwotę z tabeli IV. 7. <i>Harmonogram finansowy</i> .
	w tym: EAGGF - 0 Budżet państwa	Obowiązkowo/Instytucja Wdrażająca (Urząd Marszałkowski)	Max. 80% EAGGF - Sekcja Orientacji Min. 20% budżet państwa

Załącznik VI

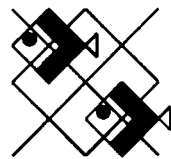
Sektorowy Program Operacyjny

Rybolówstwo i przetwórstwo ryb:

Wniosek o pomoc finansową

MINISTERSTWO ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

DEPARTAMENT RYBOŁOWSTWA

Działanie 35: Rybolówstwo śródlądowe

Załącznik VI

Data i numer kancelaryjny:

--

Wypełnia upoważniony do tego pracownik po podaniu Numeru rejestracyjnego:

Nr rejestracyjny wnioskodawcy	
Data przyznania nr rejestracyjnego	
Imię i nazwisko osoby wpisującej	

I. Informacje generalne o projekcie

Tytuł projektu	
Rodzaj projekt	
Inwestycyjny	☐
Usługi i/lub dostawy	☐
Typ projektu	
Dochodowy	☐
Nieochodowy	☐
Identyfikacja interwencji	Kod
Program Operacyjny	
Priorytet	
Działanie	
Operacja	
<i>Kategoria interwencji</i>	
Zgodność projektu z polityką ochrony środowiska	
środowisko jest głównym celem projektu	☐
projekt przyjazny środowisku	☐
projekt obojętny dla środowiska	☐
Zgodność projektu z polityką równych szans	
projekt, którego głównym celem jest zapewnienie równości płci	☐
projekt, mający na celu zapewnienie poprawnych warunków równouprawnienia mężczyzn i kobiet	☐
projekt obojętny na warunków równouprawnienia mężczyzn i kobiet	☐

Załącznik VI

II. Identyfikacja Wnioskodawcy

II. 1. Informacje ogólne			
1.1 Forma Prawna	1.	Osoba prawna	
	2.	Osoba fizyczna	
	3.	Jednostka nie posiadająca osobowości prawnej	
	4.	Jednostka sektora finansów publicznych	
	5.	Jednostka non profit	
1.2 Wielkość przedsiębiorstwa	1.	Małe	
	2.	Średnie	
	3.	Duże	
1.3 Lokalizacja	1.	Województwo	
	2.	Powiat	
	3.	Gmina	
	4.	Miejscowość	
1.4 Umiejscowienie w obszarze	1.	Miejskim	
	2.	Wiejskim	
	3.	Geograficznie nieokreślonym	
II.2. Osoba fizyczna			
2.1	Imię (imiona)		
2.2	Nazwisko		
2.3	Data urodzenia		
2.4	Miejsce urodzenia		
2.5	Seria i numer dowodu		
2.6	PESEL		
2.7	NIP		
2.8	REGON		
II.3. Osoba prawna			
3.1	Nazwa przedsiębiorstwa		
3.2	NIP		
3.3	REGON		
3.4	Numer w Krajowym Rejestrze Sądowym		

Załącznik VI

II.4. Dane teleadresowe		
4.1	Adres	
4.2	Numer telefonu	
4.3	Numer faksu	
4.4	Adres poczty elektronicznej	
II.5. Podmiot reprezentujący wnioskodawcę		
5.1	Nazwa podmiotu	
5.2	Adres	
5.3	Numer telefonu	
5.4	Numer faksu	
5.5	Adres poczty elektronicznej	
II.6. Osoba uprawniona do kontaktu		
6.1	Imię i nazwisko	
6.2	Stanowisko	
6.3	Adres	
6.4	Numer telefonu	
6.5	Numer faksu	
6.6	Adres poczty elektronicznej	
II.7. Dane o rachunku bankowym Wnioskodawcy		
7.1	Nazwa rachunku	
7.2	Właściciel rachunku	
7.3	Numer rachunku	
7.4	Nazwa banku	
7.5	Pełny adres banku	

III. Charakterystyka prowadzonej działalności

III.1. Korzystanie wnioskodawcy z pomocy publicznej		
Czas przed realizacją Projektu	Kwota	Tytuł
Rok		
Dwa lata		
Trzy lata		

Załącznik VI

IV. Wskaźniki realizacji

Lp	Wskaźnik	Jednostka	2004	2005	2006	2007	2008	Razem
1. Wskaźniki produktu								
2. Wskaźniki rezultatu								

Lp	Wskaźnik	Jednostka	Wartość
1. Wskaźniki implementacji			
	Liczba zbudowanych statków		
	Tonaż zbudowanych statków	GT	
	Liczba zmodernizowanych statków		
	Tonaż zmodernizowanych statków	GT	

V. Realizacja projektu

V.1. Określenie zakresu projektu

Załącznik VI

V.2. Harmonogram rzeczowy (czas trwania w miesiącach)							
2.1	planowany okres realizacji projektu						
2.2	planowany okres trwania poszczególnych etapów						
2.3	planowany okres rzeczowej realizacji projektu						
2.4	planowany okres, po którym statek zostanie oddany do eksploatacji						
2.5	planowany okres po którym zostanie osiągnięty efekt						
V.3. Harmonogram finansowy planowane wydatki w ramach projektu (w PLN)							
Kategoria wydatku	2004	2005	2006	2007	2008	Razem	
Wydatki kwalifikowane							
.....							
.....							
Razem							
Wydatki niekwalifikowane							
.....							
.....							
Razem							
Całkowity koszt projektu							
V.4. Źródła finansowania projektu							
Lp	Źródło	2004	2005	2006	2007	2008	Razem
1	Publiczne:						
2	Wkład wspólnotowy (fundusz strukturalny)						
3	Krajowy wkład publiczny:						
4	- budżet państwa						
5	- krajowy regionalny fundusz publiczny						
6	- budżet jednostek samorządu terytorialnego						
7	- inne krajowe fundusze publiczne						
8	Pozostałe źródła:						
9	Prywatne						
10	Inne						
11	Razem						
12	w tym z EIB						

Załącznik VI

V.4. Źródła finansowania projektu						
Lp	Źródło	Koszt całkowity	Koszt niekwalifikowalny	Koszt kwalifikowalny		
1	Publiczne:					
2	Wkład wspólnotowy (fundusz strukturalny)					
3	Krajowy wkład publiczny:					
4	- budżet państwa					
5	- krajowy regionalny fundusz publiczny					
6	- budżet jednostek samorządu terytorialnego					
7	- inne krajowe fundusze publiczne					
8	Pozostałe źródła:					
9	Prywatne					
10	Inne					
11	Razem					
12	w tym z EIB					
V.4. Źródła finansowania projektu						
Kategoria przychodu	2004	2005	2006	2007	2008	Razem
Razem						

Załącznik VI**V. Deklaracja wnioskodawcy**

1. **Wnioskuję o udzielenie pomocy w kwocie..... PLN**
2. Oświadczamy, że informacje zawarte w niniejszym wniosku są prawdziwe zgodnie z naszą wiedzą i przekonaniem.
3. Zobowiązujemy się do zabezpieczenia przyznanych środków na realizację planowanego przedsięwzięcia
4. Zobowiązujemy się do umożliwienia przeprowadzania wizytacji terenowej oraz wglądu w dokumentację obejmująca zakres planowanego przedsięwzięcia służbom Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa, oraz Inspektoratów Rybołówstwa oraz wskazanym i upoważnionym osobom.
5. Oświadczamy, że na wyżej wymienioną inwestycję nie uzyskaliśmy i nie będziemy ubiegać się w latach.....o pomoc finansową z innych, niż FIGG programów Unii Europejskiej
6. Zobowiązujemy się do przeprowadzenia promocji projektu, zgodnie przepisami Rozporządzenia Nr 1159/00 z 30 maja 2000 r.
7. Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych do celów związanych z realizacją programu FIGG zgodnie z Ustawą z dnia 29.08.97 o ochronie danych osobowych (tekst jednolity Dz. U. nr 133 poz. 883)

.....
data.....
*podpisy i pieczętki wnioskodawcy***Do wniosku należy dołączyć następujące dokumenty:**

1. Wypis z Rejestru Handlowego lub zaświadczenie o prowadzeniu działalności gospodarczej
2. Zaświadczenie z Urzędu Skarbowego i ZUS o uregulowaniu wszelkich zobowiązań wobec Skarbu Państwa
3. Kopia umowy (lub innego aktu konstytuującego) i statutu
4. Pełnomocnictwo do reprezentowania podmiotu do ubiegania się o dotacje z FIGG
5. Wykaz głównych wspólników, udziałowców i akcjonariuszy lub członków
6. Kopia dowodu osobistego (dla osób fizycznych)
7. Dokumenty stwierdzające własność/dzierżawę
8. Wypis z księgi wieczystej
9. Zgoda właściciela obiektu dzierżawionego na realizację inwestycji
10. Promesa gwarancji bankowej lub towarzystwa ubezpieczeniowego
11. Dokumenty stwierdzające odpowiednie wykształcenie
12. Dokumenty stwierdzające odpowiednie doświadczenie zawodowe
13. Biznes plan
14. Pozwolenie wodnoprawne¹
15. Pozwolenie na korzystanie ze środowiska

---

¹ Ustawa Prawo wodne (Dz.U.01.115.1229).

Instrukcja wypełnienia wniosku o pomoc finansową w ramach działania

SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb

DZIAŁANIE 35 Rybołówstwo śródlądowe

Pole wniosku o pomoc	Status/podmiot wypełniający	Opis	
Numer rejestracyjny wnioskodawcy	Instytucja Wdrażająca - ARiMR /obowiązkowo	Należy wpisać numer, jaki wniosek otrzymał w systemie SIMIK	
Data przyznania nr rejestracyjnego	Instytucja Wdrażająca - ARiMR /obowiązkowo	Należy wpisać datę	
Imię i nazwisko osoby wpisującej	Instytucja Wdrażająca - ARiMR /obowiązkowo	Należy wpisać imię i nazwisko osoby wprowadzającej dane	
I. Informacje ogólne o projekcie			Uwagi
Tytuł projektu	Wnioskodawca/obowiązkowo	Tytuł projektu powinien informować o rodzaju i zakresie planowanego przedsięwzięcia.	
Rodzaj projektu	Zaznaczone automatycznie we wniosku		W tym działaniu wszystkie projekty mają charakter inwestycyjny.
Typ projektu	Wnioskodawca/obowiązkowo	Należy wybrać typ projektu z dostępnych opcji	
Identyfikacja interwencji	Zaznaczone automatycznie we wniosku		Odpowiednie rubryki dotyczące nazwy Programu Operacyjnego, priorytetu, działania i kategorii interwencji powinny być automatycznie wypełnione we wzorze wniosku. Zawartość tych rubryk będzie taka sama dla wszystkich projektów realizowanych w ramach opisywanego działania.
Zgodność projektu z polityką ochrony środowiska	Wnioskodawca/obowiązkowo	Należy wypełnić pole w zależności od charakteru planowanego projektu.	Należy uzupełnić o kryteria

Zgodność z polityką równych szans	Zaznaczone automatycznie we wniosku		Wszystkie projekty w ramach tego priorytetu należy klasyfikować jako obojętne dla warunków równouprawnienia.
II. Identyfikacja Wnioskodawcy			
Forma prawna	Wnioskodawca/obowiązkowo	Należy wybrać z dostępnych opcji odpowiednią dla prowadzonej przez siebie działalności formę prawną.	
Wielkość przedsiębiorstwa	Wnioskodawca/obowiązkowo	<p>Należy wybrać odpowiednią dla prowadzonej przez siebie działalności wielkość przedsiębiorstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> - przez przedsiębiorstwo małe należy rozumieć osobę fizyczną lub prawną oraz nie mającą osobowości prawnej spółkę prawa handlowego, która zawodowo, we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą; mały przedsiębiorca zatrudnia średniorocznie mniej niż 50 pracowników, osiąga przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nie przekraczający równowartości w złotych 7 milionów euro lub suma aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec poprzedniego roku obrotowego nie przekracza równowartości w złotych 5 milionów euro; - przez przedsiębiorstwo średnie należy rozumieć osobę prawną nie będącą małym przedsiębiorcą oraz nie mającą osobowości prawnej spółkę prawa handlowego, która zawodowo we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą; średni przedsiębiorca zatrudnia średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz osiąga przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nie przekraczający równowartości w złotych 40 mln euro lub suma aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec poprzedniego roku obrotowego nie przekraczała równowartości w złotych 27 mln euro; 	

		<p>- przez przedsiębiorstwo duże należy rozumieć osobę prawną nie będącą matym i średnim przedsiębiorcą oraz nie mającą osobowości prawnej spółką prawa handlowego, zatrudniającą ponad 250 pracowników oraz osiągającą przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych przekraczający równowartość w złotych 40 milionów euro lub suma aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec poprzedniego roku obrotowego przekroczyła równowartość w złotych 27 milionów euro</p>	
Lokalizacja	Wnioskodawca/obowiązkowo	<p>Należy wpisać informacje dotyczące lokalizacji przedsiębiorstwa Należy kliknąć na symbol + aby uaktywnić rubrykę. Następnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kliknąć na rubrykę „województwo” i wybrać odpowiednie - kliknąć na rubrykę „powiat” i wybrać odpowiedni - kliknąć na rubrykę „gmina” i wybrać odpowiednią - w rubryce „miejscowość” wpisać nazwę miejscowości, w której realizowany jest projekt, zgodnie z kodem pocztowym <p>Jeżeli projekt realizowany jest na terenie dwóch lub więcej miejscowości należy ponownie kliknąć + aby uaktywnić kolejną rubrykę, a następnie ją wypełnić</p>	
Umiejscowienie w obszarze	Wnioskodawca/obowiązkowo	Należy wybrać umiejscowienia przedsiębiorstwa z dostępnych opeji	<p>Do wyjaśnieniaMoże wg Miejscowego Planu Zagospodarowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tereny zainwestowania miejskiego - tereny rolniczego wykorzystania
Osoba fizyczna	Wnioskodawca/obowiązkowo, jeśli dotyczy	Należy podać szczegółowe dane identyfikujące Wnioskodawcę. Punkt ten wypełniają podmioty, które wybrały w pkt 1.1 formę prawną <i>osoba fizyczna</i>	
Osoba prawna	Wnioskodawca/obowiązkowo, jeśli dotyczy	Należy podać szczegółowe dane identyfikujące Wnioskodawcę. Punkt ten wypełniają podmioty, które wybrały w pkt 1.1 formy prawnej <i>osoba prawna</i>	

Dane teleadresowe	Wnioskodawca/obowiązkowo	Należy podać dokładny adres i miejsce zamieszkania - w przypadku osób fizycznych, siedzibę i adres przedsiębiorstwa - w przypadku osób prawnych oraz numer telefonu, faksu i adres poczty elektronicznej	
Podmiot reprezentujący Wnioskodawcę	Wnioskodawca/obowiązkowo, jeśli dotyczy	Rubryka wypełniana w przypadkach, gdy w sprawach związanych z projektem wnioskodawcę reprezentuje inny podmiot. Wymagane jest pisemne upoważnienie do reprezentowania wnioskodawcy	
Osoba uprawniona do kontaktu	Wnioskodawca/obowiązkowo	Należy wpisać dane osoby wyznaczonej przez odbiorcę pomocy (wnioskodawcę) do kontaktu w sprawie projektu	
Dane o rachunku bankowym Wnioskodawcy	Wnioskodawca/obowiązkowo	Należy wpisać informacje identyfikujące rachunek bankowy, na który będą przelewane środki	Należy określić, w jakim systemie
III. Charakterystyka prowadzonej działalności			
Korzystanie Wnioskodawcy z pomocy publicznej	Wnioskodawca/obowiązkowo	Należy wpisać dane na temat korzystania z pomocy publicznej w ostatnich 3 latach, zgodnie z Ustawą o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz.U.02.141.1177).	
IV. Wskaźniki realizacji			
Wskaźniki realizacji	Wnioskodawca/obowiązkowo	Należy wpisać planowane wartości wskaźników w poszczególnych latach. Należy kliknąć + aby uaktywnić rubrykę - w rubryce „jednostki miary” należy wybrać z dostępnych opcji - pozostałe rubryki wypełnić rubryka „razem” wypełnia się automatycznie po wpisaniu wartości	Wskaźniki będą zawarte w Uzupełnieniu

V. Realizacja projektu			
Określenie zakresu projektu	Wnioskodawca/obowiązkowo	<p>Należy opisać zakres planowanego projektu, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przedmiot projektu (o ile to możliwe skwantyfikowany i opisany liczbami) - Jeżeli przedmiot projektu jest bardziej złożony to należy wyliczyć jego elementy. - Generalny cel realizacji projektu. - Elementy lokalizujące projekt przestrzennie. - Jaki problem lub problemy zostaną rozwiązane poprzez realizację projektu? - Jaka jest (o ile da się zidentyfikować) grupa docelowa, której służyć będzie realizacja projektu? <p>Kwestia ta powinna być zwięźle opisana w tym miejscu maksymalnie w 20 zdaniach.</p>	
Harmonogram rzeczowy (czas trwania w miesiącach)	Wnioskodawca/obowiązkowo	<p>Należy podać planowany termin rozpoczęcia realizacji projektu, okres trwania jego poszczególnych etapów. Należy kliknąć na symbol + aby uaktywnić rubrykę. Następnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kliknąć na rubrykę „zakres prac...” i wpisać zakres prac planowanych do wykonania w pierwszym etapie - kliknąć na rubrykę „planowany termin...” i wybrać opcję z kalendarza - kliknąć na rubrykę „czas trwania" i wpisać odpowiednią ilość miesięcy. Następnie ponownie kliknąć + i wypełnić rubryki odpowiednio dla kolejnych etapów 	
Harmonogram finansowy	Wnioskodawca/obowiązkowo	<p>Koszty należy podać wg kategorii: koszty całkowite i kwalifikowane.</p> <p>Należy kliknąć na symbol + aby uaktywnić rubrykę. Następnie wpisać odpowiednie kwoty.</p> <p>Rubryki „razem” i „całkowity koszt projektu” wypełniają się automatycznie po wpisaniu wydatków.</p>	Określenie kosztów kwalifikowanych - w dokumencie, który powstanie w terminie późniejszym
Źródła finansowania projektu	Wnioskodawca/obowiązkowo oraz Instytucja Wdrażająca-OIRM /obowiązkowo	Należy wpisać łączny koszt realizacji projektu z podziałem na koszty kwalifikowane i niekwalifikowane w oparciu o odpowiednie pozycje w punkcie <i>Harmonogram finansowy</i> .	

		Następnie należy określić kwotę dozwolonego współfinansowania w PLN. Wnioskodawca wypełnia tylko białe pola. Aby dodać rubrykę należy kliknąć +. Aby usunąć rubrykę należy kliknąć -.	
Udział poszczególnych źródeł finansowania w finansowaniu projektu (w PLN)	Wnioskodawca/obowiązkowo oraz Instytucja Wdrażająca-01 RM/obowiązkowo	W tym punkcie Wnioskodawca oraz Instytucja Wdrażająca w oparciu o dane z punktów <i>Harmonogram finansowy</i> oraz <i>Źródła finansowania projektu</i> podają informacje o udziale poszczególnych źródeł. Wnioskodawca wypełnia tylko białe pola.	
Przewidywane przychody	Wnioskodawca/obowiązkowo	Wnioskodawca wpisuje przewidywane poziom osiągniętych przychodów. Do wypełnienia wyłącznie przy projektach dochodowych. Należy wpisać wyłącznie przychody bezpośrednio związane z dofinansowanym projektem	
VI. Deklaracja wnioskodawcy			
	Wnioskodawca/obowiązkowo	Wnioskodawca podaje wysokość pomocy, o jaką wnioskuje, podpisuje odpowiednie oświadczenia, a także załącza niezbędne załączniki	

**Magdalena Micek
Magdalena Strama
Bartłomiej Pelikan-Krupiński**

Rozdział 2

Programy edukacyjne Unii Europejskiej

2.1. Wprowadzenie

Unia Europejska (UE) nie tworzy jednolitego systemu edukacji. Każdy z krajów członkowskich posiada odrębny system edukacyjny. O różnorodności tych systemów świadczy choćby fakt, że w połowie krajów UE dzieci wkraczają do systemu oświaty w wieku trzech lub czterech lat, a najmłodsze z nich poznają placówki edukacji przedszkolnej już w wieku dwóch lat (Francja), bądź 2,5 lat (Belgia). Kraje UE różni zarówno wiek rozpoczynania obowiązkowej nauki, czas jej trwania, jak i struktura systemu edukacji¹. Sytuacja taka jest zgodna z postanowieniami art. 149 i 150 Traktatu o utworzeniu Wspólnoty Europejskiej, gdzie zaznaczono, że sfera edukacji zarówno w zakresie struktury kształcenia, jak i jej treści pozostaje w kompetencji każdego państwa. Edukacja nie podlega procesom integracji rozumianej jako ujednoczenie uregulowań prawnych, które narzucałyby konieczność zmian. Nie oznacza to jednak, że nie ma wspólnej polityki edukacyjnej w obszarze UE. Wręcz przeciwnie - uważa się, iż edukacja jest kluczowym elementem powodzenia procesu integracyjnego².

Polityka edukacyjna Unii Europejskiej jest regulowana Traktatem w Maastricht w art. 126, 127, 308. Na ich podstawie za cci polityki edukacyjnej przyjmuje się¹:

- upowszechnienie wśród młodzieży poczucia integracji europejskiej.
- nauczanie języków państw członkowskich.
- popieranie wymiany studentów i nauczycieli,
- rozwiązanie problemu uznawania dyplomów i okresów studiów.

Zrealizowaniu tych cciów służyć ma współpraca w dziedzinie edukacji, którą wspierać mają różnego rodzaju programy edukacyjne Unii Europejskiej. Ich podstawowym celem jest tworzenie poprzez edukację „Europy bez granic i barier”. Programy edukacyjne Unii Europejskiej to⁴: Socrates, Leonardo da Vinci, Młodzież, Tempus, Współpraca UE - USA, Współpraca UE - Kanada.

¹ A. Kamiński. *Systemy edukacji w UE*, „Unia Europejska”, nr 9 (32) wrzesień 2002. s. 65.

² K. Łybacka. *Edukacja Unijna*. „Unia Europejska”, nr 1 (24) styczeń 2002, s. 3.

³ Broszura *Polityka edukacyjna i programy edukacyjne Unii Europejskiej*. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. 2003.

⁴ Education Training & Youth. *Guide to programmes*, European Commission, s. 4.

Polska może uczestniczyć w pierwszych trzech programach - Socrates, Leonardo da Vinci, Młodzież. Nie jesteśmy natomiast beneficjentami programu Tempus⁵. Polska w przeszłości korzystała z tego programu. W sumie wzięło w nim udział 80 polskich uczelni państwowych oraz 23 niepaństwowe, zrealizowano 580 projektów badawczych i dydaktycznych⁶. Obecnie realizowana jest jego III faza, zatwierdzona 29 kwietnia 1999 r. przez Radę Ministrów Unii Europejskiej na okres 2000-2006 r. Tempus III skierowany jest do 2 grup krajów-odbiorców: Wspólnoty Niepodległych Państw i Mongolii oraz do krajów Europy, które nie podpisały jeszcze umów stowarzyszeniowych z Unią Europejską⁷.

Program Tempus III obejmuje:

- Projekty Współpracy Międzyuczelnianej - *Joint European Projects* (JEP)
- Sieci Współpracy - *Networking Projects* (NP)
- Stypendia indywidualne - *Individual Mobility Grants* (IMG)

Polskie uczelnie mogą brać udział w programie Tempus III na specjalnie określonych zasadach, które przedstawiono w informatorze „*TEMPUS Guide for Applicants. Academic years 2000/01 and 2001/02*”⁸:

- Polskie uczelnie/ instytucje mogą uczestniczyć w projektach, ale tylko i wyłącznie pod warunkiem sfinansowania swojego udziału z własnych źródeł⁹.
- Osoby indywidualne z Polski będą mogły być zapraszane przez konsorcja składające projekty, do udziału w nich w charakterze ekspertów. Ich uczestnictwo będzie mogło być sfinansowane z funduszy projektu po spełnieniu określonych warunków opisanych w „*Guide for Applicants*”.
- Polskie uczelnie będą mogły przyjmować indywidualnych stypendystów (jedynie pracowników uczelni, nie studentów) z krajów-beneficjentów programu Tempus III, którym w ramach *Individual Mobility Grants* zostanie przyznane stypendium. Pobyt danego stypendysty może trwać od 1 do 8 tygodni¹⁰.

2.2. SOCRATES

2.2.1. Charakterystyka programu

2.2.1.1. Informacje ogólne

Socrates jest programem współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji, działającym na podstawie artykułów 149 i 150 Traktatu Unii Europejskiej. Obecnie realizowana jest II faza,

⁵ Podobnie jak inne kraje Europy Środkowej i Wschodniej, które podpisały umowę stowarzyszeniową z Unią Europejską (tzw. *candidate countries*).

⁶ <http://www.europa.delpol.pl/download/przewodnik/Edukacja%20i%20nauka.doc> (03/04/2003).

⁷ To jest Albanii, Bośni i Hercegowiny, byłej Republiki Jugosławii - Macedonii.

⁸ Informator „*TEMPUS Guide for Applicants. Academic years 2000/01 and 2001/02*” dostępny jest pod adresem <http://www.etf.eu.int>.

⁹ Oznacza to, że w tym wypadku udział polskich uczelni/ instytucji będzie się odbywał na takich zasadach, jak uczestnictwo krajów grupy G24, nie będących członkami Unii Europejskiej.

¹⁰ <http://miglanc.socrates.org.pl/tempus/tempus3.html> (03/04/2003).

która obejmuje okres od 1 stycznia 2000 do 31 grudnia 2006". Faza I realizowana była w latach 1995-1999 (Polska formalnie przystąpiła do programu Socrates w roku 1998, jakkolwiek brała w nim udział w ramach działań przygotowawczych już od roku szkolnego 1996/97). Budżet programu wynosi 1.850 miliona euro¹².

2.2.1.2. Cele programu

Socrates służy realizacji następujących celów¹³:

- wzmocnienie wymiaru europejskiego na wszystkich szczeblach edukacji oraz zapewnienie szerokiego dostępu do istniejących w Europie pomocy edukacyjnych, przy równoczesnym promowaniu równości szans we wszystkich dziedzinach edukacji;
- promowanie współpracy i mobilności w dziedzinie edukacji, w szczególności poprzez:
  - wspieranie wymiany między placówkami edukacyjnymi;
  - promowanie kształcenia otwartego i kształcenia na odległość;
  - działanie na rzecz poprawy sytuacji w zakresie uznawania dyplomów i okresów studiów;
  - rozwijanie wymiany informacji, a także usuwanie barier w tym zakresie;
- promowanie „ilościowej” i „jakościowej” poprawy znajomości języków Unii Europejskiej, a w szczególności tych języków, które są rzadziej używane i rzadziej nauczane;
- zachęcanie uczestników do opracowywania innowacyjnych praktyk i materiałów edukacyjnych oraz badanie zagadnień polityki edukacyjnej będących przedmiotem wspólnych zainteresowań.

W ramach realizacji powyższych celów program będzie również wspierał działania na rzecz zapewnienia równości szans kobiet i mężczyzn oraz przyczyniał się aktywnie do zwalczania marginalizacji społecznej, rasizmu i ksenofobii.

W programie Socrates przyznaje się fundusze na realizację następujących działań¹⁴:

- wyjazdy zagraniczne osób związanych z sektorem edukacji w Europie;
- projekty pilotażowe realizowane przez międzynarodowe grupy partnerskie, które mają na celu opracowywanie innowacyjnych rozwiązań i podnoszenie poziomu kształcenia;
- działania na rzecz poprawy znajomości języków obcych i lepszego rozumienia różnych kultur;
- zastosowanie technologii informatyczno-komunikacyjnych w edukacji;
- międzynarodowe sieci współpracy ułatwiające wymianę doświadczeń i sprawdzonych rozwiązań;
- bezpośrednie poznawanie i analiza porównawcza systemów i polityk edukacyjnych (obserwacja);
- wymiana informacji oraz rozpowszechnianie sprawdzonych rozwiązań i innowacji.

¹¹ Decyzja nr 253/2000/EC Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24.1.2000, DzUWE nr L28 z 3.2.2000.

¹² Szczegółowe informacje na temat programu Socrates dostępne są w przewodniku „Socrates Programme - Guidelines for Applicants”-dokument Komisji Europejskiej. DGXXII - Education & Culture - Bruksela, czerwiec 2000, <http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates.html>.

¹³ Socrates Grundtvig - Kształcenie dorosłych i inne ścieżki edukacyjne. Informator Fundacji Systemu Edukacji - Agencja Narodowa Programu Socrates, Warszawa 2001, s. 11-12.

¹⁴ Ibidem, s. 15.

Powyższe działania wspierane są w różny sposób w ramach poszczególnych Akcji programu.

2.2.1.3. Uczestnicy programu

W programie mogą uczestniczyć¹⁵:

- państwa członkowskie Unii Europejskiej: Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Szwecja, Wielka Brytania, Włochy;
- trzy z krajów EFTA (*European Free Trade Association* - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu), które są również członkami EEA (*European Economic Area* - Europejskiego Obszaru Gospodarczego): Islandia, Lichtenstein, Norwegia;
- kraje kandydujące do Unii Europejskiej:
  - z Europy Środkowej i Wschodniej: Bulgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry;
  - Cypr, Malta¹⁶.

Osobami i instytucjami z wyżej wymienionych krajów, uprawnionymi do uczestnictwa w programie Socrates są¹⁷:

- uczniowie, studenci i osoby uczestniczące w różnych formach kształcenia,
- kadra bezpośrednio zaangażowana w edukację,
- wszystkie rodzaje placówek edukacyjnych wymienione przez każdy uczestniczący kraj,
- osoby i instytucje odpowiedzialne za systemy i polityki edukacyjne na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym.

W odpowiednich Akcjach programu mogą także uczestniczyć inne publiczne lub prywatne instytucje i organizacje, a w szczególności:

- instytucje i organizacje lokalne i regionalne,
- stowarzyszenia zajmujące się edukacją, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, stowarzyszeniami uczniów, stowarzyszeniami nauczycieli oraz stowarzyszeniami rodziców,
- partnerzy społeczni,
- ośrodki badawcze prowadzące profesjonalne analizy w dziedzinie edukacji,
- firmy i konsorcja, organizacje handlowe oraz izby handlu i przemysłu.

2.2.1.4. Opis programu

W ramach programu Socrates wyróżnia się osiem Akcji. Wszystkie wraz z omówieniem prezentuje tabela 2.1.

¹⁵ *Gateway to education, SOCRATES European Community action programme in the field of education (2000-2006)*. European Commission Education and Culture, s. 4, dostępny na stronie <http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates.html>.

¹⁶ Turcja prawdopodobnie przystąpi do programu w 2004 r., jednakże dokładna data pełnego uczestnictwa tego kraju w programie Socrates będzie uzależniona od zakończenia negocjacji z Unią Europejską (http://europa.eu.int/conim/education/socrates/turkey_en.html (04/04/2003)).

¹⁷ *Socrates Grundtvig - Kształcenie dorosłych i inne ścieżki edukacyjne*. Informator Fundacji Systemu Edukacji, op. cit., s. 16.

Tabela 2.1. Charakterystyka komponentów programu Socrates

COMENIUS (edukacja szkolna)	Ma na celu podniesienie poziomu edukacji szkolnej oraz wzmocnienie jej europejskiego wymiaru poprzez wspieranie międzynarodowej współpracy szkół i działania na rzecz podniesienia kwalifikacji kadry bezpośrednio zaangażowanej w edukację szkolną, a także promowanie nauki języków obcych i podniesienie świadomości interkulturowej.
ERASMUS (szkolnictwo wyższe)	Ma na celu podniesienie poziomu kształcenia w szkolnictwie wyższym i wzmocnienie jego europejskiego wymiaru poprzez wspieranie międzynarodowej współpracy uczelni, promowanie mobilności studentów i nauczycieli akademickich, a także zwiększenie przejrzystości i poprawę sytuacji w zakresie uznawania studiów i kwalifikacji dla celów kontynuowania nauki w całej UE.
GRUNDTVIG (kształcenie dorosłych)	Wspiera różnego rodzaju działania ukierunkowane na rozwój wymiaru europejskiego w kształceniu dorosłych i kształceniu ustawicznym. Ten komponent ma na celu promowanie innowacji oraz zapewnienie szerszego dostępu do różnych form kształcenia dorosłych i podniesienie poziomu kształcenia poprzez współpracę europejską. Oprócz nauki odbywającej się w ramach systemu kształcenia formalnego i nieformalnego. Grundtvig obejmuje również kształcenie mające bardziej incydentalny charakter, np. samodzielną naukę, uczenie się poprzez/ uczestnictwo w działalności organizacji społecznych. czy - po prostu - proces uczenia się, który stanowi element codziennego życia.
LINGUA (języki obce)	Komponent dotyczący nauczania i uczenia się języków obcych - wspiera pozostałe akcje Programu Socrates poprzez działania służące utrzymaniu i rozwojowi różnorodności językowej w Unii Europejskiej, podniesieniu poziomu nauczania i uczenia się języków obcych oraz zapewnieniu szerszego dostępu do różnych form, które umożliwiają „uczenie się języków obcych przez całe życie”, stosownie do potrzeb każdej jednostki.
MINERVA (kształcenie otwarte i na odległość)	Wspiera współpracę europejską w zakresie kształcenia otwartego i kształcenia na odległość oraz stosowania technologii informatyczno-komunikacyjnych w edukacji. W tym celu finansuje się działania uświadamiające nauczycielom, osobom kształcącym się, decydentom i szerszym kręgom społeczeństwa różne implikacje, jakie niesie za sobą stosowanie metod kształcenia otwartego i na odległość oraz technologii informatyczno-komunikacyjnych w edukacji: działania mające zapewnić należyte miejsce aspektom dydaktycznym w rozwoju zastosowania technik informatyczno-komunikacyjnych oraz w procesie opracowywania produktów i rozwoju usług edukacyjnych z wykorzystaniem środków multimedialnych; oraz działania ukierunkowane na rozszerzenie dostępu do udoskonalonych metod i pomocy edukacyjnych oraz wyników i najlepszych praktyk w tej dziedzinie.
Obserwacje i innowacje w systemach i politykach edukacyjnych	Akcja przyczyniająca się do podniesienia poziomu i zwiększenia przejrzystości systemów edukacji oraz wspierająca wprowadzanie innowacji edukacyjnych w Europie poprzez wymianę informacji i doświadczeń, identyfikowanie sprawdzonych rozwiązań, analizę porównawczą systemów i polityk w tej dziedzinie, a także dyskusje i analizy dotyczące tych aspektów polityki edukacyjnej, które są przedmiotem wspólnych zainteresowań. Akcja ta obejmuje wsparcie dla sieci Eurydice i Naric oraz wizyty studyjne w ramach programu Arion.

Tabela 2.1. ciąg dalszy

Wspólne działania	Łączą program Socrates z innymi programami Wspólnotowymi, m.in. Leonardo da Vinci i Młodzież.
Działania uzupełniające	Akcja wspierająca różne inicjatywy, które przyczyniają się do realizacji całonocnych celów programu poprzez działania promocyjne i informacyjne, rozpowszechnianie wyników i szkolenia oraz inne działania realizowane przez stowarzyszenia i instytucje pozarządowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Socrates Grundtvig - Kształcenie dorosłych i inne ścieżki edukacyjne*, Informator Fundacji Systemu Edukacjiop. cit., s. 13-14.

Za całość realizacji programu Socrates odpowiada Komisja Europejska¹⁸, którą wspomaga Komitet Programu Socrates składający się z przedstawicieli państw członkowskich. Obsługę programu zapewnia Komisja, działając w ścisłej współpracy z władzami poszczególnych krajów i Agencjami Narodowymi¹⁹ oraz Biurem Pomocy Technicznej TAO¹⁴ (*Socrates and Youth Technical Assistance Office*).

2.2.1.5. Procedura

Procedura składania wniosków

Procedura składania wniosków o fundusze programu Socrates zależy od Akcji, której dotyczy dany wniosek. W programie Socrates istnieją dwa podstawowe rodzaje Akcji:

- 1) scentralizowane - przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz wydawaniem i obsługą kontaktów zajmuje się Komisja Europejska. W każdym projekcie jedna z instytucji partnerskich pełni funkcję koordynatora i odpowiada za projekt wobec Komisji.
- 2) zdecentralizowane - przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz wydawaniem i obsługą kontaktów zajmują się Agencje Narodowe. Agencja przyznaje fundusze bezpośrednio osobom zainteresowanym bądź za pośrednictwem placówki edukacyjnej w której one pracują.

W związku z tym stosowane są dwie podstawowe procedury składania i selekcji wniosków:

- 1) procedura dotycząca Akcji scentralizowanych (procedura KOM²¹ (ang. COM))
- 2) procedura dotycząca Akcji zdecentralizowanych (procedura AK (ang. NA)).

Rodzaje procedur stosowanych dla poszczególnych komponentów programu prezentuje tabela 2.2.

¹⁸ <http://europa.eu.int/comm/education/socrates.litml>.

¹⁹ Władze uczestniczących krajów powołały Agencje Narodowe, które mają ułatwić skoordynowane zarządzanie Akcjami programu na szczeblu krajowym. Agencjom Narodowym powierzono konkretne zadania związane z selekcją projektów i rozdziałem grantów w ramach niektórych Akcji oraz monitorowaniem i finansową obsługą projektów. Ponadto, Agencje wykonują szereg innych istotnych zadań, jak: rozpowszechnianie informacji, pomoc w znajdowaniu odpowiednich partnerów do projektu, udzielanie wskazówek dotyczących składania wniosków i innych spraw, a także przedstawianie uwag dotyczących funkcjonowania programu.

²⁰ <http://www.socleoyouth.be>.

²¹ Odpowiednie formularze zgłoszenia kandydatury dostępne są w postaci pliku pod następującym adresem: http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/socrates_en.html.

Tabela 2.2. Procedura składania wniosków w programie Socrates

Program SOCRATES	Procedura zgłoszenia kandydatur
COMENIUS	
Partnerstwo między szkołami: <ul style="list-style-type: none"> • projekty szkolne • projekty językowe • projekty rozwoju szkół 	AK
Projekty współpracy europejskiej dot. szkolenia pracowników placówek oświaty szkolnej	KOM
Stypendia indywidualne na szkolenie pracowników placówek oświaty szkolnej <ul style="list-style-type: none"> • szkolenie początkowe • językowe staże asystenckie Comenius • kształcenie ustawiczne 	AK
Sieci Comenius	KOM
ERASMUS	
Europejska współpraca szkół wyższych	KOM
Mobilność studentów i pracowników dydaktycznych	AK
Sieci tematyczne ERASMUS	KOM
GRUNDTVIG	
Projekty współpracy europejskiej dot. oświaty dorosłych i edukacji przez całe życie	KOM
Partnerstwo między placówkami oświatowymi	AK
Stypendia indywidualne na szkolenie pracowników placówek oświaty dorosłych	AK
Sieci Grundtvig	KOM
LINGUA	
Wspieranie nauki języków obcych	KOM
Opracowywanie pomocy i materiałów	KOM
MINERVA	
Oświata otwarta i zaoczna/Technologie informacji i komunikacji (TIK) w dziedzinie oświaty	KOM
MONITORING I INNOWACJE	
Monitoring systemów oświatowych, polityki i innowacje	KOM
Wizyty studialne Arion dla decydentów w dziedzinie oświaty	AK
Działania dające się „powielić” Arion	KOM

Tabela 2.2. ciąg dalszy

Nowatorskie inicjatywy w odpowiedzi na nowe potrzeby	KOM
DZIAŁANIA WSPÓLNE	
Działania wspólne	KOM
ŚRODKI WSPIERAJĄCE	
Środki wspierające	KOM
WIZYTY PRZYGOTOWAWCZE	
Wizyty przygotowawcze w związku ze wszystkimi działaniami	AK

Źródło: *Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej*. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2002 (prezentacja multimedialna na płycie CD).

Warunki składania zgłoszeń różnią się nieco w poszczególnych akcjach. Prezentuje je tabela 2.3. oraz tabela 2.4.

Tabela 2.3. Procedura zgłaszania kandydatur i ich selekcja do działań scentralizowanych

Działanie	Procedura zgłoszenia	Procedura selekcji
Comenius: Projekty współpracy europejskiej dot. szkolenia pracowników placówek oświaty szkolnej	Kandydaturę winna zgłosić Komisji Europejskiej instytucja koordynująca zgłaszany projekt. Kopia zgłoszenia winna być przesłana: <ul style="list-style-type: none"> • przez instytucję koordynującą innym instytucjom uczestniczącym oraz krajowej Agencji, której ona podlega; • przez wszystkie inne instytucje uczestniczące krajowej Agencji, której podlegają, wraz ze streszczeniem projektu w języku tejże Agencji. 	Procedura składa się z jednego etapu ¹ : *
Grundtvig: projekty współpracy europejskiej dot. szkolenia pracowników placówek oświaty dorosłych Lingua Minerva	Wstępną propozycję winna zgłosić Komisji Europejskiej instytucja koordynująca zgłaszany projekt. Kopia wstępnej propozycji winna być przesłana: <ul style="list-style-type: none"> • przez instytucję koordynującą innym instytucjom uczestniczącym w projekcie oraz krajowej Agencji, której ona podlega; • przez wszystkie inne instytucje uczestniczące krajowej Agencji, której podlegają. Jeśli instytucją koordynującą jest szkoła wyższa, wstępną propozycję winna włączyć do zgłoszenia kandydatury do umowy instytucjonalnej.	Procedura składa się z dwóch etapów.**

¹² Możliwe jednak, że później, w trakcie trwania programu, zostanie wprowadzona procedura składająca się z dwóch etapów. Należy to sprawdzić w corocznym wezwaniu do składania propozycji.

Tabela 2.3. ciąg dalszy

<p>Erasmus: Europejska współpraca szkół wyższych</p> <p>Erasmus: Sieci tematyczne</p>	<p>Wszelkie działania w ramach Erasmusa, na które szkoła wyższa ubiega się o subwencję, winny być wymienione w zgłoszeniu kandydatury do umowy instytucjonalnej. Zgłoszenie kandydatury należy przestać do Komisji Europejskiej. Należy także włączyć wstępne propozycje dotyczące wszystkich sieci tematycznych, które szkoła wyższa zamierza koordynować, oraz wstępne propozycje projektów, które szkoła wyższa chce koordynować z tytułu innych działań w ramach Socratesa. Kopię zgłoszenia kandydatury należy koniecznie przekazać Agencji krajowej w kraju działania zgłaszającej kandydaturę szkoły wyższej.</p>	<p>Procedura składa się z jednego etapu (za wyjątkiem sieci tematycznych: procedura dwuetapowa).</p>
<p>Środki wspierające Arion: działania dające się „powielić”</p>	<p>Kandydatury należy zgłaszać Komisji Europejskiej.</p>	<p>Procedura składa się z jednego etapu.</p>
<p>Monitoring systemów oświatowych, polityki i innowacje (Działanie 6.1)</p> <p>Innowacyjne inicjatywy w odpowiedzi na nowo pojawiające się potrzeby (Działanie 6.2)</p> <p>Działania wspólne</p>	<p>Kandydatury winna zgłaszać Komisji Europejskiej instytucją koordynującą proponowany projekt.</p>	<p>Procedura składa się z jednego albo z dwóch etapów, w zależności od brzmienia odnośnego wezwania do składania propozycji.</p>
<p>Sieci Comenius Sieci Grundtvig</p>	<p>Wstępna propozycja winna być zgłoszona Komisji Europejskiej przez instytucję koordynującą proponowany projekt. Jeśli instytucją koordynującą jest szkoła wyższa, wstępną propozycję winna włączyć do zgłoszenia kandydatury do umowy instytucjonalnej.</p>	<p>Procedura składa się z dwóch etapów.</p>

* Jednoetapowa procedura selekcji polega na tym, iż instytucja koordynująca przedkłada Komisji pełną propozycję (w ramach niektórych działań kopie winny być przesłane także Agencjom krajowym, jak podano w tabeli). Z pomocą niezależnych ekspertów Komisja ocenia propozycje. W odniesieniu do niektórych działań opinie na temat propozycji przekazują Komisji Agencje krajowe. Po konsultacji z komitetem Socrates Komisja sporządza listę przyjętych projektów, informuje o wynikach kandydatów i sporządza umowy w sprawie tych projektów.

** Dwuetapowa procedura selekcji

Etap pierwszy: Instytucja koordynująca przedkłada Komisji wstępną propozycję (w ramach niektórych działań jej kopie winny być przesłane także Agencjom krajowym, jak podano w tabeli). Komisja ocenia wstępne propozycje. W niektórych przypadkach opinie na temat wstępnych propozycji przekazują Komisji Agencje krajowe. Komisja sporządza następnie listę wybranych wstępnie projektów, informuje koordynatorów wstępnych propozycji, które nie zostały przyjęte o odrzuceniu ich kandydatów i zwraca się do koordynatorów projektów wybranych o złożenie propozycji ostatecznej. Komisja starać się będzie udzielać pisemnych rad koordynatorom wstępnie wybranych projektów. Może też zorganizować zebranie informacyjne, żeby pomóc im w zredagowaniu pełnej propozycji i doradzić sposób realizacji projektu.

Tabela 2.3. ciąg dalszy

<p>Etap drugi: Jednostka koordynująca przedkłada Komisji pełną propozycję (w ramach niektórych działań jej kopie winny być przesłane także Agencjom krajowym, jak podano w tabeli). Z pomocą niezależnych ekspertów Komisja ocenia propozycje. W odniesieniu do niektórych działań opinie na temat propozycji przekazują Komisji Agencje krajowe. Po konsultacji z komitetem Socrates Komisja sporządza listę przyjętych projektów, informuje o wynikach kandydatów i sporządza umowy w sprawie tych projektów.</p>
--

Źródło: *Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej*. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2002 (prezentacja multimedialna na płycie CD).

Tabela 2.4. Procedury zgłaszania kandydatur do działań zdecentralizowanych (AK)

Działanie	Procedura
<p>Comenius: Partnerstwo między szkołami (projekty szkolne, projekty językowe, projekty rozwoju szkół)</p> <p>Grundtvig: Partnerstwo między placówkami oświatowymi</p>	<p>Instytucja koordynująca winna zgłosić kandydaturę dotyczącą całego projektu w Agencji krajowej w swoim kraju. Instytucje partnerskie winny przekazać swoim Agencjom krajowym kopię zgłoszenia kandydatury dotyczącego całego projektu, tłumaczenie zgłoszenia na ich język oraz wszelkie dodatkowe informacje, jakich zażądamy ich odnośnie Agencje. Każda instytucja uczestnicząca w projekcie winna złożyć wniosek o wsparcie finansowe do Agencji krajowej w swoim kraju. Agencja zaś udostępni jej, na jej prośbę, formularze zgłoszenia kandydatury, którymi należy się posługiwać oraz informacje na temat przebiegu procedury.</p> <p>W przypadku partnerstwa między szkołami w ramach programu Comenius, do zgłoszenia kandydatury składanego w Agencji krajowej należy dołączyć plan placówki zgodnie z wymogami tego programu; formularze zgłoszenia można otrzymać w Agencjach krajowych.</p>
<p>Comenius: Indywidualne stypendia szkoleniowe dla pracowników placówek oświaty szkolnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szkolenie początkowe • językowe staże asystenckie Comenius • kształcenie ustawiczne <p>Grundtvig: Stypendia indywidualne na szkolenie pracowników placówek oświaty dorosłych</p> <p>Wizyty studialne Arion</p> <p>Wizyty przygotowawcze w związku ze wszystkimi działaniami</p>	<p>Kandydatury należy zgłaszać w Agencji krajowej kraju, gdzie kandydat obecnie pracuje lub studiuje. Formularze zgłoszeniowe, jakimi należy się posługiwać oraz warunki poszczególnych procedur można otrzymać we właściwej Agencji krajowej i, najeczęściej, w instytucji kandydata.</p> <p>Więcej informacji na temat procedury ubiegania się o indywidualne stypendia szkoleniowe w ramach programu Comenius można znaleźć w publikacji <i>Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej</i>. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2002 (prezentacja multimedialna na płycie CD).</p>
<p>Erasmus: Mobilność studentów i pracowników dydaktycznych</p>	<p>Kandydatury należy zgłaszać w szkole wyższej kandydata. Obowiązujące warunki procedury można otrzymać w Agencji krajowej, której podlega szkoła wyższa lub w administracji tejże szkoły.</p>

Źródło: *Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej*. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2002 (prezentacja multimedialna na płycie CD).

Kryteria kwalifikacji

Na pierwszym etapie procesu rozpatrywania i selekcji projektów Komisja lub Agencja krajowa sprawdza, czy zgłoszone kandydatury spełniają kryteria kwalifikacji. Ich niespełnienie powoduje wykluczenie kandydatury (propozycji lub propozycji wstępnej) z procesu selekcji.

Różne działania objęte programem mogą podlegać specyficznym kryteriom kwalifikacji²¹. Poniżej zaprezentowano najważniejsze kryteria kwalifikacji, obowiązujące cały program.

Tabela 2.5. Ogólne kryteria formalne kwalifikacji wniosków w programie Socrates

Kto?/Co?	Warunki
Kandydatury	Powinny być zgłoszone zgodnie z ww. procedurą przed upływem ostatecznego terminu podanego w corocznych lub specjalnych wezwaniach do składania propozycji: Ponadto winny uwzględniać w zgłoszeniu urzędowy formularz zgłoszenia kandydatury odpowiedni dla danego działania, który należy wypełnić w jednym z 11 oficjalnych języków Unii Europejskiej ²⁴ .
Projekty/działania, na które wnioskuje się o wsparcie finansowe	Winny spełniać warunki formalne podane dla każdego działania.
Instytucje występujące w charakterze koordynatorów lub partnerów projektów	Powinny: • znajdować się w jednym z krajów wymienionych w punkcie 2.2.1.3: • należeć do jednej z kategorii instytucji podanych w punkcie 2.2.1.3.
Osoby ubiegające się o pomoc	Powinny: • być obywatelami jednego z krajów wymienionych w punkcie 2.2.1.3. • lub obywatelami innego kraju pod warunkiem, że zamieszkują na stałe, są zarejestrowane jako bezpaństwowcy lub mają status uchodźcy w kraju uczestniczącym, z którego chcą się udać na pobyt za granicę w ramach programu.
W przypadku, gdy kandydatura obejmie instytucje i/lub osoby z jednego z państw nie będących członkami UE wymienionych w punkcie 2.2.1.3	W projekcie musi uczestniczyć organizacja z co najmniej jednego państwa członkowskiego: • odnośnie do mobilności osób, to znaczy w przypadku ich wyjazdu do innego kraju uczestniczącego w celu nauczania, odbycia studiów' lub wizyt, kraj pochodzenia lub kraj docelowy musi być członkiem Unii Europejskiej. Warunek ten nie musi być koniecznie spełniony, kiedy przedsięwzięcie związane z mobilnością stanowi element szkolenia lub innych projektów wielostronnych (Comenius, za wyjątkiem językowych staży asystenckich, Grundtvig, Arion, wizyty przygotowujące realizację projektów wielostronnych z tytułu działań programu, zebrania mające na celu planowanie (organizację) ocenę w ramach projektów wielostronnych).

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej*. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2002 (prezentacja multimedialna na płycie CD).

²³ Informacje na temat kryteriów szczegółowych znaleźć można na stronach internetowych Komisji Europejskiej dotyczących poszczególnych komponentów programu Socrates.

²⁴ W ramach działań zdecentralizowanych za wyjątkiem Arion, Agencje krajowe krajów EFTA/EOG oraz krajów kandydujących do członkostwa mogą zezwalać kandydatom zgłaszającym swoją kandydaturę na użycie języka danego kraju.

2.2.1.6. Użyteczne adresy

Tabela 2.6. Użyteczne adresy - program Socrates

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Program Socrates	ul. Mokotowska 43 00-551 Warszawa	1221 62-34-47. 629-25-74 fax: 1221622-37-10	socrates@socrates.org.pl	www.socrates.org.pl
	Comenius 1	1221 622-37-12		
	Comenius 2	1221 629-78-79	tadeusz.wojciechowski@socrates.org.pl	
	Erasmus	1221629-77-79	Erasmus@socrates.org.pl beata.skibinska@socrates.org.pl	
	Grundtvig, Minerva	1221622-34-47, 629-25-74	grazyna.klimowicz@socrates.org.pl	
	Lingua	1221 622-34-47, 629-25-74	pawel.posz_vtek@socrates.org.pl	
	Arion	1221622-34-47. 629-25-74	beata.osmulska@socrates.org.pl	
Eurydice Unit Foundation for the Development of the Education SystemSocrates Agency	Al. Szucha 25 PL-00-918 Warszawa	48-22-628-04-61 w. 189 Fax: 48-22-622-37-10	annasm@men.waw.pl	
The European Commission Directorate- -General Education and Culture (Komisja Europejska)	B-7 7/9 Rue de la Loi 200 1049 Brussels	(00322) 299 21 52	Ingrid. Rigler@cec.eu.int	http://europa.eu.int/comm/education/socrates.html

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/nat-est.html#pol> (03/04/2003).

2.2.2. COMENIUS

2.2.2.1. Informacje ogólne

Program Socrates - Comenius umożliwia zawieranie porozumień przez przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły średnie wszystkich typów i placówki doskonalenia nauczycieli z różnych krajów europejskich. Porozumienia te mają na celu opracowywanie wspólnych programów nauczania. Akcja Comenius wspiera przede wszystkim te działania, które mają na celu podniesienie poziomu kształcenia.

2.2.2.2. Cele programu

- Współpraca na rzecz integracji europejskiej, głównie poprzez realizację wspólnych projektów edukacyjnych, wymianę nauczycieli, staże asystenckie i wdrażanie innowacyjnych metod kształcenia itp.,
- Poprawa jakości edukacji szkolnej, a przede wszystkim uzupełnienie systemów edukacyjnych krajów uczestniczących,
- Promowanie świadomości wymiaru europejskiego w procesach edukacyjnych, przynależności do społeczności europejskiej.

2.2.2.3. Uczestnicy programu

- Dostęp do Programu Comenius przysługuje takim osobom i instytucjom jak²⁵:
- uczniowie, studenci i osoby uczestniczące w różnych formach kształcenia,
- kadra szkolna i bezpośrednio zaangażowana w edukację szkolną,
- wszystkie rodzaje placówek edukacyjnych publicznych i niepublicznych,
- osoby i instytucje zarządzające systemem edukacji na szczeblu lokalnym, regionalnym i centralnym,
- stowarzyszenia zajmujące się edukacją,
- ośrodki badawcze prowadzące profesjonalne analizy w dziedzinie edukacji.

2.2.2.4. Opis programu

Ze względu na różnorodność grantów powszechnie wyróżnia się dwie zasadniczo odmienne grupy programów Comenius. Pierwsza z nich Comenius 1 - *Partnerskie Projekty Szkół* ma na celu przyznanie grantów przeznaczonych na realizację opracowanych projektów. Natomiast programy Comenius 2 i 3 umożliwiają otrzymanie grantów przeznaczonych na działania przygotowawcze, służące stworzeniu przyszłej współpracy, a nie na realizację opracowanych projektów.

---

²⁵ Należącym do grupy 30 krajów, tj. piętnaście krajów UE. trzy z państw Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu - Norwegia, Lichtenstein, Islandia, państwa z Europy Środkowej i Wschodniej stowarzyszone z UE - Bułgaria, Czechy, Estonia, Węgry, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja i Słowenia oraz Malta i Cypr.

Tabela 2.7. Partnerskie projekty szkół

Partnerskie Projekty Szkół	Uprawnieni do realizacji projektu	Priorytety	Skład grupy partnerskiej	Czas realizacji	Dziedzina	Koncentracja
	Główny cel projektu					
Projekt Szkolny	szkoly podstawowe, gimnazja i szkoly ponadgimnazjalne	rozszerzenie i wzmocnienie europejskiego wymiaru edukacji szkolnej	co najmniej 3 szkoly z co najmniej 3 krajow w tym jedna z kraju UE	Min. 1 rok max. 3 lata	dowolna tematyka lub zagadnienia stanowiacze przedmiot wspolnych zainteresowan dla uczestniczacych szkoly	na pracy uczniow
	zwiększenie motywacji i zdolności uczniów do nauki (języków obcych)					
Projekt Językowy	gimnazja i szkoly ponadgimnazjalne	najbardziej uzywane i nauczane jazyki UE	2 szkoly z 2 krajow, w tym jedna z kraju UE	Jeden rok		
Projekt Rozwoju Szkół	usprawnienie zarzadzania szkola i udoskonalenie podejsc pedagogicznych	zarzadzanie szkola dla jakosci oraz przeciwdzialanie zjawiskom niepozadanym spolecznie	co najmniej 3 szkoly z co najmniej 3 krajow w tym jedna z kraju UE	Min. 1 rok max. 3 lata	dowolna tematyka lub zagadnienia dotyczace dydaktyki, metodyki nauczania i zarzadzania szkola, stanowiacze przedmiot wspolnych zainteresowan dla uczestniczacych szkoly	na szkole jako instytucji
Comenius 2 - szkolenie kadry edukacyjnej		zarzadzanie szkola dla jakosci oraz przeciwdzialanie zjawiskom niepozadanym spolecznie	co najmniej 3 szkoly z co najmniej 3 krajow w tym jedna z kraju UE	Min. 1 rok max. 3 lata		

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.socrates.org.pl/comenius/index.html> (02.04.2003).

Comenius 1 - Partnerskie Projekty Szkół

Program *Comenius I-School Partnerships* (Partnerskie Projekty Szkół), składa się z trzech podstawowych części, tj. *Comenius School Projects* (Projekt Szkolny Comeniusa), *Comenius Language Projects* (Projekt Językowy) i *Comenius School Development Projects* (Projekt Rozwoju Szkół).

a) Projekt Szkolny Comeniusa (*dotychczasowy Comenius I*)

Ogólnym celem *Projektu Szkolnego Comeniusa* jest podniesienie poziomu i wzmocnienie europejskiego wymiaru edukacji szkolnej poprzez wspieranie międzynarodowych projektów partnerskiej współpracy szkół, działania na rzecz podniesienia jakości kształcenia, kwalifikacji kadry edukacyjnej oraz promocji edukacji interkulturowej.

Wspólna praca nad wybranym tematem w ramach zajęć szkolnych partnerskiej grupy szkół stwarza uczniom i nauczycielom możliwość wymiany doświadczeń, badania różnych aspektów kultury europejskiej, aspektów społecznych i ekonomicznych. Produkt końcowy wcześniej uzgodnionego planu działań stanowi precyzyjne dowody pracy, a najczęściej przyjmuje on formy takie jak: wydawnictwo, film, materiał na CD, inny produkt materialny świadczący o prowadzonych działaniach.

Projekt może być realizowany w przedziale czasowym 1 rok-3 lata. Wysokość grantu programowego pokrywa 100% kosztów podróży i ubezpieczenia uczestników, ale nie powinna przekraczać 75% całości uprawnionych kosztów utrzymania kadr, podczas gdy uczniowie korzystają z bezpłatnego zakwaterowania w domach.

Tabela 2.8. Kwota standardowa i zmienna Projektu Szkolnego Comeniusa

Kwota standardowa	Kwota zmienna
2000 EURO na rok dla szkoły koordynującej 1500 EURO na rok dla szkoły partnerskiej	Naliczana w zależności od planowanych działań może obejmować koszty: <ul style="list-style-type: none"> • Spotkań (roboczych) uczestników projektów. • Wizyt studyjnych dyrektorów szkół. • Wymianę nauczycieli. • Staże nauczycielskie.
Uprawnione koszty w kwocie standardowej: <ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie językowe. • Artykuły ulegające zużyciu. • Tłumaczenia. • Dokumentacja. • Oprogramowanie komputerowe. • Ogólna administracja. • Inne (np. drobne elementy sprzętu). 	Uprawnione koszty w kwocie zmiennej: <ul style="list-style-type: none"> • Koszty podróży: koszty realne. • Koszty utrzymania dla kadry: w wyjątkowych wypadkach dla uczniów.
	Projekty Szkolne: <ul style="list-style-type: none"> • ok. 4-6 pracowników rocznie z 1 szkoły • ok. 2-4 uczniów rocznie z 1 szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.socrates.org.pl/comenius> (02.04.2003).

b) Projekt Językowy Comeniusa

Celem tego projektu jest zwiększenie motywacji uczniów i nauczycieli publicznych i niepublicznych gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych oraz policealnych w porozumiewaniu się w językach obcych oraz stworzenie możliwości do uczenia się języków poprzez wspólną pra-

cę nad wybranym zagadnieniem z młodymi ludźmi z innego kraju. Integralną częścią tego projektu jest dwustronna wymiana grupy uczniów (minimum 10 osób z opiekunem) na przynajmniej dwa tygodnie. Chociaż dziedziny opracowywania projektów nie są ściśle sprecyzowane, to tematyka projektu powinna koncentrować się na ideach promujących świadomość europejską w procesach edukacji, popularyzujących języki o mniejszym zasięgu, uwzględniającym potrzeby osób potrzebujących specjalnego wsparcia w nauce języków obcych. Poza doświadczeniami na polu koleżeńskim i zawodowym, realizacja projektu ma na celu stworzenie tzw. produktu końcowego np. wystawa, kronika, monografia, publikacja, reportaż fotograficzny, przedstawienie teatralne, rękodzieła, filmy video, strony internetowe.

Projekt może być realizowany w przeciągu jednego roku szkolnego²⁶. Wysokość grantu programowego nie powinna przekraczać 50% całości uprawnionych kosztów²⁷, składających się z kwoty standardowej i zmiennej.

Tabela 2.9. Kwota standardowa i zmienna Projektu Językowego Comeniusa

Kwota standardowa	Kwota zmienna
<p>1500 EURO dla każdej ze szkół²⁸</p> <p>Koszty uprawnione do finansowania stanowią:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koszty organizacyjne, administracyjne • przygotowanie językowe dla uczniów lub nauczycieli; (20-40 godzin lekcyjnych) tylko w przypadku, gdy uczestnicy nie mają go w programie szkolnym. • materiały niezbędne do realizacji projektu w klasie lub pracy terenowej. 	<p>Naliczana w zależności od planowanych działań może obejmować koszty w przypadku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kadry: koszty podróży, utrzymania i ubezpieczenia, • uczniów: jedynie kosztów ubezpieczenia i podróży, ponieważ przyjmuje się, że w trakcie wymiany uczniowie goszczą się wzajemnie w swoich domach²⁹.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.socrates.org.pl/comenius> (02.04.2003).

c) Projekt Rozwoju Szkół

Projekt Rozwoju Szkół daje kadrom szkolnym możliwość wymiany doświadczeń oraz wspólnego opracowywania i wdrażania metod, rozwiązań organizacyjnych i dydaktycznych w szkołach realizowanych. Projekty te mogą obejmować współpracę z lokalnymi władzami, stowarzyszeniami i przedsiębiorstwami, np. placówkami prowadzącymi usługi socjalne i zdrowotne, policją oraz pomoc w zakresie rynku pracy dla młodzieży.

²⁶ Okres realizacji działań w projekcie (w danym roku): 1 sierpnia - 31 lipca („rok szkolny”).

²⁷ W przypadkach wyjątkowych, gdy projekt dotyczy wymiany młodzieży z regionów o niekorzystnym położeniu geograficznym, trudnych warunkach społeczno-ekonomicznych, osób niepełnosprawnych oraz języków o niewielkim zasięgu, wysokość dotacji może być zwiększona do 75%.

²⁸ W szczególnych przypadkach, kiedy instytucję lub uczniowie znajdują się w mniej korzystnej sytuacji ze względów społeczno-ekonomicznych, albo mają specjalne potrzeby edukacyjne, to istnieje możliwość podniesienia kwoty standardowej o maksimum 200%.

²⁹ Jednakże, w uzasadnionych okolicznościach możliwe jest odstępnie od tej reguły. Taki przypadek może wystąpić na przykład, gdy rodziny nie stać na goszczenie ucznia z zagranicy lub gdy uczniowie uczestniczący w wymianie mieszkają w internatach.

Tabela 2.10. Zestawienie projektów Comenius I

	Projekt Szkolny	Projekt Językowy	Projekt Rozwoju Szkoły
Wyjazdy kadry:			
Spotkania partnerów projektu (robocze)	Maksymalnie 1 tydzień		
Wymiana nauczycieli	1 - 4 tygodnie		1 - 4 tygodnie
Staża nauczycielskie	1 - 4 tygodnie		1 - 4 tygodnie
Wizyty studyjne dyrektorów szkół	Maks. 1 tydz.		Maks. 1 tydz.
Wyjazdy towarzyszące wymianie klas		Min. 14 dni	
Wyjazdy uczniów:			
Spotkanie partnerów projektu (robocze)	Maks. 1 tydz.		Maks. 1 tydz.
Wymiana klas		Min. 14 dni	
Kwota standardowa na realizację projektu:			
Szkoła koordynująca	2000	1500 / 2000	2000
Szkota partnerska	1500	1500/ 2000	1500
Kwota zmienna na wyjazdy zagraniczne	4 do 6 osób z kadry + 2 do 4 uczniów	Minimum 10 uczniów + minimum 2 osoby z kadry	4 do 6 osób z kadry + 2 do 4 uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.socrates.org.pl/comenius/doc/EDUKACJA%20SZKOLNA.doc>. (02.04.2003).

Program Comenius 2 i Comenius 3 - szkolenie kadry edukacyjnej

Scentralizowane Akcje Programu *Comenius 2 Training of School Education Staff*- (Szkolenie Kadry Edukacyjnej) i *Comenius 3 Networks* (Sieci Tematyczne), umożliwiają kadrze edukacyjnej i zarządzającym oświatą indywidualny udział w kursach doskonalenia zawodowego, pozwalających na pogłębienie wiedzy i podniesienie kwalifikacji. Różnorodna tematyka kursów organizowanych w wielu krajach Europy zapewnia wszechstronne podejście do omawianych problemów. Uczestnicy otrzymują certyfikaty ukończenia kursu¹¹¹.

W ramach Akcji *Comenius 2* finansuje się trzy podstawowe rodzaje działań: *Comenius 2.1 European Co-operation Projects for the Training of School Education Staff* (Europejskie Projekty Współpracy) i *Comenius 2.2 Individual Training Grants for School Education Staff* (Wyjazdy Indywidualne Kadry Edukacyjnej)¹¹¹ oraz *Comenius Language Assistantships* (Asystentura Językowa Comeniusa).

¹¹¹ <http://comedb.programkontoret.se/> (14/03/2003).

¹¹¹ Np. indywidualne granty doskonalenia zawodowego kadry edukacyjnej; kursy doskonalenia zawodowego dla nauczycieli języków obcych w dziedzinie metodyki nauczania języka obcego; staże językowe Comeniusa.

a) Comenius 2.1: Europejskie projekty współpracy

Europejskie projekty współpracy w zakresie szkolenia kadry edukacyjnej realizowane są przez grupy partnerskie, które składają się z uprawnionych organizacji oświatowych wywodzących się z co najmniej trzech uczestniczących w programie *Socrates* krajów, przy czym co najmniej jednym z tych krajów musi być państwo członkowskie UE.

Efektom każdego projektu powinien być konkretny „produkt edukacyjny”- np. program nauczania, kurs doskonalenia zawodowego dla nauczycieli, opracowanie nowoczesnej metodyki lub strategii nauczania.

Działania przygotowawcze, służące stworzeniu przyszłej współpracy mogą mieć dwie formy: wizyty przygotowawcze i seminaria kontaktowe.

Wizyty przygotowawcze umożliwiają spotkanie potencjalnych partnerów projektu w celu:

- omówienia i ustalenia szczegółów metodologii, budżetu i planu pracy projektu,
- określenia zadań każdego z partnerów projektu.

W ramach akcji programu *Comenius*, co roku Agencje Narodowe organizują seminaria przygotowawcze, które mają umożliwić uczestnikom¹²:

- uzyskanie informacji o możliwościach współpracy europejskiej w dziedzinie, której dotyczy seminarium,
- poznanie osób z innych krajów europejskich, które działają w tej samej dziedzinie i stworzenie z nimi grupy partnerskiej,
- uzyskanie konkretnych informacji i wskazówek dotyczących opracowania dobrego projektu (podziału obowiązków i zadań, opracowywania procedury ewaluacji projektu i rozpowszechniania jego wyników itp.),
- otrzymanie praktycznych informacji dotyczących wypełniania wniosków, zobowiązań finansowych i kontraktowych osób/instytucji, które otrzymały granty itp.

b) Comenius 2.2 Wjazdy Indywidualne Kadry Edukacyjnej

Akcja ta umożliwia indywidualnym uczestnikom udział w kursach doskonalenia zawodowego, pozwalających na pogłębienie wiedzy i podniesienie kwalifikacji. Różnorodna tematyka kursów organizowanych w wielu krajach Europy zapewnia wszechstronne podejście do omawianych problemów. Uczestnicy otrzymują certyfikaty ukończenia kursu.

c) Asystentura Językowa Comeniusa

Akcja ta promuje asystenturę językową (praktykę językową, zawodową) trwającą minimum 3 miesiące, maksimum 8 miesięcy³³.

d) Comenius 3 - Sieci Tematyczne

Comenius 3 wspiera tworzenie sieci projektów o wspólnej lub podobnej tematyce dotyczącej europejskiego wymiaru edukacji szkolnej. Celem sieci jest:

- pogłębienie i kontynuacja współpracy instytucji oświatowych zaangażowanych w realizację projektów programu Comenius,

³² W jednym seminarium może uczestniczyć tylko jedna osoba z danej instytucji. Koszty uczestnictwa w seminarium przygotowawczym ponosi Agencja Narodowa.

³³ Termin składania wniosków dotyczących goszczenia przyszłych nauczycieli języków przyjeżdżających na staż (tzw. „Stażystów Językowych”) w ramach COMENIUSA do 1 marca (uwaga: niektóre Agencje Narodowe mają wcześniej termin składania wniosków).

- stworzenie forum wymiany refleksji i doświadczeń w sferze promowania innowacji i najlepszych praktyk w różnych dziedzinach edukacji.

O fundusze na stworzenie sieci mogą ubiegać się grupy partnerskie, w których skład wchodzi co najmniej jedna organizacja z każdego z sześciu różnych krajów uczestniczących w Programie Socrates. Uczestnikami sieci będą głównie placówki edukacyjne, które obecnie realizują projekty Akcji Comenius 1 lub 2, zakończyły takie projekty bądź przygotowują nowe projekty.

Koordynatorem sieci programu Comenius powinna być instytucja posiadająca dobrą bazę organizacyjną. Z tego względu lepiej byłoby żeby funkcji tej nie pełniła szkoła, lecz raczej urząd państwowy, uczelnia, placówka kształcenia, doskonalenia nauczycieli, ośrodek badawczy itp.

2.2.2.5. Procedura

Procedury zgłoszeń projektów

Comenius 1 jest „*decentralizowaną akcją*” Programu Socrates. Oznacza to, iż selekcją wniosków, kontraktami i płatnościami zajmują się *Agencje Narodowe* mające swoje siedziby w krajach uczestniczących w programie. Formularze wniosków są dostępne w *Agencji Narodowej* lub u koordynatorów wojewódzkich. Istnieje tylko jeden termin składania wniosków w danym roku tj. 1 marca. Przed złożeniem wniosku należy skontaktować się z *Agencją Narodową*.

Etapy zgłoszenia projektu^{4 3}

- Szkolny Projekt Comeniusa i Projekt Rozwoju Szkoły: grupa partnerska składa się z minimum 3 szkół krajów uczestniczących w programie Socrates, Językowy Projekt Comeniusa: grupa partnerska składa się z 2 szkół, każda z innego kraju uczestniczącego w programie Socrates.
- Co najmniej jedna z uczestniczących w programie szkół musi być z 15 krajów członkowskich UE.
- Każda z uczestniczących szkół musi sprawdzić w macierzystej *Agencji Narodowej*, czy jest uprawniona do uczestnictwa w programie Comenius.
- Formularz aplikacyjny należy przesłać do Agencji Narodowej zgodnie z procedurami i terminami zawartymi w „Przewodniku dla Wnioskodawców” i w „*Call for Proposals*”⁵.
- Dane podstawowe szkoły polskiej (str. 1) oraz karta potwierdzenia otrzymania dokumentów (str. 2) muszą być wypełnione indywidualnie przez każdą szkołę wnioskującą.
- Formularz aplikacyjny musi być wypełniony w całości w jednym z obowiązujących języków UE, lub (dot. Krajów EFTA, EEA i stowarzyszonych z UE) w ich języku narodowym. *Polska Agencja Narodowa* wymaga złożenia formularza aplikacyjnego w języku polskim.

¹⁴ www.socrates.org.pl/eomenius/doe.renewal2003PL.doc

³⁵ Wymaga sprawdzenia terminu składania formularza aplikacyjnego w danej Agencji Narodowej.

- Rozdziały A, B i C tego formularza muszą być wypełnione wspólnie przez wszystkie szkoły uczestniczące w projekcie. Oznacza to jednakową treść zarówno dla szkoły koordynującej jak i szkół partnerskich w projekcie. Każda ze szkół musi otrzymać od szkoły koordynującej egzemplarz rozdziałów A, B i C.
- Rozdziały D i E tego formularza muszą być wypełnione indywidualnie przez każdą ze szkół. Dane i informacje zawarte w tych rozdziałach dotyczą wyłącznie szkoły polskiej uczestniczącej w projekcie. Rozdział E (E.4) musi zawierać oryginalny podpis dyrektora uprawnionego do zaciągania zobowiązań w imieniu szkoły oraz oryginalną pieczęć szkoły.
- Każda ze szkół polskich będąca partnerem w projekcie składa w krajowej *Agencji Narodowej* jeden egzemplarz formularza aplikacyjnego w języku polskim zawierający wspólnie wypełnione rozdziały A, B i C oraz indywidualnie wypełnione rozdziały D i E (dane dotyczą wyłącznie szkoły polskiej) oraz rozdziały A, B, C szkoły koordynującej.
- Każda ze szkół polskich będąca koordynatorem projektu składa w krajowej *Agencji Narodowej* jeden egzemplarz formularza aplikacyjnego w języku polskim zawierający wspólnie wypełnione rozdziały A, B i C oraz indywidualnie wypełnione rozdziały D i E (dane dotyczą wyłącznie szkoły polskiej) oraz jeden egzemplarz formularza aplikacyjnego w języku roboczym projektu.
- W niektórych krajach formularze aplikacyjne muszą być złożone w *Agencji Narodowej* we wcześniejszym terminie (tzn. przed oficjalnym terminem ich składania oraz muszą być poświadczone przez właściwe instytucje ds. edukacji). W tym przypadku należy sprawdzić w swojej *Agencji Narodowej* termin składania formularzy oraz do kogo należy je składać i przesłać wy magane dokumenty do własnej *Agencji Narodowej*³⁶.

W scentralizowanych Akcjach Programu Comenius 2 - Szkolenie Kadry Edukacyjnej i Comenius 3 - Sieci Tematyczne zasady ubiegania się o grant przedstawiają się w następujący sposób¹⁷:

- Formularze wniosków znajdują się na stronie internetowej *Agencji Narodowej* lub *Komisji Europejskiej*.
- Wnioski należy przesłać do *Agencji Narodowej* w 3 egzemplarzach, na 6 tygodni przed planowaną wizytą.
- Instytucja otrzymuje fundusze tylko na jedną wizytę przygotowawczą związaną z danym projektem.
- W wizycie ma prawo uczestniczyć tylko 1 osoba z danej instytucji.
- Maksymalna wysokość grantu wynosi do 1000 Euro.
- Z otrzymanego grantu można pokryć koszty podróży, zakwaterowania, utrzymania i ubezpieczenia.
- Grantobiorca zobowiązany jest w ciągu 14 dni od powrotu z wizyty przygotowawczej, przedstawić *Agencji Narodowej* pisemny raport finansowy i merytoryczny.
- Wizyta przygotowawcza nie może być dłuższa niż 7 dni (łącznie z podróżą).

■³⁶ Adresy Agencji Narodowych dostępne są w corocznej edycji Przewodnika dla Wnioskodawców lub na stronie internetowej programu Socrates.

■¹⁷ <http://www.socrates.org.pl/comenius/doc/EDUKACJA%20SZK01.NA.doc> (14/03/2003).

- Wizyty przygotowawcze mogą odbywać się w terminie od 1.01. do końca lutego następnego roku¹⁸.

Tabela 2.11. Procedury i zasady zgłoszeń projektów

Procedury	Agencja Narodowa (zarządza akcjami zdecentralizowanymi dla wszystkich typów projektów programu Comenius 1)
	<ul style="list-style-type: none"> • Przekazuje informacje kuratoriom, szkołom i innym placówkom oświatowym. • Przyjmuje wnioski i przeprowadza selekcję. • Przyznaje granty. • Wydaje kontrakty i dokonuje płatności. • Monitoruje, rozlicza granty i ocenia projekty.
	Szkoły ubiegające się o granty na partnerskie projekty szkół składaj(ę):
	<ul style="list-style-type: none"> • Plan Comeniusa wraz z wnioskami na nowy projekt i wnioskiem dotyczącym goszczenia „Stażystów Językowych” Comeniusa. • Wniosek koordynatora (pełny) szkoły partnerskie <i>przesyłają do swoich Agencji Narodowych wraz z wnioskiem w języku ojczystym</i> o dofinansowanie projektów, obejmujący wszystkie działania przewidziane w projekcie, włącznie ze wszystkimi planowanymi i uzgodnionymi wspólnie wyjazdami zagranicznymi kadry i uczniów
	Szkoły mogą ubiegać się o grant na realizację wizyty przygotowawczej tylko przed złożeniem wniosku na projekt na oddzielnym formularzu
	Kontrakty na wizyty przygotowawcze zawierane są ze szkołami (a nie indywidualnymi beneficjentami) a realizowane są przez 1 - 2 przedstawiciela/li szkoły
	Kontrakty na realizację projektów zawierane są ze szkołami wg zasad: <ul style="list-style-type: none"> • Odrębny kontrakt dla każdej uczestniczącej szkoły. • Projekty Szkolne oraz Projekty Rozwoju Szkół: jeden kontrakt na pierwszy rok i jeden kontrakt na drugi i trzeci rok projektu. • Projekty Językowe: jeden kontrakt na rok lub dwa lata.
Procedury	Spotkania partnerów projektów (robocze) będą uprawnione do finansowania od 2001 we wszystkich trzech typach Partnerskich Projektów Szkół - Comenius Akcja 1
	Wyjazdy uczniów są uprawnione we wszystkich rodzajach projektów (wg zasad obowiązujących w poszczególnych projektach)
	Zainteresowane szkoły mogą: <ul style="list-style-type: none"> • Gościć przyszłych nauczycieli języków obcych przyjeżdżających na staż w ramach Comeniusa • Uczestniczyć w sieciach tematycznych - Comenius Akcja 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.socrates.org.pl/comenius> (02.04.2003).

Biorąc pod uwagę doświadczenia z pierwszej fazy Programu *Socrates*, przewiduje się, że wysokość grantów będzie zależna od rodzaju projektu. Fundusze Wspólnotowe będą przyznawane na zasadzie partycypowania w kosztach, co oznacza, że uczestniczące instytucje/organizacje powinny przeznaczyć na projekt środki z innych źródeł i zadeklarować je we wniosku.

³⁸ Termin składania wniosków na wizytę przygotowawczą - minimum 6 tygodni przed planowaną wizytą.

Procedura oceny projektów

Selekcje projektów zdecentralizowanych akcji programów przeprowadzają Agencje Narodowe w dwóch fazach, w początkowej na szczeblu krajowym, a następnie Agencje Narodowe krajów zaangażowanych w projekt konsultują się ze sobą w celu podjęcia ostatecznej decyzji w sprawie wniosku³⁹.

Omówienie aspektów jakościowych wniosków⁴⁰:

1. Oceniając zgłoszony projekt oceniany jest w istocie dokumentację projektu. Projekt może w rzeczywistości być bardzo dobry, ale źle opisany, prezentuje się jako zły. Rzeczywistą jakość projektu można stwierdzić dopiero podczas wizyty monitorującej w przypadku zaakceptowania wniosku.
2. Projekt dobrze opisany, spełniający kryteria merytoryczne zostanie przyjęty. Wszystkie rubryki formularza muszą być wypełnione, udzielone odpowiedzi na pytania zawarte w poszczególnych punktach, a więc szczegółowy, wyczerpujący opis: celów zakładanych w projekcie czyli oczekiwanego wpływu projektu na uczniów, nauczycieli, szkołę i środowisko lokalne, treści projektu - poprzez jakie treści, na lekcjach jakich przedmiotów, zajęć pozalekcyjnych czy pozaszkolnych projekt będzie realizowany, metod realizacji zakładanych celów, planowanych działań, produktów końcowych wytworzonych w wyniku realizacji projektu. Wiele wniosków zgłoszonych przez polskie szkoły zawiera wyczerpujący opis części merytorycznej projektu pozwalający wyrobić sobie pogląd co do jakości planowanych działań. Niestety część projektów opisana jest w sposób niepełny, lakoniczny, hasłowy. Ogólniki nic nie mówią o zawartości merytorycznej projektu. Nie sposób go ocenić, a tym bardziej zaakceptować.
3. W punkcie 5 formularza aplikacyjnego na I rok realizacji projektu oczekuje się informacji jak szkoła przeprowadzi ocenę projektu i jego wpływu na swoich uczniów, nauczycieli, całą szkołę jako instytucję oraz na środowisko lokalne. Czyli w jaki sposób zaprojektuje i prowadzić będzie *autoewaluację* projektu. A więc w jaki sposób będzie badać jakość prowadzonych działań w celu ich doskonalenia. Takiej informacji często nie przedstawia się. Świadczy to o tym, że *ewaluacja* jest jeszcze ciągle pojęciem nowym, mało zrozumiałym. Stanowi innowację pedagogiczną, która powinna stać się trwałym elementem kultury organizacji, kultury zarządzania szkołą. *Autoewaluacja* jest bowiem procesem, który powinien stale towarzyszyć każdemu projektowi. Dobrze zaprojektowana *autoewaluacja* porządkuje projekt, ułatwia wypełnienie formularza aplikacyjnego i sprawozdania merytorycznego po każdym roku trwania projektu.
4. Sprawdzeniu stopnia osiągnięcia celów służy *autoewaluacja* robiona przez szkołę oraz ewaluacja zewnętrzna robiona przez instytucje zewnętrzne wobec szkoły.

Kryteria oceny merytorycznej projektu (jakości projektu)

- Spójność pomiędzy projektem i Planem Comeniusa szkoły.
- Jasność zakładanych w programie celów i oczekiwanego wpływu projektu na uczniów, nauczycieli, szkołę i środowisko lokalne.
- Adekwatność programu projektu do zakładanych celów.

³⁹ <http://www.socrates.org.pl/comenius/jpc.html> (14/03/2003).

⁴⁰ http://rekam.pl/edukacja_europejska.htm (14/03/2003).

- Adekwatność metod (sposobu) realizacji programu projektu do założonych celów i treści zawartych w programie projektu.
- Interdyscyplinarność projektu/całościowe postrzeganie świata.
- Konkretność i wykonalność działań.
- Realistyczny plan działań.
- Adekwatność produktu/efektu końcowego.
- Trafność ewaluacji wewnętrznej.
- Efektywny i nieszablony sposób rozpowszechniania wyników projektu.
- Konkretne i twórcze kroki służące promocji uczestnictwa grup docelowych projektu (uczniów, nauczycieli, rodziców, lokalnej społeczności).
- Efektywne środki współpracy i komunikowania się pomiędzy uczestnikami projektu,
- Innowacyjne stosowanie nowych technologii.
- Bezpośredni udział uczniów w projekcie na każdym jego etapie - aktywizacja uczniów.
- Spójność działań zawartych w projekcie z profilem kształcenia uczniów w danej szkole.
- Spójność między budżetem i planowanymi działaniami.

Priorytety wyboru projektów

- Promocja uczestnictwa dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- Promocja edukacji interkulturowej i zwalczania rasizmu i ksenofobii.
- Promocja tematyki zwalczania przemocy w szkole i programów wychowawczych.
- Wyrównanie szans edukacyjnych bez względu na płeć.
- Zaangażowanie szkół, które nie uczestniczyły wcześniej w międzynarodowych projektach i które nie otrzymały grantu.
- Zaangażowanie szkół znajdujących się w niekorzystnej sytuacji pod względem społeczno-ekonomicznym i położenia geograficznego.

Tabela 2.12. Priorytety szczegółowe

Dla projektów językowych	Dla projektów rozwoju szkoły	Dla projektów szkolnych	Kryteria formalne
<ul style="list-style-type: none"> • Promocja najrzadziej używanych i nauczanych języków Unii Europejskiej • Stosowanie innowacyjnego podejścia do wymiany w celu kształcenia i doskonalenia języka obcego. • Uwzględnienie 14-dniowej wymiany dwustronnej uczniów wraz z opiekunem. • Język obcy jako narzędzie, ale i przedmiot działań objętych projektem. • Zaangażowanie szkół 0 profilu zawodowym i technicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zaangażowanie kadry edukacyjnej w celu wspólnego opracowania i wdrażania metod dydaktycznych oraz zarządzania szkołami. • Uwzględnienie w planie działań wymiany nauczycieli. • Uwzględnienie w planie działań staży nauczycielskich 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja uczniów • Kontynuacja pracy przez dłuższy okres czasu (3 lata). • Zaangażowanie większej liczby partnerskich szkół. • Większe zróżnicowanie partnerskich szkół pod względem położenia geograficznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uprawnione instytucje. • Komplet wymaganych dokumentów, pieczęci i podpisów. • Nieprzekraczalny termin zgłoszenia wniosku.

Wyżej zaprezentowane kryteria i priorytety są wspólne dla wszystkich rodzajów projektów. Dla poszczególnych typów projektów dochodzą jeszcze priorytety szczególnie związane ze specyfiką projektu.

Natomiast oceny i selekcji wniosków projektów Comenius 2 i Comenius 3 dokonuje grupa międzynarodowych niezależnych ekspertów powołanych przez Komisję Europejską. Wstępne opinie o projektach przekazuje do komisji *Agencja Narodowa*, ustalając listę projektów priorytetowych⁴¹.

2.2.2.6. Użyteczne adresy

Chcąc zasięgnąć rady odnośnie przygotowania projektu i wypełnienia formularza wniosku, uzyskać pomoc w znalezieniu partnerów do realizacji projektów i nawiązaniu z nimi kontaktów należy zwrócić się do *Agencji Narodowej* lub u koordynatorów wojewódzkich.

Tabela 2.13. Adresy i kontakty- program Comenius

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Program Socrates-Comenius	Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Program Socrates ul. Mokotowska 4300-551 Warszawa	(0-22) 622-37-12	tadeusz. wojciechowski @socrates.org.pl	http://www.socrates.org.pl/socrates2.html
Program Socrates-Comenius 2.2 (granty indywidualne)		(0-22) 629-78-79; fax: (0-22) 62-23-70	lub socrates@socrates.org.pl	

Źródło: <http://www.socrates.org.pl/comenius/index.html>

Tabela 2.14. Adresy koordynatorów, promotorów i wizytatorów programu

Województwo	K/P	Nazwisko	Adres	Telefon
Dolnośląskie	K	Krystyna Ostrowska	KO pl. Powstańców Warszawy 150-951 Wrocław	tel. (71) 340-63-43 fax (71) 340-61-08
	P	Józef Mroczo		tel. (71) 340-63-24 fax (71) 340-63-50
	P	Stella Gazdulska		
Kujawsko-pomorskie	k	Izabela Dębek	KO ul. Konarskiego 1/3 85-066 Bydgoszcz	tel. (52) 349-76-19 fax (52) 349-76-40
	P	Barbara Wolska	Delegatura KO w Toruniu pl. Teatralny 2, 87-100 Toruń	tel. (56) 621-85-87 fax (56) 622-66-28
	P	Bożena El-Maaytah	Delegatura KO Włocławek ul. Okrzei 64 87-700 Włocławek	tel. (54) 231-15-51 fax (54) 231-13-74

⁴¹ <http://www.kuratorium.lublin.pl/zagran/Epe/C21.htm>, (14/03/2003).

Tabela 2.14. ciąg dalszy

Województwo	K/P	Nazwisko	Adres	Telefon
Lubelskie	K	Ryszard Koztowski	KO ul. 3-go Maja 620-950 Lublin	tel.532-92-81 w. 210 fax (81) 532-74-61
	▷	Anna Dudek-Janiszewska	Delegatura KO w Chełmie pl. Niepodległości 1 22-100 Chełm	tel. (82) 563-19-60 fax (82) 563-14-32
	P	Marian Szostak	Delegatura KO w Zamościu ul. Lwowska 19 22-400 Zamość	tel. (84) 638-57-43 fax (84) 638-69-36
Lubuskie	K	Radosław Wróbel	Wojewódzki Ośrodek Metodyczny ul. Łokietka 23, 66-400 Gorzów Wielkopolski	tel. (95) 721-61-21 fax (95) 721-61-12
	P	Mirosław Kwiatkowski		tel. (95) 721-61-17
	K	Mirosława Król	KO w Łodzi ul. Kościuszki 120a 90-446 Łódź	tel. (42) 637-70-55 w. 52 fax (42) 636-22-61
Łódzkie	P	Hanna Banach	Delegatura KO w Sieradzu pl. Wojewódzki 3 98-200 Sieradz	tel. (43) 827-19-47 fax (43) 822-52-95
	P	Arkadiusz Kubik	Delegatura KO w Piotrkowie Trybunalskim ul. Sienkiewicza 16a 97-300 Piotrków Trybunalski	tel. (44) 649-77-41 fax (44) 649-77-41
Matopolskie	K	Jarosław Chodźko	KO w Krakowie ul. Basztowa 22 31-156 Kraków	tel. (12) 421-58-23 fax (12) 422-00-80
	P	Lidia Głowacka	Delegatura KO w Tarnowie ul. Dwórcowa 5 33-100 Tarnów	tel. (12) 621-68-72
	K	Jerzy Stochel	KO w Krakowieul. Basztowa 22. 31-156 Kraków	tel. (12) 421-58-23 fax (12) 422-00-80
Mazowieckie	K	Jacek Zabicki edukacja.europejska. mko@mazowieckie.pl	KO w Warszawie Al.Jerozolimskie 32 00-024 Warszawa	tel. (22) 826-64-91 fax (22) 826-64-9
	P	Małgorzata Nawrot	Delegatura KO w Radomiu ul. Żeromskiego 53 26-600 Radom	tel. (48) 362-82-84 fax (48) 362-69-59

Tabela 2.14. ciąg dalszy

Województwo	K/P	Nazwisko	Adres	Telefon
	P	Elżbieta Milońska	Delegatura KO w Ostrołęce ul. Oświatowa 1 07-412 Ostrołęka	tel/fax (29) 760-20-62
	P	Cezary Szeski	Delegatura KO w Ciechanowie ul. 17 Stycznia 49 06-400 Ciechanów	tel. (23) 672-41-11 fax (23) 672-40-20
	P	Jolanta Roguska	Delegatura KO w Płocku ul. Kościuszki 26 Płock	tel. (24) 262-65-35 fax (24) 242-71-59
Opolskie	P	Jadwiga Fatyga	Wojewódzki Ośrodek Metodyczny ul. Dubois 36 45-067 Opole	tel. (77) 443-28-10 fax (77) 443-28-27
	P	Halina Pilarz	KO w Opolu ul. Piastowska 14 45-082 Opole	tel. (77) 452-45-71
Podkarpackie	K	Marek Soja	KO w Rzeszowie ul. Grunwaldzka 15 35-959 Rzeszów	tel. (17) 862-75-11 w. 1105 fax (17) 862-39-68
	P	Alicja Krzak	KO w Rzeszowie ul. Grunwaldzka 15 35-959 Rzeszów	tel. (17) 862-75-11 w. 1105 fax (17) 862-39-68
	P	Leszek Morąg	KO w Rzeszowie ul. Grunwaldzka 15 35-959 Rzeszów	tel. (17) 862-75-11 w. 1105 fax (17) 862-39-68
Podlaskie	K	Jerzy Mantur	KO w Białymstoku ul. Rynek Kościuszki 9 15-950 Białystok	tel. (85) 741-39-37 fax (85) 741-58-59
	P	Romuald Mazur		tel. (85) 741-55-93 fax (85) 741-58-59
	P	Ktystyna Wiśniewska	Delegatura KO w Łomży ul. Nowa 2 18-400 Łomża	tel. (86) 216-46-32 w. 28 fax (86) 216-56-45
Pomorskie	K	Paweł Zaremba	KO w Gdańsku ul. Podwale Przedmiejskie 30 80-824 Gdańsk	tel. (58) 320-99-95 fax (58) 320-99-97
	P	Barbara Leśniewska	Delegatura KO w Starogardzie Gdańskim ul. Gdańska 6 Starogard Gdański	tel/fax 562-21-49

Tabela 2.14. ciąg dalszy

Województwo	K/P	Nazwisko	Adres	Telefon
	P	Renata Kulik	Delegatura KO w Słupsku ul. Jaracza 18a 76-200 Słupsk	tel. (59) 842-39-81 fax (59) 842-83-56
Śląskie	K	Joanna Sobotnik	KO w Katowicach ul. Jagiellońska 25 40-032 Katowice	tel. (32) 255-58-09 fax (32) 251-91-42
	P	Maria Południkiewicz	KO w Katowicach ul. Jagiellońska 25 40-032 Katowice	tel. (32) 255-58-09 fax (32) 251-91-42
	P	Elżbieta Włodarczyk	Delegatura KO w Sosnowcu ul. Krzywa 2 41-200 Sosnowiec	tel. (32) 785-16-55 fax (32) 266-60-40
Świętokrzyskie	K	Jacek Wotowicz	KO w Kielcach al. IX Wieków Kielc 3 25-516 Kielce	tel. (41) 342-18-49
	P	Grażyna Koziół		
	P	Marianna Poddębniak		
Warmińsko- Mazurskie	K	Ewa Nosowicz	KO w Olsztynie al. Piłsudskiego 7/9 10-950 Olsztyn	tel. (89) 523-23-84 fax (89) 527-27-21
	P	Leszek Lotkowski	Delegatura KO w Elblągu- ul. Wojska Polskiego 1, 82- 300 Elbląg	tel. (89) 233-50-56 fax (89) 232-42-16
	P	Dariusz Jurczykowski	Delegatura KO w Elku ul. Chopina 15 19-300 Elk	tel/fax (89) 610-37-96
Wielkopolskie	K	Eugeniusz Światała	Delegatura KO w Lesznie Pl.Kościuszki 4 64-100 Leszno	tel. (65) 529-25-08 fax (65) 520-57-29
	W	Jarosław Biegała	KO w Poznaniu ul. Kościuszki 93 60-967 Poznań	tel. (61) 854-16-63
	W	Janusz Skoczylas	Delegatura KO Nowy Tomyśl ul. Poznańska 30 Nowy Tomyśl	tel. (61) 342-66-87
Zachodnio- pomorskie	K	Małgorzata Ludwiczek	KO w Szczecinie ul. J. Matejki 6b 71-615 Szczecin	tel. (91) 433-93-04

Tabela 2.14. ciąg dalszy

Województwo	K/P	Nazwisko	Adres	Telefon
	K	Anna Walkowiak	Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie ul. Ruszczyca 16 75-654 Koszalin	tel. (94) 347-67-42 fax (94) 341-13-70
	W	Elżbieta Reck	KO w Szczecinie ul. J. Matejki 6b 71-615 Szczecin	tel. (91) 433-93-04
W -wizytator, K - koordynator, P - promotor, KO - Kuratorium Oświaty Ostatnia aktualizacja: 10 marca 2003				

Źródło: <http://www.socrates.org.pl/comenius/koordynatorzy.html> (14/03/2003).

2.2.3. ERASMUS

2.2.3.1. Cele i uczestnicy programu⁴²

Erasmus jest komponentem programu Socrates, który jest poświęcony szkolnictwu wyższemu.

Podstawowym celem programu Erasmus jest podniesienie poziomu i wzmocnienie europejskiego wymiaru kształcenia w szkołach wyższych - przede wszystkim poprzez wspieranie międzynarodowej współpracy między uczelniami oraz rozszerzenie wymiany studentów i nauczycieli akademickich w Europie.

Erasmus przyznaje granty na wyjazdy tysiącom studentów i nauczycieli. Dąży także do rozszerzania europejskiego wymiaru studiów z myślą o tych studentach i wykładowcach, którzy nie uczestniczą bezpośrednio w wymianie.

Program jest otwarty dla wszystkich rodzajów szkół wyższych i obejmuje wszystkie kierunki i poziomy studiów, ze studiami doktoranckimi włącznie. W trzydziestu krajach Europy⁴³,

⁻¹² <http://www.socrates.org.pl/Erasmus/stypendia.html>. <http://www.socrates.org.pl/erasmus/index.html>, (03/04/2003).

⁴³ To jest piętnaście krajów UE, trzy z krajów EFTA (*European Free Trade Association* - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu), które są również członkami EEA (*European Economic Area* - Europejskiego Obszaru Gospodarczego): Islandia, Lichtenstein, Norwegia; państwa z Europy Środkowej i Wschodniej stowarzyszone z UE - Bułgaria, Czechy, Estonia, Węgry, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja i Słowenia oraz Malta, Cypr. (Turcja prawdopodobnie przystąpi do programu w 2004 r., jednakże dokładna data pełnego uczestnictwa tego kraju w programie Socrates będzie uzależniona od zakończenia negocjacji z Unią Europejską (http://europa.eu.int/comm/education/socrates/turkey_en.html (04/04/2003))).

uczelnie uczestniczące w programie Erasmus realizować mogą jedno, kilka lub wszystkie z niżej wymienionych działań⁴⁴:

- działania zdecentralizowane (wnioski o finansowanie składane są do Agencji Narodowej):
  - wymiana studentów - wyjazdy do partnerskich uczelni w krajach europejskich i przyjmowanie studentów z tych uczelni w celu zrealizowania przez nich uzgodnionego pomiędzy uczelniami programu studiów (trwającego od 3 miesięcy do I roku akademickiego);
  - wymiana nauczycieli akademickich - wyjazdy do partnerskich uczelni w krajach Europy i przyjmowanie wykładowców z tych uczelni w celu prowadzenia przez nich zajęć dydaktycznych;
  - organizacja wymiany studentów i kadry dydaktycznej - działania mające na celu promocję i organizację wymiany, m.in. przygotowanie studentów i wykładowców wyjeżdżających na stypendia, opieka nad studentami przyjeżdżającymi z krajów europejskich;
  - wprowadzanie ECTS (*European Credit Transfer System* - Europejskiego Systemu Transferu Punktów) jako systemu ułatwiającego zaliczenie okresu studiów odbytego w uczelni partnerskiej (okres ten uznaje się za równoważny z okresem studiów w uczelni macierzystej);
- działania scentralizowane (wnioski o finansowanie składane są do Komisji Europejskiej):
  - opracowywanie nowych programów nauczania przy współudziale partnerskich uczelni z krajów Europy (programy nauczania dla początkowych i wyższych lat studiów, moduły europejskie);
  - organizacja kursów intensywnych - intensywnych zajęć dydaktycznych opracowanych i prowadzonych przez międzynarodową grupę wykładowców dla międzynarodowej grupy studentów;
  - udział w Sieciach Tematycznych Erasmusa, tj. szeroko zakrojonych projektach współpracy, będących zarazem ogólnoeuropejskimi formami dyskusyjnymi w zakresie konkretnych dyscyplin akademickich lub konkretnego zagadnienia interdyscyplinarnego⁴⁵.

2.2.3.2. Uczelnie⁴⁶

Opis programu

W roku akademickim 2001/2002 w programie Erasmus uczestniczyło 99 polskich uczelni. W roku akademickim 2002/2003 w programie bierze udział 120 uczelni.

Prawo uczestnictwa w programie Erasmus mają państwowe i prywatne szkoły wyższe (kształcące studentów na poziomie licencjackim, inżynierskim, magisterskim, doktoranckim)

⁴⁴ Formalnie Erasmus składa się z trzech Akcji: Erasmus 1: Europejska współpraca międzyuczelniana, Erasmus 2: Mobilność (wymiana) studentów i nauczycieli akademickich. Erasmus 3: Sieci tematyczne Erasmusa. Formalny podział nie ma praktycznego znaczenia dla składających wnioski. (*Socrates Programme - Guidelines for Applicants* - dokument Komisji Europejskiej. DGXXII - Education & Culture - Bruksela, czerwiec 2000. s. 55. <http://www.europ.eu.int/comm/education/socrates.html>).

⁴⁵ <http://www.socrates.org.pl/Erasmus/index.html> (03/04/2003).

⁴⁶ Opracowano na podstawie http://www.socrates.org.pl/Erasmus/ucz_ogolne.html (03/04/2003).

uwzględnione w polskim wykazie uczelni uprawnionych, corocznie aktualizowanym przez Agencję Narodową Programu Erasmus⁴⁷.

Na podstawie umowy finansowej z Komisją Europejską uczelnia otrzymuje fundusze na realizację następujących działań:

- wsparcie organizacji wymiany studentów i kadry dydaktycznej (*Organisation of Mobility- OM*);
- wprowadzanie ECTS (*European Credit Transfer System* - Europejski System Transferu Punktów);
- projekty typu PROG, MOD, DISS (od roku akademickiego 2003/2004 formalny podział na te trzy typy projektów został zlikwidowany - zainteresowane uczelnie składać będą wnioski o projekt wielostronny dotyczący opracowywania programów nauczania (projekt typu CD (*Curriculum Development*)))
- programy (kursy) intensywne (IP)⁴⁸.

Ponadto Komisja Europejska zawiera odrębne kontrakty z uczelnią/ instytucją koordynującą dany projekt na realizację zaakceptowanych projektów sieci tematycznych oraz projektów w ramach innych akcji programu Socrates (Comenius, Lingua, Grundtvig, Minerva).

Wysokość funduszy przyznanych przez Komisję Europejską na ww. rodzaje działań uzależniona jest od zaproponowanego przez uczelnię budżetu i środków pozostających w dyspozycji Komisji Europejskiej na każdy typ działania^{41*}. Orientacyjne wysokości dofinansowania z budżetu programu Socrates podane są przy bardziej szczegółowym opisie poszczególnych działań.

Uczelnie otrzymują fundusze z Komisji Europejskiej w systemie finansowania rocznego. Termin obowiązywania kontraktu z Komisją Europejską - 1 lipca danego roku - 30 czerwca następnego roku.

Termin obowiązywania kontraktu oznacza, że działania muszą być zrealizowane i wydatki poniesione w określonym kontraktem czasie. Kalendarz terminów obowiązujących w każdym roku prezentuje tabela 2.15.

Z funduszy Erasmusa można finansować wyłącznie działania, które:

- spełniają ogólne wymogi formalne programu;
- dotyczą międzynarodowej współpracy między uczelniami z krajów uczestniczących w programie Socrates;
- opierają się na wcześniejszych porozumieniach między uczelniami, zawieranych na szczeblu instytutu, wydziału lub całej uczelni. Mogą to być umowy roczne lub wieloletnie, dwustronne lub wielostronne, umowy obejmujące jedną lub więcej dyscyplin

⁴⁷ Lista uczelni uczelni biorących udział w programie dostępna jest na stronie <http://www.socrates.org.pl/Erasmus/uprawnione.html>.

⁴⁸ Działania te zostały krótko scharakteryzowane na s. 135 w pkt. Procedura.

⁴⁹ Przykładowo zasady rozdziału subwencji na poszczególne działania zdecentralizowane w kolejnych latach akademickich publikowane są corocznie na stronie Agencji Narodowej <http://www.socrates.org.pl>. Od roku 2004/05 planuje się wprowadzić dodatkowe zasady rozdziału subwencji na działania zdecentralizowane: wykluczenie z możliwości finansowania wyjazdów z wydziałów (kierunków studiów), które po ocenie dokonanej przez Państwową Komisję Akredytacyjną nie otrzymają akredytacji lub otrzymają akredytację warunkową oraz wykluczenie z możliwości finansowania uczelni, które w dwóch kolejnych latach (2003/04 oraz 2004/05) nie przyjmą w ramach Programu Erasmus co najmniej I studenta z zagranicy (zasada ta wejdzie zatem w życie w roku 2005/06) (http://www.socrates.org.pl/Erasmus/ucz_wskazowki.html).

czy kierunków studiów (na przykład jedno porozumienie między wszystkimi uczelniami tworzącymi konsorcjum). Uczelnie zobowiązane są przedstawić na życzenie dokumenty potwierdzające zawarcie takich porozumień.

Tabela 2.15. Kalendarz obowiązujących terminów

1 listopada	Złożenie wniosku o Kartę Erasmusa (od 2002 roku). Złożenie sprawozdania końcowego z umowy finansowej (Kontraktu) z Komisją Europejską.	do Komisji Europejskiej do Komisji Europejskiej
15 stycznia	Złożenie sprawozdania przejściowego (<i>Interim Report</i>) z wyjazdów studentów' i kadry dydaktycznej.	do Agencji Narodowej
30 czerwca	Zakończenie okresu kontraktowego - umowa finansowa z Komisją Europejską.	
1 lipca	Początek okresu kontraktowego (umowa z Komisją Europejską i umowy z Agencją Narodową).	
30 września	Zakończenie okresu kontraktowego - umowa finansowa z Agencją Narodową.	
15 października	Złożenie sprawozdania końcowego z wyjazdów studentów i kadry dydaktycznej.	do Agencji Narodowej

Źródło: http://www.socrates.org.pl/Erasmus/ucz_ogolne.html (03/04/2003).

Procedura

Aby wziąć udział w programie uczelnia musi złożyć wniosek o Kartę Erasmusa⁵⁰ (*Erasmus University Charter*). Kładzie ona nacisk na wymogi jakościowe organizacji wymiany oraz najważniejsze aspekty wymiany studentów i nauczycieli akademickich w ramach Erasmusa:

- instytucjonalne oparcie programu, który bazuje na umowach dwustronnych zawianych pomiędzy uczelniami,
- niepobieranie opłat za studia,
- pełną uznawalność studiów odbytych za granicą.

Karta promuje i wzmacnia strategiczne podejście uczestniczących uczelni do udziału w programie i ich zaangażowanie we współpracę europejską. Najważniejsze informacje na temat Karty Erasmusa zawarte są w tabeli 2.16 (na s. 136).

^{5.1} Wcześniej uczelnie składały tzw. Kontrakt Uczelniany (*Institutional Contract*) - umowę finansową podpisywaną przez uczelnię z Komisją Europejską. Umowa ta umożliwiała uczelni dofinansowanie działań związanych ze współpracą europejską, objętych programem Erasmus. Kontrakty Uczelniane realizowane były do roku akademickiego 2002/2003. Od roku 2003/2004 umowy między uczelniami a Komisją Europejską będą miały formę Karty Erasmusa.

Tabela 2.16. Informacje na temat Karty Erasmusa

Procedura składania wniosku	<p>Wniosek o Kartę Erasmusa należy przestać do Komisji Europejskiej. Każda uczelnia zobowiązana jest przedłożyć nową Deklarację Polityki Europejskiej (<i>European Policy Statement - EPS</i>) w wymaganej formie, jako integralną część wniosku o Kartę Erasmusa. Deklaracja Polityki Europejskiej to dokument, w którym uczelnia przedstawia ogólny plan swojego rozwoju strategicznego w najbliższych latach i określa główne linie współpracy europejskiej. Deklaracja ukazuje także skrótowo politykę uczelni w odniesieniu do takich przekrojowych kwestii, jak integracja osób niepełnosprawnych, równość szans, wkład w zwalczanie rasizmu i promowanie spójności społeczno-ekonomicznej. Deklaracja Polityki Europejskiej stanowiła nieodzowną część wniosku o Kontrakt Uczelniany, a obecnie jest niezbędnym i niezwykle ważnym elementem wniosku o Kartę Erasmusa. Dodatkowe wyjaśnienia znaleźć można w instrukcjach wypełniania wniosku o Kartę Erasmusa, a ich polskie tłumaczenie na stronie: http://www.socrates.org.pl/Erasmus/ucz_deklaracja. Dokumenty dostępne są na stronie TAO: http://www.socleoyouth.be (pliki pdf). Wniosek należy obowiązkowo złożyć w formie elektronicznej - poprzez internet (wniosek <i>on line</i> jest dostępny jedynie na stronie TAO: http://www.socleoyouth.be). Po wysłaniu wniosku elektronicznie ze strony TAO automatycznie zostanie dostarczona wiadomość zwrotna z potwierdzeniem rejestracji wniosku. Po uzyskaniu potwierdzenia wniosek należy wydrukować, opatrzyć niezbędnymi pieczęciami i podpisem oficjalnego (upoważnionego) przedstawiciela uczelni i wysłać listem poleconym w dwóch egzemplarzach na adres TAO (<i>Technical Assistance Office</i>) oraz w jednym egzemplarzu do Agencji Narodowej (AN)⁵¹. Termin składania wniosku: 1 listopada każdego roku.</p>
Przyznanie Karty Erasmusa	<p>Uczelnie, których wnioski zostaną zaakceptowane otrzymają Kartę Erasmusa podpisaną przez Komisję Europejską. Poza nadaniem uczelni prawa uczestnictwa w programie. Karta wymienia podstawowe zasady programu Erasmus i wymogi, jakie uczestniczące uczelnie muszą respektować realizując działania programu. Na stronach internetowych Komisji Europejskiej dotyczących Erasmusa zostanie zamieszczona lista uczelni, które otrzymały Kartę Erasmusa oraz teksty ich Deklaracji Polityki Europejskiej (<i>European Policy Statements</i>). Celem publikacji tych dokumentów jest zwiększenie przejrzystości selekcji, propagowanie dobrych rozwiązań oraz wzajemnego zrozumienia w kontaktach między uczelniami z różnych krajów. Przyznanie Karty Erasmusa jest równoznaczne z nadaniem uczelni prawa do uczestnictwa w programie Erasmus i do ubiegania się o fundusze:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z macierzystej Agencji Narodowej na działania zdecentralizowane (wyjazdy studentów i nauczycieli akademickich-SM, TM, organizację wymiany-OM oraz wprowadzanie ECTS); • z Komisji Europejskiej na działania scentralizowane (projekty wielostronne dotyczące programów nauczania, programy (kursy) intensywne, sieci tematyczne).
Okres ważności Karty Erasmusa	<p>Karta zachowuje ważność przez cały okres trwania programu Socrates II, to jest do roku akademickiego 2006/2007 włącznie. Dla uczelni, których wniosek został zaakceptowany w styczniu 2003 roku Karta jest ważna 4 lata. Może być ona jednak anulowana w przypadku nieprzestrzegania jej postanowień przez uczelnię.</p>
<p>Legenda: TAO - Technical Assistance Office OM - Organisation of Mobility - wsparcie organizacji wymiany studentów i kadry dydaktycznej SM - Student Mobility - mobilność (wymiana) studentów TM - Teacher Mobility - mobilność (wymiana) nauczycieli akademickich ECTS - European Credit Transfer System (Europejski System Transferu Punktów)</p>	

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://www.socrates.org.pl/Erasmus/nowy_Erasmus.html, (14/03/2003).

⁵¹ Adresy TAO i AN podano na końcu rozdziału (s. 149).

Ogólne informacje na temat zasad ubiegania się o granty zaprezentowano w tabeli 2.17.

Tabela 2.17. Charakterystyka działań finansowanych w ramach programu ERASMUS

WSPARCIE ORGANIZACJI WYMIANY STUDENTÓW I KADRY DYDAKTYCZNEJ (<i>ORGANISATION OF MOBILITY- OM</i>)	
Krótką charakterystyka	Organizacja wymiany studentów ⁵² i nauczycieli akademickich może obejmować działania ⁵³ jak: ustalenie metod selekcji studentów i nauczycieli chętnych do wyjazdu do uczelni partnerskich; zapewnienie dostępu do informacji o uczelniach przyjmujących i ich ofercie dydaktycznej; zapewnienie odpowiedniego przygotowania językowego wyjeżdżającym studentom i nauczycielom.
Czas i wysokość dofinansowania	Wysokość funduszy na organizację wymiany przyznanych przez Komisję Europejską Agencji Narodowej będzie uzależniona od dotychczasowego stopnia realizacji wyjazdów studentów i nauczycieli akademickich w kraju.
Sposób ubiegania się o grant	Aby móc ubiegać się o fundusze na organizację wymiany oraz stypendia dla studentów i granty dla nauczycieli akademickich, każda uczelnia musi wcześniej uzyskać Kartę Erasmusa przyznaną przez Komisję Europejską. O fundusze na organizację wymiany uczelnie będą wnioskować bezpośrednio do macierzystych Agencji Narodowych wiosną każdego roku. Wniosek o dofinansowanie OM składany będzie wraz z wnioskiem o fundusze na stypendia dla studentów i granty dla nauczycieli akademickich.
Uwagi	<p>Granty może być wykorzystany na OM zgodnie z następującymi warunkami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • W ramach Erasmus polskie uczelnie mogą zawierać umowy dwustronne na wymianę studentów i/ lub kadry dydaktycznej tylko i wyłącznie z uczelniami z krajów UE; • Wymiana studentów i kadry dydaktycznej musi być realizowana z uprawnionymi instytucjami partnerskimi znajdującymi się w innych krajach niż kraj beneficjenta; • Przy wymianie studentów i wykładowców przynajmniej jedna z uczelni, wysyłająca lub przyjmująca, musi znajdować się w państwie członkowskim UE. Istnieje możliwość ubiegania się o środki finansowe na tzw. wizyty przygotowawcze (<i>Preparatory Visits-PV</i>). Wizyta przygotowawcza to wizyta do nowej uczelni, z którą uczelnia realizująca wizytę zamierza współpracować w programie Erasmus w najbliższej przyszłości. Wizyt przygotowawczych nie wolno organizować do uczelni, z którymi umowy dwustronne Erasmus już zostały zawarte. W przypadku dużych, wielowydziałowych uczelni dopuszcza się realizację PV do nowego wydziału, który nie był uprzednio włączony do współpracy. W związku ze zmianami w programie Socrates/ Erasmus, od roku akademickiego 2003/2004 wizyty przygotowawcze będą mogły być finansowane z grantu na organizację wymiany studentów i nauczycieli akademickich (OM).
EUROPEJSKI SYSTEM TRANSFERU PUNKTÓW (<i>EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM - ECTS</i>)"	
Krótką charakterystyka	Europejski System Transferu Punktów (<i>European Credit Transfer System - ECTS</i>) to system ułatwiający zaliczanie okresu studiów odbytych przez studenta w uczelni zagranicznej przez jego uczelnię macierzystą. System ECTS został opracowany w drugiej połowie lat osiemdziesiątych w ramach ówczesnego programu Erasmus. Od tego

⁵² Więcej na stronie http://www.socrates.org.pl/Erasmus/ucz_organizacja_wymiany.html.

⁵³ Przewodnik dla użytkowników ECTS (we wszystkich językach UE), instrukcje dotyczące przedstawiania w sieci internetowej pakietów informacyjnych ECTS oraz ogólne informacje o ECTS są dostępne na stronie Komisji Europejskiej: http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects_en.html.

Tabela 2.17. ciąg dalszy

	<p>czasu ECTS jest wdrażany przez coraz większą liczbę uczelni europejskich. ECTS stanowi kodeks sprawdzonych rozwiązań dotyczących uznawania (okresu) studiów. Jego podstawą jest przejrzystość programu studiów i zasad zaliczania zajęć. Uznawanie okresu studiów jest jednym z podstawowych warunków wyjazdów w ramach programu Erasmus. Oznacza to, że okres studiów odbyty za granicą (w tym egzaminy lub inne formy oceny) zastępuje porównywalny okres studiów w uczelni macierzystej, niezależnie od tego, że treść uzgodnionego programu studiów za granicą może się różnić od programu w uczelni macierzystej. ECTS sam w sobie nie reguluje treści, struktury czy ekwiwalencji programów studiów, są to bowiem kwestie związane z jakością kształcenia, do którego ECTS się nie odnosi.</p>
Czas i wysokość dofinansowania	<p>Wysokość grantu przyznanego uczelni na wprowadzenie ECTS zależy od liczby kierunków, na których system ma być wprowadzony. Średni grant przyznany w roku akademickim 2000/2001 polskim uczelniom to 4.370 euro (przy czym najniższy grant wynosił 1.860 euro, a najwyższy 12.300 euro). Od roku akademickiego 2003/2004 obowiązują nowe zasady finansowania działań związanych z wprowadzaniem oraz z kontynuowaniem wdrażania ECTS. Ulegnie również zmianie tryb ubiegania się o fundusze. Grant na wprowadzanie ECTS dla uczelni, które nigdy nie otrzymały grantu z programu Socrates albo Erasmus na działania związane z ECTS przydzielany będzie na okres do trzech lat akademickich, poczynając od roku 2003/2004. Znak ECTS (<i>ECTS label</i>) ważny będzie przez 3 kolejne lata począwszy od roku 2004/2005. Grant na opracowanie Systemu akumulacji punktów ECTS będzie przyznawany uczelniom posiadającym Znak ECTS na maksymalnie trzy lata akademickie, począwszy od roku 2004/2005. Działania związane z kontynuowaniem przez uczelnię wdrażania systemu ECTS można będzie finansować jedynie z pozycji „Organizacja wymiany” (OM), na którą fundusze przyznawane będą również przez Agencję Narodową.</p>
Sposób ubiegania się o grant	<p>O fundusze na wprowadzanie ECTS dla uczelni, które nigdy wcześniej nie otrzymały środków na ten cel należy wnioskować bezpośrednio do macierzystych Agencji Narodowych wiosną każdego roku (marzec - kwiecień). O nadanie Znaku ECTS (<i>ECTS label</i>) uczelnie będą się zwracać bezpośrednio do Komisji Europejskiej (<i>Technical Assistance Office</i>): przyznanie Znaku nie wiąże się z otrzymaniem grantu. O fundusze na opracowanie Systemu akumulacji punktów ECTS dla potrzeb uczenia się przez całe życie (<i>ECTS Credit Accumulation Grant</i>) uczelnie będą mogły występować do Agencji Narodowej wiosną każdego roku. Będzie on dostępny tylko dla uczelni posiadających Znak ECTS. Uczelnie zainteresowane wizytą doradcy do spraw ECTS i DS (<i>Diploma Supplement</i> - Suplementu do dyplomu) będą mogły zwracać się do Agencji Narodowej wiosną każdego, dokładny termin zostanie podany później⁵⁴.</p>
<p>WSPÓLNE OPRACOWYWANIE (LUB WPROWADZANIE/ROZPOWSZECHNIANIE) PROGRAMÓW NAUCZANIA („PROJEKTY DOTYCZĄCE OPRACOWYWANIA PROGRAMÓW NAUCZANIA”) (CD PROJECTS)</p>	
Krótką charakterystyka	<p>Do roku akademickiego 2002/2003 włącznie Erasmus wspiera! trzy rodzaje projektów wielostronnych dotyczących opracowywania i wprowadzania/ rozpowszechniania programów nauczania przez uczelnie z różnych uczestniczących krajów (projekty typu CD - <i>Curriculum Development</i>):</p>

⁵⁴ Dokładne informacje na stronie http://www.socrates.org.pl/Erasmus/nowy_Erasmus.html#organizacja.

Tabela 2.17. ciąg dalszy

	<ul style="list-style-type: none"> • wspólne opracowywanie programów studiów (cyklu zajęć, specjalizacji, kierunków) <ul style="list-style-type: none"> - projekty typu PROG; • wspólne opracowywanie „modułów” Europejskich, z modułami specjalistycznego języka obcego włącznie - projekty typu MOD; • wprowadzanie i rozpowszechnianie wyników projektów dotyczących opracowywania programów nauczania, w których zakończono fazę opracowywania programów <ul style="list-style-type: none"> - projekty typu DISS. Obecnie został zlikwidowany formalny podział na projekty typu PRÓG, MOD i DISS. Od roku akademickiego 2003/2004 zainteresowane uczelnie składać będą wnioski o projekt wielostronny typu „program nauczania” (CD), w którym muszą zostać jasno określone planowane działania i spodziewane rezultaty projektu. Rozpowszechnianie wyników projektu będzie stanowiło część działań projektu i w związku z tym powinno być zaprezentowane we wniosku o dany projekt. Projekty mają na celu podniesienie poziomu i wzmocnienie europejskiego wymiaru kształcenia w szkołach wyższych w wyniku współpracy uczelni z kilku krajów, które wnoszą swoją fachową wiedzę i znajomość najnowszych osiągnięć w zakresie konkretnej dyscypliny akademickiej.
Czas i wysokość dofinansowania	<p>Wysokość grantu zależy przede wszystkim od liczby partnerów. Z uwagi na różnice w skali działań kwota na projekty typu „program studiów” będzie generalnie większa niż kwota na projekt typu „moduł”. W roku 1999/2000 średni grant na projekt wyniósł ok. 18.000 euro, a w projekcie uczestniczyło średnio 6 partnerów. Wysokość grantu na projekty służące wprowadzaniu i rozpowszechnianiu wyników zależy od proponowanych działań. Całość funduszy przyznanych przez Komisję Europejską na realizację projektów otrzymuje uczelnia koordynująca projekt. Uczelnia ta jest odpowiedzialna za zgodny z zakresem uczestnictwa podział funduszy na wszystkie uczelnie partnerskie, czuwanie nad prawidłowym wykorzystaniem funduszy oraz sporządzaniem wymaganych przez Komisję Europejską rozliczeń i sprawozdań. Planuje się, że od roku akademickiego 2003/2004 akceptowanych będzie około 40 nowych projektów rocznie, budżet poszczególnych projektów będzie mógł wynosić do około 50.000 euro rocznie, w zależności od typu projektu, czasu jego trwania (maksymalny okres finansowania to trzy lata), przedstawionego budżetu i dostępnych funduszy. Podczas selekcji projektów brane będą pod uwagę corocznie ustalone priorytety⁵⁵. Okres finansowania będzie wynosił maksymalnie trzy lata.</p>
Sposób ubiegania się o grant	<p>W celu uczestniczenia w projektach wielostronnych dotyczących opracowywania programów nauczania (<i>Curriculum Development projects</i> - projekty typu CD) i w programach (kursach) intensywnych (IP), uczelnia koordynująca projekt składa osobne wnioski dla każdego projektu do Komisji Europejskiej. Uczelnie, które zamierzają uczestniczyć w takich projektach w charakterze partnera powinny nawiązać kontakt z uczelnią/ instytucją koordynującą. Zmodyfikowany został sposób składania wniosków o fundusze na realizację projektów wielostronnych dotyczących opracowywania programów nauczania, zajęć, modułów. Od roku 2002 uczelnie, które zamierzają koordynować tego typu projekty składają osobne wnioski do Komisji Europejskiej w terminie do 1 listopada każdego roku. Jeśli uczelnia jest zdecydowana koordynować kilka projektów, musi złożyć osobny wniosek na każdy projekt. Aby wziąć udział w danym projekcie w charakterze partnera, uczelnie muszą przesłać do uczelni koordynującej list intencyjny wyrażający chęć udziału w konkretnej inicjatywie wielostronnej. Zaleca się.</p>

⁵⁵ Aktualne priorytety dostępne są na stronie <http://europa.eu.int/comm/education/soerates/download.html>.

Tabela 2.17. ciąg dalszy

	<p>aby w projektach typu CD uczestniczyły uczelnie z jak największej liczby krajów uprawnionych do uczestnictwa w programie. Minimalna liczba krajów uczestniczących (poniżej której projekt staje się nieuprawnionym do finansowania) partnerów to co najmniej trzy kraje uprawnione, przy czym co najmniej jeden musi być krajem członkowskim Unii Europejskiej.</p> <p>Każdy typ projektu o charakterze wielostronnym powinien mieć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jasno zdefiniowany, konkretny i realistyczny cel; • konkretnie przedstawiony plan pracy na cały czas trwania ze szczególnym uwzględnieniem roku pierwszego; • jasno określoną rolę poszczególnych uczelni i innych uczestniczących instytucji; • zdefiniowane metody wspólnej pracy oraz jej efekty (preferencyjnie są traktowane inicjatywy prowadzące do powstania nowych materiałów dydaktycznych). <p>W odniesieniu do projektów dotyczących opracowywania/ modernizacji programów nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nowatorstwo zaproponowanych zmian w programach studiów (nie są finansowane inicjatywy jedynie podtrzymujące dotychczasowy stan rzeczy); • sposób zaakceptowania zmian przez poszczególne uczelnie partnerskie z uwzględnieniem procedur akredytacyjnych obowiązujących w danych uczelniach/ krajach. <p>Ponadto wniosek o projekt typu CD jest przygotowany zgodnie z regułami projektów współpracy wielostronnej (<i>Transnational Cooperation Projects</i>) stosowanymi już w innych scentralizowanych projektach programu Socrates. Zasady te przewidują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zamieszczenie szczegółowego opisu projektu, • zamieszczenie dokładnej kalkulacji budżetu, • możliwość finansowania kosztów osobowych (wynagrodzeń), • finansowanie oparte na przedstawionym budżecie (pokrycie do 75% zatwierdzonych kosztów projektu), • jeden kontrakt na projekt.
Uwagi	<p>Podczas selekcji wniosków duże znaczenie będzie miało ściśle powiązanie celów projektu z założeniami Deklaracji Polityki Europejskiej uczelni (stanowiącej część wniosku o Kartę Erasmusa). Deklaracja Polityki Europejskiej każdej z uczelni powinna ukazywać plany opracowywania danych programów nauczania w szerszym, uczelnianym kontekście. Z kolei we wniosku o projekt CD znajduje się pytanie na temat związku projektu z założeniami przedstawionymi w Deklaracji.</p> <p>Podczas oceny projektów typu CD brane są pod uwagę poniżej opisane aspekty (ich zaistnienie w projekcie zwiększa szansę akceptacji):</p> <ul style="list-style-type: none"> • zrównoważona reprezentacja krajów/ regionów; • udział przedsiębiorstw/ instytucji pozaakademickich w procesie tworzenia programu nauczania; • uwzględnienie we współpracy instytucji i władz regionalnych, przedsiębiorstw lokalnych oraz innych rodzajów szkół wyższych, np. wyższych szkół zawodowych (zwłaszcza w przypadku opracowywania modułów europejskich); • wykorzystanie nowych technik informatycznych oraz nowatorskich i/lub interaktywnych form nauczania i uczenia się; • współpraca między „tradycyjnymi” uczelniami a uczelniami specjalizującymi się w kształceniu otwartym i na odległość (z „wirtualnymi” uczelniami włącznie); • wdrożenie zaleceń wypracowanych przez Sieci Tematyczne Erasmusa i/lub inne wielostronne inicjatywy; • efektywne metody rozpowszechniania informacji o realizacji projektu i jego rezultatach.

Tabela 2.17. ciąg dalszy

PROGRAMY (KURSY) INTENSYWNE (INTENSIVE PROGRAMMES - IP)	
Krótką charakterystyka	<p>Program (kurs) intensywny (IP) to krótki cykl zajęć dydaktycznych, w którym uczestniczą studenci i nauczyciele akademicy z różnych krajów, organizowany w celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapoznania studentów - podczas zajęć prowadzonych z udziałem międzynarodowego zespołu wykładowców - ze specjalistycznymi zagadnieniami, które nie są w ogóle lub są bardzo rzadko uwzględniane w programach nauczania szkół wyższych; • stworzenia studentom i nauczycielom akademickim warunków do wspólnej pracy w grupach międzynarodowych i wykorzystania możliwości, jakie wiążą się z takimi wyjątkowymi, niedostępnymi w jednej uczelni warunkami, oraz poznania omawianych zagadnień z „nowej perspektywy”; • umożliwienia nauczycielom akademickim wymiany poglądów na temat treści i nowych metod nauczania oraz sprawdzenia tych metod podczas zajęć w międzynarodowych grupach.
Czas i wysokość dofinansowania	<p>Kurs intensywny (IP) to cykl zajęć trwający od minimum 10 kolejnych dni roboczych (tj. rozdzielonych jedynie weekendem) do maksimum 3 miesięcy.</p> <p>Wysokość grantu oblicza się na podstawie liczby uczestniczących uczelni i osób. W roku 2000/2001 średni grant na kurs intensywny wyniósł ok. 17.000 euro. a w kursie uczestniczyło średnio 9 uczelni. Całość funduszy na IP przekazuje się uczelni koordynującej, która odpowiedzialna jest za zgodny z zakresem uczestnictwa podział funduszy na wszystkie uczelnie partnerskie, czuwanie nad prawidłowym wykorzystaniem funduszy oraz sporządzaniem wymaganych przez Komisję Europejską rozliczeń i sprawozdań.</p>
Sposób ubiegania się o grant	<p>Organizacja kursu intensywnego wymaga powierzenia funkcji koordynatora jednej z uczestniczących uczelni. Wyłącznie uczelnia koordynująca składa osobny wniosek o finansowanie IP do Komisji Europejskiej. Uczelnie partnerskie zobowiązane są przekazać uczelni koordynującej listy intencyjne. Program/ kurs intensywny nie musi odbywać się w uczelni koordynującej. Może być zorganizowany w innej uczelni partnerskiej, a nawet w innym kraju. Jednak i wtedy uczelnia koordynująca pozostaje odpowiedzialna za realizację inicjatywy, prawidłowe wykorzystanie grantu i składanie raportów do Komisji Europejskiej.</p> <p>Uczelnie organizujące IP powinny zadbać o to, by kurs miał pełne poparcie odpowiedniego wydziału uczelni, w której się odbywa, oraz by wzięli w nim udział nauczyciele studenci z tej uczelni. Program (kurs) intensywny może być działaniem jednorazowym bądź powtarzanym przez kilka lat. W przypadku programu/ kursu wieloletniego należy w planie pracy określić, w jakich latach będzie organizowany oraz przygotować budżet obejmujący te wszystkie lata. W przypadku kursów powtarzanych przez dwa lub trzy kolejne lata należy pamiętać, że każdego roku w kursach powinna uczestniczyć inna grupa studentów i/ lub że kursy będą dotyczyły innych (ale ewentualnie pokrewnych) zagadnień.</p>
Uwagi	<p>W kursie uczestniczyć muszą uczelnie z co najmniej 3 uczestniczących krajów (z uczelnia koordynującą włącznie), przy czym co najmniej jeden musi być krajem członkowskim Unii Europejskiej. Im większa liczba uczestniczących krajów, tym większy wymiar europejski kursu i większe szanse na jego pozytywną ocenę. Kurs intensywny nie może obejmować prac badawczych ani konferencji. Szansę pozytywnej oceny programu/ kursu intensywnego zwiększa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • racjonalny stosunek liczby nauczycieli do liczby studentów - powinien on gwarantować aktywny udział w zajęciach oraz zapewnić efekt dodatkowy w postaci pracy dydaktyków/ekspertów nad programem nauczania (proponowana proporcja: 1 nauczyciel na 5 studentów);

Tabela 2.17. ciąg dalszy

	<ul style="list-style-type: none"> • zintegrowanie kursu intensywnego z programem studiów uczestniczących studentów; szczególnie priorytet otrzymywać będą te kursy, które zostaną w pełni zaliczone studentem przez uczelnię macierzystą (np. jako specjalistyczne zajęcia fakultatywne); • zapewnienie oceny kursu przez jego uczestników (na przykład poprzez ankietę wypełnianą przez uczestniczących studentów i nauczycieli); w takim przypadku oczekuje się od uczelni koordynującej przedstawienia wyników tej oceny w raporcie z realizacji kursu: • organizacja kursu w zakresie dziedziny/ problematyki, którą studentom trudno jest zgłębiać w trakcie dłuższego okresu studiów za granicą; • organizacja kursów intensywnych, które przyczyniają się propagowania wiedzy w dziedzinach, w których szybko następuje postęp i w dziedzinach nowych; • organizacja kursu, w którym wyraźnie przewidziano element „wspólnego opracowywania programów nauczania”.
SIECI TEMATYCZNE ERASMUSA (TN)⁵	
Krótką charakterystyka	<p>Sieci tematyczne programu Erasmus to szeroko zakrojone projekty współpracy będące zarazem ogólnoeuropejskimi forami dyskusyjnymi w zakresie konkretnych dyscyplin akademickich lub konkretnego zagadnienia interdyscyplinarnego. Głównym celem sieci tematycznych jest wspieranie innowacyjności i podnoszenie jakości kształcenia akademickiego, a także zdefiniowanie i rozwijanie wymiaru europejskiego w wybranej dyscyplinie, na wybranym kierunku studiów bądź w innej dziedzinie stanowiącej przedmiot wspólnych zainteresowań uczelni. Cel ten jest osiągnięty poprzez współpracę uczelni, wydziałów lub instytutów uczelnianych z całej Europy. Założeniem sieci jest również włączenie do współpracy stowarzyszeń akademickich, towarzystw naukowych, organizacji zawodowych. Innych partnerów odgrywających istotną rolę w sektorze publicznym i prywatnym oraz - tam, gdzie jest to uzasadnione - organizacji studenckich. Współpraca w ramach sieci powinna przynosić efekty mające długotrwały i szeroki wpływ na kształcenie w zakresie danej dziedziny w całej Europie. Poszczególne uczelnie uczestnictwo w sieci umożliwia udział w kompleksowym przeglądzie obecnego stanu danej dyscypliny pod kątem treści i metod nauczania oraz czerpanie z wypracowanych nowatorskich rozwiązań w tym zakresie. Charakterystycznym rysem sieci tematycznych jest udział w nich instytucji reprezentujących wszystkie uczestniczące w programie Socrates kraje. Zadania sieci tematycznych zostały szczegółowo zaprezentowane na stronie http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_sieci_tematyczne.html. Działania podejmowane w sieciach tematycznych przez uczestników sieci tematycznych obejmuje cztery główne „nurty”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie jakości kształcenia w zakresie metod, narzędzi pedagogicznych, zawartości akademickiej i organizacji programów nauczania, • działania na rzecz wprowadzania innowacji pedagogicznych, a w szczególności - nowych technik informatycznych, • rozwijanie koncepcji uczenia się przez całe życie, • wspieranie integracji europejskiej w odniesieniu do współpracy międzyuczelnianej.
Czas i wysokość dofinansowania	<p>Projekty sieci tematycznych mogą być finansowane przez maksimum trzy lata, zależnie od proponowanych działań. Jeżeli projekt planowany jest na okres dłuższy niż rok, uczelnia składająca wniosek powinna zamieścić w swej propozycji plan pracy i budżet na cały okres realizacji projektu. Fundusze zostaną przekazane w ratach pod warunkiem</p>

⁵⁶ Więcej informacji dotyczących sieci tematycznych można znaleźć na stronie Komisji Europejskiej <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/tnp/index.html>.

Tabela 2.17. ciąg dalszy

	złożenia zadowalających rocznych raportów przejściowych. Wysokość grantu zależy od wielkości i skali projektu. W roku 2000/2001 średni roczny grant dla jednej sieci wyniósł ok. 100.000 euro.
Sposób ubiegania się o grant	<p>Jedna z uczestniczących instytucji musi się podjąć roli koordynatora, do którego będzie należało ogólne kierowanie realizacją projektu. Koordynator jest także odpowiedzialny za: przygotowanie wstępnej wersji projektu, złożenie pełnego wniosku, zapewnienie sprawnej administracji projektu, rozliczanie wykorzystanych funduszy, sporządzanie sprawozdań przedstawiających efekty projektu, (dopuszczalne jest, aby różne uczelnie lub stowarzyszenia kierowały poszczególnymi fazami projektu). Struktury administracyjne utworzone wewnątrz sieci mogą być różne w zależności od rodzaju projektu, jednakże wszyscy partnerzy powinni być jak najbardziej w nie włączeni. Rola i zadania każdego z uczestników muszą zostać jasno określone w programie prac w projekcie. W programie tym powinny się również znaleźć rozwiązania gwarantujące, że instytucje partnerskie będą mogły wykorzystać rezultaty projektu i rozpowszechnić je w konkretnych grupach odbiorców. Zgodnie z wymogami programu Erasmus, sieci zobowiązane są wprowadzić odpowiednie mechanizmy wewnętrznej oceny i monitorowania postępów realizacji działań oraz zapewnienia jakości rezultatów'. Partnerzy sieci muszą także zadbać o rozpowszechnienie efektów działalności konsorcjum. Uczelnia czy jednostka uczelniana, która zamierza utworzyć konkretną nową sieć tematyczną musi rozpocząć swoje działania od zebrania odpowiedniej grupy partnerów '(muszą to być reprezentanci wszystkich krajów biorących udział w programie Erasmus), których udział będzie gwarantował jak najlepsze efekty współpracy w danej dziedzinie czy tematyce. Od każdego z partnerów koordynator powinien uzyskać list intencyjny oficjalnie potwierdzający, że dana instytucja decyduje się na udział w projekcie. Wniosek zawierający wstępną wersję projektu sieci koordynator przesyła do Komisji Europejskiej w terminie do 1 listopada roku poprzedzającego rozpoczęcie realizacji sieci. Do koordynatorów zaakceptowanych wniosków wstępnych Komisja Europejska wysła prośbę o zgłoszenie pełnego wniosku o finansowanie sieci tematycznej w terminie do 1 marca. Zakończenie selekcji przypada na koniec lipca roku, w którym rozpoczyna się realizacja projektu. Koordynatorzy zostają powiadomieni o zakwalifikowaniu projektów i otrzymują kontrakty.</p> <p>W każdym roku akademickim odbywa się jedna runda selekcyjna wniosków sieci tematycznych w dwóch etapach:</p> <p>etap 1: wniosek <i>wstępny (Pre-proposal)</i>, termin: do 1 listopada roku poprzedzającego rozpoczęcie projektu;</p> <p>etap 2: wniosek <i>pełny/ ostateczny (Full Proposal)</i>, termin: do 1-go marca roku, w którym rozpocznie się realizacja projektu.'</p>
Uwagi	<p>Kryteria selekcji i priorytety</p> <p>Ubiegając się o fundusze na realizację sieci tematycznej, należy planować wyłącznie działania, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spełniają formalne kryteria i są zgodne z charakterystyką przedstawioną w niniejszym dziale dotyczącym sieci tematycznych; • są realizowane przez sieć obejmującą wydziały/institute uczelni ze wszystkich krajów uprawnionych do udziału w programie Socrates (poza uzasadnionymi wyjątkami), jak również innych odpowiednich partnerów; • przewidują wyraźne wsparcie instytucjonalne ze strony wszystkich uczestniczących uczelni. <p>Podczas selekcji na szczególną uwagę będą zasługiwać projekty, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspierają bliższą współpracę między stowarzyszeniami działającymi w różnych krajach; • przewidują starannie zaplanowaną i konkretną współpracę ze stowarzyszeniami akademickimi, towarzystwami naukowymi, organizacjami zawodowymi, jak również

Tabela 2.17. ciąg dalszy

	<p>z innymi partnerami odgrywającymi istotną rolę w sektorze publicznym lub prywatnym oraz - tam gdzie to uzasadnione - z organizacjami studenckimi.</p> <p>Istotnym kryterium będzie również to, w jakim zakresie skład proponowanej sieci jest reprezentatywny dla uczelni i regionów w uczestniczących krajach.</p>
--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie: http://www.socrates.org.pl/erasmus/nowy_erasmus.html (15/03/2003).

http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_ogolne.html (15/03/2003).

http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_organizacja_wymiany.html (15/03/2003),

http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_ects.html (15/03/2003).

http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_projekty_cd.litnil (15/03/2003).

http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_progranij_intensywne.litnil (15/03/2003),

http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_wizyty_przygotowawcze.html (15/03/2003),

http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_sieci_tematyczne.html (15/03/2003).

2.2.3.3. Kadra dydaktyczna (nauczyciele akademicy)⁵⁷

Erasmus to nie tylko wyjazdy dla studentów. Program oferuje różnorodne działania bezpośrednio lub pośrednio skierowane do nauczycieli akademickich. Wyjazdy wykładowców odgrywają znaczącą rolę w budowaniu wymiaru europejskiego na uczelniach europejskich. Podejmując wyzwanie prowadzenia zajęć ze studentami na zagranicznych uczelniach partnerskich wykładowcy polskich uczelni mają szansę mieć swój własny udział w tym procesie. Wyjazdy w ramach Erasmusa umożliwiają zapoznanie się z innymi metodami nauczania i uczenia się, innymi strukturami organizacji uczelni, a także są okazją do sprawdzenia i rozwijania własnych umiejętności nauczania języku obcym. Doświadczenie zdobyte w czasie pobytu na uczelni partnerskiej może zaowocować wprowadzeniem nowych europejskich rozwiązań do zajęć prowadzonych na uczelni macierzystej. Ponadto otwierają się możliwości nawiązywania nowych kontaktów, podejmowania wspólnych działań i projektów. Dodatkowo wykłady kadry zagranicznej stwarzają możliwość skorzystania z fachowej wiedzy i kwalifikacji zagranicznej kadry akademickiej tym studentom, którzy nie uczestniczą w wymianie.

Wykładowcy mogą uczestniczyć w programie Erasmus poprzez:

- wyjazdy do uczelni partnerskich w krajach UE w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych;
- udział w projektach realizowanych przez grupę uczelni z wielu krajów europejskich, mających na celu modernizację istniejących lub przygotowanie nowych zajęć/ modułów/ specjalizacji/ kierunków studiów;
- udział w przygotowaniu, a następnie przeprowadzeniu programu (kursu) intensywnego - krótkiego, intensywnego cyklu zajęć dydaktycznych przygotowanych przez międzynarodową grupę dydaktyków i profesjonalistów dla międzynarodowej grupy studentów (często w formie szkoły letniej lub szkoły zimowej w zakresie konkretnej dyscypliny akademickiej);
- udział w spotkaniach organizowanych w ramach sieci tematycznej Erasmusa;
- udział w wizytach przygotowawczych, mających na celu pozyskanie nowych partnerów (tzn. nowych uczelni w krajach Unii Europejskiej) do współpracy w ramach programu Erasmus.

⁵⁷ Opracowano na podstawie <http://www.socrates.org.pl/Erasmus/nauczyciele.html> (14/03/2003).

Krótką prezentację warunków jakie należy spełniać by móc skorzystać z ww. wyjazdów prezentuje tabela 2.18. Szczegółowe informacje dotyczące zasad działania programu Erasmus zamieszczone są na stronice internetowej Komisji Europejskiej i *Technical Assistance Office* (TAO) w Brukseli (adresy na s. 149).

Tabela 2.18. Informacje dla kadry dydaktycznej na temat ubiegania się o grant

Warunki uczestnictwa	Prowadzenie zajęć w zagranicznej uczelni partnerskiej, z którą uczelnia macierzysta współpracuje w ramach Programu Socrates/ Erasmus ⁵⁸ .
Czas trwania	Wyjazd taki trwa zazwyczaj 1 tydzień (przy wyjazdach krótszych niż 5 dni należy przeprowadzić co najmniej 8 godz. zajęć). Każdy wyjazd jest przygotowywany indywidualnie - takie szczegóły jak termin wyjazdu, czas pobytu, plan zajęć ze studentami uczelni przyjmującej, język w jakim będą prowadzone zajęcia czy zakwaterowanie uzgadniane są pomiędzy uczelnią macierzystą i przyjmującą przed wyjazdem.
Miejsce złożenia zgłoszenia	Należy skontaktować się z Działem Współpracy z Zagranicą macierzystej uczelni (lista koordynatorów uczelnianych dostępnych na stronice http://www.socrates.org.pl/Erasmus/koordynatorzy.html).
Termin złożenia zgłoszenia i kryteria kwalifikacji do wyjazdu	Sposób organizacji wyjazdów, mechanizm przyznawania grantów i ich wysokość mogą być różne na różnych uczelniach. Uzależnione są one od decyzji podjętych przez uczelnię macierzystą wykładowcy. Fundusze programu Erasmus wspierają bowiem założenia zadeklarowanej przez uczelnię polityki europejskiej, stąd też różne rozwiązania przyjęte przez różne uczelnie. W sprawie szczegółów należy się skontaktować się z uczelnianym koordynatorem Socratesa.
Kwota grantu	Maksymalny grant, jaki może być wypłacony z programu Erasmus na tygodniowy wyjazd do uczelni partnerskiej to 800 euro ⁵⁹ . Uwaga: Komisja Europejska umożliwia wykładowcom zamierzającym wyjechać do uczelni w kraju Unii Europejskiej w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych ubieganie się o dodatkowe dofinansowanie z funduszu utworzonego specjalnie dla osób z dużym stopniem niepełnosprawności. Dodatkowe stypendia mają za zadanie pokrycie wyjątkowych kosztów związanych ze specjalnymi potrzebami osób niepełnosprawnych. O dodatkowe stypendia z funduszu dla osób niepełnosprawnych mogą ubiegać się wykładowcy uczestniczący w wymianie stypendialnej, u których występuje znaczny stopień niepełnosprawności, tj. osoby, które mają duże problemy w samodzielnym poruszaniu się (np. osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich), osoby niesłyszące, niewidome. Osoby zamierzające ubiegać się o stypendia z funduszu dla osób niepełnosprawnych powinny złożyć odpowiednie dokumenty ⁶⁰ do Narodowej Agencji za pośrednictwem własnej uczelni macierzystej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony <http://www.socrates.org.pl/Erasmus/nauczyciele.html> (17/03/2003) oraz http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_niepełnosprawni.html (07/05/2003).

⁵⁸ Kadra dydaktyczna może mieć swój udział w rozszerzeniu listy zagranicznych uczelni partnerskich współpracujących z uczelnią macierzystą w ramach Erasmus poprzez zaproponowanie włączenia do istniejącej już listy nowej, znanej i/lub „zaprzyjaźnionej” z wykładowcą uczelni zachodniej.

⁵⁹ Granty wypłacane wykładowcom wyjeżdżającym do uczelni partnerskich w celu przeprowadzenia zajęć z założenia nie pokrywają wszystkich kosztów związanych z wyjazdem. Grant służy jedynie wyrównaniu różnicy kosztów utrzymania ponoszonych przez wykładowców w kraju ojczystym i docelowym.

⁶⁰ Wykaz wymaganych dokumentów oraz inne ważne informacje na ten temat znajdują się na stronie http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_niepełnosprawni.html.

2.2.3.4. Studenci

Jak już wspomniano celem programu Erasmus jest podniesienie poziomu kształcenia w szkołach wyższych - przede wszystkim poprzez wspieranie współpracy między uczelniami w różnych krajach oraz rozszerzenie wymiany studentów i nauczycieli akademickich w Europie. Już ponad milion studentów skorzystało z programu w różnych krajach europejskich⁶¹. Niewątpliwie dla każdego z nich wyjazd na stypendium był szansą, którą trzeba było wykorzystać. Dlatego też zachęca się każdego studenta, który spełnia warunki stawiane przez Unię Europejską, by skorzystał i część studiów odbył za granicą. Okres spędzony na studiowaniu za granicą zostanie bowiem zaliczony przez macierzystą uczelnię bez konieczności powtarzania roku. Gwarancja uznania okresu studiów za granicą powinna się znaleźć w „Porozumieniu o programie zajęć” (tzw. *Learning Agreement*⁶²). O zaliczeniu jednak decyduje uczelnia lub wydział uczelni macierzystej po przeanalizowaniu wykazu zaliczeń⁶³ wystawionego studentowi przez uczelnię przyjmującą.

Ponieważ każda uczelnia samodzielnie określa termin zgłaszania się studentów ubiegających się o stypendium, jak i we własnym zakresie organizuje selekcję kandydatów i ustala kryteria kwalifikujące do wyjazdu, w celu uzyskania szczegółowych informacji należy skontaktować się z osobami, które na macierzystej uczelni są odpowiedzialne za koordynowanie wyjazdów⁶⁴. Zazwyczaj osoby takie pracują w dziale/ biurze współpracy z zagranicą. Informacje na ten temat można również znaleźć na stronie internetowej uczelni. Należy pamiętać, że wyjechać można tylko do tych uczelni Unii Europejskiej, z którymi uczelnia macierzysta podpisała umowy o współpracy w ramach Erasmusa - przewidujące wymianę studentów. Najważniejsze, wspólne dla wszystkich studentów kryteria wyjazdu prezentuje poniższa tabela. Szczegółowe informacje dotyczące zasad działania programu Erasmus zamieszczone są na stronie internetowej Komisji Europejskiej i *Technical Assistance Office* (TAO) w Brukseli (adresy na s. 149).

⁶¹ http://europa.eu.int/comm/education/erasmus/niillion_en.html (04/04/2003).

⁶² Porozumienie o programie zajęć za granicą to umowa między studentem, jego uczelnią macierzystą i uczelnią przyjmującą, określająca program zajęć, w jakich uczestniczyć ma student za granicą oraz liczbę punktów ECTS, jaka będzie przyznana za ich zaliczenie. Porozumienie ułatwia pełne uznanie okresu studiów odbytego w zagranicznej uczelni. Dokument ten musi zostać podpisany przez wszystkie trzy strony przed wyjazdem studenta, a jego kopię powinna otrzymać każda ze stron. Po podpisaniu Porozumienia można do niego wprowadzić zmiany pod warunkiem, że zostaną one zaakceptowane przez obie uczelnie i studenta (zmiany te powinny mieć formę pisemną).

⁶³ Wykaz zaliczeń (*Transcript of Records*) to wykaz wszystkich przedmiotów/ zajęć, w których student uczestniczył w uczelni zagranicznej wraz z uzyskaną liczbą punktów oraz ocenami przyznanymi zgodnie ze skalą stosowaną w danej uczelni, a także - jeśli to możliwe - stopniami przyznanymi zgodnie ze skalą ECTS (*European Credit Transfer System* - Europejski System Transferu Punktów - więcej informacji na ten temat znaleźć można na s. 135 w pkt. Procedura).

⁶⁴ Wykaz koordynatorów uczelnianych dostępny jest na stronie <http://www.socrates.org.pl/Erasmus/koordynatory.html> (04/04/2003).

Tabela 2.19. Informacje dla studentów na temat ubiegania się o stypendium Erasmus

Warunki uczestnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Bycie studentem uczelni biorącej udział w programie Erasmus⁶⁵ i studiów prowadzących do uzyskania stopnia/ dyplomu⁶⁶ (licencjata/inżyniera, magistra, doktora) na wydziale objętym programem; • Posiadanie obywatelstwa kraju uprawnionego do udziału w Erasmusie (albo mieć oficjalny status uchodźcy lub mieć kartę stałego pobytu w kraju uprawnionym); • Student zakwalifikowany do wyjazdu musi być studentem co najmniej drugiego roku studiów (sformułowanie drugi rok odnosi się do studiów 1 stopnia).
Czas trwania stypendium	W ramach programu Erasmus można wyjechać do zagranicznej uczelni ⁶⁷ na okres od trzech miesięcy do jednego roku akademickiego ⁶⁸ . W praktyce uczelnie najchętniej wysyłają swoich studentów na okres stanowiący pewną formalną całość, np. jeden semestr. Dokładny termin rozpoczęcia studiów w przyjmującej uczelni zależy przede wszystkim od tego, kiedy rozpoczynają się tam zajęcia w semestrze zimowym i letnim/ tryestrze, a także od indywidualnych ustaleń między studentem, uczelnią wysyłającą i przyjmującą.
Miejsce złożenia zgłoszenia	W celu złożenia zgłoszenia należy skontaktować się z uczelnianym koordynatorem programu Erasmus w uczelni macierzystej, którego znaleźć można zazwyczaj w dziale/ biurze współpracy z zagranicą. Informacje można znaleźć również na stronie internetowej uczelni.
Termin złożenia zgłoszenia	Nie ma z góry określonego terminu zgłaszania się studentów, którzy zamierzają ubiegać się o stypendium Erasmus. Każda uczelnia ustala taki termin samodzielnie. W większości polskich szkół wyższych selekcja odbywa się wczesną wiosną. Najlepiej już na początku roku akademickiego udać się do działu współpracy z zagranicą i tam uzyskać niezbędne informacje o terminie i formie naboru studentów.
Kryteria kwalifikacji do wyjazdu	Każda uczelnia we własnym zakresie organizuje selekcję kandydatów i ustala kryteria, według jakich będą oni kwalifikowani do wyjazdu, stosując się jednak do krajowych wymogów programu Erasmus. Podstawowymi kryteriami są wyniki w nauce (średnia ocen) i znajomość języka obcego, w jakim prowadzone będą studia za granicą ⁶⁹ . Wszelkich szczegółowych informacji udziela koordynator Programu Erasmus i pracownicy działu współpracy z zagranicą w uczelni macierzystej.

⁶⁵ Aktualna lista uczelni biorących udział w programie dostępna jest na stronie <http://www.socrates.org.pl/Erasmus/uprawnione.html> (18/03/2003).

⁶⁶ Studenci studiów podyplomowych nie mogą ubiegać się o stypendium Erasmus.

⁶⁷ Najważniejsze informacje na temat warunków, jakie należy spełniać, by ubiegać się o wizę w kraju do którego zamierza się wyjechać w ramach Erasmus znaleźć można na stronach: <http://www.socrates.org.pl/erasmus/index.html> (04/04/2003), <http://www.socrates.org.pl/erasmus/index.html> (04/04/2003), http://fetc.ae.krakow.pl/ibs/Wyjazdy/frame_wyjazdy.htm (04/04/2003).

⁶⁸ Pobyt za granicą w ramach programu Erasmus nie może wykroczyć poza dany rok akademicki - tzn. stypendium, które rozpoczęło się w semestrze letnim jednego roku akademickiego nie może być kontynuowane w semestrze zimowym następnego roku.

⁶⁹ Język, w którym student zamierza studiować powinien znać w stopniu gwarantującym aktywny udział w zajęciach i egzaminach. Może on wziąć udział w kursach przygotowawczych języka obcego w uczelni macierzystej przed wyjazdem lub już za granicą w uczelni przyjmującej (jeżeli takie kursy są organizowane). Ponadto, kraje, gdzie mówi się językami rzadziej stosowanymi i nauczanymi, organizują raz w roku w ramach programu Erasmus specjalne językowe kursy przygotowawcze (ILPC - *Intensive Language Preparatory Courses*). Studenci przyjeżdżający na tego typu kursy nie ponoszą opłaty za kurs.

Tabela 2.19. ciąg dalszy

	<p>Uwaga:</p> <p>Indywidualnemu studentowi nie można ponownie przyznać prawa do wyjazdu w ramach programu Erasmus. Zasada ta odnosi się zarówno do obecnie realizowanego jak i przyszłych kontraktów. Prawo do ponownego wyjazdu w ramach programu Erasmus nie przysługuje studentowi nawet w przypadku, gdyby na ponowny wyjazd nie otrzymał on grantu z programu Erasmus. Zasada ta dotyczy również studentów, którzy w przeszłości korzystali z wyjazdu stypendialnego w okresie krótszym niż rok.</p>
<p>Kwota stypendium⁷⁰</p>	<p>Kwota przyznawanego stypendium może się różnić w zależności od uczelni (zmienia się też w kolejnych latach). W roku 2001/2002 średnia wysokość stypendium Erasmusa wypłacanego studentom w polskich uczelniach wynosiła od około 120 do około 250 euro na miesiąc.</p> <p>Uwaga:</p> <p>Komisja Europejska umożliwia studentom, którzy zamierzają wyjechać do uczelni w kraju Unii Europejskiej w celu odbycia studiów, ubieganie się o dodatkowe dofinansowanie z funduszu utworzonego specjalnie dla osób z dużym stopniem niepełnosprawności. Dodatkowe stypendia mają za zadanie pokrycie wyjątkowych kosztów związanych ze specjalnymi potrzebami osób niepełnosprawnych. O dodatkowe stypendia z funduszu dla osób niepełnosprawnych mogą ubiegać się studenci uczestniczący w wymianie stypendialnej, u których występuje znaczny stopień niepełnosprawności, tj. osoby, które mają duże problemy w samodzielnym poruszaniu się (np. osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich), osoby niesłyszące, niewidome. Osoby zamierzające ubiegać się o stypendia z funduszu dla osób niepełnosprawnych powinny złożyć odpowiednie dokumenty⁷¹ do Narodowej Agencji za pośrednictwem własnej uczelni macierzystej.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.socrates.org.pl/Erasmus/index.html> (18/03/2003) oraz http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_niepelnosprawni.html (07/05/2003).

⁷⁰ Stypendium Erasmus jest z założenia jedynie dofinansowaniem pobytu za granicą. Jest ono przeznaczone przede wszystkim na pokrycie kosztów podróży i zredukowania do minimum różnicy w kosztach utrzymania między krajem macierzystym a tym, do którego się wyjeżdża. Jednak wiele polskich uczelni decyduje się na dofinansowanie wyjazdów studentów - bądź to w formie dodania do grantu pewnej kwoty z budżetu uczelni, bądź pokrywając lub współfinansując niektóre koszty, np. ubezpieczenia lub podróży. Uczelnie prywatne mogą zrezygnować z pobierania czesnego od studenta przez czas jego nieobecności w Polsce.

⁷¹ Wykaz wymaganych dokumentów oraz inne ważne informacje na ten temat znajdują się na stronie http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_niepelnosprawni.litml.

2.2.3.5. Użyteczne adresy

Tabela 2.20. Użyteczne adresy - program Erasmus

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Narodowa Agencja Programu SOCRATES	ul. Mokotowska 43 00-551 Warszawa	(0-22) 629 77 79	socratesigsocrates.org.pl Kordynator Programu: beata.skibinska @socrates.org.pl Pracownicy: renata.decewicz @socrates.org.pl dorota.wilga @socrates.org.pl malgorzata. czlonkowska (Ssocrates.org.pl)	http://www.socrates.org.pl/erasmus/index.html
Socrates Leonardo Youth Technical Assistance Office (TAO)	59-62 Rue de Treves B - 1040 Brussels	+322 233 01 11		http://www.socleoyouth.be
Komisja Europejska				http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/erasmus_en.html
strona Sieci Studentów ERASMUSA (Erasmus Student Network -ESN)				http://www.esn.org

Źródło: opracowanie własne.

2.2.4. GRUNDTVIG

2.2.4.1. Informacje ogólne

Trzecim komponentem Sokratesa po programie Comenius przeznaczonym dla młodych oraz programie Erasmus skierowanym do nieco starszych jest Grundtvig -ukierunkowany na kształcenie dorosłych. Nawiązuje on do inicjatywy Komisji Europejskiej określanej mianem „szkoły drugiej szansy”⁷². Grundtvig składa się z czterech rodzajów akcji zróżnicowanych zarówno tematycznie, jak i pod względem procedur aplikacyjnych. Można tu zaliczyć następujące podgrupy działalności:

- **Grundtvig 1:** Europejskie Projekty Współpracy (*European Cooperation Projects*);
- **Grundtvig 2:** Projekty Partnerskie dotyczące kształcenia dorosłych (*Learning Partnerships*);
- **Grundtvig 3:** Zagraniczne wyjazdy i szkolenia dla kadry zatrudnionej w sektorze edukacji dorosłych (*Individual training grants for adult education staff*);
- **Grundtvig 4:** Sieci (*Grundtvig Networks*)^{1*}.

Grundtvig 1 oraz Grundtvig 4 opierają się na doświadczeniach Akcji „Kształcenie Dorosłych”⁷⁴ i są zarządzane bezpośrednio przez Komisję Europejską. Pozostałe, to nowe typy działań zarządzane przez Agencje Narodowe powołane w krajach uczestniczących w programie Sokrates. Jedynie Grundtvig 3 skierowany jest do indywidualnych osób⁷⁵, uczestniczących w procesie kształcenia dorosłych, pozostałe grupy działalności skierowane są do zespołów partnerskich o charakterze międzynarodowym powołanych w celu doskonalenia kształcenia dorosłych.

2.2.4.2. Cele programu

Grundtvig realizuje założenie koncepcji „uczenia się przez całe życie”, wspierając nowoczesne metody kształcenia oraz wszelkie formy współpracy pomiędzy instytucjami ukierunkowanymi na edukację osób dorosłych. Program ma na celu stworzenie uniwersalnych instrumentów kształcenia mogących znaleźć powszechne zastosowanie w krajach europejskich. Założenia Grundtviga obejmują również: podnoszenie jakości kształcenia nauczycieli i osób dorosłych, nakłanianie placówek ukierunkowanych na kształcenie dorosłych do współpracy i wymiany doświadczeń a także podnoszenie poziomu szkoleń dla osób zajmujących się przekazywaniem wiedzy.

2.2.4.3. Opis programu

Unia Europejska desygnując fundusze na „kształcenie dorosłych” nie zawężyła kategorii osób, do których adresowany jest program, dając tym samym sporą gamę możliwości wszystkim osobom zainteresowanym zarówno kontynuowaniem edukacji, jak i uzyskaniem wykształcenia, bądź uzupełnieniem jego poziomu. Grundtvig kierowany jest przede wszystkim do

⁷² Inicjatywa sformułowana w Białej Księdze pt. *Nauczanie i uczenie się: w kierunku społeczeństwa wiedzy* z 1995 r., będąca jednym z założeń pierwszej fazy programu Sokrates (1995-1999).

⁷³ *Socrates Grundtvig - Kształcenie dorosłych i inne ścieżki edukacyjne*, Informator Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji - Agencja Narodowa Programu Sokrates. Warszawa 2001. s. 42.

⁷⁴ Akcja z pierwszej fazy Sokratesa.

⁷⁵ Osoby indywidualne nie mogą jednak składać wniosków. Dokonują tego instytucje.

Tabela 2.21. Charakterystyka poszczególnych podgrup programu Grundtvig

	GRUNDTVIG 1	GRUNDTVIG 2	GRUNDTVIG 3	GRUNDTVIG 4
Nazwa	Europejskie projekty współpracy na rzecz kształcenia dorosłych i kształcenia ustawicznego.	Partnerskie Projekty Kształcenia Dorosłych.	Wyjazdy szkoleniowe dla osób zajmujących się kształceniem dorosłych.	Sieci Grundtviga.
Cele	Osiągnięcie wyników o wartości europejskiej poprzez współpracę i wymianę doświadczeń instytucji z różnych krajów po to, aby wzmocnić i rozwinąć kształcenie dorosłych.	Promowanie współpracy pomiędzy organizacjami zajmującymi się kształceniem dorosłych, wymiana doświadczeń.	Podniesienie poziomu kształcenia poprzez zagraniczne szkolenia kadry dydaktycznej.	Wzmocnienie więzi między placówkami różnego typu zajmującymi się kształceniem dorosłych.
Zakres	Współpraca nad wybranymi zagadnieniami, tak aby osiągnąć konkretne wyniki o wartości europejskiej. opracowywanie metod zwiększających popyt na kształcenie dorosłych, rozwijanie usług w zakresie informacji i porad dla dorosłych, podnoszenie poziomu znajomości języków.	Szkoleniowcy i słuchacze z kilku krajów europejskich współpracują nad zagadnieniami dotyczącymi kształcenia dorosłych. Finansowane są spotkania partnerów projektu, wymiana kadry, rozpoznawanie wyników projektu, wszelkie formy promocji.	Kursy, szkolenia i praktyki w firmach handlowych, przemysłowych, instytucjach państwowych, jeśli może się to przyczynić do osiągnięcia celów programu. Kurs poprzedzony jest okresem przygotowań, a po nim następuje kontynuacja szkolenia w kraju ojczystym.	Współpraca w formie dwóch rodzajów sieci: <ul style="list-style-type: none"> • sieci tematyczne działające na dużą skalę, analizujące problematykę kształcenia dorosłych. • sieci projektów działające na mniejszą skalę, utrzymywanie więzi pomiędzy partnerami projektów.
Uczestnicy	Grupa Partnerska - Instytucje lub organizacje z co najmniej trzech krajów uczestniczących w programie, jedno z nich musi być członkiem UE.	Grupa Partnerska - Instytucje lub organizacje z co najmniej trzech krajów uczestniczących w programie, jedno z nich musi być członkiem UE.	Indywidualne osoby z kadry zajmującej się lub związanej z kształceniem dorosłych, w tym również nauczyciele języków obcych.	Grupa Partnerska - Instytucje lub organizacje z co najmniej sześciu krajów uczestniczących w programie, jedno z nich musi być członkiem UE.

Tabela 2.21. ciąg dalszy

	GRUNDTVIG 1	GRUNDTVIG 2	GRUNDTVIG 3	GRUNDTVIG 4
Okres	Preferowane projekty roczne lub 2 letnie, w szczególnych przypadkach 3 lata.	Rok, 2 lata. maksimum 3 lata.	Od 4 do 8 tygodni.	Rok. 2 lata. maksimum 3 lata.
Kwota dofinansowania	Zróżnicowana wysokość. Komisja Europejska partycypuje w kosztach. Fundusze przeznacza się głównie na: opracowywanie i rozpowszechnianie kursów i szkoleń, ich metodologii, materiałów dydaktycznych, badań nad ofertą kształcenia dorosłych oraz na działania promujące kształcenie ustawiczne.	Grant dwuczęściowy: <ul style="list-style-type: none"> kwota stała - dofinansowanie kosztów projektu z wyłączeniem wyjazdów zagranicznych rocznie 5000 E dla koordynatora oraz 4000 dla uczestnika^{TM}, kwota zmienna-dofinansowanie kosztów podróży. 	Grant pokrywa: <ul style="list-style-type: none"> koszty podróży, koszty utrzymania. koszty przygotowania, opłatę za kurs. 	Grant od 50 tys-150 tys. euro na: <ul style="list-style-type: none"> organizacja spotkań, seminariów. konferencji, działania informacyjne, rozpowszechnianie wyników. opracowania porównawcze, koordynacja i zarządzanie projektem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Socrates Grundtvig - Kształcenie dorosłych i inne ścieżki edukacyjne*. Informator Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji - Agencja Narodowa Programu Socrates, Warszawa 2001.

⁷⁶ Kwoty mogą ulec zmianie.

osób dorosłych powyżej 25 roku życia ale także do osób w wieku 16-24 lata, które zakończyły początkową naukę w systemie kształcenia formalnego w krajach uczestniczących w programie⁷⁷. Wyjątkową uwagę zwraca się na osoby nie posiadające podstawowego wykształcenia, osoby z obszarów wiejskich i regionów nieuprzywilejowanych, mające ograniczony dostęp do kształcenia dorosłych, ale także osoby w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej⁷⁸.

Od adresatów programu należy odróżnić podmioty - osoby i instytucje - uprawnione do ubiegania się o uzyskanie dofinansowania z budżetu Unii Europejskiej. Grundtvig skierowany jest nie tylko do organizacji należących do *systemu kształcenia formalnego* (szkoly i uczelnie prowadzące kursy dla dorosłych wedle zatwierzonego programu nauczania, wydające dyplomy i świadectwa), ale również do organizacji należących do *systemu kształcenia nieformalnego* (placówki nie posiadające narzuconego programu) oraz *kształcenia incydentalnego* (samodzielna nauka prowadzona indywidualnie lub w sposób zorganizowany, lecz nie w obrębie zwyczajowo przyjętych ram).

2.2.4.4. Procedura składania wniosków

Procedura składania wniosków w poszczególnych podgrupach programu Grundtvig jest zróżnicowana w zależności od adresata wniosków i formularzy aplikacyjnych. Można wyróżnić dwie grupy. Pierwsza z nich to akcje dotyczące Europejskich Projektów Współpracy na rzecz kształcenia dorosłych i kształcenia ustawicznego (Grundtvig 1) oraz Sieci Grundtviga (Grundtvig 3). Należą one do tzw. akcji zcentralizowanych, będących w wyłącznej kompetencji Komisji Europejskiej. Z kolei dwa nowowprowadzone rodzaje działalności - Partnerskie Projekty Kształcenia Dorosłych (Grundtvig 2) oraz Wyjazdy Szkoleniowe dla osób zajmujących się kształceniem dorosłych (Grundtvig 3) należą do tzw. akcji zdecentralizowanych. Zdecydowano bowiem, iż w programach, gdzie angażowane są mniejsze kwoty środków wspólnotowych na liczne, pojedyncze projekty należy stworzyć tzw. Agencje Narodowe Programu Socrates. Mają one zapewnić sprawniejszą dystrybucję środków i odciążyć Komisję Europejską.

W akcjach zcentralizowanych wnioski aplikacyjne koordynator projektu przesyła bezpośrednio do Komisji Europejskiej. Termin doręczenia wstępnej propozycji (*Pre-Proposal*) w przypadku akcji Grundtvig I upływa 1 listopada każdego roku. Pełną propozycję (*Application Form*) składają koordynatorzy projektów zaakceptowanych w pierwszej fazie selekcji, do 1 marca roku następnego.

W akcjach zdecentralizowanych wnioski aplikacyjne przesyła się do Agencji Narodowej Programu Socrates, z którego pochodzi instytucja aplikująca, w przypadku Grundtvig 2 w terminie do 1 marca każdego roku, a w przypadku Grundtvig 3, w terminie ogłaszanym corocznie przez Agencję⁷⁹.

Wnioski, formularze aplikacyjne w języku angielskim można uzyskać na stronach internetowych Agencji Narodowej: <http://www.socrates.org.pl/grundtvig/index.html> a także na stronach oficjalnego serwisu Unii Europejskiej: http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/home_en.html

⁷⁷ *Socrates Grundtvig - Kształcenie dorosłych i inne ścieżki edukacyjne*. Informator Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji - Agencja Narodowa Programu Socrates, Warszawa 2001, s. 40.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ W roku 2003 wyznaczony termin składania wniosków to 31 lipca.

2.2.4.5. Użyteczne adresy

Tabela 2.22. Adresy i kontakty - program Grundtvig

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Agencja Narodowa Programu Socrates Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji	ul. Mokotowska 43 00-551 Warszawa	(0-22) 622-34-47 (0-22) 629-25-74		http://www.socrates.org.pl
dr Grażyna Klimowicz koordynator			grazyna.klimowicz@socrates.org.pl	
Alina Respondek			alina.respondek@socrates.org.pl	
Dariusz Bieranowski			dariusz.bieranowski@socrates.org.pl	
Komisja Europejska The European Commission DG for Education and Culture Unit A1/Lifelong learning policy development	1049 Bruxelles	(32-2)299-11-11		http://europa.eu.int/comm.education/socrates/adult/home.html

Źródło: opracowanie własne.

Wyszukiwać partnerów można korzystając ze stron internetowych <http://siu.no/socpart>; <http://partbase.eupro.se>.

2.2.5. LINGUA

2.2.5.1. Informacje ogólne

Akcja Lingua jest częścią składową programu Socrates. Została ona podzielona na dwie części, koncentrujące się na swoich celach szczegółowych. Wobec tego możemy wyróżnić Akcje: Lingua 1 oraz Lingua 2.

2.2.5.2. Cele programu

Celem Akcji Lingua 1 jest promowanie nauki języków obcych, utrzymanie i rozwijanie różnorodności językowej Unii oraz doskonalenie struktur i systemów służących nauczaniu języków obcych.

Akcja ta ukierunkowana jest w szczególności na:

- uświadamianie obywatelom wielojęzyczności Unii i korzyści, jakie daje „uczenie się przez całe życie” języków obcych, oraz zachęcanie ich do nauki języków obcych;

- szersze udostępnianie językowych pomocy dydaktycznych oraz zapewnienie większego wsparcia osobom uczącym się języków;
- wspieranie działań służących rozpowszechnianiu informacji o innowacyjnych technikach i sprawdzonych praktykach w zakresie nauczania języków obcych w Europie wśród odpowiednich grup odbiorców (zwłaszcza decydentów i wiodących specjalistów).

Celem Akcji Lingua 2⁸⁰ jest podniesienie standardów w nauczaniu i uczeniu się języków obcych poprzez udostępnianie wysokiej jakości instrumentów do nauki oraz narzędzi do oceny nabywanych umiejętności językowych. Akcja ta wspiera zarówno opracowywanie nowych narzędzi, jak i szersze rozpowszechnianie istniejących narzędzi opracowanych z wykorzystaniem najlepszych modeli i doświadczeń europejskich.

Akcja ta ukierunkowana jest w szczególności na następujące działania:

- wspieranie innowacyjnych rozwiązań w ramach opracowywania narzędzi nauczania i uczenia się języka dla wszystkich sektorów edukacji;
- wspieranie wymiany sprawdzonych praktyk;
- zapewnienie szerszego wachlarza materiałów do nauki języków' dla precyzyjniej zdefiniowanych grup odbiorców poprzez wspieranie produkcji narzędzi językowych, które nie są odpowiednio reprezentowane na rynku bądź które trudno jest wprowadzać na rynek na większą skalę, zwłaszcza z uwagi na grupę odbiorców lub charakter danego podejścia edukacyjnego;
- zachęcanie do nabywania biegłości w językach obcych na poziomie pozwalającym sprostać wymaganiom określonych sytuacji i kontekstów pod warunkiem, że te działania nie są związane z wykonywaniem konkretnego zawodu (ponieważ w takim wypadku odpowiadałyby bardziej założeniom Programu Leonardo da Vinci);
- ulepszenie dystrybucji i zwiększenie dostępności produktów.

2.2.5.3. Uczestnicy programu

W Akcji Lingua mogą uczestniczyć następujące rodzaje organizacji:

- szkoły, placówki kształcenia dorosłych, ośrodki prowadzące kształcenie otwarte i na odległość;
- uczelnie, ośrodki prowadzące kształcenie lub doskonalenie zawodowe nauczycieli języków, centra językowych pomocy dydaktycznych, ośrodki prowadzące badania nad edukacją językową;
- placówki opracowujące programy nauczania, wydające dyplomy lub opracowujące metody sprawdzania i oceny umiejętności językowych;
- lokalne, regionalne, ogólnokrajowe i europejskie stowarzyszenia, których działalność dotyczy nauczania lub uczenia się języków;
- stowarzyszenia językowe i kulturalne, w tym stowarzyszenia promujące języki i kultury poszczególnych krajów;
- szkoły językowe;
- międzynarodowe stowarzyszenia placówek prowadzących kursy językowe;
- obecne w Internecie stacje radiowe i telewizyjne oraz firmy multimedialne;
- wydawcy oraz producenci i dystrybutorzy oprogramowania komputerowego.

⁸⁰ Stanowiącej w dużej mierze kontynuację działań rozpoczętych w Akcji Lingua D w pierwszej fazie Programu Socrates.

2.2.5.4. Procedury zgłoszeń i oceny projektów

Selekcję projektów przeprowadza centralnie Komisja Europejska, którą wspomaga panel niezależnych ekspertów. Swoje opinie w sprawie wniosków mogą także przedstawiać Krajowe Agencje.

Oprócz ogólnych kryteriów Programu Socrates, projekty ocenia się pod kątem tego, czy i w jakim zakresie:

- przedstawiają podejście dydaktyczne w sposób jasny i spójny;
- efektywnie przyczyniają się do zachowania/rozwoju pluralizmu językowego i zróżnicowania oferty nauczanych języków (priorytet będą miały języki rzadziej używane i rzadziej nauczane);
- dotyczą kilku uprawnionych języków;
- są adresowane, gdzie to możliwe, do więcej niż jednej grupy odbiorców, a w każdym wypadku precyzyjnie definiują grupę odbiorców;
- zachęcają do nauki języków osoby niepełnosprawne i upośledzone;
- uwzględniają kulturowe aspekty poznawanych języków.

2.2.5.5. Finansowanie projektu

a) Lingua 1

Projekty mogą dotyczyć jednego lub kilku z wymienionych w tabeli poniżej obszarów działań. Wszystkie projekty muszą zmierzać do opracowania konkretnego „produktu” w jak najkrótszym czasie, jakiego wymaga wykonanie zaplanowanych prac. Rodzaj działań i grupa odbiorców zależą od obszaru działań. Z uwagi na innowacyjny charakter tej Akcji poniższe rodzaje działań podano jedynie w charakterze wskazówek. Projekty dotyczące innych tematów niż te podane w tabeli 2.23 nie będą wykluczane, pod warunkiem, że prowadzą do osiągnięcia celów wytyczonych dla danego obszaru.

b) Lingua 2

Zmierając do osiągnięcia podanych celów, w Akcji Lingua 2 finansuje się projekty współpracy europejskiej, które przewidują wspólne opracowywanie i wymianę innowacyjnych programów nauczania, metodologii i materiałów oraz efektywnych narzędzi do oceny uzyskiwanych umiejętności językowych.

Projekty będą dotyczyły przygotowania, adaptacji, doskonalenia lub wymiany jednego lub kilku z następujących „produktów”⁸¹:

- środki medialne i materiały edukacyjne do nauczania języków obcych;
- metody i narzędzia służące uznawaniu i ocenie umiejętności językowych;
- programy nauczania.

2.2.5.6. Realizacja projektu

W projekcie Akcji Lingua uczestniczy co najmniej jedna uprawniona instytucja z każdego z co najmniej trzech uczestniczących krajów, przy czym jednym z tych krajów musi być

⁸¹ „Produkty” przygotowywane w ramach Akcji Lingua 2 są zasadniczo przeznaczone dla osób uczących się języków. „Produkty” przeznaczone dla nauczycieli języków opracowuje się w ramach Akcji Programu Socrates dotyczącej edukacji szkolnej (Comenius).

Tabela 2.23. Rodzaj działań i grupy odbiorców Akcji Lingua 1

	Obszary działań	Grupy odbiorców	Przykłady rodzajów działań i priorytetowych tematów
Obszar działań 1	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawianie korzyści z nauki języków obcych. Motywowanie do nauki języków obcych (w tym „uczenia się sposobów uczenia się języków”). Informowanie o dostępnych środkach i metodach⁸². 	<ul style="list-style-type: none"> Ogół społeczeństwa. Konkretne grupy, np. rodzice lub mieszkańcy krajów / regionów, w których języków obcych uczy się niewielka liczba osób. Specjaliści zajmujący się edukacją. 	<p>Rodzaje działań: Kampanie informacyjne, konkursy, nagrody, przyznawanie placówkom „znaków firmowych”, studia i analizy programy uznawania umiejętności językowych.</p> <p>Tematy priorytetowe⁸³:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozumienie wielojęzyczne częściowe umiejętności językowe⁸⁴, znajomość języka na poziomie umożliwiającym „przetrwanie”, nabywanie biegłości w językach obcych na poziomie pozwalającym sprostać wymogom określonych sytuacji i kontekstów pod warunkiem, że te działania nie są związane z wykonywaniem konkretnego zawodu⁸⁵.
Obszar działań 2	Ułatwianie dostępu do nauki języków obcych.	<ul style="list-style-type: none"> Ogół społeczeństwa. Grupy wymagające specjalnych ułatwień w dostępie. 	<ul style="list-style-type: none"> Analiza problemów związanych z nauczaniem i uczeniem się języków obcych, jakie pociąga za sobą dalsze rozszerzanie Wspólnoty. <p>Projekty pilotażowe, w tym wymiana informacji, współpraca w ramach sieci między centrami pomocy dydaktycznych, dotyczące następujących zagadnień:</p> <ul style="list-style-type: none"> informowanie szerszych kręgów społeczeństwa o możliwościach, jakie oferuje centra pomocy dydaktycznych. „dzielenie się” umiejętnościami, zwłaszcza w ramach samodzielnej nauki i kształcenia na odległość. wdrażanie nowych inicjatyw, np. zakładanie Klubów Językowych, w celu informowania szerszych kręgów społeczeństwa o dostępnych pomocach, materiałach.

⁸² Np. wartość języków rzadziej używanych i rzadziej nauczanych, rozumienie wielojęzyczne, częściowe umiejętności językowe.

^{83,1} Nie wyklucza się projektów koncentrujących się na innych zagadnieniach.

⁸⁴ Np. rozumienie słowa pisanego i mówionego.

⁸⁵ W takim wypadku odpowiadałyby bardziej założeniom Programu Leonardo da Vinci.

Tabela 2.23. ciąg dalszy

	Obszary działań	Grupy odbiorców	Przykłady rodzajów działań i priorytetowych tematów
Oczyszczanie działań 2			<ul style="list-style-type: none"> • szkolenie kadry z centrów pomocy dydaktycznych. • otwieranie dostępu do istniejących centrów pomocy dydaktycznych^{1*6}, dla ogółu lub innych grup odbiorców oraz dbanie o to, by ich potrzeby były zaspokajane. • udostępnianie większej ilości pomocy do nauki języków, uzyskanych od władz lokalnych, poprzez biblioteki publiczne, szkoły, stowarzyszenia itp., • rozszerzenie oferty nauczanych języków obcych: innowacyjne podejścia, • zapewnianie materiałów do samodzielnej nauki uczniom szkół średnich.
Obszar działań 3	Wymiana i rozpowszechnianie wśród osób tworzących politykę i decydentów informacji o innowacyjnych podejściach i kluczowych zagadnieniach w nauczaniu języków: cele, strategia, metodyka, dydaktyka, badania.	<ul style="list-style-type: none"> • Osoby tworzące politykę. • Urzędnicy państwowi wyższego szczebla. • Inspektorzy. 	<p>Przygotowywanie i organizowanie kolokwii, seminariów, konferencji itp. oraz działań stanowiących ich kontynuację, publikacje specjalistyczne, zakładanie i promowanie stowarzyszeń i sieci.</p> <p>Te działania powinny koncentrować się na niżej podanych zagadnieniach⁸⁷:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nauczanie języków we wczesnym wieku, • rozumienie wielojęzyczne, • częściowe umiejętności językowe⁸⁸, • opracowywanie środków zachęcających do nabywania biegłości w językach obcych na poziomie pozwalającym sprostać wymogom określonych sytuacji i kontekstów pod warunkiem, że te działania nie są związane z wykonywaniem konkretnego zawodu. • analiza problemów związanych z nauczaniem i uczeniem się języków obcych⁸⁹, jakie pociąga za sobą dalsze rozszerzanie Wspólnoty.

Źródło: opracowanie własne.

⁸⁶ Np. uczelnianych laboratoriów językowych.

⁸⁷ Nie wyklucza się projektów koncentrujących się na innych zagadnieniach.

⁸⁸ Np. rozumienie słowa pisanego i mówionego, znajomość języka na poziomie umożliwiającym „przetrawianie”.

^m W takim wypadku odpowiadałyby bardziej założeniom Programu Leonardo da Vinci.

państwo członkowskie UE. W projekcie muszą brać udział instytucje z krajów, w których mówi się językami będącymi przedmiotem projektu. Jedną z instytucji/organizacji uczestniczących w projekcie pełni funkcję koordynatora⁹⁰. Instytucja koordynująca odgrywa wiodącą rolę w przygotowaniu zarysu projektu we współpracy z partnerami, składa wniosek o fundusze, zapewnia sprawną obsługę administracyjną projektu, rozlicza wydatkowane fundusze oraz składa raporty przedstawiające efekty projektu.

W Akcji Lingua 2 grupa partnerska musi spełniać następujące dodatkowe kryteria:

- wykazanie się wiedzą fachową dotyczącą wszystkich trzech następujących zagadnień: edukacja językowa, gruntowna znajomość potrzeb określonej grupy odbiorców oraz - jeżeli wymaga tego tematyka projektu - uznawanie umiejętności językowych i stosowanie nowych technik;
- włączenie do grupy partnerskiej co najmniej jednej placówki edukacyjnej;
- podzielenie zadań w ten sposób, że jeden z partnerów odpowiada konkretnie za jak najszerze rozpowszechnianie wyników projektu.

Granty będą miały bardzo zróżnicowaną wysokość. Fundusze Wspólnotowe będą przyznawane na zasadzie partycypowania w kosztach, co oznacza, że uczestniczące instytucje/organizacje powinny przeznaczyć na projekt środki z innych źródeł i zadeklarować takie środki we wniosku.

2.2.5.7. Użyteczne adresy

Tabela 2.24. Adres Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Agencja Narodowa Programu Socrates-Lingua	ul. Mokotowska 43 00-551 Warszawa	(0-22) 622-34-47 (0-22) 629-25-74 fax (0-22) 622-37-10	pawel.poszytek@socrates.org.pl agnieszka.michalczyk@socrates.org.pl	www.socrates.org.pl ⁹¹

Źródło: opracowanie własne.

⁹⁰ Tzw. „instytucja koordynująca”.

⁹¹ Dodatkowe informacje o Akcji Lingua, włącznie z przykładami działań, można znaleźć w sieci Web pod adresem: http://europa.eu.int/pol/educ/index_en.htm

2.2.6. MINERVA

2.2.6.1. Informacje ogólne

Minerva jest kolejnym z programów składowych Socratesa. Jej podstawowym założeniem jest promocja kształcenia otwartego oraz kształcenia na odległość a także wykorzystanie technologii informatyczno-komunikacyjnych w edukacji.

Minerva stanowi również ważny instrument w zakresie szerokiego wprowadzania multimedialnego oprogramowania edukacyjnego⁹², tak aby w pełni zaspokajać potrzeby w zakresie edukacji.

2.2.6.2. Cele programu

Podstawowym celem programu jest dążenie do podniesienia poziomu wiedzy na temat kształcenia otwartego i kształcenia na odległość poprzez opracowanie odpowiednich metod dydaktycznych, powiększenie zasobów i usług edukacyjnych oraz wykorzystanie nowoczesnych metod kształcenia⁹³. Chodzi przede wszystkim o przedstawienie zainteresowanym programem skutków jakie niesie za sobą stosowanie nowoczesnych metod kształcenia otwartego a także wykorzystania technologii informatyczno-komunikacyjnych dla celów edukacyjnych. Istotnym jest również zapewnienie właściwego miejsca aspektom dydaktycznym w procesie tworzenia nowoczesnych produktów edukacyjnych wykorzystujących środki multimedialne. Do założeń programu zaliczyć można ułatwienie dostępu do udoskonalonych metod i pomocy dydaktycznych oraz wyników i najlepszych praktyk w tej dziedzinie⁹⁴.

2.2.6.3. Uczestnicy i opis programu

Akcja Minerva skierowana jest przede wszystkim do nauczycieli, osób odpowiadających za system edukacyjny w poszczególnych państwach, ale również do osób uczących się, zainteresowanych nowymi metodami kształcenia i wykorzystujących nowoczesne technologie. Oprócz placówek i centrów dydaktycznych w projektach uczestniczyć mogą również: wydawcy, producenci, stacje radiowe i telewizyjne oraz organizację i instytucje zajmujące się technikami informatyczno-komunikacyjnymi lub też środkami multimedialnymi⁹⁵.

Z szansę na realizację mają przede wszystkim projekty ukierunkowane na opracowanie pomocy i metod dydaktycznych na podstawie innowacyjnych eksperymentów, wszelkiego rodzaju opracowania i analizy aspektów kształcenia otwartego i na odległość z wykorzystaniem nowoczesnych technik edukacyjnych.

Aby projekt został zaakceptowany przez urzędników unijnych musi on spełniać ściśle określone kryteria zarówno formalne, jak i jakościowe. Z racji, że budżet programu jest ograniczony, jedyne najlepsze i najciekawsze projekty mają szansę na pomoc finansową Unii Europejskiej.

⁹² Uchwała Rady, przyjęta 6 maja 1998 r., 8 DzUWE nr C 195, z 6.7.1996, s. 8.

⁹³ <http://www.socrates.org.pl/minerva/index.html> (06/04/2003).

⁹⁴ *Socrates Minerva - Promowanie Kształceniu Otwartego i na Odległość - Technologie Informatyczno-Komunikacyjne w Edukacji. Informator Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, Agencja Narodowa Programu Sokrates, Warszawa 2001, s. 38.*

⁹⁵ *Socrates Minerva - Promowanie Kształcenia Otwartego i na Odległość - Technologie Informatyczno-Komunikacyjne w Edukacji, op. cit., s. 42.*

Do głównych kryteriów jakościowych zaliczyć należy przede wszystkim innowacyjność projektu, rozumianą w ten sposób, iż wnosi on „nową jakość” do już obowiązującego systemu edukacyjnego. Projekt powinien mieć ściśle określone założenia a także grupę odbiorców. Istotą wszelkich projektów finansowanych z budżetu Wspólnoty jest to, że wyniki projektu mają mieć charakter powszechny i znaleźć zastosowanie w różnych dziedzinach. Kolejnym istotnym kryterium jest europejski wymiar projektu.

Pomimo że akcja Minerva skupia się głównie na zastosowaniu technologii informatyczno-komunikacyjnych, to możliwe jest również, aby projekty oparte były na innowacyjnym połączeniu środków technicznych i nietechnicznych⁹⁶.

Określono również obszary tematyczne projektów. Należą do nich następujące zagadnienia:

- Rozumienie innowacji (wpływ technologii informatyczno - komunikacyjnych, różnych modeli kształcenia otwartego i na odległość na organizację procesu nauczania, uczenia się);
- Projektowanie, opracowanie, testowanie nowych metod i pomocy dydaktycznych;
- Udostępnianie produktów i usług oraz rozpowszechnianie wyników projektów;
- Wymiana idei i doświadczeń w zakresie kształcenia otwartego i na odległość oraz zastosowania ICT⁹⁷.

Całkowity budżet programu wynosi 8,5 mln euro, z czego na 35-40 projektów realizowanych w ciągu roku przypada średnio kwota pomiędzy 100 000 euro a 300 000 euro. Czas realizacji projektu przewidywany jest na okres od 1 roku do 3 lat.

2.2.6.4. Procedury aplikacyjne

W programie Minerva uczestniczyć mogą minimalnie trzy kraje biorące udział w programie Socrates, przy czym przynajmniej jeden z nich musi być członkiem Unii Europejskiej. Procedura aplikacyjna jest analogiczna jak w przypadku wszystkich akcji zcentralizowanych.

Selekcja następuje dwuetapowo. W pierwszej fazie wstępne wnioski (*Prc-Proposab* są składane do Komisji Europejskiej w terminie do 1 listopada przez koordynatora projektu, czyli osobę wybraną przez wszystkie uczestniczące strony do zarządzania projektem. Następnie, w drugiej fazie pełną propozycję (*Aplication Form*) składają wyłącznie koordynatorzy projektów zaakceptowanych w pierwszej fazie. Terminem zamknięcia jest 30 marca roku następującego bezpośrednio po złożeniu wstępnego wniosku.

Wszelkie formularze i wnioski można odnaleźć na stronach internetowych: Agencji Narodowej Programu Socrates: <http://www.socrates.org.pl/minerva/minedoe.htm>

⁹⁶ Ibidem s. 38.

⁹⁷ Ibidem s. 39-42.

2.2.6.5. Użyteczne adresy

Tabela 2.25. Adresy i kontakty - program Minerva

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Agencja Narodowa Programu Socrates dr Grażyna Klimowicz koordynator	ul. Mokotowska 43 00-551 Warszawa	(0-22) 622-34-47 (0-22) 629-25-74	 grazyna.klimowicz@socrates.org.pl	http://www.socrates.org.pl/minerva/index.html
Komisja Europejska European Commission Directorate General for Education and Culture Multimedia Unit Mrs Corinne Hermant Mrs Guri Skoklefeld Mrs Marjorie Saudoyer	Rue de Trèves 59-61 1049 Bruxelles Belgium	(0032-2) 296-34-55 295-63-46 296-34-55 296-99-22 298-19-06	 minerva@cec.eu.int	http://europa.eu.int/en/comm/dg22/socrates/minerva/indla.html
Socrates Technical Assistance Office Ms Clotilde Nicolle Ms Géraldine Reinhold von Essen	Rue de Trèves 59-61 1049 Bruxelles Belgium	(0032-2) 233-01-71 233-01-50	 c.nicolle@socleoyouth.be g.reinhold_von_essen@socleoyouth.be	http://www.socleoyouth.be

Źródło: opracowanie własne.

2.2.7. Obserwacje i innowacje w systemach edukacyjnych: EURYDICE, NARIC, ARION

2.2.7.1. Informacje ogólne

Komponentem programu Socrates jest grupa działań określona jako „obserwacje i innowacje w systemach edukacyjnych” (*Observation and Innovation*). Opiera się ona na usprawnieniu jakości i przejrzystości systemu edukacyjnego poprzez wymianę informacji i doświadczeń.

czeń oraz gruntowną analizę. Współpraca pomiędzy krajami Wspólnoty w dziedzinie edukacji stanowić ma element procesu integracji europejskiej, zmierzającego do wyrównania i poprawy warunków życia i pracy w krajach członkowskich oraz krajach stowarzyszonych.

W rozdziale III Traktatu o Unii Europejskiej, w artykule 149 jako jeden z celów Wspólnoty wskazana została „promocja współpracy pomiędzy edukacyjnym kierownictwem”. Chodzi tu przede wszystkim o osoby odpowiedzialne za politykę edukacyjno-oświatową i wymianę doświadczeń pomiędzy nimi. W Unii Europejskiej nie ma bowiem jednolitego systemu w zakresie edukacji i kształcenia. Każdy kraj członkowski posiada odrębny, odmienny system. Integracja europejska w tym zakresie nie zmierza do ujednoczenia lecz do wymiany doświadczeń, w celu poprawy i udoskonalenia systemów poszczególnych państw członkowskich. Panuje powszechna zgoda co do tego, że różnorodność systemów edukacji we Wspólnocie stanowi wartość, którą należy zachować. W interesie każdego kraju leży więc korzystanie z doświadczeń innych państw członkowskich.

Wedle klasyfikacji działań wykonywanych w ramach programu Obserwacje i Innowacje można wyodrębnić trzy rodzaje podprogramów: Eurydice, Naric oraz Arion.

2.2.7.2. EURYDICE

Informacje ogólne

W krajach członkowskich Unii Europejskiej od lat występuje zapotrzebowanie na informację o systemach edukacji w Europie zgłaszane przede wszystkim przez osoby odpowiedzialne za naukę i oświatę. Są one zainteresowane polityką edukacyjną, doświadczeniami poszczególnych państw, strukturą i organizacją całych systemów, jak również kierunkiem ich ewolucji i reform.

W roku 1980 mocą Rezolucji o Współpracy w dziedzinie edukacji przyjętej przez Radę Wspólnot Europejskich ustanowiono Europejską Sieć Informacji o Edukacji pod nazwą Eurydice (*Information Network on Education in Europe*). Początkowo sieć była ograniczona do 12 państw członkowskich. W roku 1990 sieć powiększyła się o nowych członków Wspólnoty oraz o trzy z krajów należących do EFTA⁹⁸ (Islandia, Lichtenstein, Norwegia). Od roku 1996 Eurydice objęto również kraje stowarzyszone z Unią Europejską, w tym między innymi Polskę. W 1997 sieć rozszerzono o kraje bałtyckie (Litwa, Łotwa i Estonia) a także Słowenię i Cypr. W roku 2000 dokooptowano kolejne z państw kandydujących do członkostwa w Unii - Maltę.

Cele programu

Zasadniczą ideą Eurydice jest stworzenie sprawnie funkcjonującej sieci, której głównym zadaniem jest przekazywanie wzajemnych doświadczeń i spostrzeżeń z funkcjonujących systemów edukacyjnych, ukazanie różnorodności oraz wyszukiwanie elementów wspólnych, celem ulepszenia i usprawnienia oświaty w poszczególnych państwach członkowskich. Obowiązuje przede wszystkim zasada respektowania odmienności". Nie dzieli się systemów na lepsze bądź gorsze, nie wskazuje modelowych rozwiązań, nie wprowadza ocen ani osądów. Celem nadrzędnym jest rzetelne podawanie faktów¹⁰⁰.

⁹⁸ EFTA (ang. *European Free Trade Association* - Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu).

⁹⁹ <http://www.soerates.org.pl/eurydice/index.litml> (31/03/2003).

¹⁰⁰ Ibidem.

Komisja Europejska powołała z siedzibą w Brukseli Centralne Biuro Europejskie. Jego zadaniem jest koordynacja działań i współpracy trzydziestu krajowych biur powołanych przez ministerstwa edukacji w państwach należących do sieci Eurydice¹⁰¹.

Informowanie zainteresowanych odbywa się przede wszystkim dzięki corocznie aktualizowanym publikacjom internetowym. Głównym źródłem informacji o funkcjonujących systemach edukacji jest Eurybase - niezwykle obszerna i wyczerpująca baza danych. Zawiera ona dane z trzydziestu państw objętych siecią.

Opis programu

Program skierowany jest do osób zajmujących się w poszczególnych krajach członkach sieci Eurydice oświatą i edukacją. Chodzi tu przede wszystkim o decydentów - osoby odpowiedzialne za politykę i system edukacyjny, ale także pracowników administracji oświatowej różnych szczebli, środowiska naukowe oraz wszystkich zainteresowanych edukacją.

W porównaniu do omawianych wcześniej komponentów programu Socrates, Eurydice różni się od nich w sposób znaczący. Przede wszystkim strumień funduszy kierowany jest na stworzenie sprawnie funkcjonującej sieci - bazy informacji o systemach edukacyjnych. Nie jest możliwe dofinansowanie edukacji poszczególnych grup zainteresowanych (młodzi, studenci, dorośli). Program skierowany jest do osób, które kierują i kształtują politykę edukacyjną.

Istotą programu jest możliwość dostępu do informacji. Odbywa się to trojako. Po pierwsze w formie internetowej (<http://www.eurydice.org>). po drugie w formie elektronicznej poprzez płytę CD-ROM. Ostatnim źródłem informacji są publikacje książkowe.

Istotnym składnikiem tego programu jest możliwość skorzystania z bazy danych Eurybase. Dossier poszczególnych krajów należących do sieci są bardzo obszerne i posiadają jednolitą strukturę. Informacja przygotowana jest w dwóch wersjach językowych - w języku angielskim i w języku narodowym.

Na stronach internetowych <http://www.socrates.org.pl/eurydice/index.html> można odnaleźć liczne publikacje¹⁰².

Polska placówka Eurydice - ze środków pozyskanych z Komisji Europejskiej - tłumaczy na język polski, publikuje i rozsyła do polskich instytucji edukacyjnych i bibliotek wybrane pozycje książkowe Sieci¹⁰³.

¹⁰¹ **Ibidem.**

¹⁰² *Structures of the Education and Initial Training Systems* - zwięzła prezentacja systemów edukacji w poszczególnych krajach; *National Summary Sheets* - skrócone opisy narodowych systemów edukacji oraz zwięzła prezentacja aktualnie przygotowywanych reform; *Organisation of school time* zawiera informacje dotyczące organizacji roku szkolnego w poszczególnych krajach: daty rozpoczęcia i zakończenia zajęć szkolnych w szkolnictwie podstawowym i średnim, terminy wakacji, ferii, świąt państwowych.

¹⁰³ Dotychczas ukazały się następujące tytuły: *Kształcenie przedszkolne i podstawowe w krajach Unii Europejskiej wraz z Suplementem*, 1998; *Struktury systemów kształcenia ogólnego i zawodowego w Unii Europejskiej*, 1998; *Rola rodziców w systemach edukacyjnych Unii Europejskiej*, 1999; *Dyrektorzy szkół w Unii Europejskiej*, 1999; *Szkolnictwo średnie w Unii Europejskiej: struktury, organizacja i administracja*, 1999; *Dekada reform w kształceniu obowiązkowym w Unii Europejskiej (1984-94)*, 1999; *Rady konsultacyjne i inne formy społecznego uczestnictwa w edukacji w Unii Europejskiej*, 1999; *Pomoc materialna dla studentów szkół wyższych w Europie. Seria: Kluczowe problemy edukacji*, 2000; *Kluczowe dane o edukacji w Europie 1999/2000*, 2001; *Uczenie się przez całe życie: rola systemów edukacji w państwach członkowskich Unii Europejskiej*: <http://www.socrates.org.pl/eurydice/index.html> (31/03/2003).

Użyteczne adresy

Tabela 2.26. Adresy i kontakty - program Eurydice

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Polskie Biuro Eurydice Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji	ul. Mokotowska 43 00-551 Warszawa	(0-22)629-25-74 wew. 36 fax (0-22) 622-37-10	anna.smoczynska _(\$socrates.org.pl	www.socrates.org.pl /eurydice
Eurydice European Unit	Avenue Louise 240 B-1050 Brussels Belgium	(0032-2) 600-53-53 fax 600-53-63	info@eurydice.org	www.eurydice.org

Źródło: opracowanie własne.

2.2.7.3. NARIC

Informacje ogólne

Program Naric (*Network of National Academic Recognition Information Centres*) to kolejny podprogram wchodzący w skład tej części Socratesa, który określa się jako „Observacje i innowacje w systemach edukacyjnych”. Podobnie jak Eurydice ma on charakter sieci informacyjnej. Obejmuje swoim zasięgiem krajowe centra informacyjne zlokalizowane w krajach członkowskich Unii Europejskiej, europejskiej przestrzeni ekonomicznej, krajach stowarzyszonych ze Środkowej i Wschodniej Europy oraz Cypru¹⁰⁴. Artykuł 126 Traktatu z Maastricht oraz artykuł 76 Układu Europejskiego zachęca państwa członkowskie do współpracy w dziedzinie edukacji. Jednym z aspektów współpracy jest możliwość kształcenia w dowolnym państwie na terenie Unii Europejskiej. W tym celu istotnym jest stworzenie jednolitego i funkcjonalnego systemu uznawania dyplomów, okresów studiów i kwalifikacji zawodowych obowiązującego we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej¹⁰⁵.

Cele i sposób działania

Aby uprościć integrację krajowych systemów edukacyjnych oraz uregulować kwestię uznawalności kwalifikacji utworzona została w roku 1984 Sieć Krajowych Centrów Naric. Podstawowym założeniem programu jest usprawnienie uznawalności dyplomów i okresów studiowania. Kolejnym celem jest poprawa jakości i przejrzystości systemów edukacyjnych poprzez wymianę informacji i doświadczeń, analizy porównawcze i dyskusje dotyczące zalet i wad poszczególnych systemów. W tym celu wyznaczone zostały krajowe centra - jednostki udzielające porad i informacji. Są one powiązane z siecią Rady Europy i UNESCO o zbliżonych celach - nazwaną Enic (*European National Information Centre for Academic Recognition and Mobility*). Obie sieci mają wspólną stronę internetową, na której można odnaleźć odnośniki do trzydziestu krajowych jednostek programu¹⁰⁶.

^{111M} <http://www.europa.eu.int>

¹⁰⁵ *Uznawanie dyplomów i kwalifikacji zawodowych w krajach członkowskich Unii Europejskiej*. Broszura Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2003. s. 1.

¹⁰⁶ Zob. <http://www.enic-naric.net>

Sieć NARIC jest również ściśle powiązana z innym komponentem Socratesa - Eurydice. Współpracuje także z ustanowioną w 1999 roku *European Network for Quality Assurance in Higher Education* (ENQA).

Podmioty zainteresowane programem to przede wszystkim wyższe instytucje edukacyjne, studenci, rodzice a także nauczyciele. Naric przewiduje informowanie o procedurach uznawalności i określa władze, do których powinno się zwrócić w przypadku, gdy Naric nie jest organem decyzyjnym. W większości przypadków krajowe centra Naric są odpowiedzialne za wdrożenie zasad uznawalności kwalifikacji związanych z wyższą edukacją w Europie i wynikającą ze wspólnych konwencji UNESCO oraz Rady Europy. Ponadto w ramach tego programu organizowane są regularne spotkania, szkolenia oraz projekty i publikacje dotyczące uznawalności. Centra Naric są również odpowiedzialne za wdrożenie obowiązujących konwencji w sprawie uznawalności kwalifikacji w regionie europejskim. Są one powoływane przez Ministrów Edukacji i oferują przede wszystkim informację i poradę o obcych systemach nauczania¹⁰⁷.

Uznawalność dyplomów, okresów studiów i kwalifikacji zawodowych w Unii Europejskiej oraz w Polsce

Aby w pełni umożliwić korzystanie ze swobody kształcenia i podejmowania pracy wprowadzono jednolity system wzajemnego uznawania dyplomów, okresów studiów oraz kwalifikacji zawodowych. Genezą stworzenia takiego systemu było utworzenie rynku wewnętrznego, tym samym zniesienie granic i umożliwienie swobodnego przepływu osób.

Utworzenie systemu szczegółowych dyrektyw regulujących kwestie uznawalności byłoby procesem niezwykle kosztownym i długotrwałym. Z tego też powodu zdecydowano na wyznaczenie pewnych ram poprzez stworzenie ogólnego systemu obowiązującego na terenie całej Unii Europejskiej. Można tu wyróżnić dwa rodzaje uznawalności dyplomów i świadectw w celach zawodowych oraz w celach akademickich.

Pierwszy to uznawalność dyplomów i świadectw w celach zawodowych. Odnosi się do wykonywania zawodu i dokonywany jest w oparciu o kompetencje określonej osoby. Możemy w tym miejscu wyróżnić dyrektywy sektorowe, przyjęte dla konkretnych siedmiu zawodów (lekarz, pielęgniarka, położna, aptekarz, lekarz stomatolog, lekarz weterynarii oraz architekt) oraz dyrektywy ogólne, odnoszące się do pozostałych profesji.

Dyrektywy sektorowe zapewniają wzajemne, automatyczne uznawanie dyplomów, bez konieczności odbywania staży, praktyk a także zdawania egzaminów.

Traktatowe zasady swobodnego przepływu osób oraz swobodnego przepływu usług realizują dyrektywy ogólne. Należy w tym miejscu wskazać przede wszystkim Dyrektywę Rady Europejskiej z 21 grudnia 1988 r., w której przyjęto jednolity system w zakresie uznawania dyplomów szkolnictwa wyższego w zakresie kształcenia zawodowego trwającego co najmniej 3 lata¹⁰⁸, dyrektywę 92/51/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r.¹⁰⁹ oraz Dyrektywę Parlamentu

¹⁰⁷ http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/agenar_en.html (31/05/2003)

¹⁰⁸ Dyrektywa Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. - *General system for the recognition of higher-education diplomas awarded on completion of professional education and training of at least three years' duration* (ogólny system uznawania dyplomów szkół wyższych, uzyskanych po ukończeniu co najmniej trzyletniej nauki i praktyki).

¹⁰⁹ Dyrektywa Rady 92/51 /EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. - *Second general system for the recognition of professional education and training to supplement Directive 89/48/EEC* (Drugi ogólny system uznawania wykształcenia i szkolenia zawodowego uzupełniający Dyrektywę Nr 89/48/EWG) wraz z późniejszymi zmianami.

Europejskiego i Rady 99/42/WE ustanawiającą procedurę uznawania kwalifikacji w zakresie działalności zawodowych objętych dyrektywami"¹¹¹.

Wynikający z powyższych dyrektyw ogólnych system uznawania kwalifikacji polega na uprawnieniu państwa członkowskiego Unii Europejskiej do weryfikacji kwalifikacji nabytych w innych państwie będącym członkiem Wspólnoty. Komisja rozpatrująca wniosek zainteresowanego pracownika składa się z przewodniczącego - przedstawiciela Komisji Europejskiej oraz piętnastu koordynatorów, po jednym z każdego państwa członkowskiego. Komisja może w przypadku istotnych odmienności w ramach kształcenia w obrębie jednego zawodu nakazać odbycie stażu adaptacyjnego bądź praktyki. Różnice mają dotyczyć zarówno nabytej wiedzy jak również długości okresów kształcenia"¹¹². Kolejnym etapem weryfikacji jest egzamin kwalifikacyjny w języku państwa przyjmującego w zakresie wymagany w tym państwie"¹¹³.

Drugim rodzajem uznawalności wyodrębnionym ze względu na cel jest **uznawanie dyplomów w celach akademickich**. Jego zadaniem jest przede wszystkim umożliwienie zainteresowanym kontynuowania nauki w innym państwie członkowskim Unii.

Prawo wspólnotowe nie określa zasad uznawania świadectw w celu podejmowania nauki w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej. Uregulowanie tej kwestii pozostawiono ustawodawstwu wewnętrznemu, co oznacza, że każdy członek Unii określa je samodzielnie. Decyzje w sprawie przyjęcia kandydatów podejmują zwykle szkoły wyższe na podstawie uzyskanych uprzednio w innym państwie członkowskim świadectw i dyplomów, opierając się przy tym na porównywaniu programów studiów. Rada Europy oraz Unia Europejska podejmują jednak działania w celu koordynacji polityki w zakresie szkolnictwa wyższego. Ich efektem jest między innymi Konwencja Lizbońska z 1997 r. o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie Europy, podpisana w Lizbonie dnia 11 kwietnia 1997 r. przez 41 państw (w tym przez Polskę). Konwencja nakłada na Strony obowiązek dokonywania na wniosek osób zainteresowanych sprawiedliwej oceny posiadanych przez nich kwalifikacji, świadectw, dyplomów i stopni zdobytych w innym kraju.

Instrumentem ułatwiającym ocenę i zrozumienie kwalifikacji posiadanych przez absolwenta jest tzw. suplement do dyplomu. Dokument ten został opracowany przez grupę roboczą powołaną przez Radę Europy, Komisję Europejską oraz UNESCO/CEPES"¹¹⁴. Ma on być dołączany do dyplomów wydawanych w ramach kształcenia na poziomie wyższym"¹¹⁵. Ocenianie studentów ma zostać ujednoczone i opierać się na punktach kredytowych ECTS"¹¹⁵.

¹¹¹ Dyrektywa Rady 99/42/WE z dnia 7 czerwca 1999 r. - *Establishment of a mechanism for the recognition of qualifications in respect of the professional activities covered by the Directives on liberalisation and transitional measures and supplement of the general systems for the recognition of qualifications* (Ustanowienie mechanizmu uznawania kwalifikacji zawodowych, objętych dyrektywami o liberalizacji i środkach przejściowych oraz uzupełnienie ogólnych zasad uznawania kwalifikacji).

¹¹² Różnica musi wynosić co najmniej rok.

¹¹³ *Uznawanie dyplomów i kwalifikacji zawodowych w krajach członkowskich Unii Europejskiej*, op. cit., s. 2.

¹¹⁴ Organizacja zajmująca się zagadnieniami dotyczącymi szkolnictwa wyższego. CEPES (*Centre europeen pour l'enseignement superieur*- Europejskie Centrum do spraw szkolnictwa wyższego); UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*).

¹¹⁴ Więcej na stronie internetowej www.buwimw.edu.pl/sdd/index.htm (31/03/2003) oraz http://europa.eu.int/comm/education/policies/rec_qual/recognition/diploma_en.html (31/03/2003).

¹¹⁵ ECTS (ang. European Credit Transfer System) - Europejski system transferu punktów, zob. http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects_en.html (10/11/2003).

Szereg ułatwień w podejmowaniu dalszej nauki za granicami kraju zamieszkania będzie możliwy także dzięki podpisanej 19 czerwca 1999 r. Wspólnej Deklaracji Ministrów Edukacji, czyli tzw. Deklaracji Bolońskiej. Jej myślą przewodnią jest utworzenie do roku 2010 Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego, a także realizacja zaleceń Konwencji Lizbońskiej.

Ponadto oprócz omawianych konwencji, istnieje również możliwość zawierania umów bilateralnych regulujących kwestie uznawalności¹¹⁶.

Polska wraz z 26 innymi państwami w dniu 11 kwietnia 1997 roku podpisała nową konwencję o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wykształcenia wyższego w Regionie Europejskim, opracowaną wspólnie przez Radę Europy i UNESCO, która zastąpi wcześniejsze konwencje. Na jej mocy absolwenci polskich uczelni mogą ubiegać się o uznanie dyplomu w innym państwie. Uznanie uzależnione jest od spełnienia szeregu wymogów formalnych odmiennych w poszczególnych państwach członkowskich¹¹⁷.

Natomiast zarówno w ogólnym, jak i sektorowym systemie uznawania kwalifikacji obowiązującym na terenie Unii Europejskiej, w którym uczestniczą jedynie kraje „15”, Polska będzie mogła uczestniczyć po wstąpieniu do Unii Europejskiej. W związku z tym przygotowane zostały przepisy prawne zgodne z obowiązującymi w Unii dyrektywami. Wchodzi one w życie w maju 2004 r. Są to ustawa z dnia 26 kwietnia 2001 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych¹¹⁸ oraz ustawa z dnia 10 maja 2002 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności¹¹⁹.

Użyteczne adresy

Tabela 2.27. Adresy i kontakty - program Naric

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Krajowy Ośrodek Informacji Enic/Naric Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej	ul. Smolna 13 00-375 Warszawa	(22) 826-28-23 fax (22) 826-28-23	biuro@ buwivm.edu.pl	http://www.bu-wivm.edu.pl

Źródło: <http://www.buwivm.edu.pl>

¹¹⁶ Takie umowy dwustronne łączą Polskę z Niemcami oraz Austrią.

¹¹⁷ Więcej informacji o systemie uznawania kwalifikacji zawodowych w UE można znaleźć pod adresem <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/s/19005.htm>.

¹¹⁸ Dz.U. 2001. poz. 87, nr 954.

¹¹⁹ Dz. U. 2002. poz. 71. nr 655.

2.2.7.4. ARION

Informacje ogólne

W ramach programu Arion prowadzone są akcje umożliwiające uczestnikom rozszerzenie wiedzy na temat systemów edukacyjnych innych krajów europejskich i organizowanie wyjazdów studyjnych dla specjalistów w zakresie szkolnictwa¹²⁰.

Arion został zapoczątkowany w 1976 r. Stanowił on część pierwszego europejskiego programu ukierunkowanego na współpracę w zakresie edukacji. Z biegiem czasu znacząco rozszerzone zostało pole jego działalności osiągając 23 tematy. W roku 1987 program otrzymał obecną nazwę i specjalne logo nawiązujące do postaci z mitologii greckiej. Nazwa programu symbolizuje również głębokie kontakty, pomiędzy różnymi kulturami w Europie¹²¹. Od 1995 r. program stanowi część Sokratesa a od 1996/97 dołączono do programu kraje Europy Środkowej i Wschodniej. Nowa faza Ariona rozpoczęła się w roku 2000 i trwać ma do końca 2006.

Cele

Cele programu Arion zbieżne są z celami pozostałych dwóch programów (Eurydice i Naric) omawianych w ramach „Obserwacji i innowacji w systemach edukacyjnych”. Chodzi przede wszystkim o poznawanie priorytetów w dziedzinie edukacji w państwach członkowskich Unii Europejskiej i krajach Europy Środkowej i Wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem podejmowanych tam reform. W porównaniu z Eurydice i Naric, które stanowią sieci informacyjne. Arion nastawiony jest na bardziej bezpośrednią formę wymiany doświadczeń poprzez umożliwienie osobom odpowiedzialnym za edukację efektywnych szkoleń.

Bezpośrednia możliwość poznawania i analizy struktur edukacyjnych i dziedzictwa kulturowego ma w założeniu twórców programu spowodować ulepszenie systemu edukacji w poszczególnych państwach.

Uczestnicy i sposób postępowania

Program wizyt studyjnych skierowany jest przede wszystkim do specjalistów w zakresie edukacji, osób reprezentujących wszystkie sektory i poziomy edukacji, odpowiedzialnych za edukację na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnokrajowym. Mogą z niego korzystać również przedstawiciele administracji szkolnej, inspektorów, dyrektorów szkół, nauczycieli, niekiedy również rodziców¹²². Program Arion kierowany jest do przedstawicieli MEN, kuratorów, do pracowników samorządów lokalnych zajmujących się oświatą oraz dyrektorów szkół podstawowych, średnich i gimnazjów. Arion nie jest natomiast adresowany do nauczycieli szkół podstawowych, średnich i gimnazjów, bezpośrednio niezaangażowanych w zarządzanie oświatą.

Czas trwania wizyt studyjnych wynosi 1 tydzień. Są one przygotowywane przez Agencje Narodowe Programu Socrates. W każdej wizycie uczestniczy grupa złożona z ok. 10-15 osób.

Każdego roku program wizyt studyjnych jest kształtowany wedle zapotrzebowania i priorytetów, które określają Ministerstwa Edukacji poszczególnych państw, Rada Edukacyjna oraz przedstawiciele Komisji Europejskiej.

¹²⁰ <http://www.socrates.org.pl/arion/index.html> (28/03/2003).

¹²¹ <http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates/arion/index.html> (29/03/2003).

¹²² <http://www.socrates.org.pl/arion/index.html> (28/03/2003).

Tabela 2.28. Tematyka programu Arion

I. Systemy edukacji i ich wartość	
temat 1 temat 2	Ogólne badanie systemów edukacji na szczeblu szkolnictwa podstawowego i średniego (struktura, metody), oraz ocena systemów edukacji, włącznie z wydawanymi uczniom świadectwami i oceną uczniów
temat 8 temat 3	Działania mające zapobiegać niepowodzeniom w szkole (włącznie ze zwalczaniem analfabetyzmu)
temat 20	Jakość w edukacji
II. „Aktorzy w edukacji” uczniowie, nauczyciele i rodzice	
temat 5	Włączenie dzieci niepełnosprawnych do normalnego systemu kształcenia w szkole
temat 6	Równość szans dla dziewcząt i chłopców w edukacji
temat 7	Edukacja dzieci migrantów i Romów
temat 10	Zawód nauczyciela
temat 11	Rola rodziców i ich uczestnictwo w życiu szkoły
temat 17	Dyrektorzy szkół
temat 18	Kształcenie dorosłych
temat 19	Przemoc a ochrona dzieci
temat 23	Inspektorzy
III. Edukacja i jej narzędzia	
temat 4	Wprowadzanie nowych technologii do edukacji.
temat 25	Programy nauczania
IV. Szkoła i jej otoczenie	
temat 9	Wprowadzanie wymiaru europejskiego
temat 16	Szkoła
temat 13	Edukacja zdrowotna
temat 14	Edukacja środowiskowa
V. INNE DZIAŁANIA	
temat 12	Nauczanie języków
temat 24	Dane statystyczne o edukacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.socrates.org.pl

Opis programu

Tematy można zakwalifikować do następujących kategorii:

- Systemy edukacji i ich wartość
- Aktorzy w edukacji
- Edukacja i jej narzędzia
- Szkota i jej otoczenie
- Inne

Procedura

Według zaleceń Komisji Europejskiej o przyznanie grantu na wizytę studyjną mogą ubiegać się wszystkie osoby odpowiedzialne za kierowanie, ocenę oraz organizację edukacji. Uczestnicy powinni reprezentować jedną z następujących kategorii:

- urzędnicy organów administracji rządowej i samorządowej.
- wizytatorzy, doradcy, inspektorzy,
- dyrektorzy szkół,
- kierownicy departamentów,
- osoby prowadzące kształcenie, szkolenie nauczycieli.
- pracownicy służb edukacyjnych,
- pracownicy administracyjni¹²³.

Prócz kryterium podmiotowego należy spełnić również kryteria formalne, do których należy zaliczyć biegłą, potwierdzoną certyfikatem znajomość, jednego z pięciu języków obcych: angielskiego, niemieckiego, francuskiego, hiszpańskiego lub włoskiego.

Aplikacje należy składać do końca kwietnia do Krajowych Agencji, które z kolei do końca maja przysyłają listę zatwierdzonych. Program rusza we wrześniu i trwa przez rok akademicki do czerwca roku następnego¹²⁴.

Wizyta finansowana jest ze środków Unii Europejskiej w formie indywidualnego grantu, rozliczanego jako wyjazd służbowy. Przyznanie grantów dokonywane jest zgodnie z ogólnymi regulami stosowanymi w programie Socrates¹²⁵. Nie jest wskazane, aby z jednej placówki więcej niż jedna osoba ubiegała się o ten sam wyjazd.

Wybór tematu wizyty powinien być ściśle związany zarówno z zainteresowaniami kandydata, jak też przede wszystkim z jego profilem zawodowym. Nie ma możliwości ubiegania się o uczestnictwo corocznie. Obowiązuje roczny okres karencji.

Formularze aplikacyjne powinny być wypełnione w trzech jednobrzmiących egzemplarzach w języku obcym oraz w jednym egzemplarzu w języku polskim, z oryginalnymi pieczętami i podpisami zarówno aplikanta jak i osoby rekomendującej kandydaturę. Aplikacje nadesłane po terminie nie będą rozpatrywane.

¹²³ <http://www.soerates.org.pl/arion/index.html> (28/03/2003).

¹²⁴ <http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates/arion/index.html> (31/03/2003).

¹²⁵ Podobnie jak w innych składowych Socratesa dokumentem tłumaczącym mechanizmy działania programu jest tzw. *Guide for applicants*.

Użyteczne adresy

Tabela 2.29. Adresy i kontakty - program Arion

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Patricia Moreau SOCRATES & Youth Techni- cal Assistance Office (TAO)	Rue de Treves 59-61 B-1040 Brussel	(32-2) 233-01-11 Fax: (32-2) 233-01-50	p.moreau @socleoyouth.be	http://www.socrates-youth.be
Guido BoelDG Education and Culture	B-7 7/14 Rue de la Loi 200 B -1049 Brussel	(32-2) 295-60-31 296-39-37 Fax: (32-2) 299-22-31	beata.osmul- ska@socra- tes.org.pl	http://www.europa.eu.int/comni/education/socrates/arion/index.html
Beata Osmulka-Kiesio Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Program Socrates-Arion	ul. Mokotowska 43 00-551 Warszawa	(22) 622-34-47 (22) 629-25-74 Fax: (22) 622-37-10		http://www.socrates.org.pl

Źródło: opracowanie własne <http://www.socrates.org.pl>

2.2.8. Wspólne działania

Program Wspólne Działania (*Joint Actions*) został utworzony na mocy artykułu 6 Decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej drugą fazę programu działań Wspólnoty w dziedzinie edukacji „Socrates”¹²⁶. Ma stanowić część procesu tworzenia „Europy Wiedzy”, łącząc się z innymi programami i działaniami a w szczególności Programami Socrates, Leonardo da Vinci oraz Młodzież. W koncepcji „Europy Wiedzy” wyróżnić można dwa zasadnicze obszary: badań i innowacji oraz edukacji i szkoleń¹²⁷. *Joint Actions* stanowią dodatkowo instrument zapewnienia uczącym się, niezależnie od wieku, możliwości zdobycia doświadczeń, wiedzy i umiejętności koniecznej do życia, pracy i aktywnego udziału w społeczeństwie¹²⁸.

Wspólne Działania zachęcają do rozwoju i rozwiązywania problemów z zakresu kilku obszarów. Ich idea jest aby poszczególne programy i działania zbliżyły się do siebie. Umożliwiają współpracę pomiędzy różnymi strefami, na różnych poziomach ponadnarodowych sieci. *Joint Actions* należą do tych rodzajów instrumentów polityki edukacyjnej Unii Europejskiej, które są ogłaszane w konkursach (*Call for Proposals*) i publikowane w Dzienniku Urzędowym (*Official Journal of the European Communities*). W nich zostają sprecyzowane te-

¹²⁶ Decyzja Nr 253/2000/EC z 24.01.2000 r. Dz.UWE nr L28 z 3.2.2000.

¹²⁷ *Education and training in Europe: diverse systems, shared goals for 2010*. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002, s. 16.

¹²⁸ http://www3.socleoyoulli.be/static/en/overview/Joint%20Actions_overview.htm (06/04/2003).

maty, typy projektów, przewidywany budżet, warunki finansowe oraz procedury wnioskowe i terminy. W czerwcu 2001 Komisja Europejska ogłosiła pierwsze Wspólne Działania łączące programy Leonardo da Vinci, Socrates oraz Młodzież.

Zasadniczym założeniem omawianego komponentu Socratesa jest wytworzenie pewnego rodzaju współzależności pomiędzy określonymi obszarami działań. Wymagane jest aby projekty łączyły w sobie co najmniej dwa obszary. Tematyka projektów jest zróżnicowana. Każdego roku Komisja Europejska ogłasza inne priorytety tematyczne. Przykładowo w latach ubiegłych dotyczyły one m.in. aspektów społecznej integracji a także aktywności obywatelskiej młodych ludzi¹²⁹. Do udziału w programie uprawnione są wszelkie instytucje i organizacje, które mogą korzystać także z pozostałych działań w zakresie Socratesa zarówno z państw Unii Europejskiej, krajów stowarzyszonych z centralnej i wschodniej Europy a także krajów EFTA.

Aby projekt został zakwalifikowany musi odpowiadać tematyce określonej w *Call for Proposals*. Powinien zostać złożony przez organizację lub instytucję zajmującą się koordynacją prac międzynarodowej grupy partnerów. *Joint Actions* należy do akcji zcentralizowanych, co oznacza że wnioski składane są bezpośrednio do Komisji Europejskiej. Następnie projekt podlega ocenie niezależnych ekspertów. W przypadku pomyślnej akceptacji dochodzi do podpisania kontraktu. Szczegółowych informacji na temat Wspólnych działań można uzyskać na stronach internetowych¹³⁰. Formularze aplikacyjne dostępne są również na stronach Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji - polskiej Agencji Narodowej programu Socrates (<http://www.socrates.org.pl>).

2.2.9. Działania uzupełniające

Ostatnią, ósmą z kolei akcją Socratesa są Działania Uzupełniające (*Accompanying Measures*), których celem jest wspieranie poszczególnych działań, które nie mogą zostać zakwalifikowane do żadnej z siedmiu omawianych wcześniej kategorii.

Projekty powinny być ukierunkowane na¹³¹:

- zwiększenie świadomości docelowych grup lub ogółu społeczeństwa w zakresie programu Socrates i znaczenia europejskiej współpracy na polu edukacji;
- doskonalenie wdrażania Socratesa, w szczególności poprzez działalność szkoleniową i analizy;
- zwiększenie wpływu współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji poprzez rozpowszechnianie nowoczesnych metod i wyników;
- popieranie wzajemnych oddziaływań pomiędzy poszczególnymi akcjami programu Socrates (Comenius, Erasmus, Grundtvig, Lingua, Minerva);
- wprowadzanie działań związanych z ogólnymi aspektami polityki Unii, w których Socrates może odegrać rolę, a mianowicie promocja równouprawnienia kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych i innych osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych, promocja międzykulturowej edukacji i walka z rasizmem;

¹²⁹ Ibidem.

¹³⁰ http://europa.eu.int/eomm/education/joint/jointactions_en.html;

http://www3.socleoyouth.be/static/en/overview/Joint%20ACTIONS_overview.htm (06/04/2003).

¹³¹ http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/action8/action8_en.html (07/04/2003).

- wszelkie inne rodzaje działalności ukierunkowane na określone tematy, grupy społeczne sprecyzowane przez aktualne potrzeby edukacyjne w krajach uczestniczących w programie Socrates.

Projekty powinny być realizowane przez minimum trzech partnerów z różnych państw, przy czym co najmniej jedno z nich musi być członkiem Unii Europejskiej. Jedną z instytucji bądź organizacji musi zostać wybrana na koordynatora projektu, którego zadaniem będzie administrowanie projektem, składanie wszelkich wniosków do Komisji Europejskiej, zarządzanie finansami oraz rozpowszechnianie wyników projektu.

Na pozyskanie dofinansowania w ramach Działań Uzupełniających mogą liczyć osoby zainteresowane następującymi rodzajami działalności:

- organizacja konferencji i seminariów dotyczących współpracy europejskiej na polu edukacji;
- podejmowanie działań takich jak promocje, kampanie informacyjne, konkursy;
- wspomaganie stowarzyszeń mających za cel rozpowszechnianie i wymianę informacji i doświadczeń o innowacyjnych inicjatywach w edukacji;
- rozwijanie, publikowanie, rozpowszechnianie produktów i procesów będących wynikiem współpracy (dokumenty, publikacje, moduły nauczania, prezentacje multimedialne, strategie edukacyjne, itp.);
- materiały związane z tematyką edukacji europejskiej;
- organizacja szkoleń dla osób odpowiedzialnych w swoich instytucjach za współpracę na polu edukacji;
- publikacje związane z edukacją europejską, analizy strategii, programów.

Accompanying Measures należą do tzw. akcji zcentralizowanych programu Socrates.

Dofinansowanie można uzyskać bezpośrednio od Komisji Europejskiej. W większości przypadków finansowane są projekty jednorazowe, roczne, rzadziej wieloletnie.

Wszelkie informacje o Dodatkowych Działaniach można uzyskać na stronach internetowych <http://europa.eu.int/comm/education/socrates/action8.html>

2.3. LEONARDO DA VINCI

2.3.1. Informacje ogólne

Program Leonardo da Vinci został utworzony w 1994 r. przez Komisję Europejską na okres pięciu lat (1995-1999). Miał stanowić kontynuację wcześniejszych przedsięwzięć Wspólnot Europejskich w zakresie wstępnego kształcenia zawodowego (PETRA), ustawicznego kształcenia zawodowego (FORCE), wspierania współpracy wyższych uczelni z przedsiębiorstwami w celu transferu technologii (COMETT), tworzenia innowacji w kształceniu zawodowym w aspekcie zmian technicznych (EUROTECNET), wyrównania szans edukacyjnych i zawodowych grup niekorzystnie usytuowanych na rynku pracy (sieć IRIS). Celem programu była promocja i poprawa jakości oraz innowacyjności narodowych systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w Europie¹¹². Polska przystąpiła do niego w 1998 r. Obecnie reali-

¹¹² Program Leonardo da Vinci - Przewodnik dla promotora, praca zbiorowa. Warszawa 1997, s. 6.

zowana jest druga faza programu, która będzie obejmowała okres od 1 stycznia 2000 r. do 31 grudnia 2006 r. Ogólny jej zakres określono w Decyzji Rady Unii Europejskiej z dnia 26 kwietnia 1999 r.¹³³. W dokumencie tym ponownie podkreślono potrzebę podnoszenia jakości, rozwoju innowacyjności oraz uzyskania poziomu europejskiego przez systemy kształcenia i szkolenia zawodowego na drodze współpracy międzynarodowej¹³⁴. Obecny konkurs projektów trwa dwa lata (2003-2004), trzeci konkurs (na lata 2005-2006) zostanie ogłoszony w roku 2004. W każdym z tych konkursów zostaną określone szczegółowe priorytety programu.

2.3.2. Cele programu

Jak już wspomniano, druga faza Programu Leonardo da Vinci stanowi bezpośrednią kontynuację działań w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, podejmowanych przez Wspólnotę Europejską od lat osiemdziesiątych. Ma za zadanie wspierać i uzupełniać działania podejmowane przez państwa członkowskie, nie ingerując jednak w ich systemy edukacyjne. Ogólne cele obecnej fazy programu sprowadzają się do¹³⁵:

- 1) doskonalenia systemów wstępnego kształcenia i szkolenia zawodowego na każdym poziomie, umożliwiające dostosowanie i przekwalifikowanie zgodnie z wymogami rynku pracy,
- 2) poprawy jakości i dostępności ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego umożliwiającego zdobywanie umiejętności oraz kwalifikacji przez całe życie,
- 3) promowania i poszerzania wpływu kształcenia i szkolenia zawodowego na procesy innowacyjne wzmacniające rozwój konkurencyjności i kształtujące przedsiębiorczość w celu zwiększenia szans zatrudnienia.

W odniesieniu do pierwszych dwóch celów szczególne znaczenie mają innowacyjne metody doradztwa zawodowego.

Komisja promuje propozycje projektów, które podejmą następujące zagadnienia:

- rozwój praktyk sprzyjających zwiększeniu dostępu do kształcenia i szkolenia zawodowego osób w szczególności złej sytuacji na rynku pracy, w tym osób niepełnosprawnych;
- promowanie równych szans kobiet i mężczyzn w celu zwalczania przejawów dyskryminacji w dostępie do kształcenia i szkolenia zawodowego.

W odniesieniu do konkursu projektów na lata 2003-2004 przyjęto następujące priorytety (priorytety obowiązują w odniesieniu do wszystkich typów projektów z wyjątkiem Akcji tematycznych):

- 1) nadanie wartości uczeniu się,
- 2) nowe formy kształcenia i uczenia się oraz podstawowe umiejętności w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego,
- 3) poradnictwo i doradztwo zawodowe.

¹³³ D./WE nr L146, 11 czerwca 1999 r.

¹³⁴ *Przewodnik dla promotorów projektów programu Leonardo da Vinci*. Biuro Koordynacji Kształcenia i Szkolenia, Centrum Informacji Dokumentacji, Fundusz Współpracy, Warszawa 2001, s. 3.

¹³⁵ *Przewodnik dla promotorów projektów programu Leonardo da Vinci*. Biuro Koordynacji Kształcenia i Szkolenia, Centrum Informacji Dokumentacji, Fundusz Współpracy, Warszawa 2002, s. 9.

2.3.3. Uczestnicy

Propozycje projektów mogą składać wszystkie organizacje, instytucje prywatne, publiczne i mieszane, zaangażowane w dziedzinę kształcenia i szkolenia zawodowego¹³⁶, które pochodzą z następujących krajów:

- państw członkowskich Unii Europejskiej: Austrii, Belgii, Danii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Luksemburga, Niemiec, Portugalii, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Włoch;
- trzech z krajów EFTA (*European Free Trade Association* - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu), które są również członkami EEA (*European Economic Area* - Europejskiego Obszaru Gospodarczego): Islandii, Lichtensteinu, Norwegii;
- krajów kandydujących do Unii Europejskiej:
  - z Europy Środkowej i Wschodniej: Bułgarii, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Węgier;
  - Cypru, Malty¹³⁷;

2.3.4. Opis programu

Obecny konkurs obejmuje następujące typy projektów:

- wymiany i staże,
- projekty pilotażowe, w tym tzw. akcje tematyczne,
- projekty językowe,
- międzynarodowe sieci instytucji.
- badania i analizy.

Program obejmuje również tzw. działania wspólne podejmowane wraz z projektami realizowanymi w ramach innych programów i inicjatyw Wspólnot Europejskich, zwłaszcza programów Socrates i Młodzież. Dla projektów działań wspólnych organizowane będą odrębne konkursy.

Program nie finansuje projektów, które polegają wyłącznie na prowadzeniu szkoleń. Wyjątek stanowią projekty, których celem jest eksperymentalne przetestowanie nowych metod i produktów, opracowanych w ramach projektów pilotażowych i językowych, realizowanych przy wsparciu programu Leonardo da Vinci. Ponadto propozycje zgłaszane w ramach programu Leonardo da Vinci powinny być opracowane i wdrażane zgodnie z celami programu

¹³⁶ Uprawnionymi do składania projektów (potencjalnymi promotorami) są placówki kształcenia i instytucje szkoleniowe, w tym szkoły wyższe, które, zgodnie z przepisami prawa krajowego i/lub praktyką w danym kraju, zajmują się projektowaniem i prowadzeniem kształcenia i szkolenia zawodowego, doskonalenia zawodowego, kształcenia i szkolenia aktualizującego lub nastawionego na przekwalifikowanie zawodowe, bez względu na nazwę, pod jaką placówki takie prowadzą działalność w kraju uczestniczącym; ośrodki i instytuty badawcze zajmujące się działalnością badawczo-analityczną w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego; przedsiębiorstwa, zwłaszcza przedsiębiorstwa małe i średnie (MSP), a także organizacje branżowe, związki rzemiosła, spółki państwowa i prywatne, w tym firmy działające aktywnie w obszarze szkolenia zawodowego; organizacje zawodowe, w tym izby przemysłu i handlu itp.; organizacje partnerów społecznych; organy i organizacje samorządów lokalnych i regionalnych; stowarzyszenia (nie nastawione na zysk, non-profit), inne związki mające osobowość prawną i powstałe z inicjatywy ich członków, organizacje pozarządowe, natomiast uprawnienia takiego nie mają osoby fizyczne.

¹³⁷ Udział Turcji zależy od zawarcia porozumienia między Turcją i Unią Europejską.

oraz angażować partnerów z kilku różnych krajów uczestniczących w programie (a także muszą spełniać formalne kryteria selekcji). Zasada ta ma skłaniać do wspólnej pracy na rzecz nowych metod i rozwiązań kształcenia i szkolenia oraz nowych sposobów nabywania wiedzy i umiejętności, a równocześnie do wymiany i transferu najlepszych rozwiązań praktycznych oraz innowacji w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. (Por. tabela 2.30.)

Tabela 2.30. Ogólna charakterystyka działań programu Leonardo da Vinci

<p>Wymiany i staże</p>	<p>Propozycje zgłaszane w ramach tego typu działań dotyczą projektów międzynarodowych, organizowanych z myślą o osobach uczących się (w ramach systemu kształcenia lub szkoleń), a zwłaszcza ludziach młodych, kontynuujących naukę lub przygotowujących się do wejścia na rynek pracy (projekty staży); młodych pracowników; młodych absolwentach; studentach szkół wyższych (projekty staży); osobach prowadzących szkolenia; kadrze kierowniczej w dziedzinie zarządzania zasobami ludzkimi; kadrze zarządzającej programami szkoleń; specjalistach w dziedzinie nauczania języków obcych oraz partnerach społecznych (projekty wymian).</p> <p>Podstawowe cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzmocnienie wymiaru europejskiego systemów wstępnego kształcenia zawodowego oraz ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego. • zachęcanie beneficjentów projektów do zdobywania doświadczeń w łączeniu teorii z praktyką, a także rozwój umiejętności językowych i możliwości doskonalenia zawodowego osób prowadzących szkolenia oraz kadry kierowniczej, odpowiedzialnej za zarządzanie zasobami ludzkimi. <p>Wymiany i staże są również użyteczną formą rozwoju szeroko pojętej współpracy międzynarodowej z udziałem różnych uczestników kształcenia i szkolenia zawodowego. Są także dobrym sposobem na wzmocnienie powiązań między światem pracy i edukacji.</p> <p>Projekty mogą być realizowane w trzech formach w zależności od typu beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • międzynarodowych staży; • międzynarodowych wymian; • wizyt studyjnych (organizowanych przez CEDEFOP (European Centre for the Development of Vocational Training - Europejskie Centrum ds. Rozwoju Szkolenia Zawodowego¹³⁸).
<p>Projekty pilotażowe</p>	<p>W ramach tego typu działań Wspólnota Europejska oferuje wsparcie finansowe na rzecz projektowania, opracowania, testowania, oceny oraz upowszechniania innowacji w zakresie metod, treści i materiałów dydaktycznych do wykorzystania w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz doradztwa zawodowego. Podstawowe cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stymulowanie procesu innowacji; • poprawa jakości kształcenia, szkolenia oraz poradnictwa zawodowego. <p>Zadaniem projektów pilotażowych jest stworzenie konkretnych produktów, opartych - tam gdzie jest to możliwe - na wykorzystaniu nowych technologii informatycznych i komunikacyjnych. W tej grupie projektów specjalne wsparcie zostanie zapewnione niewielkiej liczbie propozycji tzw. akcji tematycznych, podejmujących problemy będące przedmiotem szczególnego zainteresowania na poziomie Unii Europejskiej. W konkursie na lata 2003-2004 podano dwa tematy: „jakość” oraz „dialog międzykulturowy”.</p>

¹³⁸ ECDEFOP zostało założone w 1975 r. jako ciało doradcze Komisji w zakresie polityki społecznej w kwestiach związanych z kształceniem, takich jak: kształcenie zawodowe, porównywalność kwalifikacji nauczycieli. Siedziba Centrum znajduje się w Salonikach (Grecja).

Tabela 2.30. ciąg dalszy

Projekty językowe	Projekty tego typu mają rozwijać umiejętności językowe oraz kompetencje kulturowe w kontekście kształcenia i szkolenia zawodowego. Mogą dotyczyć mniej używanych oraz mniej nauczanych języków europejskich. Propozycje projektów mogą obejmować opracowanie, testowanie, walidację, ocenę i upowszechnianie materiałów do nauczania języka oraz innowacyjne metody nauczania, przystosowane do konkretnych potrzeb różnych zawodów i branż. Celem projektów może być także opracowanie procedur badania potrzeb językowych oraz innowacyjnych metod dydaktycznych opartych na samodzielnej nauce ucznia, jak i upowszechnianie uzyskanych rezultatów.
Międzynarodowe sieci instytucji	Program Leonardo da Vinci wspiera powstawanie międzynarodowych sieci instytucji, stanowiących infrastrukturę upowszechniania wiedzy i doświadczeń na poziomie europejskim. Sieci takie powinny realizować trzy zadania: <ul style="list-style-type: none"> • gromadzić, syntetyzować oraz rozwijać wiedzę i informacje o osiągnięciach i rozwiązaniach innowacyjnych w skali Unii Europejskiej; • doskonalić analizy i prognozowanie wymagań rynku pracy dotyczących umiejętności zawodowych; • upowszechniać wyniki sieci instytucji wśród zainteresowanych gremiów i rezultaty projektu w ramach Unii.
Badania i analizy	Program oferuje także dofinansowanie projektów w zakresie tworzenia i aktualizacji opracowań badawczych i analitycznych na poziomie Unii Europejskiej, zwłaszcza studiów, analiz, tworzenia i aktualizacji danych porównawczych, obserwacji i upowszechniania najlepszych praktyk oraz szeroko pojętej wymiany informacji. W ramach wybranego zagadnienia, celem tworzonych opracowań jest umożliwienie - na poziomie europejskim - wyodrębnienia specyficznych cech oraz procesów zmian, przebiegających w krajowych systemach kształcenia i szkolenia zawodowego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przewodnik dla promotorów projektów programu Leonardo da Vinci*, Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Centrum Informacji Dokumentacji, Fundusz Współpracy, Warszawa 2002, s. 10-11.

Informacje na temat zasad finansowania i procesu ubiegania się o poszczególne typy projektów prezentuje tabela 2.31.

Tabela 2.31. Informacje na temat zasad finansowania i procesu ubiegania się o poszczególne typy projektów

Typ projektu	Tematyka	Beneficjenci	Maksymalny okres realizacji		Dofinansowanie ^{1 w}		Typ procedury ¹⁴⁰
					Maksymalny udział dotacji UE ¹⁴¹	Maksymalna kwota dotacji w jednym roku dla jednego projektu (w euro)	
Staże	Wspieranie międzynarodowej mobilności osób biorących udział w szkoleniu zawodowym.		projektu - 2 lata	każdej wymiany lub stażu	nie dotyczy	5000 euro na beneficjenta w ramach jednego stażu lub wymiany (to kwota maksymalna, wysokość dofinansowania zależy od typu beneficjenta, czas trwania oraz kraju docelowego. Kwota ta może ulec podwyższaniu w przypadku uczestników niepełnosprawnych)	A
uczniowie szkół zawodowych		od 3 tygodni do 9 miesięcy					
studenci szkół wyższych		od 3 miesięcy do 12 miesięcy					
młodzi pracownicy i absolwenci		od 2 miesięcy do 12 miesięcy					
Wymiany		nauczyciele i szkoleniowcy, doradcy zawodowi, kierownicy działów kadr i organizatorzy szkoleń	projektu - 2 lata	od 1 tygodnia do 6 tygodni			

^{1w} Promotor projektu lub członkowie jednego partnerstwa nie mogą wystąpić o finansowanie ze środków programu Leonardo da Vinci dla jednego projektu częściej niż jeden raz w tym samym roku selekcyjnym niezależnie od rodzaju procedury i podmiotu, w którym składana jest propozycja projektu. Jeden projekt może otrzymać tylko jednorazowe wsparcie finansowe ze środków programu Leonardo da Vinci. Partnerzy projektu w żadnym wypadku nie mają prawa ubiegać się o dotację na rzecz tego samego projektu ze źródeł innego programu lub inicjatywy Unii Europejskiej, z wyjątkiem sytuacji szczególnych, jakimi są działania wspólnie przewidziane zakresem programu Leonardo da Vinci.

¹⁴⁰ Ogólne informacje dotyczące poszczególnych etapów procedur A, B i C prezentuje Tabela 2.36.

¹⁴¹ Dotacja, stanowiąca dofinansowanie projektu przez Unię Europejską, może być przeznaczona wyłącznie na pokrycie części kosztów uprawnionych. Współfinansowanie stanowi zatem podstawową zasadę programu. Zasada ta wynika z przekonania, że zapewnienie przez grupę partnerów własnych funduszy na rzecz realizacji projektu zwiększa wiarygodność przedsięwzięcia i jest właściwym wyrazem zaangażowania na rzecz osiągnięcia stawianych celów. Zależnie więc od typu projektu, kład finansowy Komisji Europejskiej nie przekroczy wymienionych kwot.

Tabela 2.31. ciąg dalszy

		nauczyciele i lektorzy języków obcych związani z kształceniem zawodowym		od 1 tygodnia do 6 tygodni			
Projekty pilotażowe	Rozwój innowacyjności oraz podnoszenie jakości kształcenia zawodowego.	instytucje zaangażowane w kształcenie zawodowe, instytucje szkoleniowe, szkoły zawodowe, uczelnie, instytuty naukowo-badawcze, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni oraz władze publiczne	3 lata		75 % całkowitych kosztów projektu	200 000	B
Akcje tematyczne	Projekty pilotażowe, które koncentrują się na tematach promowanych przez Wspólnoty.		3 lata		75% całkowitych kosztów projektu	300 000	C
Projekty językowe	Promowanie znajomości języków obcych oraz znajomości kultur innych krajów, w ramach szkolenia zawodowego.		3 lata		75% całkowitych kosztów projektu	200 000	B
Międzynarodowe sieci instytucji	Wspieranie rozwoju wielopodmiotowych międzynarodowych sieci kształcenia zawodowego.		3 lata		50% całkowitych kosztów projektu	150 000	B
Badania i analizy	Rozwój badań, analiz i studiów. Zdobywanie i aktualizacja danych porównawczych. Rozpowszechnianie sprawdzonych rozwiązań.		3 lata		50%- 100% całkowitych kosztów projektu	200 000 - 300 000 euro rocznie na projekt	C

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Broszury informacyjnej *Leonardo da Vinci* Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Centrum Informacji Dokumentacji, Fundusz Współpracy oraz *Przewodnik dla promotorów projektów programu Leonardo da Vinci*. Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Centrum Informacji Dokumentacji. Fundusz Współpracy. Warszawa 2002.

2.3.5. Procedura składania i selekcji propozycji projektów

Wstępne¹⁴², jak i pełne propozycje projektów¹⁴³ należy złożyć w obowiązującym dla każdego konkursu terminie (ogłaszającym przez Komisję Europejską¹⁴⁴). Promotorzy mogą składać propozycje w każdym roku, pod warunkiem, że uczynią to w terminie wyznaczonym w konkursie na dany rok. Terminy propozycji na rok 2003 zostały zamknięte. Terminy obowiązujące na rok 2004 prezentuje tabela 2.32.

Tabela 2.32. Terminy składania projektów w ramach programu Leonardo da Vinci*

Typ projektu	Termin zgłaszania na konkurs 2004	Miejsce zgłoszenia projektu	Procedura selekcji
Projekty pilotażowe, projekty językowe, projekty sieci międzynarodowych instytucji	3 października 2003 (propozycja wstępna) 13 lutego 2004 (propozycja pełna)	Krajowa Agencja Programu i Komisja Europejska	B
Akcje tematyczne oraz projekty badań i analiz	3 października 2003 (propozycja wstępna) 13 lutego 2004 (propozycja pełna)	Komisja Europejska i Krajowa Agencja Programu	C
Projekty wymian i staży	13 lutego 2004	Krajowa Agencja Programu	A

* Uwaga: oprócz terminów wyznaczanych przez Komisję, kraje uczestniczące w Programie, mogą ustalać dodatkowe terminy składania wniosków projektów wymian i staży.

Źródło: <http://www.cofund.org.pl/cgi-bin/leonardo/idea.pl?id=oprogramie> (14/03/2003).

¹⁴² Wstępna propozycja projektu bez względu na typ projektu (z wyjątkiem projektów wymian i staży) jest pierwszym składanym przez promotora wnioskiem o dofinansowanie ze środków Programu Leonardo da Vinci. Przedmiotem propozycji wstępnej musi być inicjatywa międzynarodowa zgodna z celami Programu. Ponadto propozycja wstępna musi spełniać wymagania formalne oraz kryteria jakościowe. W propozycji wstępnej należy się skupić na następujących zagadnieniach: cele projektu, grupa odbiorców, oczekiwane rezultaty, zakres wiedzy i doświadczenia organizacji partnerów, zakres ich poszczególnych zadań w projekcie, a także szacunkowy całkowity koszt projektu.

¹⁴³ Pełna propozycja projektu (bez względu na typ projektu) jest ostateczną formą wniosku promotora o dofinansowanie ze środków Programu Leonardo da Vinci. Stanowi kontynuację propozycji wstępnej, jest jednak bardziej szczegółowa. Propozycja pełna zawiera oprócz informacji przedstawionych w propozycji wstępnej: plan prac (podzielony na zestawy zadań, zawierający również opis zasad zarządzania jakością i strategii upowszechniania wyników projektu), a także szczegółowy plan finansowy dla każdej kategorii wydatków (z jednoznacznym podaniem nazwy źródeł oraz charakteru wszelkich środków finansowych wykorzystywanych przez projekt i niepochozących z Programu Leonardo da Vinci).

¹⁴⁴ Konkursy projektów organizowane są na poziomie Unii Europejskiej przez Komisję Europejską, a ich warunki są ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich (*Official Journal of the European Communities*).

W celu złożenia propozycji projektu promotorzy winni wypełnić odpowiedni formularz zgłoszeniowy Programu¹⁴⁵. Obowiązuje jeden formularz dla projektów wymian i staży oraz jeden dla pozostałych typów projektów (projekty pilotażowe, akcje tematyczne, projekty językowe, międzynarodowe sieci instytucji oraz badania i analizy). Formularze dostępne są na stronie internetowej Programu Leonardo da Vinci pod adresami:

<http://www.bkkk-cofund.org.pl>,

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/leonardo/new/leonardo2_en.html.

Propozycje projektów należy przestać pocztą w wersji drukowanej pod adresem Krajowej Agencji Programu i/lub Komisji Europejskiej¹⁴⁶, zgodnie z obowiązującą procedurą, bowiem jedyną prawnie wiążącą wersją propozycji projektu jest wersja drukowana. Zatem w sytuacjach, w których promotorzy prześlą propozycje projektów drogą elektroniczną korzystając z aplikacji internetowej Programu, wymagane jest także przesłanie wersji drukowanej do wskazanych instytucji przed upływem przewidzianego terminu składania wniosków. Adresy Krajowych Agencji Programu oraz Komisji Europejskiej podane w podrozdziale użyteczne adresy.

Aby propozycje projektów¹⁴⁷ mogły być dopuszczone do procedury oceny i selekcji, muszą spełniać wszystkie kryteria formalne, które zostały opisane w tabeli 2.33.

Tabela 2.33. Formalne kryteria wyboru projektów

Dotrzymanie terminów określonych w konkursie projektów	Propozycje projektów muszą być złożone w terminach określonych w konkursach projektów (a w przypadku projektów wymian i staży - określonych również w dodatkowych konkursach krajowych).
Zachowanie charakteru międzynarodowego oraz minimalnej liczba członków grupy partnerów	Propozycje projektów muszą być składane wyłącznie przez międzynarodowe grupy partnerów z przynajmniej trzech różnych krajów uczestniczących w Programie. Wymagane jest, by jeden partnerów pochodził z państwa członkowskiego Unii Europejskiej. Wyjątek od tej zasady stanowią projekty wymian i staży oraz projekty językowe, w których obowiązuje udział instytucji z przynajmniej dwóch krajów uczestniczących w programie, których jeden pochodzi z państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
Spełnienie wymogów administracyjnych	Oprócz spełnienia wymagań formalnych opisanych powyżej, każdy wniosek projektu (tzn. propozycja wstępna i propozycja pełna projektu) musi być: <ul style="list-style-type: none"> • zgłoszony przez organizację prywatną, publiczną lub mieszaną (organizację promotora) w imieniu pozostałych partnerów - sygnatariuszy wniosku; • sporządzony w jednym z oficjalnych języków Unii Europejskiej; • opatrzony własnoręcznym podpisem upoważnionej osoby;

¹⁴⁵ Formularz zgłoszeniowy dostępny pod wskazanymi adresami można wypełnić na dwa sposoby poprzez: pobranie z sieci jako plik w formacie Word lub wpisanie danych bezpośrednio w sieci używając aplikacji internetowej Programu Leonardo da Vinci. Zaleca się, aby promotorzy projektów korzystali z aplikacji internetowej, gdyż pozwoli to na szybsze przeanalizowanie wniosku przez Krajową Agencję Programu i/lub Komisję na etapie oceny i wyboru złożonych propozycji projektów, a także podczas procesu podpisywania umów oraz monitorowania wybranych projektów.

¹⁴⁶ Adresy do korespondencji podano na końcu rozdziału.

¹⁴⁷ Termin „propozycja projektu” jest terminem ogólnym na określenie zarówno „Wstępnej propozycji projektu”, jak i „Pełnej propozycji projektu”.

Tabela 2.33. ciąg dalszy

	<ul style="list-style-type: none"> • złożony wyłącznie na oficjalnym formularzu Programu Leonardo da Vinci (dostępnym na stronie internetowej Programu); • przesyłany na dokładny adres (lub adresy) określony w aktualnym konkursie projektów. <ul style="list-style-type: none"> - Propozycja wstępna projektu musi podawać szacunkowy całkowity koszt projektu. - Pełna propozycja projektu (także projektów wymian i staży) musi zawierać szczegółowy budżet oraz listy intencyjne¹⁴⁸ przynajmniej od wymaganej minimalnej liczby partnerów.
--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przewodnik dla promotorów projektów programu Leonardo da Vinci*, Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr. Centrum Informacji Dokumentacji, Fundusz Współpracy, Warszawa 2002, s. 15-16.

Wspólne kryteria jakościowe (dla propozycji wstępnych i pełnych) wymagane w ramach programu Leonardo da Vinci prezentuje tabela 2.34. Kolejna tabela (2.35) zawierają kryteria specyficzne dla poszczególnych propozycji.

¹⁴⁸ List intencyjny to list przesłany przez każdego partnera projektu, wyrażający jego zgodę na udział w przedsięwzięciu. Jeśli listy intencyjne były dołączone do propozycji wstępnej, pełna propozycja projektu zostanie dopuszczona do procedury oceny i selekcji, jeśli zawiera kopie wcześniej wystawianych listów intencyjnych. W sytuacji, jeżeli od momentu złożenia propozycji wstępnej zaszły zmiany wśród partnerów tworzących minimalną grupę partnerów, wraz z pełną propozycją projektu należy przesłać nowe listy intencyjne. Na przykład takie nowe listy będą potrzebne w sytuacji zmiany roli i/lub przewidywanego wkładu finansowego jednego z pierwotnych partnerów lub w sytuacji zastąpienia jednego partnera innym. Oryginały listów nie są wymagane przy składaniu propozycji projektu: wystarczą ich kopie (także przesyłane faksem). Natomiast jeśli dany projekt zostanie wybrany, jego promotor winien przedstawić oryginały listów intencyjnych przed podpisaniem umowy. Niezależnie od powyższego warunku formalnego, propozycje projektów zawierające listy intencyjne od wszystkich partnerów będą lepiej oceniane na etapie oceny jakościowej.

Tabela 2.34. Ogólne kryteria jakościowe dla propozycji wstępnych i pełnych

Wartość dodana	<p>Propozycje projektów powinny:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jasno prezentować ich międzynarodowy charakter oraz wartość dodaną, jaką ich realizacja przyniesie w dziedzinie polityki oraz praktyki kształcenia i szkolenia zawodowego; • zawierać jednoznaczne wyjaśnienie: <ul style="list-style-type: none"> - dlaczego dany projekt zgłaszany do realizacji w ramach Programu Leonardo da Vinci stanowi najlepszy sposób zaspokojenia potrzeb lub rozwiązania problemów, które leżą u podstaw jego koncepcji; - w jaki sposób dotacja z Programu zostanie wykorzystana w celu opracowania lub upowszechnienia innowacyjnych metod szkolenia bądź rozszerzenia zakresu umiejętności beneficjentów/grup odbiorców projektu - i tym samym zwiększy ich możliwości zatrudnienia. <p>W propozycjach należy podkreślić ich innowacyjny charakter, np. nowe sposoby wykorzystania metod kształcenia, środki dydaktyczne, produkty mające zastosowanie w nowym zakresie tematycznym lub/i dla nowych grup odbiorców, nowe produkty odpowiadające na istniejące problemy, nowe formy współpracy, tworzenie sieci pomiędzy instytucjami partnerskimi i decydentami.</p>
Różnorodny profil działalności organizacji partnerów	<p>Program jest dostępny dla wszystkich typów organizacji zaangażowanych w kształcenie i szkolenie zawodowe. Jednak pierwszeństwo mają międzynarodowe grupy partnerów, podmiotów o różnych kompetencjach zdolnych do jak najlepszej realizacji celów projektu. Komisja Europejska zwróci szczególną uwagę na projekty partnerów, obejmujące instytucje kształcenia i szkolenia (w tym szkoły wyższe i kolegia zawodowe) oraz przedsiębiorstwa (w tym małe i średnie firmy), oraz na projekty, które zaangażowały organizacje partnerów społecznych i władz lokalnych.</p>
Równe szanse	<p>Promotorzy powinni dążyć do zapewnienia równych szans realizacji, na wszystkich etapach ich projektów (począwszy od projektowania, poprzez wdrażanie, po ocenę wyników działań). W szczególności propozycje powinny wskazać, w jaki sposób realizacja projektu będzie uwzględniać ideę równych szans kobiet i mężczyzn w dostępie do korzystania z kształcenia i szkolenia. Komisja Europejska szczególną uwagę zwróci na propozycje projektów, których celem jest zaspokojenie potrzeb kształcenia i szkolenia osób narażonych na ryzyko wykluczenia z rynku pracy.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przewodnik dla promotorów projektów programu Leonardo da Vinci*, Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Centrum Informacji Dokumentacji, Fundusz Współpracy, Warszawa 2002, s. 17.

Tabela 2.35. Ogólne kryteria jakościowe dotyczące wyłącznie pełnych propozycji projektów

Jakość programu pracy	<p>Istotnym elementem pełnej propozycji projektu jest program pracy, który powinien:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klarownie i szczegółowo przedstawiać działania przewidziane na każdym etapie realizacji projektu, partnerów i ich rolę, czas przeznaczony na każde działanie oraz odpowiadające mu środki, a także cząstkowe i końcowe rezultaty projektu; • uwzględniać zaangażowanie użytkowników rezultatów projektu, a także działania w zakresie oceny i testowania wśród grup odbiorców projektu tak, aby treść/środki komunikacji oraz rezultaty projektu w wystarczający sposób odpowiadały na potrzeby grup odbiorców i/lub sektorów docelowych projektu; • zawierać plan zarządzania jakością oraz strategię upowszechniania.
Plan zarządzania jakością	<p>Zarządzanie jakością (obejmujące ewaluację oraz zapewnienie jakości) powinno:</p> <ul style="list-style-type: none"> • być planowane na tej samej zasadzie co pozostałe elementy projektu; • mieć równie istotne znaczenie na każdym etapie projektu (projektowanie, wdrożenie, ocena rezultatów oraz ich upowszechnienie). <p>Wszyscy partnerzy są zobowiązani do oceny oraz zapewnienia jakości w trakcie realizowanych przez nich zadań lub programów prac. W działaniach związanych z zarządzaniem jakością projekt winien korzystać z bezpośredniego zaangażowania potencjalnych użytkowników rezultatów projektu i/lub grup odbiorców projektu, a także przedstawicieli zainteresowanych profesji lub sektorów gospodarki.</p>
Strategia upowszechnienia rezultatów projektu	<p>W celu jak najlepszego wykorzystania osiągnięć projektów zrealizowanych w ramach Programu Leonardo da Vinci (bez względu na charakter przewidywanych wyników działań: środki, metody, produkty lub przykłady dobrej praktyki) każda propozycja projektu musi zawierać strategię upowszechnienia uzyskanych rezultatów. W związku z tym strategia upowszechniania o niewystarczającej jakości będzie miała istotny negatywny wpływ na ocenę złożonej propozycji projektu.</p> <p>Dobry plan upowszechniania powinien zawierać przynajmniej następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspólna odpowiedzialność <p>Główna odpowiedzialność za upowszechnianie rezultatów spoczywa na grupie partnerów, którzy są ich dysponentami/właścicielami. Członkowie grupy partnerów powinni aktywnie uczestniczyć w realizacji jasno zdefiniowanej strategii upowszechniania rezultatów wśród branż i grup odbiorców, do których projekt jest adresowany, a także wśród użytkowników jego rezultatów. Należy przyjąć harmonogram działań w zakresie upowszechniania: na ten cel należy także zarezerwować część budżetu projektu. • Proces ciągły <p>Upowszechnianie nie powinno być postrzegane jako zadanie realizowane wyłącznie w ostatniej fazie projektu; jest to proces ciągły, który winien być planowany od samego początku jego realizacji. Zalecane jest, aby zaraz po utworzeniu grupy projektowej partnerzy wybrali spośród siebie tych członków, którzy mogą istotnie przyczynić się do upowszechniania rezultatów projektu. Przydatne także byłoby stworzenie grupy partnerów składającej się z instytucji z różnych sektorów oraz reprezentantów potencjalnych odbiorców rezultatów projektu. Użyteczne byłoby włączenie do grupy partnerskiej organizacji specjalizujących się w dziedzinie informacji i marketingu.</p> </p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przewodnik dla promotorów projektów programu Leonardo da Vinci*, op. cit., s. 17-18.

Etapy składania wniosków¹⁴⁹ każdej z procedur prezentuje tabela 2.36.

¹⁴⁹ Szczegółowe dokumenty umieszczone zostały na stronie <http://www.bkkk-cofund.org.pl/cgi-bin/leonardo/idea.pl?id=dokumenty>.

Tabela 2.36. Etapy procedur w programie Leonardo da Vinci

Procedura	Etap II			Etap II			Uwagi
	Co?	Ile?	Gdzie?	Co?	Ile?	Gdzie?	
A Projekty wymian i staży	Oryginał wniosku	1	Krajowa Agencja Programu	Brak - procedura jednoetapowa			Wniosek zgłoszeniowy w języku polskim; wskazane we wniosku elementy należy przygotować również w jednym z trzech języków obcych (francuskim, angielskim lub niemieckim).
	Kopia Wniosku	3	Krajowa Agencja Programu				
	Dyskietka z wypełnionym wnioskiem	1	Krajowa Agencja Programu				
B Projekty pilotażowe (bez akcji tematycznych, projekty językowe, międzynarodowe sieci instytucji)	Oryginał wniosku wstępnego	1	Krajowa Agencja Programu	Oryginał pełnego wniosku	1	Krajowa Agencja Programu	Obcojęzyczna wersja wniosku zgłoszeniowego
	Kopia wniosku wstępnego	3	Krajowa Agencja Programu	Kopia pełnego wniosku	3	Krajowa Agencja Programu	
	Dyskietka z wypełnionym wnioskiem wstępnym	1	Krajowa Agencja Programu	Dyskietka z wypełnionym pełnym wnioskiem	1	Krajowa Agencja Programu	
				Kopia wydruku pełnego wniosku	1	Komisja Europejska	
C Akcje tematyczne, projekty badań i analiz	Oryginał wniosku wstępnego	1	Komisja Europejska	Oryginał pełnego wniosku	1	Komisja Europejska	Obcojęzyczna wersja wniosku zgłoszeniowego
	Kopia wniosku wstępnego	2	Komisja Europejska	Kopia pełnego wniosku	2	Komisja Europejska	
	Kopia wniosku wstępnego	1	Krajowa Agencja Programu	Kopia pełnego wniosku	1	Krajowa Agencja Programu	

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://www.bkkk-cofund.org.pl/download/co_gdzie.doc (04/04/2003).

Uwaga do tabeli 2.36: Selekcja wstępnych propozycji projektów wg procedury A odbywa się w ciągu dwóch miesięcy od daty ostatecznego terminu zgłaszania tych propozycji, określonej w tekście konkursu projektów. Selekcja pełnych propozycji projektów następuje w ciągu pięciu miesięcy od ustalonego terminu ich zgłaszania, który jest określony w tekście konkursu projektów.

Selekcja wstępnych propozycji projektów wg procedury B i C musi się zakończyć w ciągu trzech miesięcy od daty ostatecznego terminu zgłaszania tych propozycji, określonej w tekście konkursu projektów. Wybór pełnych propozycji projektów następuje w ciągu pięciu miesięcy od ustalonego terminu zgłaszania pełnych propozycji, który jest określony w tekście konkursu projektów.

Po zakończeniu procedury selekcji wniosków podejmuje się następujące działania:

- Krajowe Agencje Programu (w przypadku projektów podlegających procedurze A i B) oraz Komisja Europejska (w przypadku projektów podlegających procedurze C) informują promotorów o wynikach konkursu projektów;
- Podpisanie umów z promotorami zatwierdzonych projektów;
- Podpisanie umów na realizację projektów;
- Wdrożenie projektu (opis poszczególnych faz wdrażania projektu w *Przewodnik dla promotorów projektów programu Leonardo da Vinci*, Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Centrum Informacji Dokumentacji, Fundusz Współpracy, Warszawa 2002, który jest dostępny stronie internetowej <http://www.bkkk-cofund.org.pl/download/przew-dla-prom.pdf>).

2.3.6. Użyteczne adresy

Tabela 2.37. Użyteczne adresy - program Leonardo da Vinci

Institucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Krajowa Agencja Programu Leonardo da Vinci Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr Fundacji „Fundusz Współpracy”	ul. Górnośląska 4a 00-444 Warszawa	(22) 625 39 37 Fax: (22) 625 28 05	bkkk@cofund.org.pl	http://www.bkkk-cofund.org.pl
The Technical Assistance Office Socrates, Leonardo da Vinci and Youth ¹⁵⁰	Rue de Treves 59-61 B- 1040 Bruxelles	Fax: (+ 32 2) 233 01 50	leonardo@socleoyouth.be	http://www.socleoyouth.be
The European Commission, Education and Culture Directorate - General, Directorate Vocational Training ¹⁵¹	Rue de Loi/ Wetstraat 200 B-1049 Bruxelles/ /Brussels	Fax. (+ 32 2) 295 57 23	leonardo@cec.eu.int	http://europa.eu.int/comm/education/leonardo/leonardo2_en.html http://leonardo.cec.eu.int/psd/
CEDEFOP- European Centre for the Development of Vocational Training ¹⁵²	Evropis 123 GR-57001 Thessaloniki (Pylea) PÓ Box 22427 GR-55102 Thessalonoiki	(+30-31) 490 111 fax (+30-31) 490 102	info@cedefop.ue.int	http://www.cedefop.gr

Źródło: opracowanie własne.

¹⁵⁰ Biuro ds. Kształcenia i Szkolenia Zawodowego.

¹⁵¹ Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury, Dyrekcja ds. Kształcenia i Szkolenia zawodowego.

¹⁵² Europejski Ośrodek Rozwoju Kształcenia i Szkolenia Zawodowego.

2.4. MŁODZIEŻ

2.4.1. Cele programu

Głównym celem tego programu jest uczenie i promowanie aktywności wśród młodych ludzi, stworzenie im możliwości realizacji własnych ambicji, pragnień, a przez to zachęcenie do aktywniejszego udziału w życiu społecznym Unii Europejskiej oraz własnego kraju. Chodzi o ograniczanie takich zjawisk, jak ksenofobia, rasizm i nietolerancja. Największą wartością programu jest umożliwienie młodzieży zawierania znajomości i przyjaźni z rówieśnikami z całej Europy. Program zaspokaja potrzeby młodzieży i osób pracujących z młodzieżą nie tylko poprzez finansowanie ich projektów, ale także poprzez udostępnianie im informacji, organizowanie szkoleń oraz tworzenie możliwości przygotowywania nowych przedsięwzięć z partnerami w całej Europie i poza jej granicami. Kluczowym priorytetem dla Komisji Europejskiej jest zapewnienie, młodzieży mającej bardziej ograniczone możliwości¹⁵³, dostępu do różnych działań wyjazdowych i kształcenia nieformalnego w ramach programu Młodzież.

Oprócz tych ogólnych celów i priorytetów Komisja Europejska wraz z Agencjami Narodowymi opracowuje szczegółowe priorytety na każdy rok. Ponadto, poszczególne kraje programu mogą określać własne priorytety narodowe - pozostające w zgodzie z priorytetami ogólnymi - takie, jak równowaga geograficzna rodzajów działań realizowanych w kraju.

2.4.2. Struktura programu

Całościowa struktura programu Młodzież umożliwia uwypuklenie „punktów przecięcia” między różnymi Akcjami oraz integrację różnych Akcji. Podejście takie pozwala z kolei zapewnić większą synergię między poszczególnymi Akcjami¹⁵⁴.

Najważniejsze działania finansowane w ramach programu zostały podzielone na pięć następujących akcji:

- **Akcja 1 - Młodzież dla Europy** - krótkoterminowa grupowa Wymiana Młodzieży w wieku od 15 do 25 lat, stwarzająca grupom młodych ludzi z różnych krajów możliwość spotkania się,
- **Akcja 2 - Wolontariat Europejski (EVS)** - wolontariat dla młodych ludzi w wieku od 18 do 25 lat; młodzi ludzie mogą przebywać za granicą w charakterze wolontariusza europejskiego przez okres do 12 miesięcy, pomagając w realizacji przedsięwzięć lokalnych, które dotyczą rozmaitych dziedzin i zagadnień,
- **Akcja 3 - Inicjatywy Młodzieżowe**, tj. przedsięwzięcia Organizowane i realizowane przez samą młodzież, w wieku od 15/18 do 25 lat, która może uzyskać fundusze na realizację projektu na szczeblu lokalnym. Akcja ta ma stworzyć młodzieży warunki do rozwijania oraz wyrażania swej kreatywności i przedsiębiorczości w pracy na rzecz społeczności lokalnej natomiast wolontariuszom programu Wolontariat Europejski

¹⁵³ To jest młodzież ze środowisk znajdujących się w mniej uprzywilejowanej sytuacji ze względów kulturowych, geograficznych lub społeczno-ekonomicznych i młodzież niepełnosprawna.

¹⁵⁴ Najlepsze rozwiązania i praktyki opracowane w jednej Akcji można wykorzystywać w innych.

(EVS), dać możliwość rozwijania swej fachowej wiedzy, doświadczenia i umiejętności zdobytych podczas pracy społecznej¹⁵⁵.

- **Akcja 4 - Wspólne Działania** to akcja, która łączy programy Socrates (edukacja), Leonardo da Vinci (kształcenie zawodowe i szkolenie) i Młodzież (kształcenie nieformalne). W ramach tej Akcji finansowane będą przedsięwzięcia, w których wykorzystuje się lub pogłębia komplementarny charakter tych trzech oraz innych programów, jak np. *Culture 2000*.
- **Akcja 5 - Działania Wspierające** służące opracowywaniu nowych projektów w programie Młodzież i podnoszeniu ich jakości; działania te wspierają i uzupełniają pozostałe akcje programu Młodzież, a ich celem jest utrwalanie i rozszerzanie pozytywnych efektów tych akcji, stworzenie możliwości kontynuowania i rozwijania innowacyjnych przedsięwzięć na szczeblu Wspólnoty oraz podnoszenie jakości projektów młodzieżowych. Może się to odbywać poprzez wymianę sprawdzonych rozwiązań czy praktyk lub szkolenie organizatorów projektów. Wszystkie działania UE w ramach programów edukacyjnych mają pomóc Europie rozwijać się w kierunku wiedzy. W przyszłości będzie to wyznacznikiem konkurencyjności naszego kontynentu względem państw z zewnątrz. *Towards Europe of Knowledge* - to hasło, na gruncie którego wyrosły programy edukacyjne Unii Europejskiej.

2.4.3. Uczestnicy programu

Głównym adresatem programu jest młodzież - nie uczniowie, studenci, bezrobotni - tylko właśnie wszyscy młodzi ludzie, którzy legalnie mieszkają w jednym z państw członkowskich Unii Europejskiej lub innym kraju programu. Oznacza to, że każdy kto ma od 15 do 25 lat może z niego skorzystać. Program oferuje też wsparcie dla ludzi pracujących z młodzieżą - tzw. animatorów młodzieżowych, instruktorów czy opiekunów samorządów uczniowskich.

W programie mogą uczestniczyć następujące grupy:

- grupy młodych ludzi, którzy chcieliby zorganizować wymianę młodzieży lub zainicjować różne przedsięwzięcia w swej lokalnej społeczności,
- młodzi ludzie zainteresowani pracą ochotniczą w ramach Wolontariatu Europejskiego,
- osoby, które pracowały wcześniej jako wolontariusze, a obecnie chciałyby wykorzystać swe doświadczenie jako podstawę do dalszego rozwoju wiedzy i umiejętności,
- organizacje młodzieżowe,
- liderzy młodzieży,
- osoby pracujące z młodzieżą,
- osoby będące menedżerami lub organizatorami projektów dotyczących młodzieży lub kształcenia nieformalnego,
- inne nie nastawione na zysk¹⁵⁶ organizacje, stowarzyszenia i struktury,
- europejskie pozarządowe organizacje młodzieżowe (ENGYO) mające siedzibę w jednym z krajów programu i oddziały członkowskie w co najmniej ośmiu innych krajach programu.

¹⁵⁵ Projekt *Kapitał Przyszłości*.

¹⁵⁶ Organizacje „non-profit”.

2.4.4. Procedury zgłoszeń i oceny projektów

Młodzież i organizacje zainteresowane uruchomieniem projektu powinny wypełnić odpowiednie formularze wniosków i postępować zgodnie z procedurami składania wniosków. Uzależnione one są od rodzaju akcji, w której się uczestniczy. Spełnienie wymagań dotyczących założeń, kryteriów formalnych i jakościowych oraz priorytetów programu Młodzież i jego poszczególnych Akcji, jest warunkiem i podstawą decyzji o przyznaniu grantu.

Formularze wniosków o dotację z Programu Młodzież można uzyskać na kilka sposobów. Najprostszym jest pobranie ich ze strony internetowej Narodowej Agencji¹⁵⁷, można też zwrócić się bezpośrednio do Agencji lub jednego z jej Ośrodków Regionalnych. Wypełnienie wniosku nie powinno sprawić kłopotu, o ile dobrze się wie, co chce się dokonać i wszystko się zaplanuje. Przed wysłaniem wniosku, należy sprawdzić, jakie są terminy składania projektów. Obowiązuje zasada, że wnioski dotyczące akcji zdecentralizowanych muszą być złożone na co najmniej trzy miesiące przed rozpoczęciem realizacji projektu. Jednakże obowiązują stale terminy przyjmowania wniosków; zostały one zamieszczone w tabeli 2.38.

Tabela 2.38. Terminy składania wniosków dotyczących akcji zdecentralizowanych

Dla projektów rozpoczynających się między	Termin składania wniosków
1 maja - 30 września	1 lutego
1 lipca - 30 listopada	1 kwietnia
1 września - 31 stycznia	1 czerwca
1 grudnia - 30 kwietnia	1 września
1 lutego - 30 czerwca	1 listopada

Źródło: opracowanie własne na podstawie: http://www.youth.org.pl/strona.php?m_id=42&ID_SERWISU=f60a93c995038ecel0f6a92539110424 (02.04.2003).

Tabela 2.39. Terminy składania wniosków dotyczących akcji półscentralizowanych i scentralizowanych

Dla projektów rozpoczynających się między	Termin składania wniosków
1 lipca - 1 grudnia	1 lutego
1 listopada - 30 kwietnia	1 czerwca
1 kwietnia - 30 września	1 listopada

Źródło: opracowanie własne na podstawie: http://www.youth.org.pl/strona.php?m_id=42&ID_SERWISU=f60a93c995038ecel0f6a92539110424 (02.04.2003)

¹⁵⁷ www.youth.org.pl lub europa.eu.int/comm/education/youth.html

W przypadku projektów do akcji pólscentralizowanych i scentralizowanych, których selekcję przeprowadza się na szczeblu europejskim wnioski trzeba przysyłać do Komisji Europejskiej (za pośrednictwem Narodowej Agencji) przynajmniej z pięciomiesięcznym wyprzedzeniem. W tym przypadku terminy składania wniosków to: 1 lutego, 1 czerwca i 1 listopada¹⁵⁸ - tabela 2.39.

Po złożeniu wniosku należy cierpliwie czekać na pisemną decyzję Komitetu Selekcyjnego Programu Młodzież¹⁵⁹ o zaakceptowaniu lub odrzuceniu wniosku. Może to potrwać od 6 do 8 tygodni licząc od terminu złożenia wniosku. Większość wniosków o fundusze rozpatrują na szczeblu krajowym Narodowe Agencje. Selekcji projektów dokonują krajowe panele selekcyjne, w których skład wchodzi osoby dobrze znające problematykę i działalność młodzieżową. Selekcji dokonuje się zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej. Jednak projekty z kilku kategorii - np. projekty Spotkań Młodzieżowych (Akcja 1), projekty paneuropejskie (Akcja 2), projekty składane przez wnioskodawców z partnerskich krajów śródziemnomorskich, oraz projekty składane przez europejskie pozarządowe organizacje młodzieżowe (ENGYO) - są rozpatrywane bezpośrednio na szczeblu europejskim, a ich selekcji dokonuje Komisja Europejska. W tym wypadku panele selekcyjne składają się z przedstawicieli Komisji Europejskiej, Narodowych Agencji, Krajowych Koordynatorów i Europejskiego Forum Młodzieży.

2.4.5. Realizacja projektu

Jeśli wniosek zostanie pozytywnie oceniony i zakwalifikowany do dofinansowania, dojdzie do podpisania umowy (kontraktu), w której, z jednej strony Komisja Europejska (poprzez Narodową Agencję) zagwarantuje przekazanie grantu w odpowiedniej wysokości, a z drugiej strony beneficjent zobowiąże się do zrealizowania projektu zgodnie z propozycją przedstawioną we wniosku. Grupy przyjmujące i wysyłające (wyjeżdżające) wspólnie ponoszą odpowiedzialność za realizację projektu zgodnie z wnioskiem o fundusze oraz za przeprowadzenie oceny i kontynuację. Grupa wysyłająca (wyjeżdżająca) ma obowiązek uzasadnić koszty podróży oraz - wspólnie z grupą przyjmującą - koszty związane z przygotowaniem uczestników i zaplanowaniem projektu.

Im lepiej zaplanowano działania, tym łatwiejsza będzie realizacja projektu. Należy pamiętać, że podpisana umowa ma charakter finansowy i trzeba spełnić to, co zaproponowane zostało we wniosku. Jeżeli w trakcie projektu nieprzewidziane okoliczności zakłócają jego realizację, partnerzy powinni niezwłocznie skontaktować się ze swymi Narodowymi Agencjami lub Komisją Europejską, aby dokonać odpowiednich ustaleń.

Narodowa Agencja lub Komisja Europejska mogą przeprowadzić wizytację, by sprawdzić jak przebiega realizacja zadań. Jeśli strona realizująca nie wywiąże się z warunków umowy, to musi liczyć się z koniecznością zwrotu części lub całości dofinansowania.

Bardzo ważna jest ocena projektu po jego zakończeniu, czyli sprawdzenie, w jakim stopniu zostały osiągnięte zamierzone cele. Skoro zadanie zostało wykonane, to trzeba sporzą-

¹⁵⁸ Terminy te odnoszą się do daty nadania pocztą (daty stempla pocztowego).

¹⁵⁹ W jego skład wchodzi osoby zajmujące się problematyką młodzieżową w Polsce, tj. przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu RP, przedstawiciele największych polskich organizacji młodzieżowych. Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży i rotacyjnie przedstawiciele polskich Ośrodków Regionalnych Programu Młodzież.

dzić raport końcowy¹⁶⁰. Obejmuje on raport merytoryczny i rozliczenie finansowe. Beneficjent wypełnia obydwie części.

Koszty podróży i koszty specjalne muszą być w pełnej kwocie udokumentowane kopiami biletów i/lub fakturami. W opisowej części raportu należy szczegółowo przedstawić wyniki i osiągnięcia uzasadniające wypłatę kwot ryczałtowych na pokrycie kosztów wizyty służącej zaplanowaniu działań, przygotowań oraz realizacji działań. Do raportu należy załączyć listę wszystkich uczestników i opiekunów grup z podpisami oraz ostateczny program poszczególnych dni. Do tego raportu należy załączyć produkty przygotowane w trakcie projektu (nagrania na kasetach wideo, fotografie, witryny w sieci itp.) i informacje o tym, jak zostały one rozpowszechnione, oraz indywidualne oceny uczestników.

Po zakończeniu projektu dalsze działania można prowadzić na poziomie międzynarodowym, dzieląc się swoim doświadczeniem i współpracując z partnerami z zagranicy. W tym celu można ubiegać się o dofinansowanie projektów *Współpracy w sieci*. Są to działania prowadzone wspólnie przez grupy z różnych krajów. Wnioski należy składać do Narodowej Agencji w kraju, z którego pochodzi grupa koordynująca wspólne działania.

2.4.6. Użyteczne adresy

Za realizację Programu w poszczególnych państwach odpowiadają Narodowe Agencje.

W Polsce Narodowa Agencja Programu Młodzież znajduje się w strukturze Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Do Agencji przysyłane są propozycje projektów w ramach akcji zdecentralizowanych, czyli nie wymagających decyzji Komisji Europejskiej, które są sprawdane pod względem formalnym i wstępnie oceniane.

Tabela 2.40. Adres Agencji Narodowej

Instytucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Narodowa Agencja Programu MŁODZIEŻ Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji	ul. Mokotowska 43 00-551 Warszawa	(0-22) 622-37-06 (0-22) 628-60-14 fax: (0-22)622-37-08 (0-22) 628-60-17	youth@youth.org.pl	www.youth.org.pl

Źródło: opracowanie własne.

Można tu uzyskać wszelkie informacje dotyczące Programu, zasięgnąć rady odnośnie do przygotowania projektu i wypełnienia formularza wniosku, uzyskać pomoc w znalezieniu partnerów do realizacji projektów i nawiązaniu z nimi kontaktów. Agencja upowszechnia informacje o Programie i organizuje szkolenia.

Agencja współpracuje z instytucjami, które pełnią rolę Ośrodków Regionalnych Programu Młodzież. Można tam uzyskać szczegółowe informacje, skonsultować pomysł na projekt, oraz otrzymać pomoc przy wypełnianiu wniosków.

¹⁶⁰ Należy go złożyć w ciągu dwóch miesięcy od zakończenia okresu realizacji projektu.

Tabela 2.41. Ośrodki Regionalne Programu Młodzież

<p>Gdynia Centrum Współpracy Młodzieży ul. Wójta Radtkego 43/9 81-355 Gdynia tel.: (0-pfx-58) 620-24-80 fax.: (0-pfx-58) 620-24-90 cwm@cwm.org.pl</p>	<p>Kielce Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej ul. Sienkiewicza 25 25-015 Kielce tel.: (0-pfx-41) 344-66-30 fax.: (0-pfx-41) 344-77-62 rcie@rcie.kielce.pl</p>
<p>Katowice Polskie Forum Edukacji Europejskiej ul. Sokolska 10a/4 40-086 Katowice tel./fax.: (0-pfx-32) 251-40-99 pfee@free.ngo.pl</p>	<p>Lublin Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych Asocjacje ul. Królewska 17 pok. 8 20-109 Lublin tel.: (0-pfx-81) 534-96-16 asocjacje.lublin@free.ngo.pl</p>
<p>Kraków Centrum Młodzieży im. dr H. Jordana ul. Krowoderska 831-142 Kraków tel.: (0-pfx-12) 422-55-64 fax.: (0-pfx-12) 422-52-05 youthcm@bci.krakow.pl</p>	<p>Mielec Centrum Kształcenia Praktycznego ul. Wyspiańskiego 639-300 Mielec tel./fax.: (0-pfx-17) 583-67-70 tel./fax.: (0-pfx-17) 586-26-55 ckp@ckp.edu.pl</p>
<p>Olsztyn Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych ul. Parkowa 1 10-233 Olsztyn tel.: (0-pfx-89) 526-95-94 (wew. 46) fax.: (0-pfx-89) 526-89-99 stowmem@free.ngo.pl</p>	<p>Suwałki Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości ul. Kościuszki 62 16-400 Suwałki tel./fax.: (0-pfx-87) 565-13-86 frp.maria@poczta.fm</p>
<p>Poznań Stowarzyszenie Jeden Świat - Sevice Civil International, Polska ul. Krasińskiego 3A /1 60-830 Poznań tel.: (0-pfx-61) 848-43-37. -38 scipl@mail.icpnet.pl</p>	<p>Szczecin Fundacja na Rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego ul. Wojska Polskiego 65 70-478 Szczecin tel.: (0-pfx-91) 432-82-81 muzin@uoo.univ.szczecin.pl</p>
<p>Wrocław Dom Spotkań im. Angelusa Silesiusa ul. W. Stysia 16 a 53-526 Wrocław tel./fax.: (0-pfx-71) 338-07-93 programowy@silesius.org.pl</p>	

Źródło: opracowanie własne.

**Anna Kosiorowska
Paulina Kowalczyk**

Rozdział 3 Program Phare

3.1. Krótka historia programu

Program Phare (Poland-Hungary - Assistance to Restructuring of the Economy, czyli Polska-Węgry - Pomoc w Przebudowie Gospodarki) został uruchomiony w grudniu 1989 r. przez Wspólnotę Europejską w celu wspierania transformacji systemowej w Polsce i na Węgrzech¹. Jednakże w miarę postępowania procesu przemian systemowych w całej Europie Środkowo-Wschodniej, pomoc Phare zaczęła obejmować także inne państwa tego regionu.

Działanie programu Phare w Polsce można podzielić na kilka etapów.

Pierwszy przypada na rok 1990. Udzielana wówczas pomoc odpowiadała podstawowemu priorytetowi polityki gospodarczej państwa w tym okresie, którym była stabilizacja rynku. Dwie początkowe akcje finansowane z Phare polegały na dostawach środków ochrony roślin i pasz dla rolnictwa (o łącznej wartości 70 mln. EUR). Ponadto, Polska otrzymała wtedy jeszcze leki i żywność.

Drugi etap trwający od roku 1991 do końca 1992, to przede wszystkim pomoc techniczna w postaci wszelkiego rodzaju doradztwa ze strony zagranicznych ekspertów (np. pomoc w przeprowadzaniu analiz ekonomicznych, opracowywaniu planów biznesu, studiów wykonalności projektów, itp.) oraz organizowania szkoleń dla polskich pracowników.

Etap trzeci to lata 1993-1997. Po podpisaniu przez Polskę Układu Europejskiego i przyjęciu przez Radę Wspólnot Europejskich polskich postulatów w postaci dokumentu „Wnioski dotyczące programu Phare”, Komisja WE zgodziła się zainicjować częściowe odejście od pomocy technicznej, jako formy dominującej i w wyniku tego do końca roku 1997 pomoc Phare koncentrowała się na wspieraniu inwestycji, zwłaszcza związanych z rozwojem infrastruktury. Ponadto, w grudniu 1994 roku na szczycie Rady Europejskiej w Essen, w związku z planowanym członkostwem Polski w Unii Europejskiej, postanowiono, że program Phare, oprócz wspierania transformacji będzie też wspierał proces integracji Polski z Unią Europej-

---

¹ *Komentarz do Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony*, sporządzono w Brukseli dnia 16 grudnia 1991 r., redakcja naukowa: dr C. Banasiński i dr J. A. Wojciechowski, ARTO Agencja Wydawniczo-Reklamowa, Warszawa 1994, s. 291-292; *Operacja Phare*, „Rzeczpospolita” z 19.12.1991, s. 4; A. Evans, P. Falk, *Prawo integracji Europejskiej*, cz. druga. Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1996, s. 339; J. Kiss, *SO PHARE SO GOOD?* (Hungarian experience with the Phare-Programme), Institute for World Economics of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest 1996, Programme and contract information 1995 Hungary, European Commission. Brussels 1996.

ską. 10% środków przyznawanych dla Polski miało być przeznaczane na bezpośrednie działania dostosowawcze.

Jednak naprawdę znaczące zmiany w charakterze programu Phare zaczęły się dopiero od 1997 roku. W maju tego roku Polska otrzymała od Komisji Europejskiej dokument „Nowa orientacja programu Phare w ramach pomocy przedczłonkowskiej” mówiący o tym, że pomoc przekazywana od tego momentu będzie podporządkowana wyłącznie potrzebom przygotowania Polski do członkostwa w UE. Priorytetami stały się dostosowanie polskiego prawodawstwa do *acquis communautaire* (tj. prawodawstwa UE) oraz inwestycje w infrastrukturę². W marcu 1998 roku zaprezentowano nowe priorytety Phare¹:

- *Institution building*, czyli stworzenie aparatu administracji publicznej gwarantującego skuteczne wprowadzenie i efektywną realizację dorobku prawnego Wspólnoty (*acquis communautaire*) w państwach kandydujących do członkostwa;
- *Investment support*, czyli dostosowanie przemysłu i zasadniczej infrastruktury do standardów istniejących na obszarze Unii poprzez realizację niezbędnych inwestycji dotyczących głównie ochrony środowiska, rozwoju sektora transportu i przekształceń w przemyśle.

W 2000 roku na podstawie dokumentu „Agenda 2000”, program Phare 2000 poszerzono o dodatkowy element, którym jest wsparcie na rzecz spójności społeczno - gospodarczej (*economic and social cohesion*).

W celu właściwej realizacji dwóch nowych celów priorytetowych Phare niezbędna stała się reforma zarządzania tym programem. Dotychczas podstawę alokacji środków stanowiły projekty przedstawiane przez kraje-beneficjentów dotyczące potrzeb poszczególnych sektorów (tzw. *demand driven* - nastawienie na popyt). Nowa Orientacja skierowała Phare na najpilniejsze potrzeby związane ze wstąpieniem państw stowarzyszonych do Unii Europejskiej (tzw. *accession driven* - nastawienie na członkostwo), więc sposób ustalania przeznaczenia środków został zmieniony. Priorytetowe działania w tym zakresie zostały ustalone przez Komisję Europejską oddzielnie dla każdego państwa w dokumencie zwanym „Partnerstwo dla Członkostwa” (PDC) - ogólnym planie działań na kilka kolejnych lat, określającym przedsięwzięcia, które w całości lub w części będą finansowane przez Phare. Natomiast szczegółowe wytyczne działań zawarte zostały tzw. „Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa” (NPPC) opracowanym samodzielnie przez poszczególne państwa-kandydatów na podstawie PDG. Ponadto środki na sfinansowanie zaplanowanych działań zapewniać ma podpisywana co roku umowa pomiędzy Komisją Europejską, a krajem kandydującym, tzw. Memorandum Finansowe. Ponadto zamiast dużej liczby małych projektów o niewielkiej skali oddziaływania, a wysokich kosztach operacyjnych, realizowane będą tylko większe pro-

² P. Sarnecki, *Pomoc Wspólnot Europejskich dla Polski*, w: *Polsku w procesie integracji ze Wspólnotami Europejskimi*, pod redakcją Z. Wysockiej, op. cit.: *Informacja o pomocy Unii Europejskiej dla Polski*. opracowanie Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 1997; E. Wojciechowska, *Zagraniczna pomoc dla Polski*, Instytut Nauk Ekonomicznych, Polska Akademia Nauk, Zeszyt nr 5; *Program Phare w Polsce w okresie 1990-1997*. posiedzenie Komitetu Integracji Europejskiej w dniu 28 września 1998. Warszawa: Załącznik 3, *Zagraniczna pomoc dla samorządów*, opracowanie J. Warda, op. cit.: *Rzeczpospolita Polska, Phare, Wieloletni Program Indykatory (WPI) 1995-1999*, listopad 1995.

³ Nota Informacyjna, *Nowa Orientacja Programu Phare w ramach pomocy przedczłonkowskiej*, Komisja Europejska, Bruksela 26.03.1997, s. 2, także *New Orientations for Phare. Non Papers on: Accession Partnership, Phare Investment Support, Phare Institution Building*, European Commission, Brussels, 24.07.1997.

ską. 10% środków przyznawanych dla Polski miało być przeznaczane na bezpośrednie działania dostosowawcze.

Jednak naprawdę znaczące zmiany w charakterze programu Phare zaczęły się dopiero od 1997 roku. W maju tego roku Polska otrzymała od Komisji Europejskiej dokument „Nowa orientacja programu Phare w ramach pomocy przedczłonkowskiej” mówiący o tym, że pomoc przekazywana od tego momentu będzie podporządkowana wyłącznie potrzebom przygotowania Polski do członkostwa w UE. Priorytetami stały się dostosowanie polskiego prawodawstwa do *acquis communautaire* (tj. prawodawstwa UE) oraz inwestycje w infrastrukturę². W marcu 1998 roku zaprezentowano nowe priorytety Phare¹:

- *Institution building*, czyli stworzenie aparatu administracji publicznej gwarantującego skuteczne wprowadzenie i efektywną realizację dorobku prawnego Wspólnoty (*acquis commuautaire*) w państwach kandydujących do członkostwa;
- *Investment support*, czyli dostosowanie przemysłu i zasadniczej infrastruktury do standardów istniejących na obszarze Unii poprzez realizację niezbędnych inwestycji dotyczących głównie ochrony środowiska, rozwoju sektora transportu i przekształceń w przemyśle.

W 2000 roku na podstawie dokumentu „Agenda 2000”, program Phare 2000 poszerzono o dodatkowy element, którym jest wsparcie na rzecz spójności społeczno-gospodarczej (*economic and social cohesion*).

W celu właściwej realizacji dwóch nowych celów priorytetowych Phare niezbędna stała się reforma zarządzania tym programem. Dotychczas podstawę alokacji środków stanowiły projekty przedstawiane przez kraje-beneficjentów dotyczące potrzeb poszczególnych sektorów (tzw. *demand driven* - nastawienie na popyt). Nowa Orientacja skierowała Phare na najpilniejsze potrzeby związane ze wstąpieniem państw stowarzyszonych do Unii Europejskiej (tzw. *accession driven* - nastawienie na członkostwo), więc sposób ustalania przeznaczenia środków został zmieniony. Priorytetowe działania w tym zakresie zostały ustalone przez Komisję Europejską oddzielnie dla każdego państwa w dokumencie zwanym „Partnerstwo dla Członkostwa” (PDC) - ogólnym planie działań na kilka kolejnych lat, określającym przedsięwzięcia, które w całości lub w części będą finansowane przez Phare. Natomiast szczegółowe wytyczne działań zawarte zostały tzw. „Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa” (NPPC) opracowanym samodzielnie przez poszczególne państwa-kandydatów na podstawie PDG. Ponadto środki na sfinansowanie zaplanowanych działań zapewniać ma podpisana co roku umowa pomiędzy Komisją Europejską, a krajem kandydującym, tzw. Memorandum Finansowe. Ponadto zamiast dużej liczby małych projektów o niewielkiej skali oddziaływania, a wysokich kosztach operacyjnych, realizowane będą tylko większe pro-

² P. Sarnecki. *Pomoc Wspólnot Europejskich dla Polski*, w: *Polska w procesie integracji ze Wspólnotami Europejskimi*, pod redakcją Z. Wysockiej, op. cit.: *Informacja o pomocy Unii Europejskiej dla Polski*. opracowanie Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 1997; E. Wojciechowska, *Zagraniczna pomoc dla Polski*. Instytut Nauk Ekonomicznych, Polska Akademia Nauk. Zeszyt nr 5: *Program Phare w Polsce w okresie 1990-1997*. posiedzenie Komitetu Integracji Europejskiej w dniu 28 września 1998. Warszawa: Załącznik 3. *Zagraniczna pomoc dla samorządów*, opracowanie J. Warda, op. cit.: *Rzeczpospolita Polska, Phare. Wieloletni Program Indykatory (WPI) 1995-1999*. listopad 1995.

³ Nota Informacyjna, Nowa Orientacja Programu Phare w ramach pomocy przedczłonkowskiej, Komisja Europejska. Bruksela 26.03.1997, s. 2, także *New Orientations for Phare, Non Papers on: Accession Partnership, Phare Investment Support, Phare Institution Building*. European Commission, Brussels, 24.07.1997.

jektwo wartości 2-3 mln. EUR minimum⁴. Dodatkowo, aby usprawnić zarządzanie finansami programu, środki niewykorzystane mają być przeznaczane po prostu na inne cele. W przypadku funduszy najdłużej niezagospodarowanych umożliwiono anulowanie decyzji o ich uruchomieniu lub zmniejszenie kwot przyznawanych danemu krajowi i przeznaczenie ich na programy horyzontalne. Ponadto zobowiązania wobec biorcy mają zostać uznane za niebyłe, jeśli kontrakty na realizację projektów nie będą zawarte w ciągu dwóch lat od daty podpisania Memorandum. Wprowadzono również, funkcjonującą już w przypadku Funduszy Strukturalnych, zasadę współfinansowania projektów z własnych środków budżetowych przez kraje-beneficjentów⁵ oraz zasadę bardziej zdecentralizowanego zarządzania projektami (będzie stopniowo przekazywane odpowiednim władzom krajów-kandydatów, ale Komisja Europejska zachowa prawo do ogólnego nadzoru)⁶.

Program Phare to największe źródło bezzwrotnej pomocy, jaką otrzymywały i otrzymują nadal kraje Europy Środkowo-Wschodniej. W latach 1990-1994 budżet jego wyniósł 4,2 mld. EUR. Na lata 1995-1999 zaplanowane było 6,7 mld. EUR⁷. Natomiast na lata 2000-2006 zaplanowano 1,5 mld. EUR rocznie⁸.

3.2. Klasyfikacja programów funkcjonujących w ramach programu Phare

Program Phare stanowi z zasadzie pulę środków, która jest rozdzielana na różne cele. W związku z tym w ramach Phare funkcjonuje wiele podprogramów wspierających działanie w różnych dziedzinach. Ze względu na zasięg terytorialny, programy Phare można podzielić na:

- 1) programy krajowe (*national programmes*),
- 2) programy dla wielu beneficjentów (*multibeneficiary programmes*),
- 3) Programy Współpracy Przygranicznej (*Cross-Border Co-operation Programmes*).

Programy krajowe dotyczą zawsze jednego konkretnego kraju i służą przygotowaniu do członkostwa w UE. Ponieważ są realizowane na podstawie corocznego planu, ich zakres merytoryczny zmienia się z roku na rok i w dużej mierze zależy od zdefiniowanych wcześniej priorytetów.

Programy dla wielu beneficjentów zastąpiły programy wielonarodowe i horyzontalne funkcjonujące do 1999 roku. Mają one charakter nieinwestycyjny i koncentrują się na rozwiązywaniu problemów przekraczających obszar jednego kraju oraz zacieśnianiu współpracy

---

⁴ Nola Informacyjna, Nowa Orientacja Programu Phare w ramach pomocy przedczłonkowskiej, op. cit.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ *Unia Europejska, Integracja Polski z Unią Europejską*, opracowanie redakcyjne H. Szumowska, IKiCHZ Warszawa 1996, s.449, także *Strategia przedwstąpieniowa Unii Europejskiej dla państw stowarzyszonych Europy Środkowej*, Komisja Europejska. Dyrekcja Generalna ds. Stosunków Zewnętrznych (DG IA), Bruksela 1996.

* Nota Informacyjna. Nowa Orientacja Programu Phare w ramach pomocy przedczłonkowskiej, op. cit.

między państwami - kandydatami do UE. Obszary kluczowe dla tych programów to: ochrona środowiska, rozwój infrastruktury, pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój administracji publicznej, zwalczanie przestępczości itp.⁹.

Programy Współpracy Przygranicznej mają na celu łagodzenie różnic oraz wzmacnianie współpracy transgranicznej.

3.3. Rodzaje programów funkcjonujących w ramach programu Phare

Budowa instytucji i wsparcie inwestycyjne. Program ten realizuje głównie projekty mające wspierać proces integracji Polski z UE. Część z nich to umowy twinningowe (porozumienia bliźniacze o współpracy, które są zawierane pomiędzy instytucjami o podobnym charakterze z kraju członkowskiego oraz starającego się o akcesję, np. polskie Ministerstwo Infrastruktury i Ministerstwo Transportu Finlandii). Ponadto finansowane są inwestycje bezpośrednio związane z wdrażaniem *acquis communautaire* (dorobku prawnego Wspólnot Europejskich) oraz norm i standardów unijnych, np. jeśli chodzi o bezpieczeństwo i higienę pracy, wymiar sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, i inne. Projekty muszą być zgodne z Narodowym Programem Przygotowania do Członkostwa w UE. Pomoc finansowa kierowana jest głównie do wszelkich instytucji zaangażowanych w proces integracji z. Unią, np. resorty, służby kontrolne, samorządy, zaś propozycje finansowania składane są przez odpowiednie resorty. Najniższa wartość projektu powinna wynosić 2 mln. EUR. Obecnie większość województw ma podpisane umowy *twinningowe*, w których ramach organizowane są szkolenia tematyczne związane z przygotowaniem do członkostwa, wizyty studyjne oraz pomoc w opracowaniu wojewódzkich programów operacyjnych, które będą stanowić część Narodowego Planu Rozwoju. Kontakt- Urzędy Marszałkowskie. W roku 2002 na terenie wszystkich województw będą organizowane szkolenia dla samorządów lokalnych w ramach jednej z umów Programu Phare, podpisanej przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. Kontakt - Urzędy Wojewódzkie.

Inwestycje w zakresie spójności społeczno-gospodarczej. Są to działania na rzecz niwelowania różnic społeczno-gospodarczych między regionami. Wyróżnia się tu¹⁰:

- a) **Inwestycje Strukturalne** obejmujące rozbudowę infrastruktury związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej (duże projekty - powyżej 2 mln. EUR-związane z rozbudową szlaków komunikacyjnych, rozwojem przedsiębiorczości, ochroną środowiska itp.) w województwach wyszczególnionych we Wstępnym Narodowym Planie Rozwoju. Pomoc trafia zazwyczaj do samorządów (choć mogą to być także inne instytucje). Projekty składane są do Ministerstwa Gospodarki raz w roku przez samorządy wojewódzkie. Planowanie odbywa się co roku i może dotyczyć różnych regionów, np.:

⁹ Phare w Polsce-opis. <http://www.delpol.pl/index.plip>, 12.03.2003.

¹⁰ <http://www1.gazeta.pl/ue/0.36392.html>. 11.05.2003. <http://www.parp.gov.pl/>, 11.05.2003. <http://www.cie.gov.pl/fundusze/phare/aktual/main.html>. 11.05.2003.

- rok 2000 - województwa: warmińsko-mazurskie, podlaskie, śląskie, podkarpackie, lubelskie;
  - rok 2001 - województwa: warmińsko-mazurskie, podlaskie, śląskie, podkarpackie, lubelskie, świętokrzyskie, łódzkie, kujawsko-pomorskie;
  - rok 2002 - województwa: warmińsko-mazurskie, podlaskie, dolnośląskie, podkarpackie, lubelskie, świętokrzyskie, łódzkie, kujawsko-pomorskie, pomorskie, zachodniopomorskie, lubuskie, opolskie, małopolskie (projekty realizowane od 2003 r.)
  - rok 2003 - pomocą objęte wszystkie województwa.
- b) **Krajowy Program Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw (MSP)** obejmujący swoim zasięgiem cały kraj, zróżnicowany w poszczególnych województwach. Projekty składa się w Regionalnych Instytucjach Finansujących (RIF).
- c) **Program Rozwój Zasobów Ludzkich** skupia się na zapobieganiu bezrobociu i skierowany jest zarówno do bezrobotnych, jak i organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorstw. Projekty dotyczą głównie organizacji szkoleń, doradztwa personalnego i innych działań na rzecz rozwoju zatrudnienia. Nadzór merytoryczny sprawują Wojewódzkie Urzędy Pracy.

Programy Współpracy Przygranicznej. Mają na celu łagodzenie różnic oraz wzmacnianie współpracy transgranicznej. Programy Współpracy Przygranicznej dzielą się na tzw.¹¹:

- a) Duże Projekty - o wartości co najmniej 300 tys. EURO, dotyczą głównie infrastruktury drogowej, środowiska lub innej dziedziny związanej z rozwojem gospodarczym pogranicza. Obejmują obszary przylegające do granic: polsko-niemieckiej, polsko-czeskiej, polsko-słowackiej oraz Morza Bałtyckiego. Odbiorcami pomocy są głównie samorządy lub związki komunalne¹²;
- b) Małe Projekty - o wartości do 50 tys. EUR - dotyczą głównie współpracy kulturalnej, sportowej, gospodarczej, przełamywania barier oraz ochrony środowiska. Obejmują tereny przylegające do granic; polsko-niemieckiej, polsko-czeskiej, polsko-słowackiej oraz Morza Bałtyckiego, też tereny należące do Euroregionu danego pogranicza. Niekiedy organizowane są również konkursy dotyczące pogranicza wschodniego. Projekty składane są do władz euroregionalnych przez organizacje pozarządowe i samorządy na konkurs, który ogłaszany jest raz w roku zwykle na przełomie roku (grudzień-luty). Terminy składania projektów mogą być różne dla poszczególnych Euroregionów. Konkursy są ogłaszane na stronach Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej - <http://www.europa.delpol.pl>.

Granty Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej. Są to środki przeznaczane na inicjatywę dotyczącą informowania o Unii Europejskiej. Projekty mogą zgłaszać organizacje non-profit z sektora niepublicznego, samorządy oraz organizacje pozarządowe; wartość jednego projektu nie może przekroczyć 15 tys. EUR.

Phare Access. Projekty realizowane w ramach tego programu mają na celu ochronę środowiska oraz rozwój gospodarczy i społeczny. Są przygotowywane przez organizacje pozarządowe w ramach ogłaszanych konkursów. Projekty Phare Access dzielą się na:

- a) Małe Dotacje - do 50 tys. EUR,
b) Duże Dotacje - do 100 tys. EUR.

¹¹ <http://www.ukic.gov.pl>, 25.02.2003.

¹² Dokładny zasięg programu opisany jest na stronie: <http://www.wppwp.it.pl/maps>, 11.05.2003.

- c) Dofinansowanie uczestnictwa przedstawicieli polskich organizacji pozarządowych w spotkaniach na poziomie europejskim.

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej powierzył zarządzanie Programem Access Zespołowi ds. Dotacji, działającemu w ramach Centralnej Jednostki Finansująco - Kontraktującej w Funduszu Współpracy (Co-operation Fund). W procesie realizacji konkursu o Duże i Małe Dotacje, Zespół współdziałał z firmą Policy&Action Group sp. z o.o. (PAG), która odpowiada za promocję programu i kontakty z wnioskodawcami oraz zebranie wniosków i pomoc w ich ewaluacji. Firma PAG jest także odpowiedzialna za przeprowadzenie monitoringu i oceny dofinansowanych projektów. Na stronie internetowej Funduszu Współpracy¹¹ znajdują się dokładne informacje na temat warunków uczestnictwa w konkursie o Duże i Małe Dotacje oraz formaty niezbędnych dokumentów¹⁴.

Projekt w ramach Programów Współpracy Przygranicznej, Grantów Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej oraz Phare Access wyłaniane są w drodze konkursu ogłaszanego na stronach Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej: <http://www.europa.delpol.pl>

3.4. Phare 2000, Phare 2001, Phare 2002 i Phare 2003

Na każdy kolejny rok przygotowuje się osobne propozycje działań do finansowania w ramach Phare. z tym, że część projektów realizowanych w danym roku jest kontynuacją tych, które były realizowane w latach poprzednich. W związku z takim systemem projektowania, fundusze przeznaczane na poszczególne lata funkcjonują pod nazwami Phare 2000, Phare 2001, itd. Z tym, że ostatni to Phare 2003, co oznacza, że pomoc w ramach Phare zakończy się w roku 2003¹³, chociaż początkowo planowano, że udzielanie pomocy przez UE w ramach funduszy przedakcesyjnych będzie trwało do roku 2006. Wynika to przypuszczalnie z dwóch faktów. Po pierwsze data wstąpienia do UE państw kandydujących została wyznaczona na rok 2004. Po drugie w wyniku wielu przeszkód natury administracyjnej w roku 2003 realizowane są dopiero projekty Phare 2000 i 2001, a Phare 2002 zacznie być realizowane Phare połowie 2004, czyli w zasadzie równoległe z Funduszami Strukturalnymi, które wtedy teoretycznie będą już dostępne dla Polski.

Poniżej przedstawiono zawartość poszczególnych programów Phare, zaplanowanych na kolejne lata do 2000-2003.

Phare 2000. Memoranda Finansowe dla programów Phare 2000 zostały podpisane w grudniu 2000 r. Całkowita wartość pomocy Unii Europejskiej dla Polski w ramach budżetu 2000 wynosi 484,36 mln. EUR¹⁶.

¹³ <http://www.cofund.org.pl/access2000/dofinansowanie.html>. 03.04.2003.

¹⁴ <http://www.parp.gov.pl>. 03.04.2003.

¹⁵ Informacja okresowa nt pomocy przedakcesyjne Phare, ISPA, SAPARD oraz przygotowań do Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, Kwiecień-Maj 2002. Departament Koordynacji i Monitorowania Pomocy Zagranicznej. UKIE.

¹⁶ http://www.cie.gov.pl/fundusze/phare/dokumenty/phare_2000_2006.html. 12.05.2003.

Tabela 3.1. przedstawia projekty realizowane w ramach Phare 2000 oraz poziom zakontraktowania programu Phare 2000 według stanu na dzień 31 grudnia 2002 r.

Tabela 3.1. Programy dostępne w ramach Phare 2000 (dane w mln. EUR i w %)

Nazwa	Kwota alokowana	Kwota zakontraktowana	Kwota zakontraktowana
PL0003-PL0007 Program Krajowy cz. I, w tym:	183,000	178,068	97%
PL0003-PL0007 Projekty rozwoju instytucjonalnego	133,095	131,263	99%
PL0003.I2 Krajowy rozwój eksportu	6,890	6,756	98%
PL0005.02-06 i 08 Sprawiedliwość i sprawy wewnętrzne	43,015	40,049	93%
PL0008 Program Krajowy - cz. II (Spójność Społeczna i Gospodarcza)	130,000	129,624	100%
PL0009 Program Współpracy Przygranicznej Polska - Niemcy	44,000	43,780	99%
PL0010 Program Współpracy Przygranicznej Polska - Słowacja	4,000	3,919	98%
PL0011 Program Współpracy Przygranicznej Polska - Czechy	5,000	4,992	100%
PL0013 Dodatkowe działania inwestycyjne na granicy wschodniej	40,700	22,525	55%
PL0014 Działania specjalne dla Regionu Morza Bałtyckiego	1,000	0,979	98%
PL0015 Program Współpracy Przygranicznej Polska - Region Morza Bałtyckiego	2,000	2,000	100%
Razem	409,700	385,127	94%

Źródło: Aktualności Phare, <http://funduszt.ukie.gov.pl/pp.nsf>, 23.02.2003.

Phare 2001. W związku z zakończeniem procesu programowania Phare 2001, w grudniu 2001 r. zostały podpisane następujące Memoranda Finansowe¹⁷:

- Odbudowa II - 15 mln. EUR,
- Krajowy Program Phare 2001 - 396 mln. EUR,

¹⁷ <http://www.cie.gov.pl/fundusze/pliare/aktual/main.html>, <http://www.dsconsulting.com.pl/srgg/swidwin/e11.html>.

- Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska-Region Morza Bałtyckiego - 3 min. EUR.
- Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska-Niemcy- 44 min. EUR,
- Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska-Czechy - 5 min. EUR,
- Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska - Słowacja - 4 min. EUR,
- Horyzontalny Program Wsparcia Wspólnoty w Dziedzinie Bezpieczeństwa Nuklearnego dla Polski 2001 - 1,45 min. EUR.

Tak więc całkowity budżet Phare 2001 dla Polski wynosi 468.45 min. EUR.

Phare 2002. Do końca grudnia 2002 roku podpisano wszystkie Memoranda Finansowe dla alokacji Phare 2002. Łączna wartość alokacji 2002 wynosi 451,7 min. EUR. Poniższa tabela 3.2 zawiera informacje na temat wartości poszczególnych Memorandów oraz dat ich podpisania.

Tabela 3. 2. Programy dostępne w ramach Phare 2002

Nazwa Programu	Wartość w min. EUR
Krajowy Program dla Polski Phare 2002. część I	57,87
Rozszerzona decentralizacja systemu wdrażania (EDIS)	1,0
Krajowy Program dla Polski Phare 2002, część II	252,26
Krajowy Program dla Polski Phare 2002, część III	83.87
Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska - Niemcy 2002	44.0
Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska - Czechy 2002	5,0
Program Współpracy Przygranicznej Phare Polska - Słowacja 2002	4,0
Program Współpracy w Regionie Morza Bałtyckiego 2002	3,0
Bezpieczeństwo nuklearne	0.7
Łącznie	451,7

Źródło: Aktualności Phare. <http://fundusze.ukie.gov.pl/pp.nsf>. 23.02.2003.

Krajowy Program dla Polski Phare 2002, część I, II i III - koncentruje się na projektach z zakresu rozwoju instytucjonalnego oraz inwestycjach, których celem jest wzmocnienie zdolności Polski w zakresie przyjęcia i wdrożenia *acquis* w dziedzinie rolnictwa, środowiska, transportu, wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, finansów, pracy, rynku wewnętrznego i gospodarki. Budżet 394 min. EUR w ramach Krajowego Programu dla Polski Phare 2002 część I, II i III został przeznaczony na realizację działań w 5 priorytetowych obszarach, które przedstawia tabela 3.3¹⁸.

¹⁸ http://www.eie.gov.pl/fundusze/aktual/inf_prasa_02.html i <http://fundusze.ukie.gov.pl/pp.nsf>, 23.02.20.

Tabela 3.3. Obszary priorytetowe Krajowego Programu Phare 2002

Tytuł	Budżet Phare ogółem w min. EUR	Rozwój instytucjonalny w min. EUR	Inwestycje w min EUR
Cel 1: Wzmocnienie zdolności instytucjonalnych i administracyjnych	52,44	41,98	10,45
Cel 2: Rynek wewnętrzny	26,80	15,82	10,98
Cel 3: Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne	63,30	6,00	57,30
Cel 4: Rolnictwo i Rybołówstwo	34,73	5,86	28,87
Cel 5: Środowisko	14,99	9,96	5,04
Cel 6: Spójność Społeczna i Gospodarcza	171,41	2,74	168,67
Cel 7: Udział w programach wspólnotowych i agencjach	30,33	-	30,33
Ogólny wkład Phare (w min. EUR)	394,00	82,36	311,64

Źródło: Aktualności Phare. <http://fundusze.ukie.gov.pl/pp.nsf>, 23.02.2003.

Phare 2003. Przewiduje się, iż wartość środków dostępnych dla Polski w ramach alokacji 2003 wyniesie ok. 450 mln. EURO. W sierpniu 2002 r. Zespół Przygotowawczego Komitetu Integracji Europejskiej przyjął zakres merytoryczny programu Phare 2003. We wrześniu Urząd Komitetu Integracji Europejskiej przekazał do Komisji Europejskiej pierwszą wersję projektów Phare 2003 zgłoszonych przez poszczególne resorty i instytucje centralne. W październiku 2002 r. Komisja Europejska przekazała ogólne uwagi do propozycji projektów w ramach Phare 2003. natomiast uwagi szczegółowe dla projektów sektorowych były przekazywane sukcesywnie w pierwszej połowie listopada 2002 r. Pod koniec stycznia 2003r. Komisja Europejska przekazała projekt Propozycji Finansowej dotyczącej I części Krajowego Programu Phare 2003 o wartości ok. 255 mln. EURO. Strona polska przekazała Komisji Europejskiej swoje uwagi do Propozycji Finansowej w dniu 17 stycznia 2003r. Dokument był przedmiotem posiedzenia Komitetu Zarządzającego Phare w dniu 11 kwietnia 2002. Po zakończeniu negocjacji z KE oraz po zatwierdzeniu wszystkich projektów przez Komitet Zarządzający Phare, sukcesywnie w 2003 r. będą podpisywane Memoranda Finansowe.

3.5. Ogólne kryteria oceny projektów finansowanych w ramach Phare

Istnieje szereg wymogów - zarówno formalnych, jak i merytorycznych - w stosunku do projektów, które państwa kandydujące przedstawiają do sfinansowania z funduszy Phare.

Przed wszystkim powinny być one gotowe do realizacji w momencie ich złożenia, czyli posiadać studium wykonalności (potwierdzenie prawidłowości projektu pod względem administracyjnym, technicznym, finansowym, prawnym i ekonomicznym) oraz ocenę oddziaływania na środowisko. Ponadto zgodnie z wymogami Komisji Europejskiej, projekty mają być składane w języku angielskim, w postaci fiszki projektowej. Beneficjenci ponoszą pełne koszty związane z przygotowaniem projektu. Minimalna wielkość projektu inwestycyjnego wynosi 2 mln. EURO, wysokość dofinansowania z Phare jest zróżnicowana i wynosi do 75% kosztów, gdy beneficjentem jest jednostka z sektora finansów publicznych. Beneficjent z sektora prywatnego pokrywa 75 % kosztów, a pozostałe 25% jest dofinansowywana z funduszu Phare i środków publicznych. Dodatkowo projekty współfinansowane ze środków Phare muszą spełniać następujące warunki¹⁹:

- a) efekt katalityczny - wsparcie Phare ma się skupiać na priorytetach akcesyjnych i przyspieszać działanie programów związanych z przystąpieniem Polski do UE;
- b) współfinansowanie - projekty ze środków Phare muszą być częściowo finansowane ze środków publicznych kraju beneficjenta oraz innych źródeł. Pomoc Wspólnoty może wynosić 75% całkowitych wydatków publicznych;
- c) koordynacja - za identyfikację priorytetowych projektów oraz koordynację działań odpowiedzialna jest Komisja Europejska we współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym i międzynarodowymi instytucjami finansowymi;
- d) dodatkowość - środki Phare nie mogą zastępować innych źródeł finansowania (pochodzących z sektora prywatnego lub z międzynarodowych instytucji finansowych);
- e) zdolność projektu do kontynuacji - wszystkie projekty muszą mieć zapewnioną kontynuację (przed wszystkim finansowanie) po wygaśnięciu bezzwrotnej pomocy zagranicznej.

3.6. Jak uzyskać wsparcie finansowe dla własnego przedsiębiorstwa

Największą popularnością cieszą się programy pozwalające na dofinansowanie różnych projektów mających wspomóc rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.

3.6.1. Kto może uzyskać dofinansowanie

Wnioskodawca ubiegający się o dotację musi spełniać następujące kryteria²⁰:

- być małym lub średnim przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej²¹,

[^] Ogólne zasady funkcjonowania Programu Phare. Departament Koordynacji i Monitorowania Pomocy Zagranicznej, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, http://www.cie.gov.pl/fundusze/phare/opracowania/analizy/phare_zasady_ukie.pdf. 23.03.2003.

²⁰ <http://www.parp.gov.pl/dotacje/phare4.php>. 1.12.2003.

²¹ Przedsiębiorca - mały lub średni przedsiębiorca w rozumieniu Ustawy Prawo działalności gospodarczej z dnia 19 listopada 1999 r. (Dz. U. nr 101. poz. 1178 z późn. zm.), a w szczególności Art. 2, Art. 54, Art.55.

- mieć siedzibę na terenie Polski,
- być bezpośrednio odpowiedzialnym za przygotowanie projektu i za nadzór nad jego realizacją,
- mieć odpowiednie środki finansowe zapewniające płynną i terminową realizację projektu.

Potencjalni wnioskodawcy **nie są uprawnieni** do ubiegania się o dotację, jeżeli:

- ogłoszona została ich upadłość lub są w trakcie likwidacji, znajdują się pod zarządkiem komisarycznym, przystąpili do postępowania układowego z wierzycielami, zawiesili prowadzenie działalności lub znajdują się w innej, podobnej sytuacji wynikającej z przepisów prawa,
- zostało wszczęte postępowanie upadłościowe,
- zostali skazani prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo związane z działalnością zawodową;
- są winni poważnego wykroczenia w zakresie działalności zawodowej, potwierdzonego w dowolny sposób, który uznany zostanie za uzasadniony,
- zalegają z uiszczaniem składek na ubezpieczenia społeczne,

Art. 2:

1. Działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy jest zarobkowa działalność wytwórcza, handlowa, budowlana, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i eksploatacja zasobów naturalnych, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.
2. Przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna oraz nie mająca osobowości prawnej spółka prawa handlowego, która zawodowo, we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą, o której mowa w ust. 1.
3. Za przedsiębiorców uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej, o której mowa w ust. 1.

Art. 54:

1. Za małego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który w poprzednim roku obrotowym:
  - zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników oraz
  - osiągnął przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nie przekraczający równowartości w złotych 7 milionów euro lub suma aktywów jego bilansu sporządzanego na koniec poprzedniego roku obrotowego nie przekroczyła 5 milionów euro.
2. Nie uważa się jednak za małego, przedsiębiorcy, w którym przedsiębiorcy inni niż mali posiadają:
  - więcej niż 25% wkładów, udziałów lub akcji,
  - prawa do ponad 25% udziału w zysku,
  - więcej niż 25% głosów w zgromadzeniu wspólników (akcjonariuszy).

Art. 55:

1. Za średniego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który w poprzednim roku obrotowym:
  - zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz
  - osiągnął przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nie przekraczający równowartości w złotych 40 milionów euro lub suma aktywów jego bilansu sporządzanego na koniec poprzedniego roku obrotowego nie przekroczyła 27 milionów euro.
2. Nie uważa się jednak za średniego przedsiębiorcy, w którym przedsiębiorcy inni niż mali i średni posiadają:
  - więcej niż 25% wkładów, udziałów lub akcji,
  - prawa do ponad 25% udziału w zysku,
  - więcej niż 25% głosów w zgromadzeniu wspólników (akcjonariuszy).

- zalegają z uiszczaniem podatków i opłat,
- stwierdzone zostaną wobec nich nieprawidłowości w udzielaniu wymaganych informacji, warunkujących uczestnictwo w danym programie,
- stwierdzono, iż w istotny sposób nie spełnili zobowiązań wynikających z innych umów zawartych w ramach innych programów pomocowych Unii Europejskiej,
- stwierdzono, że próbowali wejść w posiadanie poufnych informacji lub wpłynąć na decyzję komisji lub jednostki kontraktującej w trakcie procesu oceny wniosków w bieżącym lub poprzednich zaproszeniach do składania wniosków o dotacje,
- na realizację działań objętych wnioskiem otrzymali pomoc z innych środków publicznych.

3.6.2. Programy, w których ramach można uzyskać wsparcie finansowe

W ramach programu Phare 2000 funkcjonują obecnie (2 grudnia 2003) trzy programy koordynowane przez PARP, których celem jest wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Są to²²:--

- **Fundusz Dotacji Inwestycyjnych** stworzony dla województw warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego, podkarpackiego i śląskiego. Ukierunkowany jest on na pomoc MŚP w zwiększeniu ich konkurencyjności na rynku poprzez wsparcie opracowywania i realizacji projektów inwestycyjnych.
- **Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych** skierowany do sektora MŚP województw: lubelskiego, podkarpackiego, śląskiego. Jego celem jest rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, zwiększanie ich konkurencyjności i efektywności na rynkach eksportowych oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Program „**Innowacje i technologie dla rozwoju przedsiębiorstw**” skupia się na rozwoju technologicznym przedsiębiorstw. Projekty obejmują min.: przygotowanie do wdrożenia rozwiązań innowacyjnych i nowych technologii, wdrożenie pozyskanych technologii, wdrożenie własnych rozwiązań technologicznych.

W ramach programu Phare 2001, w czerwcu 2003 r. uruchomiono we wszystkich województwach cztery programy, które mają wesprzeć rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Za ich koordynację, podobnie jak w przypadku Phare 2000, odpowiada PARP. Realizacja działań finansowanych w ramach tych programów ma się zakończyć do 15 sierpnia 2004 r. Są to²³:

Fundusz Dotacji Inwestycyjnych. Jest to program, który przewiduje dofinansowanie projektów obejmujących wprowadzanie nowych technologii do przedsiębiorstwa, w tym:

- a) zakupu nowych maszyn i urządzeń z oprzyrządowaniem,
- b) zakupu mebli, w przypadku projektów inwestycyjnych dotyczących działalności z zakresu hoteli i restauracji;
- c) zakupu środków transportu (dotyczy firm posiadających licencję transportową);

²² <http://www.parp.gov.pl>. 03.04.2003.

²³ www.parp.gov.pl. 30.11.2003 r.

- d) innych wydatków bezpośrednio związanych z prawidłową instalacją i uruchomieniem powyższych zakupów, do 15% tzw. kosztów kwalifikowanych²⁴.

Dofinansowanie może wynieść do 25% kwalifikowanych kosztów inwestycji i musi mieścić się w przedziale 2000-50 000 EUR.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych. Jest przewidziany jako dotacja dla MSP eksportujących towary pochodzenia krajowego. Dofinansowaniu podlegają:

- a) ocena konkurencyjnej pozycji przedsiębiorstwa na wybranych rynkach eksportowych, w tym: analizy rynku, określenie czynników konkurencyjności firmy;
- b) rozwój strategii eksportowej przedsiębiorstwa; rozwój rynków eksportowych, w tym: badanie rynku, kojarzenie partnerów, wyjazd studialny, promocja produktu, uczestnictwo w zagranicznych targach i wystawach.

Dotacja wynosi od 1500 do 10 000 EUR i nie może przekroczyć 60% kosztów kwalifikowanych.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw. Dofinansuje do 60% kosztów kwalifikowanych (500-5.000 EUR) usług doradczych związanych z planowaniem strategicznym, marketingiem, rozwojem rynku, zarządzaniem, rozwojem zasobów ludzkich, produkcją i rozwojem produktu, finansami i księgowością.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych. Obejmuje dofinansowanie usług doradczych w zakresie doboru narzędzi informatycznych, zastosowania sieci komputerowych, wykorzystania Internetu w działalności firmy, wykorzystania informatyki w zarządzaniu przedsiębiorstwem (np. obieg dokumentów, zintegrowane systemy zarządzania). Dotacja może stanowić 60% kosztów kwalifikowanych, maksymalnie 5 000 EUR dla firmy. Dodatkowo można ubiegać się o dofinansowanie do kosztów operacyjnych w początkowej fazie rozwoju firmy, w tym wynajęcia lokalu, zatrudnienia personelu, kosztów marketingu (dotacja w wysokości 25% kosztów kwalifikowanych, minimalnie 3000 EUR, maksymalnie 10 000 EUR dla firmy).

Natomiast w ramach programu Phare 2002 (również koordynowanego przez PARP), którego wdrażanie rozpocznie się w pierwszym kwartale 2004 roku, będzie można uzyskać dofinansowanie również z Funduszu Dotacji Inwestycyjnych, Programu Rozwoju Przedsiębiorstw i Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych (kontynuacja Phare 2001) oraz Wstępu do jakości (kontynuacja Phare 2000). Ponadto dojdzie kilka nowych projektów²⁵:

---

²⁴ Koszty kwalifikowane, czyli koszty, które mogą zostać pokryte w ramach danego programu. Ogólną zasadą jest, że koszty kwalifikowane muszą spełniać następujące trzy warunki:

- są kosztami niezbędnymi do realizacji projektu; zostaną uwzględnione w umowie dotacji stanowiącej załącznik do Wytucznych (Załącznik C), są zgodne z zasadami gospodarki finansowej opartej za zasadach bilansowych, w szczególności zaś - najkorzystniejszej relacji nakładów do rezultatów;
- zostały poniesione w okresie wdrażania projektu i po podpisaniu umowy (zgodnie z art. 2 umowy dotacji);
- zostały rzeczywiście poniesione oraz wykazane w ewidencji beneficjenta w sposób umożliwiający ich identyfikację oraz weryfikację; koszty muszą być udokumentowane fakturami i dokumentami potwierdzającymi dokonanie płatności.

Szczegółowe informacje na temat, jakie koszty uznaje się za kwalifikowane dla konkretnego projektu są podawane w Wytucznych dotyczących tego projektu. Wytuczne dla wszystkich projektów są dostępne na stronie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, www.parp.gov.pl.

²⁵ www.marr.pl/phare.slitml. 01.12.2003 r.

Program **Dostęp do usług innowacyjnych** skupia się na modernizacji produkcji i poprawie jakości w oparciu o rozwiązania innowacyjnych; przykładowe działania, które mogą być dofinansowane w ramach programu są następujące:

- usługi automatyzujące lub optymalizujące proces projektowy i prototypowanie,
- zaawansowane testy i usługi diagnostyczne, badania mechanicznych i fizycznych właściwości surowców i półproduktów, testowanie prototypów (również produktów medycznych i żywnościowych),
- usługi związane z parametryzacją i kontrolą zaawansowanych rozwiązań w procesach produkcyjnych (związanych min.: z nanotechnologią, biotechnologią, optoelektroniką),
- usługi związane z podniesieniem jakości i produktywności firmy beneficjenta poprzez min.: wdrożenie informatycznego wspierania procesów zarządzania, kontroli i projektowania oraz zintegrowanych technologii środowiskowych (*lean manufacturing, TQM - Total Quality Management*).

Rozwój i modernizacja przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie jest projektem inwestycyjnym skupiającym się na wprowadzeniu nowych technologii w firmie w oparciu o plan opracowany w ramach części doradczej (punkt b powyżej). Dofinansowaniem objęte zostaną m.in.:

- przygotowanie placu budowy,
- prace budowlane, rozbudowa i modernizacja budynków,
- zakup, transport i instalacja maszyn i urządzeń,
- zakup, transport i instalacja wyposażenia (w tym umeblowania),
- zakup komputerów,
- zakup dóbr niematerialnych, w tym oprogramowania i patentów,
- zakup innych niezbędnych dla realizacji projektu ruchomości.

Bezpieczeństwo i higiena pracy w sektorze MSP to program, który ma za zadanie dofinansowanie usług doradczych oraz części kosztów zakupu wyposażenia lub urządzeń niezbędnych dla zapewnienia właściwych warunków bezpieczeństwa i higieny pracy. Program obejmuje doradztwo w zakresie identyfikacji zagrożeń w miejscu pracy, oszacowania szkodliwych czynników i ocenie ryzyka, ponadto doradztwo w planowaniu i wdrożeniu działań zabezpieczających oraz wdrożeniu i doskonaleniu systemu zarządzania BHP

Program **Finansowanie Rozwoju Przedsiębiorstw** jest przeznaczony dla szybko rozwijających się średnich oraz małych przedsiębiorstw na finansowanie części kosztów konsultingu finansowego i usług audytorskich. Przykładowe działania dofinansowywane w ramach programu to:

- przygotowanie emisji akcji/obligacji i wprowadzenia ich do publicznego obrotu.
- przygotowanie emisji akcji/obligacji nie przeznaczonych do publicznego obrotu,
- pozyskanie finansowania z funduszu *Venture Capital*,
- pozyskanie inwestora strategicznego,
- usługi związane z pozyskaniem finansowania inwestycji z różnych źródeł (kredyty bankowe, pożyczki etc.).

Ścieżka od innowacji do biznesu - Dotacja na usługi doradcze jest kolejnym projektem wspomagającym projekty innowacyjne. Działalność innowacyjna w tym programie jest definiowana jako wytwarzanie wyrobów lub usług nowych na polskim rynku albo znacząco ulepszonych w porównaniu z występującymi na tym rynku lub przy wykorzystaniu technolo-

gii pojawiającej się w Polsce po raz pierwszy. Dotacja przewiduje dofinansowanie do usług szkoleniowych i doradczych w zakresie zakładania przedsiębiorstwa i zarządzania nim. Wniosek o udzielenie dotacji może być złożony nie później niż do 3 lat od wpisania przedsiębiorcy do właściwego rejestru.

Ścieżka od innowacji do biznesu - Dotacje inwestycyjne jest kontynuacją wymienionego wyżej programu doradczego. W ramach tego modułu można uzyskać dofinansowanie części kosztów inwestycji związanych z podjęciem przez przedsiębiorcę działalności innowacyjnej.

3.6.3. Praktyczne wskazówki dla zamierzających ubiegać się o dotację

Aby skutecznie ubiegać się o dotację z programu Phare, należy dokładnie zapoznać się z zasadami i procedurami udzielania dotacji. Najbardziej szczegółowe informacje znajdują się w Wytycznych dla Wnioskodawców. Wytyczne są odrębne dla każdego programu i dostępne na stronie internetowej Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości: www.parp.gov.pl. Ponieważ często ulegają one zmianie, przy wypełnianiu każdego wniosku należy upenić się, czy posiadana wersja jest aktualna. Przy interpretowaniu zapisów Wytycznych dobrze jest konsultować się z jednostką, w której będzie się składać Wniosek o Dotację (tj. z Regionalną Instytucją Finansującą).

Przygotowując dokumenty aplikacyjne, należy zwrócić uwagę na to, żeby pobrać ze stron internetowych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości aktualny formularz Wniosku. Formularz powinno się wypełnić komputerowo lub maszynowo. Do wniosku należy dołączyć następujące załączniki: dokument rejestrowy, aktualny roczny raport finansowy, kopie umów z wykonawcami oraz ewentualnie inne dokumenty wymagane w danym programie. Wniosek musi być złożony w określonej liczbie egzemplarzy, w zaklejonej i poprawnie zaadresowanej kopercie. Wnioski składa się w Regionalnej Instytucji Finansującej³⁶. Należy również pamiętać, że przy większości projektów należy korzystać z usług wykonawców akredytowanych przez PARP, w przeciwnym przypadku wniosek zostanie odrzucony (wyjątkiem są projekty inwestycyjne). Akredytowani wykonawcy bardzo często oferują pomoc w przygotowaniu Wniosku (najczęściej odpłatnie). Listy akredytowanych wykonawców zamieszczone są na stronie internetowej PARP, oddzielnie dla każdego programu. Na tej samej stronie są zamieszczone informacje dla firm ubiegających się o akredytację do poszczególnych programów³⁷.

Warto również zwrócić uwagę na najczęściej popełniane przez Wnioskodawców błędy, żeby ich uniknąć w swojej aplikacji.

Zestawienie błędów najczęściej popełnianych przez Wnioskodawców:

- realizacją działania nigdy nie powinna być rozpoczęta przed podpisaniem umowy o udzieleniu dotacji z PARP,
- kwota dotacji nie może przekraczać limitu wysokości dotacji w danym programie,
- brak kopii umów z wykonawcami,
- wybór wykonawców, którzy nie są akredytowani,

³⁶ Lista Regionalnych Instytucji Finansujących znajduje się na stronie PARP: www.parp.gov.pl.

³⁷ <http://www.parp.gov.pl/przetakredyt.php>.

- składanie nieprawidłowych formularzy programowych,
- brak odpowiedniej liczby właściwych załączników,
- brak podpisów, paraf i potwierdzenia „za zgodność z oryginałem” dołączonych kopii,
- brak uzasadnienia wyboru wykonawców, w przypadku kiedy współfinansowanie ze środków Phare na jednego wykonawcę wynosi ponad 5.000 EUR,
- błędem popełnianym przez wspólników spółek cywilnych jest traktowanie spółki jako podmiotu składającego aplikację; jeżeli działalność gospodarcza jest prowadzona w spółce cywilnej przez kilku wspólników, o udzielenie dotacji powinni ubiegać się tylko wszyscy wspólnicy łącznie; do wniosku o udzielenie dotacji należy dołączyć wypisy z ewidencji działalności gospodarczej każdego ze wspólników, kopię umowy spółki cywilnej, decyzję o nadaniu NIP spółce cywilnej oraz NIP każdego ze wspólników²⁸.

Przygotowany wniosek można bezpłatnie skonsultować w tzw. Punktach Konsultacyjno-Doradczych²⁹. Każde przedsiębiorstwo może skorzystać z 10 godzin bezpłatnych konsultacji rocznie.

Ogólne kryteria przyznawania dofinansowania, którymi posługuje się Komisja Oceniająca oparte są na Wytycznych dla Wnioskodawców i dzielą się na trzy grupy;

- 1) administracyjne - wniosek powinien być kompletny i prawidłowo złożony
- 2) kwalifikacyjne - wnioskodawca i jego projekt muszą spełniać kryteria ubiegania się o dotację
- 3) jakościowe - ocena merytoryczna projektu wnioskodawcy (jak zostały określone cele i rezultaty zaplanowanych działań, czy zaplanowane działania są spójne, czy budżet jest jasno określony i adekwatny do działań, jak realizacja projektu wpłynie na rozwój przedsiębiorstwa etc).

Szczegółowy opis ww. kryteriów, tzw. „Instrukcja” lub „Lista sprawdzająca dotycząca sprawdzenia zgodności administracyjnej i spełnienia kryteriów kwalifikacyjnych” są dostępne na stronach internetowych <http://www.marr.pl/phare.shtml> i www.parp.gov.pl (osobno dla każdego programu). Opisy te są bardzo pomocne przy sprawdzaniu poprawności wypełnionego już wniosku.

²⁸ <http://www.parp.gov.pl/dotacjespcyw.html>, 30.11.2003 r.

²⁹ Lista adresowa jest dostępna na <http://www.parp.gov.pl/ponioc.php>, 30.11.2003 r.

Magdalena Ślusarczyk

Rozdział 4

ISPA - Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej

4.1. Charakterystyka funduszu

ISPA - Instrument for Structural Policies for Pre-accession (Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej - ISPA) został ustanowiony na mocy Rozporządzenia Rady Unii Europejskiej z dnia 21 czerwca 1999 roku¹.

Instrument ten skierowany jest na dostosowanie Polski oraz pozostałych krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej do wspólnotowych standardów w zakresie infrastruktury poprzez udzielanie finansowego wsparcia na działania związane z ochroną środowiska i transportem. Pomoc udzielana w ramach ISPA powinna przyczynić się do trwałego rozwoju w krajach - beneficjentach. Odpowiednia kalkulacja środków finansowych ma na celu wzmocnienie dźwigni finansowej oraz promowanie współfinansowania i korzystania z prywatnych źródeł finansowych.

Pomoc wspólnotowa przyznawana w ramach ISPA powinna wspierać cele, które zostały określone w dokumencie Partnerstwo dla Członkostwa, w Narodowym Planie Przygotowania do Członkostwa, narodowym programie poprawy stanu środowiska naturalnego i sieci infrastruktury transportowej oraz w Rozporządzeniu Rady ustanawiającym Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej².

Zasady korzystania z tej pomocy w okresie od 2000 roku do momentu akcesji Polski do UE będą zbliżone do zasad korzystania z Funduszu Spójności, z którego cztery najbiedniejsze kraje Unii (o PNB niższym niż 90% średniej Wspólnoty) uzyskują dodatkowe środki na inwestycje z zakresu ochrony środowiska oraz budowy europejskich sieci transportowych i portów. Fundusz ten ułatwia zatem niwelowanie różnic pomiędzy krajami wysoko i słabiej rozwiniętymi, a także łagodzi konsekwencje utrzymywania rygorystycznej dyscypliny budżetowej i fiskalnej w ramach Wspólnoty. Środki Funduszu przeznaczone są na finansowanie przedsięwzięć na terenie całego kraju, a nie wybranych regionów. Beneficjenci projektu finansowanego z Funduszu nie mogą się ubiegać o środki na to samo przedsięwzięcie z Funduszy Strukturalnych. Polska po przystąpieniu do UE będzie mogła korzystać z tego funduszu oraz ze wszystkich Funduszy Strukturalnych. Dzięki funduszowi ISPA Polska otrzymuje wsparcie

---

¹ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej, Dz. U. WE nr 1267 z 1999.

² Ibidem, art. I. pkt. 2.

finansowe w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury transportowej, a także, co również istotne, przygotowuje się do korzystania ze środków Funduszu Spójności i Funduszy Strukturalnych³.

Przedsięwzięcia finansowane z funduszu ISPA muszą być zgodne z postanowieniami Układu Europejskiego (Europe Agreement), ze szczególnym uwzględnieniem polityki w zakresie pomocy państwa, a także polityki ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego oraz rozwoju transeuropejskich sieci transportowych.

Niezwykle istotna jest rola Komisji Europejskiej, która powinna gwarantować koordynowanie i spójność przedsięwzięć realizowanych w ramach ISPA z przedsięwzięciami finansowanymi z budżetu Wspólnoty, zwłaszcza z wkładów z tytułu inicjatyw dotyczących współpracy przygranicznej i międzyregionalnej, z operacji Europejskiego Banku Inwestycyjnego i innych instrumentów finansowych UE. Wdrażane w ramach ISPA inwestycje powinny być także skoordynowane z działaniami Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, Banku Światowego i innych międzynarodowych instytucji finansowych. Ważnym zadaniem Komisji jest bieżące informowanie o wszystkich tych działaniach Komitetu Zarządzającego, który asystuje Komisji we wdrażaniu przedsięwzięć finansowanych z funduszu ISPA. Komitet ten pełni przede wszystkim funkcję doradczą i opiniodawczą⁴.

Komitet

We wszystkich pracach związanych z funkcjonowaniem funduszu ISPA Komisji Europejskiej asystuje Komitet Zarządzający, w skład którego wchodzi przedstawiciele państw członkowskich UE. Przewodniczącym Komitetu jest przedstawiciel Komisji. Swojego reprezentanta w Komitecie mianuje również Europejski Bank Inwestycyjny, jednakże przedstawiciel ten nie ma prawa głosu.

Współpraca między Komisją a Komitetem przyczynia się do wielokierunkowego i dogłębnego przeanalizowania projektów przedstawianych przez potencjalnych beneficjentów. Komitet ma bowiem prawo do weryfikacji zaistniałych wątpliwości związanych z realizacją postanowień rozporządzenia o ustanowieniu ISPA. Przedstawiciel Komisji przedkłada Komitetowi projekt przedsięwzięć kwalifikujących się do przyznania finansowego wsparcia w ramach ISPA. Komitet, w wyznaczonym przez przewodniczącego terminie, opracowuje opinię na temat projektu, po czym członkowie Komitetu głosują nad zatwierdzeniem tej opinii.

Po zaakceptowaniu przez Komisję przedsięwzięć (wymagana jest pozytywna opinia Komitetu), kraje-beneficjenci mogą złożyć wniosek o przyznanie środków. W przeciwnym wypadku - gdy Komitet nie ustosunkuje się pozytywnie do danego projektu - Komisja zobowiązana jest poinformować o tym fakcie Radę Unii Europejskiej. Do czasu podjęcia decyzji przez Radę, w okresie maksymalnie trzech miesięcy, wniosek o przyznanie wsparcia będzie wstrzymany. Rada, na podstawie kwalifikowanej większości głosów, może podjąć inną, przeciwną do opinii Komitetu Zarządzającego decyzję, tzn. zaakceptować dane przedsięwzięcie⁵.

³ M. Zembrzusi, *Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej - ISPA*. [w:] *Droga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*. Polska Agencja Rozwoju Regionalnego. Warszawa 2000, s. 57; także <http://www.biznespartner.pl/jsp/print.jsp?id=64800> z dnia 03.04.2003.

⁴ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., art. 5, pkt. 1-3.

⁵ Ibidem, art. 14, pkt. 1-5.

Realokacja środków

W momencie akcesji Polski do Unii Europejskiej, stracimy prawo do otrzymywania finansowego wsparcia z funduszu ISPA. Analogiczna sytuacja dotyczy innych państw, które zostaną przyjęte w szeregi Wspólnot - nabywając prawo do korzystania z funduszy strukturalnych i różnych instrumentów finansowych UE, nie będą mogły one pozyskiwać środków z ISPA. Niewykorzystane przez dany kraj środki zostaną przyznane pozostałym krajom kandydującym.

Realokacja środków finansowych będzie dokonywana w oparciu o potrzeby krajów starających się o przyjęcie do UE. Istotnym czynnikiem wpływającym na przyznanie wsparcia będzie zdolność absorpcji tej pomocy przez dany kraj⁶.

4.2. Wdrażanie funduszu ISPA

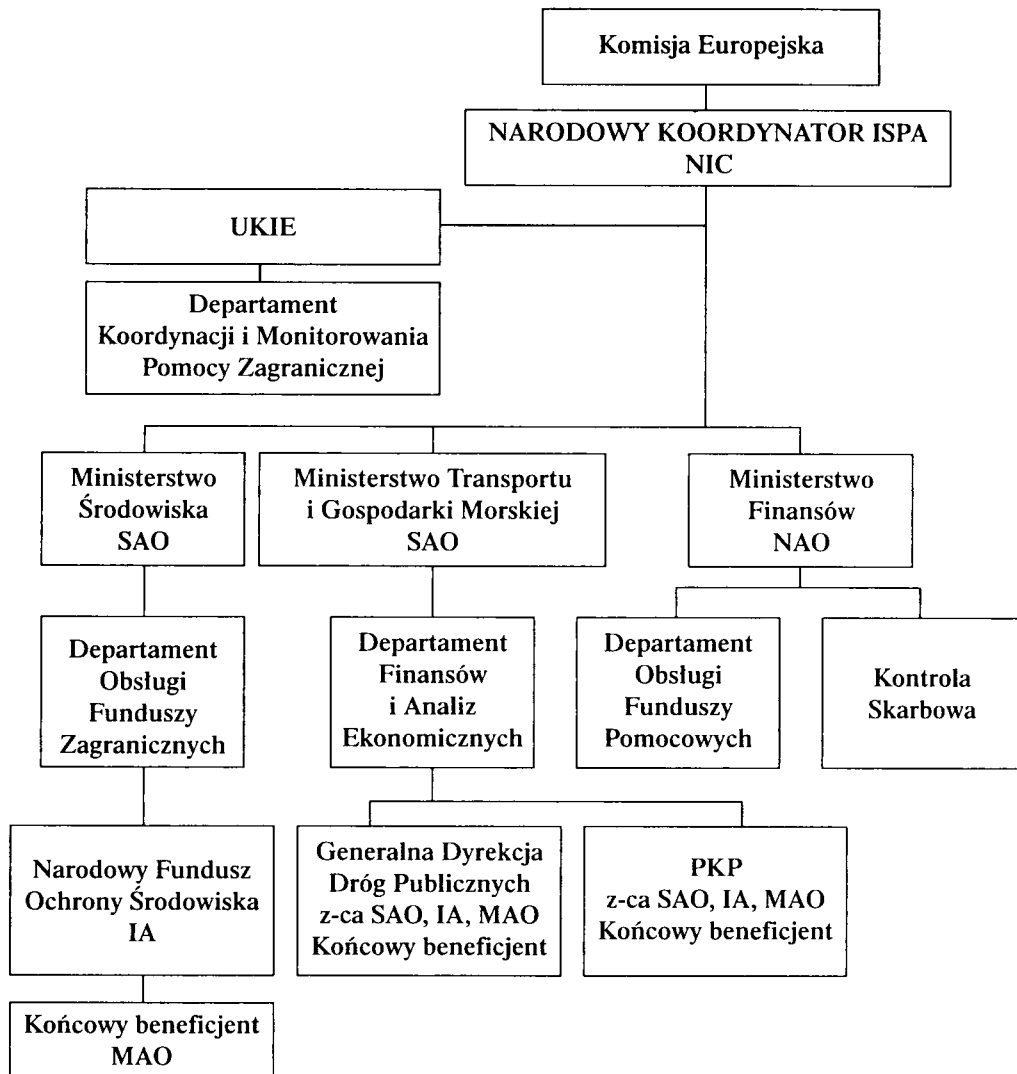
Za ogólną koordynację ISPA w obszarach transportu i ochrony środowiska odpowiedzialny jest Narodowy Koordynator ISPA (National ISPA Co-ordinator- NIC) ulokowany w randze Podsekretarza Stanu w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej. Odpowiada on również za kontakty z Komisją Europejską, zapewnia osiągnięcie wymogów określonych w memorandumach finansowych oraz upowszechnia informacje na temat przedsięwzięć współfinansowanych w ramach ISPA. Za realizację programu i nadzór nad jednostkami wdrażającymi odpowiedzialni są Sektorowi Pełnomocnicy ds. Realizacji Projektów ISPA (Sectoral Authorising Officer - SAO) ulokowani w randze Podsekretarzy Stanu odpowiednio w ministerstwach infrastruktury i środowiska. Odpowiedzialność za obsługę i transfery finansowe w obrębie programu ISPA spoczywa na Pełnomocniku Rządu ds. Obsługi Środków Finansowych Pochodzących z Unii Europejskiej (National Authorising Officer - NAO), który ulokowany jest w Ministerstwie Finansów.

Jednostką wdrażającą dane przedsięwzięcie (Implementing Agency - IA) jest w sektorze środowiska Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, natomiast w przypadku sektora transportu są to: Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych i PKP S.A. Instytucje te odpowiadają m.in. za przeprowadzanie przetargów, przygotowanie i podpisanie umów na dostawy, usługi i roboty oraz dokonanie płatności. W sektorze środowiska niektóre z tych zadań wdrożeniowych mogą być przekazane końcowemu beneficjentowi.

---

⁶ Ibidem, art. 15.

Schemat 4.1. Struktury wdrożeniowe przedsięwzięć finansowanych w ramach ISPA

Legenda:

NIC (National ISPA Co-ordinator) - Narodowy Koordynator ISPA

UKIE - Urząd Komitetu Integracji Europejskiej

SAO (Sectoral Authorising Officer) - Sektorowy Pełnomocnik ds. Realizacji Projektu

NAO (National Authorising Officer) - Pełnomocnik Rządu ds. Obsługi Środków Finansowych Pochodzących z Unii Europejskiej

IA (Implementing Agency) - Jednostka wdrażająca dane przedsięwzięcie

MAO (Measure Authorising Officer) - Pełnomocnik ds. Realizacji Projektu

Źródło: ISPA, Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej. Programowanie i Zasady Wdrażania w Polsce, UKIE. Warszawa 2002.

Końcowy beneficjent realizowanego przedsięwzięcia nominuje swojego Pełnomocnika ds. Realizacji Projektu (Measure Authorising Officer - MAO), który czuwa nad prawidłowym przebiegiem wszystkich prac związanych z wdrażaniem danego projektu. Kandydatura osoby nominowanej na to stanowisko musi zostać zatwierdzona przez Sektorowego Pełnomocnika ds. Realizacji Projektów ISPA.

Komitet Monitorujący ISPA jest głównym ciałem monitorującym przebieg projektu. W jego skład wchodzi przedstawiciele Komisji Europejskiej oraz strony polskiej: NIC (UKIE), NAO (Ministerstwo Finansów) oraz SAO z ministerstw infrastruktury i środowiska⁷.

Ramy instytucjonalne - ochrona środowiska

Koordinacją prac funduszu ISPA w sektorze ochrony środowiska zajmuje się Ministerstwo Środowiska⁸.

Minister Środowiska podejmuje decyzje dotyczące wyboru przedsięwzięć, które później są przedkładane, za pośrednictwem Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, Komisji Europejskiej do dofinansowania z funduszu ISPA. Nadzór nad poprawnym przygotowaniem projektów w zakresie ochrony środowiska oraz realizację zadań zgodnie z przyjętym harmonogramem pełni Departament Integracji Europejskiej w MŚ. Tam też opracowywane są dokumenty określające inwestycyjną strategię wykorzystywania środków z funduszu ISPA w sektorze ochrony środowiska. W styczniu 1999 roku Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wyznaczył Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jako jednostkę odpowiedzialną za przygotowanie i realizację projektów finansowych w ramach funduszu ISPA. Dokument dotyczący porozumienia w tej sprawie został podpisany przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa oraz Prezesa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dnia 3 września 1999 roku. W porozumieniu precyzyjnie określono zadania Narodowego Funduszu w procesie przygotowań⁹.

Zadania NFOŚiGW obejmują przygotowanie dla Ministra Środowiska propozycji przedsięwzięć inwestycyjnych przeznaczonych do współfinansowania ze środków ISPA.

Do zadań NFOŚiGW należy w szczególności¹⁰:

1) informowanie:

- informowanie na podstawie „Zasad wyboru przedsięwzięć przewidywanych do współfinansowania z funduszu ISPA” (zatwierdzanych corocznie przez Ministra Środowiska), które dotyczą potencjalnych kwalifikujących się projektów oraz priorytetów zdefiniowanych w Strategii,
- upowszechnianie dostępnych materiałów zawierających wytyczne Komisji Europejskiej i Rządu RP związanych z przygotowaniem i wdrażaniem przedsięwzięć finansowanych z funduszu ISPA;

⁷ Polska. *Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2002-2003*; Uzupełnienie i rozszerzenie dokumentu „Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2000-2002”, przyjętego przez Komitet Integracji Europejskiej 22 grudnia 1999 r. Warszawa, styczeń 2002, s. 93-94.

⁸ <http://www.mos.gov.pl/ispa/index.html>

⁹ <http://www.nfosigw.gov.pl/info/ISPA/index.html>

¹⁰ ISPA. *Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej. Programowanie i Zasady Wdrażania w Polsce*, UKIE, Warszawa 2002, s. 5-6.

2) programowanie (nadzór nad przygotowaniem wniosków):

- ocena propozycji przedsięwzięć zgłoszonych przez potencjalnych beneficjentów i wstępny wybór projektów na podstawie „Zasad wyboru przedsięwzięć przewidywanych do współfinansowania z funduszu ISPA”,
- weryfikacja i ocena wniosków przygotowanych przez potencjalnych beneficjentów występujących o przyznanie środków finansowych z funduszu ISPA pod względem zgodności z wytycznymi Komisji Europejskiej,
- kompletowanie dokumentów niezbędnych do przygotowania wniosku i podjęcia decyzji o przekazaniu wniosku,
- formalna ocena kompletności dokumentacji przedinwestycyjnej, przygotowanej przez potencjalnych beneficjentów (łącznie z informacjami o potencjalnych źródłach finansowania przedsięwzięć, kompletności dokumentacji będącej w posiadaniu potencjalnych beneficjentów i gotowości przedsięwzięcia do realizacji),
- sprawdzenie zgodności dostarczonego przez potencjalnego beneficjenta wniosku z wymaganiami wynikającymi z zapisów obowiązujących umów, porozumień oraz z przepisami Unii Europejskiej i prawa polskiego,
- uaktualnianie, w porozumieniu z Ministrem Środowiska, informatycznej bazy zgłoszonych wniosków,
- ewidencjonowanie i prowadzenie sprawozdawczości z przygotowań do realizacji przedsięwzięć.

Minister Środowiska sprawuje nadzór nad realizacją zadań NFOŚiGW. Kontroluje także na każdym etapie realizację zadań związanych z funduszem ISPA, poprzez kontrolę zgodności działań z zapisami „Strategii Wykorzystania Funduszu ISPA jako Uzupełniającego Instrumentu Realizacji Polityki Ekologicznej Państwa”. Określa również zasady i wytyczne polityki informacyjnej funduszu ISPA oraz ocenia jej realizację. W Ministerstwie Środowiska powołano Komitet Sterujący, którego zadaniem jest opiniowanie i doradzanie Ministrowi Środowiska w zakresie określania kryteriów wyboru projektów oraz wstępnej selekcji przygotowywanych przez inwestorów projektów inwestycyjnych. Członkami Komitetu są przedstawiciele: Ministerstwa Środowiska, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, instytucji finansowych, gmin oraz pozarządowych organizacji ekologicznych¹¹.

ISPA w finansowaniu infrastruktury ochrony środowiska

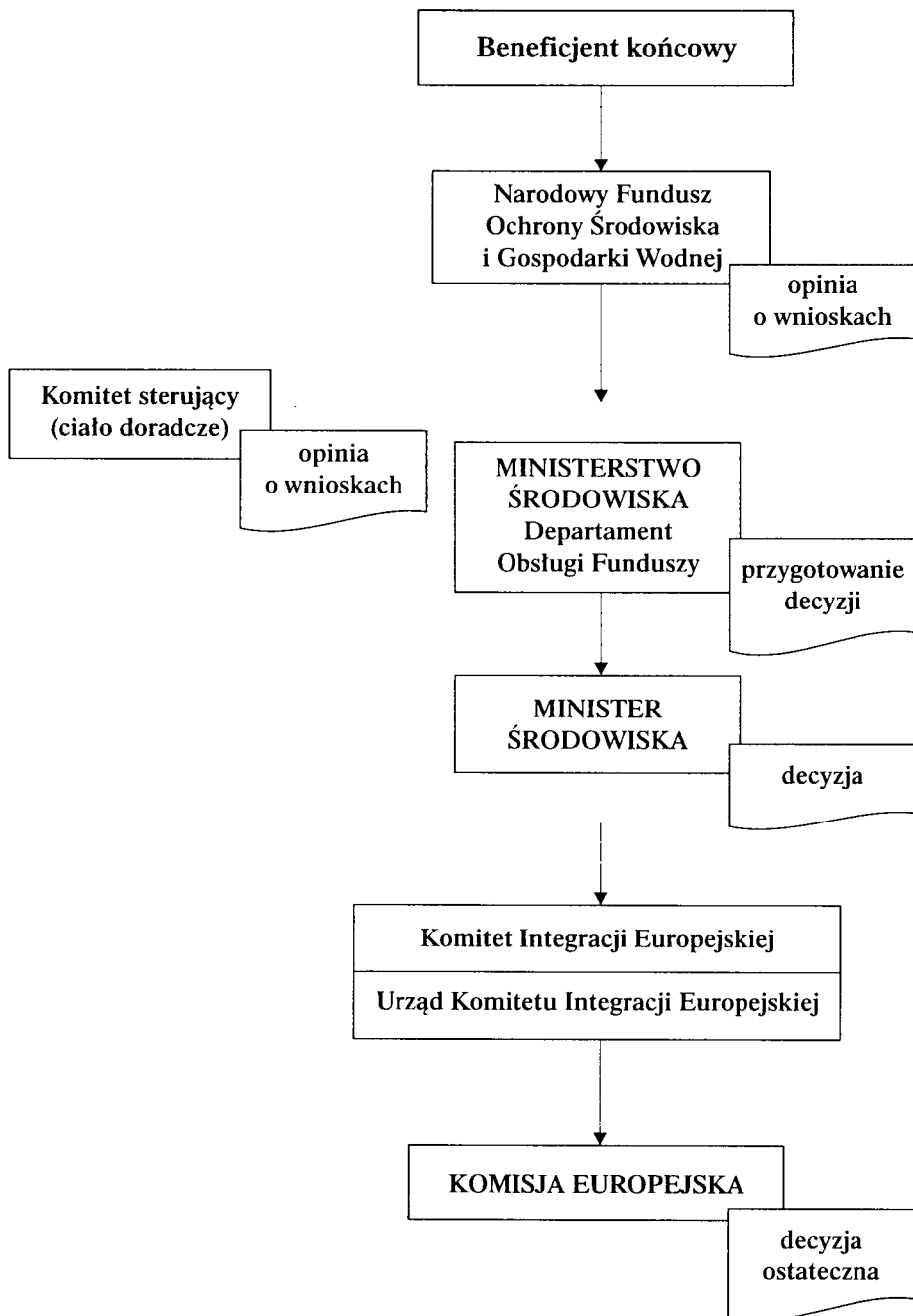
Pomimo, iż ISPA jest instrumentem służącym do współfinansowania konkretnych projektów musiały zostać wyznaczone cele priorytetowe do zrealizowania w ramach sektora środowiska oraz ogólne ramy wyboru projektów. Dlatego wnioski muszą być zgodne także z priorytetami wynikającymi z następujących dokumentów¹²:

- ramowy dokument Komisji Europejskiej „Zasady finansowania ze środków ISPA inwestycji w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego”,
- II Polityka Ekologiczna Państwa,
- Strategia wykorzystania funduszu ISPA jako uzupełniającego instrumentu realizacji polityki ekologicznej państwa.

¹¹ Ibidem, s. 6.

¹² Polska, *Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2002-2003*; Uzupełnienie i rozszerzenie dokumentu „Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2000-2002”, op. cit., s. 89.

Schemat 4.2. Programowanie i ocena wniosków ISPA w sektorze ochrony środowiska

Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej w sektorze środowiska z funduszu ISPA będą współfinansowane w pierwszej kolejności inwestycje przyczyniające się do wdrożenia najbardziej kosztownych Dyrektyw UE w następujących obszarach:

- poprawa jakości wody i zaopatrzenie w wodę pitną,
- gospodarka ściekowa,
- zarządzanie odpadami,
- jakość powietrza.

Przedsięwzięcia z sektora środowiska ubiegające się o współfinansowanie z funduszu ISPA muszą spełniać następujące kryteria ogólne¹³:

- 1) projekty zgodne z celami polityki ekologicznej UE (Art. 174 Traktatu Amsterdamskiego):
  - ochrona, zachowanie i poprawa jakości środowiska,
  - ochrona zdrowia ludzkiego,
  - oszczędne i racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych;
- 2) projekty zgodne z zasadami polityki ekologicznej UE w szczególności bazujące na niżej wymienionych zasadach:
  - przezorności,
  - prewencji,
  - likwidowania zanieczyszczeń u źródła,
  - zanieczyszczający płaci;
- 3) działania zapisane jako priorytety w Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa (NPPC) oraz przyczyniające się do zapewnienia zgodności z odpowiednimi Dyrektywami UE;
- 4) projekty, co do których można wykazać, że przyczynią się do redukcji zanieczyszczeń oddziałujących na znaczną liczbę ludzi (generujące efekty skali);
- 5) projekty, które przyczyniają się do wdrażania Polityki Ekologicznej Państwa w tych aspektach, które są w pełni zgodne z NPPC i z zapisami Rozporządzenia Rady w sprawie funduszy ISPA;
- 6) projekty pilotażowe stymulujące silną współpracę partnerską pomiędzy władzami regionalnymi i lokalnymi, zmierzającymi do szybkiego rozwoju regionów dzięki wykorzystaniu regionalnej specyfiki zasobów ludzkich i przyrodniczych;
- 7) projekty przyczyniające się do ochrony ekosystemów o szczególnej wartości z punktu widzenia ochrony przyrody i różnorodności biologicznej;
- 8) projekty w największym stopniu przyczyniające się do stopniowego osiągnięcia gospodarczej i społecznej spójności Polski z UE (wykazujące najwyższe korzyści ekonomiczne i społeczne).

Zgodnie z priorytetami wskazanymi w Strategii wykorzystania funduszu ISPA jako uzupełniającego instrumentu realizacji polityki ekologicznej państwa¹⁴ do współfinansowania z ISPA będą popierane następujące projekty:

¹³ *Strategia wykorzystania funduszu ISPA jako uzupełniającego instrumentu realizacji polityki ekologicznej państwa*. Ministerstwo Środowiska. Departament Obsługi Funduszy Zagranicznych. Warszawa 2001. s. 17-18.

¹⁴ Przyjęta przez Komitet Integracji Europejskiej w dniu 27 czerwca 2001 r.

A) z zakresu gospodarki wodno-ściekowej:

- inwestycje zgłaszane przez miasta o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 100 000, w drugiej kolejności przez miasta o równoważnej liczbie mieszkańców 50 000 - 100 000 i mniejsze, oraz przez związki gmin;
- inwestycje w zakresie gromadzenia, oczyszczania i usuwania ścieków, prowadzące do uregulowania gospodarki wodno-ściekowej (zgodnie z wymaganiami Dyrektywy 91/27 I/EWG);
- inwestycje zapewniające zaopatrzenie ludności w wodę pitną o jakości zgodnej z wymaganiami Unii Europejskiej;
- inwestycje służące ochronie wód powierzchniowych i podziemnych wykorzystywanych jako źródła wody do picia; w związku z tym również inwestycje mające na celu rekultywację zanieczyszczonej gleby wpływającej na jakość wód podziemnych;
- inwestycje służące ochronie wód szczególnie wrażliwych na eutrofizację, inwestycje ograniczające odprowadzanie ścieków bezpośrednio do jezior oraz służące ochronie wód granicznych.

B) z zakresu ochrony jakości powietrza:

- inwestycje mające na celu likwidację palenisk na węgiel w największych miastach Polski, przy czym najwyższy priorytet będzie przyznany aglomeracji katowickiej, miejscowościom województwa dolnośląskiego, małopolskiego;
- projekty mające na celu rozwiązanie problemów centrów miast o starej, zwartej zabudowie, w których dominującym źródłem ciepła są indywidualne paleniska domowe opalane węglem lub funkcjonują przestarzałe systemy ciepłownicze;
- inwestycje wynikające z planów poprawy jakości powietrza na obszarach, gdzie przekraczane są dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń;
- inwestycje mające na celu poprawę jakości powietrza w aglomeracjach;
- inwestycje mające na celu stosowanie alternatywnych źródeł energii (na przykład energii geotermalnej).

C) z zakresu gospodarki odpadami:

- realizacja inwestycji w największych aglomeracjach (o liczbie ludności przekraczającej 100 000 osób), zgodnie z istniejącymi w nich programami. Programy w mniejszych miejscowościach będą wdrażane w miarę dostępności funduszy;
- inwestycje na terenach gdzie istniejące składowiska odpadów stwarzają zagrożenia dla wód podziemnych;
- inwestycje mające na celu unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych;
- inwestycje na terenach gdzie wyczerpuje się pojemność składowiska; jako priorytetowe traktowane będą projekty zapewniające kompleksowe rozwiązania, których wdrożenie umożliwi składowanie, sortowanie i recycling odpadów¹⁵.

Ramy instytucjonalne - transport

Koordinacją prac funduszu ISPA w zakresie rozwoju transportu i komunikacji zajmuje się Ministerstwo Infrastruktury¹⁶. Programowanie zadań do ISPA w zakresie transportu i komunikacji odbywa się na szczeblu centralnym.

¹⁵ Ibidem, s. 7-9.

¹⁶ <http://vwww.mi.gov.pl/sounce.plip?plik=Uniaeuro>. z dnia 12.02.2003.

Decyzja Parlamentu Europejskiego nr 1692/96/WE i Rady z dnia 23 lipca 1996 w sprawie wytycznych Wspólnoty odnośnie rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej¹⁷ opisuje kryteria projektów o powszechnym znaczeniu, które powinny zostać wykorzystane do wyselekcjonowania przedsięwzięć w ramach ISPA. Ponadto zainicjowana przez Radę UE Ocena Potrzeb Infrastruktury Transportowej (Transport Infrastructure Needs Assessment - TINA) ma na celu ułatwienie wyboru działań priorytetowych dla rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej w okresie przedakcesyjnym¹⁸.

W oparciu o zasady ISPA i sieć TINA. Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej (MTiGM) wyselekcjonowało projekty będące propozycjami Polski do ISPA na lata 2000-2006. Prace nad wyborem projektów odbywały się na drodze uzgodnień pomiędzy odpowiednimi departamentami MTiGM oraz centralnymi instytucjami odpowiedzialnymi za sieć drogowo-autostradową i kolejową w Polsce: Generalną Dyрекcją Dróg Publicznych, Agencją Budowy i Eksploatacji Autostrad i Dyрекcją Generalną PKP. Wynikiem tych prac jest stworzony zgodnie z wymaganiami Komisji Europejskiej i zatwierdzony przez Kierownictwo MTiGM dokument: „Narodowa Strategia Transportu dla Funduszu ISPA”. Zawiera on opis przewidywanych działań na lata 2000-2006 oraz listę potencjalnych projektów do funduszu ISPA. 17 października 2001 roku Komitet Integracji Europejskiej przyjął uaktualnioną wersję dokumentu „Strategia dla Sektora Transportu (Fundusz ISPA)”. Nowa wersja „Strategii” została przekazana przez UKIE do Komisji Europejskiej.

W sektorze transportu proces programowania i wyboru projektów ISPA został już zakończony. Lista potencjalnych projektów przewidzianych do współfinansowania przez ISPA w latach 2000-2006 jest zawarta w Narodowej Strategii dla Sektora Transportu. Nie przewiduje się znaczących zmian w zawartości tej listy, jednakże podczas fazy realizacyjnej możliwe jest wprowadzenie niewielkich modyfikacji. Lista projektów została sporządzona w MTiGM w pierwszej połowie 1999 r. we współpracy z Generalną Dyрекcją Polskich Kolei Państwowych (PKP), Generalną Dyрекcją Dróg Publicznych (GDDP) oraz Agencją Budowy i Eksploatacji Autostrad (ABiEA), które będą w większości przypadków jednostkami wdrażającymi i jednocześnie beneficjentami projektów współfinansowanych przez ISPA. Powyższe instytucje są odpowiedzialne za właściwe przygotowanie projektów i wniosków. O kolejności przygotowywania i składania projektów decyduje Minister TiGM w uzgodnieniu z osobami wchodzącymi w skład kierownictwa resortu. Ogólna koordynacja procesu przygotowania projektów oraz ocena wniosków dokonywana jest przez MTiGM (Departament Finansów i Analiz Ekonomicznych) przed oficjalnym przedłożeniem do UKIE (sprawdzana jest zgodność ze Strategią oraz wymaganiami formalnymi określonymi w Rozporządzeniu dotyczącym ISPA).

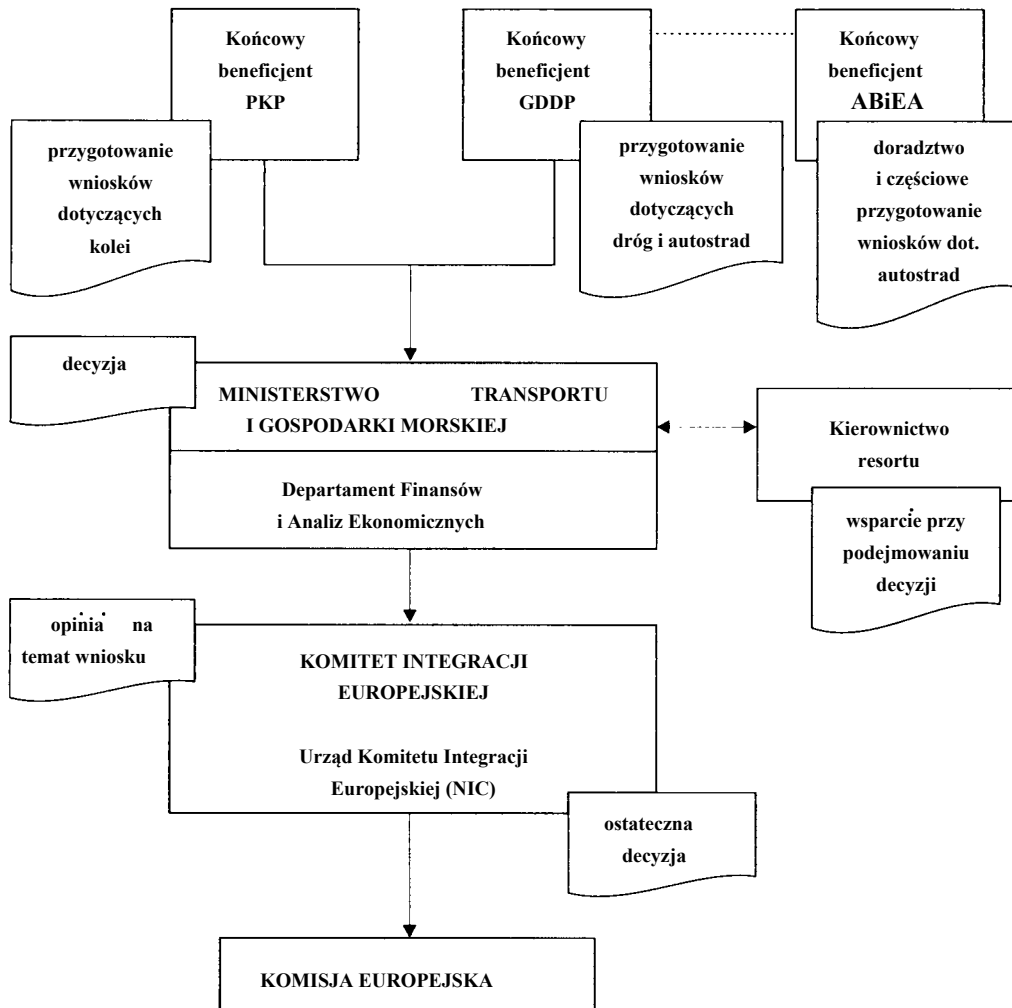
Departament Finansów i Analiz Ekonomicznych (MTiGM) upowszechnia w formie pisemnej, poprzez spotkania robocze, seminaria i specjalistyczne konsultacje z udziałem ekspertów uczestniczących w procesie przygotowania projektów ISPA informacje dotyczące ubiegania się o wsparcie finansowe z funduszu ISPA oraz innych wymogów tego funduszu, jak również informuje potencjalnych beneficjentów o sposobie wypełniania wniosku. Do zadań MTiGM należy także upowszechnianie informacji na temat przedsięwzięć dofinansowanych z ISPA¹⁹.

¹⁷ Dz.U. WE nr L 228. z 9 września 1996 r., s. 1.

¹⁸ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., pkt. 8-9.

¹⁹ *ISPA, Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej. Programowanie i Zasady Wdrażania w Polsce*, op. cit., s. 7-8.

Schemat 4.3. Ramowy proces programowania i oceny wniosków w ramach ISPA w sektorze transportu

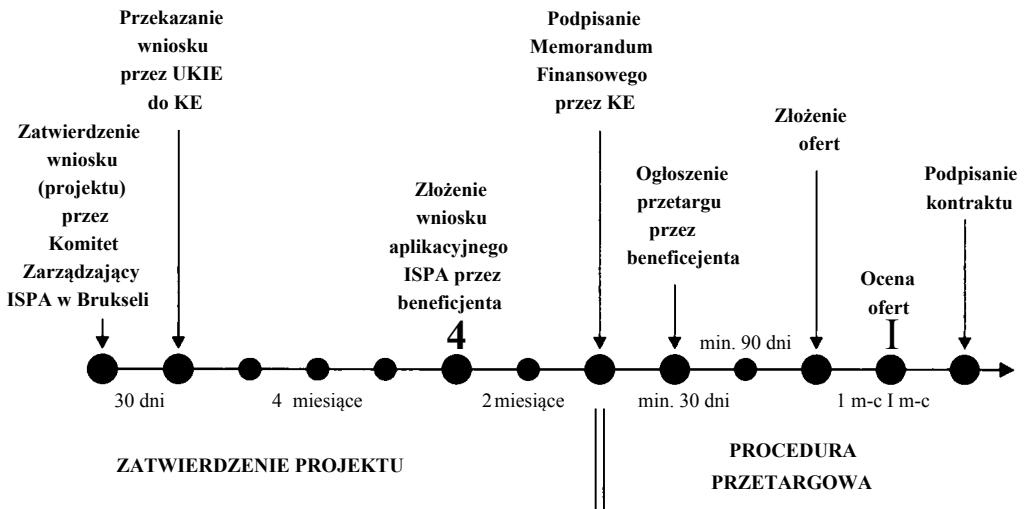

Źródło: ISPA. Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej. Programowanie i Zasady Wdrażania w Polsce. op. cit.

W sektorze transportu (podobnie jak w sektorze ochrony środowiska) wszystkie przedsięwzięcia wyselekcjonowane jako potencjalne projekty ISPA muszą zostać przyjęte przez Komitet Integracji Europejskiej²⁰. Po przyjęciu przez Komitet Integracji Europejskiej, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej (NIC) przekazuje oficjalnie Strategie Sektorowe oraz wnioski wraz z pełną dokumentacją do Komisji Europejskiej.

²⁰ KIE powołany został na mocy Ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 jako naczelny organ administracji państwowej; jest odpowiedzialny za programowanie i koordynację polityki integracji Polski z UE, w tym również funduszy pomocowych.

Schemat 4.4. Uproszczony schemat zatwierdzania i kontraktowania projektów inwestycyjnych finansowanych w ramach funduszu ISPA

Źródło: Fundusze ISPA w polskim sektorze transportu. Departament Finansowania Infrastruktury, http://www.mi.gov.pl/moduly/informacje/informacja.php?id_informacji=76&opcja=pokaz,zdnia 10.05.2003.

Po przekazaniu Komisji Europejskiej kompletnego wniosku przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, potencjalny beneficjent musi czekać na decyzję w sprawie zatwierdzenia wniosku przez Komitet Zarządzający ISPA w Brukseli (około 4 miesięcy). Jeśli decyzja jest pozytywna, w okresie około 2 miesięcy następuje podpisanie memorandum finansowego przez KE i kraj-beneficjenta. Następnie beneficjent zobowiązany jest do ogłoszenia przetargu na realizację określonej inwestycji (ma na to min. 30 dni). Czas na składanie ofert przez zainteresowane firmy, instytucje wynosi nic mniej niż 90 dni od daty ogłoszenia przetargu. Po ocenie ofert i wybraniu najlepszej podpisany zostaje kontrakt na wykonanie prac związanych z wdrożeniem danego przedsięwzięcia²¹.

ISPA w finansowaniu infrastruktury transportu

Podstawą wyboru priorytetowych przedsięwzięć realizowanych w ramach ISPA w sektorze transportu są założenia „Polityki transportowej państwa na lata 2001-2015”, „Programu dostosowania sieci drogowej Polski do standardów Unii Europejskiej” oraz „Narodowej Strategii dla Sektora Transportu (Fundusz ISPA)”²².

Polityka transportowa państwa przyjmuje następujące priorytety najwyższego rzędu:

- poszerzenie i zwiększenie dostępu do sieci transeuropejskiej oraz zapewnienie dobrych powiązań komunikacyjnych pomiędzy krajami kandydującymi a Unią Europejską,

²¹ http://www.mi.gov.pl/moduly/informacje/informacja.php?id_informacji=76&opcja=pokaz,zdnia 10.05.2003.

²² Wszystkie projekty zarówno w sektorze transportu jak i ochrony środowiska muszą być także zgodne z założeniami zawartymi w dokumentach wymienionych w rozdziale 4.1.

- wzajemne powiązanie oraz harmonizacja funkcjonowania (tzw. interoperacyjność) krajowych sieci transportowych z sieciami transeuropejskimi,
- promocja polityki tzw. przewozów zrównoważonych.

Narodowa Strategia dla Sektora Transportu (Fundusz ISPA) wskazuje, iż w okresie 2000-2003 główny akcent w zakresie infrastruktury transportowej położony jest na zmodernizowanie i rozbudowę wybranych głównych dróg kołowych oraz linii kolejowych. Poprawa sprawności systemu transportowego powinna być realizowana również przez podniesienie sprawności funkcjonowania lotnisk i portów morskich, a także śródlądowych dróg wodnych oraz terminali przeładunkowych. Jednakże finansowanie działań służących temu zadaniu będzie tylko w niewielkim stopniu pochodziło z instrumentów pomocowych Unii Europejskiej.

Narodowa Strategia dla Sektora Transportu (Fundusz ISPA) stanowi, iż projekty kwalifikujące się do ISPA muszą być zlokalizowane na szlakach komunikacyjnych o międzynarodowym znaczeniu, które po przystąpieniu do UE staną się częścią Transeuropejskich Sieci Transportowych (Trans-European Networks -TEN)²³.

Założenia dotyczące rozwoju i udoskonalania infrastruktury transportu w krajach UE zawarte są w dokumencie: „Wspólne polityka transportowa”. Dodatkowe informacje i wytyczne co do rozwoju i modernizacji ważnych, strategicznych połączeń komunikacyjnych przedstawione są w programie TEN. Zgodnie z decyzją Wspólnot Europejskich (Nr 1692/96/EC) poszerzona dzięki akcesji do UE nowych państw przyszła sieć TEN powinna:

- zapewniać wystarczającą mobilność w transporcie ludzi i towarów oraz - w miarę możliwości - najlepsze warunki przemieszczania się (pod względem bezpieczeństwa i komfortu podróży),
- oferować użytkownikom wysoką jakość infrastruktury transportu.
- umożliwiać w pełni efektywne wykorzystywanie wszystkich środków transportu,
- być nastawiona na optymalne wykorzystanie obecnej infrastruktury transportu.
- zapewniać interoperacyjność w ramach połączeń transportowych²⁴.

Wykaz szlaków komunikacyjnych dla wszystkich krajów kandydujących, zwany siecią TI NA (Transport Infrastructure Needs Assessment - Ocena Potrzeb Infrastruktury Transportowej), uzgodniony został przez wszystkie zainteresowane kraje i zatwierdzony przez Komisję w czerwcu 1999 roku. Sieć TINA na terenie Polski obejmuje:

- ok. 5500 km linii kolejowych,
- ok. 4700 km dróg i autostrad,
- ok. 1200 km śródlądowych dróg wodnych,
- 8 portów lotniczych,
- 15 portów rzecznych,
- 4 porty morskie,
- 19 terminali przeładunkowych.

Podstawowym elementem sieci TINA są połączenia w ramach Paneuropejskich Korytarzy Transportowych ustanowionych na konferencjach na Krecie (1994) i w Helsinkach (1997).

²³ *Polska, Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2002-2003: Uzupełnienie i rozszerzenie dokumentu „Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2000-2002”*. op. cit., s. 92-93.

²⁴ Framework for Funding of Investments in the Field of Transport Infrastructure with ISPA, http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/download/trans_en.pdf z dnia 11.11.2003.

W ramach sieci TINA wyodrębniono multimodalne połączenia w ramach dziesięciu Paneuropejskich Korytarzy. Przez terytorium Polski przebiegają cztery Korytarze²⁵:

- Korytarz I: Warszawa-Białystok-Suwałki-Budzisko/Trakiszki (granica polsko-litewska) z odgałęzieniem: Gronowo/Grzechotki (granica polsko-rosyjska)-Elbląg-Gdańsk;
- Korytarz II: Świecko/Kunowice (granica polsko-niemiecka)-Poznań-Warszawa-Terespol (granica polsko-białoruska);
- Korytarz III: Zgorzelec/Olszyna-Krzyżowa-Wrocław-Opole-Katowice-Kraków-Rzeszów-Przemyśl-Medyka/Korczowa (granica polsko-ukraińska);
- Korytarz VI: Gdańsk/Gdynia-Warszawa-Katowice-Zwardoń (granica polsko-słowacka) z odgałęzieniami: Grudziądz-Poznań, Katowice-Zebrzydowice/Gorzyczki (granica polsko-czeska).

Projekty usytuowane w tych Korytarzach będą priorytetami inwestycyjnymi w latach 2000-2006.

W kontekście udziału w finansowaniu projektów infrastrukturalnych funduszy ISPA i kredytów Międzynarodowego Funduszu Walutowego, inwestycje ważne z punktu widzenia rozwoju systemu transportowego kraju zlokalizowane będą także na innych elementach sieci TINA (wyodrębnionych na podstawie kryteriów przedstawionych w Decyzji Nr 1692/96/EC), uzupełniających szkielet tworzony przez w/w Korytarze Paneuropejskie. Strategiczne znaczenie dla politycznej i gospodarczej stabilizacji Europy Środkowo-Wschodniej, będą miały inwestycje na szlaku Bałtyk-Morze Czarne (Gdańsk-Odesa)²⁶.

Zgodnie z powyższymi ogólnymi założeniami „Narodowa Strategia dla Sektora Transportu (Fundusz ISPA)” przewiduje pierwszeństwo dla priorytetowych przedsięwzięć, które²⁷:

- przyczyniają się do lepszego zintegrowania polskiego systemu transportowego z obecną i przyszłą siecią TEN,
- przyczyniają się do usprawnienia systemu transportowego, a tym samym do rozwoju gospodarki kraju,
- stanowią kontynuację działań podjętych w latach poprzednich.

Wymienione wyżej kryteria zgodne są z zasadą tworzenia tzw. efektu sieci, tj. przeznaczania środków na projekty zmierzające do oddawania do użytku całych ciągów komunikacyjnych, na których są już zaawansowane prace, a nie rozdzielania ograniczonych środków na pojedyncze projekty zlokalizowane w różnych rejonach kraju²⁸.

Narodowa Strategia dla Sektora Transportu (Fundusz ISPA) zawiera również listę projektów przewidzianych dla współfinansowania w ramach ISPA. W Strategii nie założono znaczących zmian w zawartości list, jednakże uwzględniono możliwość wprowadzenia niewielkiej modyfikacji w fazie realizacyjnej. Powyższy proces składa się na realizację założeń trzeciej osi Wstępnego Planu Rozwoju na lata 2000-2003: Integracja Gospodarki Polskiej poprzez Modernizację i Rozbudowę Sieci Transportowych²⁹.

²⁵ Ibidem; także: *Narodowa Strategia dla Sektora Transportu (fundusz ISPA)*, Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa 2000. s. 11-12.

²⁶ Ibidem, s. 12.

²⁷ Ibidem, s. 12-13.

²⁸ Ibidem, s. 13.

²⁹ *Polska, Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2002-2003; Uzupełnienie i rozszerzenie dokumentu „Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2000-2002”*. op. cit. s. 93.

Beneficjenci

W założeniu o przyznanie środków finansowych z funduszu ISPA może się starać samorząd terytorialny. W przypadku projektów dotyczących więcej niż jednej jednostki samorządu terytorialnego końcowymi beneficjentami środków przyznanych z ISPA będą związki, np. związki gmin. W szczególnych przypadkach (jeżeli Memorandum Finansowe tak stanowi) beneficjentem może być inny podmiot niż jednostka samorządu terytorialnego, tj. jednostki sektora publicznego: przedsiębiorstwa państwowe o charakterze użyteczności publicznej, gminy i ich zakłady budżetowe *lub* przedsiębiorstwa komunalne.

Ze względu na charakter realizowanych przedsięwzięć z dziedziny transportu inicjatywę składania propozycji finansowania posiada głównie Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych. Wyjątek stanowią następujące projekty:

- projekt Trasa Kwiatkowskiego - końcowym beneficjentem będzie miasto Gdynia,
- projekt przeprawy przez Martwą Wisłę - końcowym beneficjentem będzie miasto Gdańsk,
- projekt obwodnicy miasta Gliwice - końcowym beneficjentem będzie miasto Gliwice.

W dziedzinie ochrony środowiska projekty składane są głównie przez samorządy lub związki samorządowe, które w ostatecznym rachunku będą również beneficjentami tych projektów³⁰.

Przedsięwzięcia, na które można uzyskać wsparcie z ISPA (koszty kwalifikowane)

Wspólnotowa pomoc finansowa w ramach ISPA obejmuje przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska i infrastrukturą transportu. Przez „przedsięwzięcia” rozumie się³¹:

- projekty,
- niezależne finansowo i technicznie fazy projektów, które mogą obejmować niezbędne dla zrealizowania projektu studia wstępne, studia wykonalności oraz studia techniczne,
- grupy projektów,
- plany projektów.

Skala tych przedsięwzięć musi być na tyle duża, aby realizacja projektu wpłynęła znacząco na poprawę sieci infrastruktury transportowej i przyczyniła się do wprowadzenia korzystnych zmian w zakresie ochrony środowiska. Przedsięwzięcia te mogą dotyczyć projektów o znaczeniu ponadkrajowym (np. przyczyniających się do poprawy stanu czystości Morza Bałtyckiego, zmniejszenia transgranicznych zanieczyszczeń powietrza), krajowym (np. modernizacja polskiej infrastruktury kolejowej i likwidacja tzw. „wąskich gardeł”) czy regionalnym (np. gospodarka odpadami stałymi w Krakowie - budowa zakładu segregacji śmieci o wydajności 20 000 ton rocznie). Całkowity koszt danego działania powinien przekraczać 5 mln EUR. Od tego warunku można odstąpić tylko w należycie uzasadnionych przypadkach.

W celu zapewnienia wysokiej wartości merytorycznej i odpowiedniego przygotowania każdego przedsięwzięcia, a także efektywnego zarządzania projektem w trakcie jego realizacji, wsparcie z funduszu ISPA może zostać przyznane na³²:

³⁰ http://www.malopolska.most.org.pl/zdnia_10.05.2003; także: *ISPA. Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej. Programowanie i Zasady Wdrażania w Polsce*, op. cit., s. 11.

³¹ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., art. 2, pkt. 1-2.

³² *Ibidem*, art.2, pkt. 4.

- studia wstępne związane z kwalifikującymi się przedsięwzięciami,
- przedsięwzięcia w zakresie pomocy technicznej związane z działaniami informacyjnymi i promocyjnymi:
- o charakterze horyzontalnym (np. studia porównawcze dla oceny wpływu pomocy udzielanej przez UE),
- umożliwiające monitorowanie, ocenę i kontrolę projektów, jak również przyczyniające się do wzmocnienia, koordynacji i spójności projektów z „Partnerstwem dla Członkostwa”,
- zapewniające skuteczne zarządzanie i efektywne wdrażanie projektów, ich realizację oraz weryfikację w celu dokonania niezbędnych zmian.

Studia wstępne i pomoc techniczna mogą zostać sfinansowane ze środków ISPA nawet w 100%, jednakże całość wydatków na te działania nie może przekroczyć 2% środków finansowych dostępnych w ramach funduszu ISPA.

Indykatoryjna alokacja środków

Komisja Europejska dokonuje podziału środków w ramach ISPA na podstawie następujących kryteriów:

- liczby mieszkańców,
- PKB per capita mierzonego według parytetu siły nabywczej,
- powierzchni kraju.

Tabela 4.1 Indykatoryjna alokacja środków finansowych z funduszu ISPA

Kraj	Wielkość pomocy	
	w %	w min EUR
Bulgaria	8-12	83,2 - 124,8
Republika Czeska	5,5-8	57,2 - 83,2
Estonia	2-3,5	20,8 - 36,4
Węgry	7- 10	72,8- 104
Litwa	4-6	41,6-62,4
Łotwa	3,5 - 5,5	36,4- 57,2
Polska	30-37	312 - 384,8
Rumunia	20-26	208 - 270,4
Słowacja	3,5 - 5,5	36,4- 57,2
Słowenia	1-2	10,4-20,8

Źródło: www.europa.delpol.pl z dnia 11.11.2003 r.; także: *Almanach środków pomocowych Unii Europejskiej*, pod. red. N. Słowika. M. Korkucia, Fundacja Rozwoju Samorządności i Prasy Lokalnej, Kraków 2000, s. 100.

Wielkość alokacji wstępnej może ulec weryfikacji po uwzględnieniu dokonania kraju-beneficjenta w latach poprzednich w związku z wdrażaniem określonych przedsięwzięć, a także ze względu na faktyczne braki danego kraju w zakresie ochrony środowiska oraz infrastruktury transportowej¹⁻⁵. Budżet programu ISPA na lata 2000-2006 dla dziesięciu państw kandydujących do Unii Europejskiej został ustalony na 1,058 mld EUR rocznie. Podział procentowy funduszu ISPA na poszczególne państwa kandydujące (dokonany w oparciu o w/w kryteria) przedstawiony został w tabeli 4.1.

Istotnym wydaje się fakt, iż Komisja Europejska³⁴ dokonując szacunkowego podziału pieniędzy z funduszu ISPA pomiędzy dziesięć kandydujących do UE krajów, nie określiła sztywnych wielkości alokacji środków pomocowych. Przyjęto bowiem założenie, że zapewni to bardziej elastyczne zarządzanie dostępnymi środkami. Alokcja na poszczególne kraje podana jest w przedziałach procentowych, celem zachęcenia beneficjentów do opracowywania najwyższej jakości projektów¹⁵.

Alokacja środków w 2000 rok wyniosła 1,04 mld EUR. Polska mogła czynić starania, aby z tej puli wykorzystać 312-384,8 mln EUR³⁶. Ponieważ wielkość przyznanej pomocy powinna zostać podzielona na dwie równe części pomiędzy inwestycje w zakresie ochrony środowiska i transportu, zatem na każdy sektor w 2000 roku można było pozyskać od 156 mln EUR do 192,4 mln EUR³⁷. Ostatecznie Polska otrzymała z ISPA dofinansowanie w wysokości 306,958 mln EUR (29,52% budżetu ISPA na 2000 rok), z czego na projekty w sektorze transportu przypadło 173,085 mln EUR. natomiast w sektorze środowiska - 130,258 mln EUR. Na przedsięwzięcia z zakresu pomocy technicznej pozyskano 3,614 mln EUR³⁸.

Całkowita alokacja środków finansowych z budżetu ISPA w 2001 roku wyniosła 1,1093 mld EUR. Polska uzyskała wsparcie finansowe w wysokości 406,6 mln EUR (36,65% budżetu ISPA na rok 2001), w tym 228 mln EUR na przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska i 177,6 mln EUR na projekty dotyczące infrastruktury transportowej. Przyznane środki na pomoc techniczną wyniosły 6,484 mln EUR³⁹.

³³ Ibidem, art. 4.

³⁴ W dniu 20 lipca 2000 roku.

³⁵ The enlargement process and the three pre-accession instruments: Phare. ISPA. Sapard. European Commission Enlargement Directorate General, February 2002, s. 12-13.

³⁶ W przypadku, gdyby wszystkie przedłożone przez stronę polską projekty przedsięwzięć spełniały formalne wymogi i zostały zaakceptowane przez Komisję Europejską.

³⁷ *Almanach środków pomocowych Unii Europejskiej*, pod. red. N. Słowika. M. Korkucia, Fundacja Rozwoju Samorządności i Prasy Lokalnej, Kraków 2000. s. 100.

³⁸ Report from the Commission: General Report on Pre-Accession Assistance (Phare, ISPA, Sapard) in 2000, COM (2002) 781 final, [SEC (2002) 14181.

³⁹ Report from the Commission: General Report on Pre-Accession Assistance (Phare, ISPA, Sapard) in 2001. COM (2003) 329 final, [SEC (2003) 656], Brussels. 04.06.2003.

Tabela 4.2. Alokacja środków finansowych z funduszu ISPA na 2002 rok

Kraj	Wielkość pomocy (alokacja indykatywna)		Przyznane środki finansowe (w mln EUR)			
	w %	w mln EUR	Sektor środowiska	Sektor transportu	Pomoc techniczna	
Bułgaria	9,44	103,9	51,9	52	–	
Republika Czeska	7,26	80,5	31	24*	25	0,136
Estonia	2,74	30,4	14,3	9,7	6,387	
Węgry	8,5	94,1	49,1	44,6	0,432	
Litwa	5,52	61,1	32,6	28,5	–	
Łotwa	4,2	46,5	15,3	31,2	–	
Polska	32,8	362,8	177,5	177,7	11,1	
Rumunia	23,17	256,6	132,1	124,4	4,184	
Słowacja	4,89	54,1	23,9	28,7	1,5	
Słowenia	1,5	16,6	8	8,1	0,6	

* W związku z powodzią, jaka miała miejsce w zachodniej części Republiki Czeskiej w sierpniu 2002 roku, Komisja Europejska (akceptując wniosek czeskiego rządu dotyczący realokacji środków z ISPA na tzw. „projekt łączony”) przyznała 24 mln EUR na sfinansowanie niezbędnych prac w sektorze transportu i środowiska na terenach dotkniętych klęską żywiołową.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Report from the Commission. Annual Report of the Instrument for Structural Policy for Pre-Accession (ISPA) 2002, COM (2003) 655 final. Brussels. 04.11.2003.

W 2002 roku pomiędzy 10 kandydujących do Unii Europejskiej krajów rozdzielono z funduszu ISPA 1,55 mld EUR. Wielkość pomocy przyznanej Polsce stanowiła 32,8% z tej kwoty (alokacja indykatywna wynosiła 362,8 mln EUR). Komisja Europejska przyznała 177,5 mln EUR na realizację projektów w zakresie ochrony środowiska oraz 177,7 mln EUR na projekty związane z infrastrukturą transportu. Ponadto, Polsce przyznano 1,1 mln EUR na przedsięwzięcia dotyczące pomocy technicznej⁴⁰.

Formy i wielkość pomocy

Wsparcie wspólnotowe w ramach ISPA może przyjąć jedną z niżej wymienionych form⁴¹:

- bezzwrotnej pomocy bezpośredniej,
- pomocy zwrotnej (np. pożyczka),
- innej formy finansowania:
  - dofinansowania spłat odsetek kredytu,
  - dopłaty do opłat za gwarancje kredytowe,

* Report from the Commission: Annual Report of the Instrument for Structural Policy for Pre-Accession (ISPA) 2002. COM (2003) 655 final, Brussels. 04.11.2003.

⁴¹ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., art. 6. pkt. 1-2.

- zasilania funduszy rewolwingowych,
- wniesienia udziałów do spółek.

Najczęściej, używanym dotychczas instrumentem finansowania z funduszu ISPA była dotacja bezpośrednia (grant). W przypadku pomocy zwrotnej, środki zwracane instytucji zarządzającej lub innej instytucji publicznej mają być ponownie wykorzystane na ten sam cel.

W strukturze finansowania przedsięwzięć pożądany, choć nieobligatoryjny jest udział banków międzynarodowych (Bank Światowy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Europejski Bank Inwestycyjny) i kapitału prywatnego. Polska do tej pory w niewielkim stopniu wykorzystuje prywatne źródła pozyskiwania środków finansowych na inwestycje w infrastrukturę publiczną. Wiąże się to z brakiem systemu bodźców przyciągających kapitał prywatny i faktem, iż udzielanie koncesji firmom prywatnym na budowę gminnej infrastruktury należy do rzadkości.

Wkład finansowy w ramach ISPA może wynosić do 75% zaangażowanych środków państwowych lub publicznych, uważanych za państwowe. Wśród źródeł krajowych za państwowe Komisja Europejska uważa wszystkie środki budżetowe (centralne, wojewodów, gminne), fundusze ochrony środowiska lub inne fundusze i agencje publiczne znajdujące się pod nadzorem państwa. W celu pozyskania każdego I min EUR z funduszu ISPA, z wyżej wymienionych źródeł publicznych trzeba zmobilizować 330 tys. EUR. Zatem, gdy w finansowaniu danego przedsięwzięcia będą uczestniczyły wyłącznie źródła publiczne, maksymalny udział funduszu ISPA w jego dofinansowaniu wynosi 75%. Komisja, w porozumieniu z Komitetem Zarządzającym ds. ISPA, może podjąć decyzję o podniesieniu tej wartości do 85%, jeśli przedsięwzięcia przyczynią się w szczególnie sposób do realizacji generalnych celów funduszu ISPA⁴².

Wielkość unijnych środków finansowych może zostać ograniczona, jeśli dofinansowywana jest pomoc zwrotna lub w przypadku konieczności szczególnego zabezpieczenia interesu Wspólnot. Zredukowanie wkładu finansowego może nastąpić ze względu na:

- dostępność współfinansowania ze źródeł krajowych,
- zdolność przedsięwzięcia do generowania trwałych zysków,
- odpowiednie zastosowanie zasady „truciciel” płaci.

Przez przedsięwzięcie zdolne do generowania zysków rozumie się usługi, z których korzystanie będzie odpłatne oraz inwestycje produkcyjne w zakresie ochrony środowiska⁴³.

Kryteria wyboru, ocena i akceptacja przedsięwzięć

Wnioski o wsparcie z funduszu ISPA kraje-beneficjenci przedkładają do Komisji Europejskiej, która może dodatkowo zasięgnąć opinii Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Banku Światowego. Komisja może także, mając na uwadze interes Wspólnoty, przyznać określonemu państwu pomoc finansową z własnej inicjatywy. Przed zatwierdzeniem wniosku, na podstawie złożonej aplikacji, Komisja dokonuje oceny każdego przedsięwzięcia biorąc pod uwagę następujące kryteria⁴⁴:

- 1) korzyści społeczne i ekonomiczne wynikające z realizacji przedsięwzięcia, w tym proporcjonalny udział środków prywatnych w budżecie przedsięwzięcia; ocena powinna być przeprowadzona w oparciu o analizę typu cost-benefit (koszty-korzyści),

⁴² T. Bachleda-Curuś. *Fundusz ISPA - wsparcie dla inwestycji ekologicznych samorządów* [w:] *Almanach środków pomocowych Unii Europejskiej*, pod. red. N. Słowika, M. Korkucia. Fundacja Rozwoju Samorządności i Prasy Lokalnej, Kraków 2000, s. 14 i s. 19-20.

⁴³ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., art. 6. pkt. 2-3.

⁴⁴ Ibidem, art. 7, pkt. 1, 2 i 4; także Załącznik II: Ocena przedsięwzięć.

- 2) zapewnienie efektywnego zarządzania realizacją przedsięwzięcia,
- 3) zgodność z priorytetami ustanowionymi przez „Partnerstwo dla Członkostwa”,
- 4) wkład przedsięwzięcia w implementację polityki wspólnotowej w zakresie ochrony środowiska, a także wynik oceny wpływu na środowisko,
- 5) wkład przedsięwzięcia w rozwój transeuropejskich sieci oraz pozytywny wpływ na wspólną politykę transportową,
- 6) ustanowienie odpowiedniej proporcji między obszarami ochrony środowiska i infrastruktury transportowej,
- 7) rozważenie alternatywnych form finansowania danego przedsięwzięcia.

4.3. Wniosek o przyznanie środków finansowych

Kraj składający aplikację jest zobligowany do dostarczenia wszelkich niezbędnych informacji określonych w załączniku I do Rozporządzenia Rady UE. We wniosku powinny znaleźć się następujące dane⁴⁵:

- nazwa instytucji odpowiedzialnej za wdrożenie przedsięwzięcia,
- opis i charakter przedsięwzięcia,
- koszt i lokalizacja przedsięwzięcia, a także opis wzajemnych połączeń przedsięwzięć usytuowanych na tej samej osi transportowej,
- harmonogram realizacji prac,
- analiza typu koszty-korzyści, uwzględniająca bezpośredni i pośredni wpływ przedsięwzięcia na zatrudnienie,
- ocena wpływu przedsięwzięcia na środowisko (zgodna z zaleceniami dyrektywy Rady 85/33 7/EWG⁴⁶),
- zapewnienie o zgodności z prawem ochrony konkurencji i zasadami przetargów publicznych.
- plan finansowy uwzględniający informacje dotyczące ekonomicznej samodzielności przedsięwzięcia oraz kwoty, o jaką ubiega się kraj-beneficjent z ISPA, EBI, EBOiR. BŚ lub z innych źródeł pochodzących z UE, bądź poszczególnych krajów członkowskich,
- zapewnienie o zgodności przedsięwzięcia z politykami wspólnotowymi,
- informacje o działaniach podjętych w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania i obsługi środków z funduszu,
- wskazanie pozycji przedsięwzięcia na liście priorytetów Polski w zakresie ochrony środowiska, przedstawionych w Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa,
- informacje dotyczące pozycji zajmowanej przez przedsięwzięcie w dziedzinie transportu w ramach narodowej strategii rozwoju transportu, uwzględniając stopień zgodności z wytycznymi dla sieci transeuropejskich o wspólnotowej polityki transportowej.

⁴⁵ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., art. 7. pkt. 2-3; także Załącznik I: Zawartość wniosków.

⁴⁶ Dz. U. WE nr L 175 z 5 lipca 1985 r., s. 40; dyrektywa ta zmieniona została przez dyrektywę 97/11/WE (Dz. U. WE nr L 73 z 14 marca 1997 r., s. 5).

WNIOSEK APLIKACYJNY⁴⁷

1. TYTUŁ PROJEKTU .....
2. NAZWY ORGANÓW/INSTYTUCJI
<ul style="list-style-type: none"> • Organy odpowiedzialne za: <ul style="list-style-type: none"> - zgłoszenie. - wykonanie. - nadzór i eksploatację projektu
3. TYP PROJEKTU
<ul style="list-style-type: none"> • Pojedynczy projekt, etap projektu, grupa projektów* • należy wpisać typ projektu
4. LOKALIZACJA PROJEKTU
<ul style="list-style-type: none"> • Polska, Województwo.....Powiat .....
5. SEKTOR
<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona środowiska, transport* <p>* należy wpisać sektor, którego dotyczy przedsięwzięcie</p>
6. OPIS
<ul style="list-style-type: none"> • Ogólny opis projektu • Etap projektu (opis tego etapu lub sekcji, wyjaśniający, w jaki sposób odnosi się on do całego projektu) • Grupa projektów (pełen opis każdego projektu z tej grupy) <p>Należy podać dokładny opis projektu: opisać tło planowanego projektu, uzasadnienie przyczyny jego realizacji, ilościowe/jakościowe efekty wdrożonego przedsięwzięcia (np. wybudowanie 50 km drogi .... o nawierzchni ....). Wnioskodawca powinien podać oczekiwane rezultaty, jakie przyniesie dane przedsięwzięcie w przyszłości oraz terminy osiągnięcia poszczególnych efektów, a także ewentualny wpływ projektu na możliwość włączenia (lub stworzenia możliwości włączenia) dorobku prawnego Unii Europejskiej. Niezwykle ważne jest opisanie wkładu inwestora i jego zaangażowania w realizację inwestycji. Dane zawarte w tym punkcie muszą być zgodne z danymi zawartymi z pozycji „Finansowanie przedsięwzięcia”⁴⁸.</p>

⁴⁷ Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w publikacjach: T. Bachleda-Curuś: *Fundusz ISPA - wsparcie dla inwestycji ekologicznych samorządów* [w:] *Almanach środków pomocowych Unii Europejskiej*, op. cit., s. 20-24 oraz C. Gołębiowski. W. Rudnicka-Zembrzuska, *Jak przygotować wniosek o środki pomocowe* [w:] *Droga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*, op. cit.

⁴⁸ C. Gołębiowski. W. Rudnicka-Zembrzuska, *Jak przygotować wniosek o środki pomocowe* [w:] *Droga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*, op. cit., s. 92-93.

7. CELE PROJEKTU
<ul style="list-style-type: none"> • Ogólne
<ul style="list-style-type: none"> • Szczegółowe
<ul style="list-style-type: none"> • Wkład w cele zawarte w Partnerstwie dla Członkostwa oraz Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa
<p>Cele ogólne oraz szczegółowe powinny korespondować z załączoną jako aneks 1 matrycą opisową projektu⁴⁹. Istotne jest, aby podać odniesienia do celów określonych w Partnerstwie dla Członkostwa, Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa, a także wskazać pozycję zajmowaną przez przedsięwzięcie w dziedzinie transportu w ramach dokumentu Narodowa Strategia dla Sektora Transportu (fundusz ISPA).</p>
8. PROCEDURA PRZETARGOWA
<ul style="list-style-type: none"> • Opis procedury przetargowej, która musi być zgodna z zasadami przetargów publicznych (dokumentacja przetargowa zgodna z procedurami UE i FIDIC)
<p>Zainteresowane podmioty powinny zapoznać się z procedurami przetargowymi oraz standardowymi dokumentami dotyczącymi zawierania umów na wykonywanie usług, na dostawy i roboty, które zawarte są w „Wytycznych przeprowadzania przetargów dla Phare, ISPA i Sapard” (wraz z załącznikami). Zasady, które zostały tam zawarte, obowiązują od 1 stycznia 2001 roku. Zastąpiły one odpowiednie rozdziały istniejącego dla Phare Podręcznika DIS. Procedury zawarte w „Wytycznych” powinny być stosowane wraz z odpowiednimi zasadami FIDIC (Międzynarodowej Federacji Inżynierów Konsultantów). Zgodnie z Podręcznikiem ISPA oraz z „Wytycznymi” procedura przetargowa może zostać rozpoczęta przed podpisaniem Memorandum Finansowego pod warunkiem, że wszystkie dokumenty przetargowe i kontraktowe zostaną zatwierdzone przez Komisję Europejską. W takim przypadku, opublikowane ogłoszenie o przetargu musi zawierać klauzulę warunkową stwierdzającą, że zawarcie umowy jest uwarunkowane podpisaniem Memorandum Finansowego oraz przekazaniem funduszy. Przetarg powinien zostać unieważniony, o ile nie zostanie podpisane Memorandum Finansowe. Rozpoczęcie procedury przetargowej jest możliwe również w przypadku braku Umowy Finansowania, zawieranej przez NAO z SAO (już po podpisaniu Memorandum Finansowego). Umowa Finansowania jest podstawą do zawarcia przez SAO porozumienia wykonawczego z jednostką wdrażającą i jest niezbędnym warunkiem przekazania środków z Narodowego Funduszu Środków Pomocowych z UE - ISPA na subkonto projektu na rachunku bieżącym budżetu państwa dla bezzwrotnej pomocy zagranicznej udzielanej w ramach ISPA⁵⁰.</p> <p>Należy zwrócić uwagę, iż przetargi ogłaszane będą także po dniu 1 maja 2004 roku (kiedy to fundusz ISPA przestanie w Polsce funkcjonować). Środki finansowe z ISPA na przedsięwzięcia, dla których do momentu akcesji Polski do UE zatwierdzone zostaną wnioski aplikacyjne, wydatkowane będą bowiem do 2006 roku. Aktualne prognozy przetargów zamieszczane są na stronach internetowych Komisji Europejskiej pod adresem: http://europa.eu.int/comm/europeaid/cgi/framel2.pl⁵¹.</p>

⁴⁹ Ibidem, s. 92.

⁵⁰ ISPA. *Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej. Programowanie i Zasady Wdrażania w Polsce*, op. cit., s. 9-10.

⁵¹ http://www.nfosigw.gov.pl/site/main/ispa_odslona.php?id=1034686338 z dnia 11.11.2003.

9. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ
<ul style="list-style-type: none"> • Harmonogram działań dla projektu powinien zawierać daty rozpoczęcia i zakończenia następujących zadań: <ul style="list-style-type: none"> - studia projektowe, - nabycie gruntu. - budowa, - faza wykonawcza
<ul style="list-style-type: none"> • Harmonogram działań w przypadku etapu projektu powinien zawierać przewidywany harmonogram działań dla innych powiązanych etapów
<ul style="list-style-type: none"> • Harmonogram działań w przypadku grupy projektów powinien zawierać harmonogram działań dla innych projektów z tej grupy
<p>Wymagane jest oświadczenie wnioskodawcy o posiadaniu stosownej dokumentacji wraz z odpowiednimi uzgodnieniami (np. projekt koncepcyjny). Projekt, do którego nie zostanie dołączona taka dokumentacja nie może być zgłoszony (chyba, że wnioskodawca określi inny termin przygotowania projektu technicznego)⁵².</p>
10. KOSZTY
<ul style="list-style-type: none"> • Harmonogram finansowo-rzeczowy powinien wskazywać całkowity koszt projektu wraz z kosztami poszczególnych etapów projektu, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - opłaty za plany i projekty, - koszt nabycia gruntu. - koszt przygotowania terenu, - koszt zasadniczych prac, - koszt instalacji i zakupu urządzeń. - wydatki na pomoc techniczną, - podatki, - zobowiązania publiczne. - wydatki nieprzewidziane. - inne koszty.
<ul style="list-style-type: none"> • Jeśli można przewidzieć i skalkulować, należy podać procent całkowitych kosztów możliwych do uniknięcia, zredukowania lub kompensowania dzięki uzyskanym efektom ekologicznym
U. ANALIZA FINANSOWA
<ul style="list-style-type: none"> • Do wszystkich zgłoszeń musi być dołączona kompletna analiza finansowa, która winna zawierać: <ul style="list-style-type: none"> - koszty kapitałowe projektu. - koszty operacyjne. - koszty utrzymania obiektu w całym czasie funkcjonowania przedsięwzięcia. - dochody generowane przez przedsięwzięcie.   • Dla wszystkich projektów należy także zapewnić pokrycie wszelkich kosztów operacyjnych i utrzymania obiektu
<ul style="list-style-type: none"> • W przypadku projektu generującego przychody należy dodatkowo podać planowaną finansową stopę zwrotu
<ul style="list-style-type: none"> • Horyzont czasowy analizy..... (15 do 20 lat)

⁵² C. Gołębiowski. W. Rudnicka-Zembrzuska, *Jak przygotować wniosek o środki pomocowe [w:] Droga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*, op. cit., s. 94.

Każde przedsięwzięcie musi zostać przeanalizowane pod kątem zdolności do generowania przychodów. W gminnej infrastrukturze ekologicznej źródłem przychodów są opłaty ponoszone przez użytkowników (np. oczyszczalni ścieków). Bardzo ważne jest zatem obliczenie wysokości opłat, z których poktyty zostaną koszt eksploatacji danego przedsięwzięcia, remontów czy amortyzacji. Podmioty wnioskujące o przyznanie środków z ISPA powinny zbadać możliwości i chęci użytkowników do płacenia wyższych stawek związanych ze wzrostem kosztów eksploatacji⁵⁵.

12. ANALIZA EKONOMICZNA

- Do wszystkich zgłoszeń muszą być dołączone analizy kosztów i korzyści lub inne ekonomiczne analizy ilościowe (np. analiza wieloczynnikowa). Celem przeprowadzenia analizy kosztów i korzyści społeczno-ekonomicznych (Cost-Benefit Analysis - CBA) jest:
  - ocena, czy nakłady i finansowe efekty inwestycji odzwierciedlają wszystkie możliwe koszty i korzyści (koszty i korzyści zewnętrzne, analiza zakłóceń).
  - stwierdzenie, czy uwzględnione zostały wszystkie ewentualne oddziaływania projektu na społeczeństwo.
  - podjęcie ostatecznej decyzji odnośnie inwestycji.
- Koszty i korzyści społeczno-ekonomiczne powinny zostać oszacowane z zastosowaniem następujących wskaźników:
  - wewnętrzna stopa zwrotu (IRR - poziom odniesienia, przy którym strumień korzyści i kosztów ma NPV równą zero, czyli gdy aktualna wielkość wpływów gotówkowych z realizacji projektu jest równa wielkości pierwotnych nakładów kapitałowych: kiedy wartości odnoszą się do cen bieżących mamy do czynienia z FRR, gdy zostaną skorygowane do właściwych - ERR),
  - zaktualizowana wartość netto (NPV - różnica pomiędzy obecnymi wartościami przyszłych przepływów finansowych, przy czym wszystkie roczne przepływy finansowe powinny być odniesione do czasu początkowego przy określonej stopie dyskonta; określa korzyści z realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych w formie nadwyżki przychodów pieniężnych na kosztami operacyjnymi i inwestycyjnymi).
  - stosunek korzyści do kosztów,
  - inne (wyszczególnić).

Na wsparcie z funduszu ISPA mogą liczyć tylko przedsięwzięcia efektywne ekonomicznie, czyli takie, dla których analiza społeczno-ekonomicznych kosztów i korzyści (CBA) związana z realizacją danej inwestycji wykazuje korzyść netto dla społeczeństwa. Efektywność ekonomiczna nie jest tożsama z opłacalnością finansową.

Przedsięwzięcie nie musi być opłacalne finansowo bez subwencji ze źródeł publicznych, natomiast wraz z dofinansowaniem z funduszu ISPA (bądź innych źródeł) wskaźniki finansowe: IRR i NPV dla inwestora powinny przekroczyć próg opłacalności. Wnioskodawca powinien także wykazać płynność finansową przedsięwzięcia w trakcie eksploatacji lub zapewnić, że sfinansuje ewentualne deficyty w przepływie środków pieniężnych. Jeżeli Komisja Europejska uzna, że przedsięwzięcie jest wysoce rentowne może odmówić lub zmniejszyć subwencję z ISPA, gdyż będzie to oznaczało, że dana inwestycja może być dofinansowana ze źródeł komercyjnych⁵⁴.

13. FINANSOWANIE PRZEDSIĘWZIĘCIA

- Rodzaj wsparcia z ISPA, o które dany podmiot się stara*
- dotacja, pomoc zwrotna lub inna forma finansowania

⁵³ T. Bachleda-Curuś, *Fundusz ISPA - wsparcie dla inwestycji ekologicznych samorządów* [w:] *Almanach środków pomocowych Unii Europejskiej*, op. cit., s. 24.

⁵⁴ Ibidem, s. 23-24.

<ul style="list-style-type: none"> • Wielkość pomocy finansowej..... 			
<ul style="list-style-type: none"> • Szczegółowe źródła finansowania: <ul style="list-style-type: none"> - źródła krajowe publiczne..... - sektor prywatny..... - środki Wspólnot (z funduszu ISPA)..... - międzynarodowe instytucje finansowe . ..... - inne (wyszczególnić)..... 			
<p>Suma środków pozyskanych dla danego projektu z funduszu ISPA i innych źródeł pomocy wspólnotowej nie może przekroczyć 90% całkowitego kosztu realizacji przedsięwzięcia. Dokument Komisji Europejskiej zatwierdzający przedsięwzięcie będzie określał wysokość pomocy finansowej oraz plan finansowy wraz z zasadami i postanowieniami niezbędnymi do implementacji przedsięwzięcia".</p>			
<p>14. WPŁYW REALIZACJI INWESTYCJI NA OTOCZENIE (np. analiza wpływu realizacji projektu na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń)</p>			
Typ zanieczyszczenia	Emisja z Mg/rok		Procent redukcji
	przed realizacją inwestycji	po realizacji inwestycji	
<p>Komisja Europejska zwraca szczególną uwagę na poszanowanie środowiska naturalnego, zatem bardzo istotne są informacje o redukcji zanieczyszczeń ziemi, wody lub powietrza. Pożądane są informacje na temat stanu środowiska naturalnego przedstawionego i opisanego w przygotowanych w przeszłości raportach. W aneksie należy dołączyć dokumenty związane z oceną oddziaływania na środowisko⁵⁶.</p>			
<p>15. RÓWNOZRĘDNOŚĆ TRAKTOWANIA</p>			
<ul style="list-style-type: none"> • Wymagane jest oświadczenie o równorzędym traktowaniu wszystkich oferentów, a także ich podwykonawców (preferencje dotyczące podmiotów krajowych wynikające z ustawy o zamówieniach publicznych nie mogą być stosowane. Należy również zapewnić równe traktowanie kobiet i mężczyzn. 			
<p>16. DODATKOWE WYJAŚNIENIA</p>			
<ul style="list-style-type: none"> • Wymagane jest dodatkowe uzasadnienie dla projektów o wartości niższej niż 5 mln EUR • Wymagana jest informacja o transgranicznym wpływie inwestycji 			
<p>17. WYKAZ ANEKSÓW</p>			
<ul style="list-style-type: none"> • Lista wszystkich niezbędnych załączników do wniosku aplikacyjnego. Załączniki te winny zostać dołączone w postaci odrębnych aneksów i sporządzone w wymaganym formacie. 			

⁵⁵ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., art. 7, pkt. 6.

⁵⁶ C. Gołębiowski, W. Rudnicka-Zembrzaska, *Jak przygotować wniosek o środki pomocowe* [w:] *Droga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*, op. cit., s. 94.

Wniosek musi również zawierać uzasadnienie, że przedsięwzięcie spełnia wszystkie wymogi określone w rozporządzeniu ustanawiającym fundusz ISPA. Ponadto, co szczególnie istotne, w aplikacji winno znaleźć się zapewnienie, że rezultatem wdrożenia danego projektu będą średniookresowe korzyści społeczne i ekonomiczne osiągnięte proporcjonalnie do zaangażowanych środków finansowych.

Wniosek aplikacyjny należy sporządzić w języku angielskim. Musi on być dokładnie przygotowany. Wszystkie przedstawione powyżej punkty wniosku muszą być starannie opracowane i przedstawione, a wymagane aneksy załączone. Większość informacji dla każdego projektu ma charakter standardowy, jednakże z uwagi na różny charakter przedsięwzięć, o dofinansowanie których można się starać, nie zawsze wszystkie wymienione w powyższych punktach informacje są niezbędne. W niektórych przypadkach (m.in. niektóre przedsięwzięcia w zakresie pomocy technicznej związane z działaniami informacyjnymi i promocyjnymi) nie ma sensu wyliczanie np. wewnętrznej stopy zwrotu (IRR). Należy zatem pamiętać, że nie zawsze podaje się we wniosku te same dane. Zaleca się, aby podmiot zainteresowany otrzymaniem finansowego wsparcia z funduszu ISPA skontaktował się z instytucją odpowiedzialną za wdrażanie ISPA w odpowiednim sektorze (środowiska lub transportu) i uzgodnił zakres informacji, które powinny być uwzględnione we wniosku⁵⁷. Kompletny wniosek, który Urząd Komitetu Integracji Europejskiej wysłał w imieniu Rządu RP do Komisji Europejskiej (wraz ze wszystkimi załącznikami) liczy średnio 500 stron.

Formularze wniosków aplikacyjnych można ściągnąć z następujących stron internetowych:

- http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/download/ap_envi.pdf (o dofinansowanie przedsięwzięć w sektorze środowiska),
- http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/download/ap_tran.pdf (o dofinansowanie przedsięwzięć w sektorze transportu),
- http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/download/aiitec.doc (o dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu pomocy technicznej).

Wszystkie kwoty zawarte we wniosku o wsparcie oraz w planie finansowym opracowanym przez kraj-beneficjenta muszą być wyrażone w euro. Analogicznie, dokumenty stanowiące podstawę płatności (faktury, rachunki i inne deklaracje wydatków) także muszą być wyrażone we wspólnej walucie UE. Komisja Europejska zatwierdza poszczególne harmonogramy finansowe odnosząc się do euro i w tej walucie po przyznaniu określonych kwot dokonuje wypłat środków z funduszu ISPA na konto instytucji wskazanej przez kraj biorcy. Osoba kierująca taką instytucją ponosi pełną odpowiedzialność za zarządzanie środkami pozyskanymi z funduszu ISPA⁵⁸.

Ważne jest, aby inwestorzy występowali o subwencje z ISPA na właściwym etapie przygotowania swoich przedsięwzięć inwestycyjnych. Nie należy zgłaszać przedwczesnych pomysłów przedsięwzięć, dla których nie wykonano żadnych wstępnych studiów wykonalności i nie opracowano wstępnej koncepcji technicznej. Największe szanse będą miały przedsięwzięcia dojrzałe, z pozwoleniem na budowę. W kolejnych latach preferencje będą miały te, dla których przygotowano już przynajmniej wstępne studia wykonalności, analizy wrażliwości, analizy oddziaływania na środowisko, analizy kosztów i korzyści, i dla których uzyskano już przynajmniej decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Warto pamiętać, że z ISPA

⁵⁷ Ibidem, s. 90-92.

⁵⁸ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., art. 10. pkt. 1-4.

można także sfinansować niektóre analizy przedinwestycyjne, np. studium wykonalności, zwłaszcza w przypadkach przedsięwzięć trudnych, pilotowych lub bardzo ważnych ze społecznego punktu widzenia. Potencjalni inwestorzy powinni odpowiednio wcześniej kontaktować się z polskim biurem wykonawczym w NFOŚiGW i uzgodnić harmonogram przygotowania analiz i dokumentacji przedinwestycyjnej oraz opracowywania wniosku. Nie należy do ISPA zgłaszać przedsięwzięć, dla których wyłoniono już wykonawców i dostawców urządzeń, gdyż uniemożliwi to zastosowanie procedur przetargowych zgodnych ze standardami Unii Europejskiej⁵⁹.

W dniach 21 -23 stycznia 2002 roku w Warszawie odbyła się misja DG Regio-ISPA Komisji Europejskiej pod przewodnictwem Friedcmanna Allgayera, szefa Oddziału Północnego na Polskę, Czechy, Litwę, Łotwę i Estonię. Podczas wizyty uzgodniono harmonogram składania wniosków do ISPA z założeniem, że do połowy 2003 roku zostaną alokowane wszystkie środki przewidziane dla Polski w ramach ISPA - Transport.

W dniu 31 marca 2003 roku Ministerstwo Środowiska zakończyło przyjmowanie nowych wniosków z zakresu ochrony środowiska do funduszu ISPA.

O dofinansowanie, dostępne w 2003 roku, ubiega się 17 projektów, które zostały zaakceptowane przez Zespół Przygotowawczy Komitetu Integracji Europejskiej. Komitet Zarządzający ds. Funduszu ISPA działający przy Komisji Europejskiej spotka się ostatni raz jesienią 2003 roku⁶⁰.

Data wstąpienia Polski do Unii Europejskiej jest już znana - 1 maja 2004 roku. Istnieje zatem niewielka szansa na pozyskanie dotacji z funduszu ISPA dla przedsięwzięć, które do stycznia 2003 roku nie zostały zgłoszone do resortu środowiska. Fundusz ISPA przestaje bowiem funkcjonować w krajach, które wejdą do UE. Resort środowiska nie zamyka jednak możliwości zgłoszenia nowej aplikacji i jej ewentualnego dołączenia do grupy wniosków oczekujących na wysłanie do Komisji Europejskiej⁶¹.

4.4. Zobowiązania i zasady płatności

Wydatkowanie środków finansowych z funduszu ISPA odbywać się będzie każdorazowo zgodnie z rozporządzeniem w ramach generalnego budżetu UE, na podstawie memorandum finansowego zawartego pomiędzy Komisją Europejską a Polską.

Roczne zobowiązania budżetowe dotyczące przyznanej pomocy mogą być podejmowane w jeden z przedstawionych poniżej sposobów.

Zobowiązania finansowe dotyczące przedsięwzięć, których realizacja trwać będzie powyżej 2 lat powinny być regulowane w rocznych ratach. Zobowiązanie finansowe względem pierwszej rocznej raty będzie zrealizowane po podpisaniu memorandum finansowego. Zobowiązania na kolejne roczne transze środków powinny być realizowane w oparciu o wstępny lub skorygowany plan finansowy przedsięwzięcia na początku każdego roku budżetowego,

⁵⁹ Uwagi dotyczące przedsięwzięć i wniosku aplikacyjnego pochodzą z wykładu pt. „Fundusz ISPA”; wygłoszonego przez Ewę Wesołowską - Radcę Ministra w Ministerstwie Środowiska, Wrocław. 16.06.2000 r.

⁶⁰ http://www.nfosigw.gov.pl/site/main/ispa_odslona.php?id=1047386265 z dnia 09.05.2003.

⁶¹ A. Myczkowska, *ISPA: odległy cel*, „Rzeczpospolita” nr 4 z 6 stycznia 2003.

jednakże nie później niż do dnia 1 kwietnia danego roku. Wyплаты środków mają następować z uwzględnieniem prognozy wydatków na ten rok budżetowy.

W przypadku przedsięwzięć realizowanych w okresie krótszym niż 2 lata lub w których udział środków Wspólnoty nie przekracza 20 mln EUR, pierwsza transza w wysokości do 80% przyznanej pomocy może być wpłacona tuż po podpisaniu memorandum finansowego. Pozostała kwota powinna być wydatkowana stosownie do etapu realizacji przedsięwzięcia.

Jeżeli prace związane z realizacją projektu nie rozpoczęły się zgodnie z harmonogramem przewidzianym w memorandum, przyznana uprzednio pomoc może zostać cofnięta.

Pomoc finansowa na realizację poszczególnych przedsięwzięć może przybierać formę zaliczek, płatności pośrednich lub płatności końcowej na podstawie przedstawionych przez kraj-biorcę rachunków. Szczegóły związane z mechanizmem dokonywania płatności, ustalone w drodze odrębnych porozumień między Komisją a poszczególnymi krajami, będą zawarte w memorandum finansowym⁶².

Tabela 4.3. Płatności zaliczkowe

Transze	Pierwsza zaliczka	Warunki
Transza 1	10% udziału ISPA (pierwsza transza zaliczki)	Podpisanie memorandum finansowego przez strony
Transza 2	10% udziału ISPA (druga transza zaliczki)	Podpisanie pierwszego głównego kontraktu z wykonawcą zadania

Źródło: ISPA, *Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej. Programowanie i Zasady Wdrażania w Polsce*, op. cit., s. 17.

Kraje beneficjenci (Narodowy Fundusz⁶³) automatycznie otrzymają pierwszą transzę zaliczki po wskazaniu przez NAO właściwego rachunku bankowego.

Płatności pośrednie wypłacane są zgodnie z zasadami określonymi w memorandum finansowym i tzw. Memorandum of Understanding (MoU) o wykorzystaniu Narodowego Funduszu dla programu ISPA⁶⁴, za pośrednictwem Narodowego Funduszu. Płatności te będą stanowiły refundację poniesionych wydatków. Aby uzyskać refundację należy udokumentować poziom wykonania zadań oraz zrealizowane wydatki kwalifikowane (eligible expenditure), bez względu na źródło finansowania.

W przypadku płatności końcowej, saldo wynoszące 20% (lub wyjątkowo mniej) może zostać wypłacone po spełnieniu następujących warunków:

- zrealizowano cały projekt i poniesiono 100% kosztów kwalifikowanych,
- NAO certyfikował wszystkie wydatki kwalifikowane na podstawie wyniku kontroli skarbowej,
- Komisja Europejska przyjęła raport końcowy.

⁶² Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., art. 8. pkt. 1-4.

⁶³ Za obsługę NAO odpowiedzialny jest Departament Obsługi Funduszy Pomocowych w Ministerstwie Finansów, który pełni funkcje przypisane w nomenklaturze Komisji Europejskiej Narodowemu Funduszowi Środków Finansowych z UE.

⁶⁴ MoU to podpisane 4 grudnia 2000 r. porozumienie regulujące zakres odpowiedzialności NAO wobec KE. zasady transferów finansowych i kontroli finansowej. Dotyczy wszystkich przedsięwzięć finansowanych w ramach ISPA.

Wydatki kwalifikowane (za jakie uznawane są wyłącznie te dokonane po podpisaniu memorandum finansowego) obejmują wydatki ze środków UE oraz z innych źródeł, przewidzianych w memorandum finansowym.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że do kategorii wydatków ISPA niekwalifikowanych należą ni.in. zakup gruntów oraz podatki, w tym VAT. Spowoduje to, dla końcowego beneficjenta, dodatkowe koszty projektu. Regulacje prawne dotyczące zwrotu zapłaconego podatku VAT oraz stosowania stawki 0% dla środków bezzwrotnej pomocy zagranicznej znajdują się w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 1999 r. oraz Rozporządzeniu z dnia 22 grudnia 2000 r. (Dz.U. z roku 2000 nr 121, poz.1296).

Wszystkie środki współfinansujące, zaliczone w memorandum finansowym do kwalifikowanych, muszą być wydatkowane zgodnie z zasadami przewidzianymi dla środków ISPA. Zasady te zawarte są w załączniku do memorandum finansowego i dotyczą głównie procedur przetargowych oraz kontroli. W większości przypadków projekty współfinansowane są ze środków budżetowych lub z pożyczek od międzynarodowych instytucji finansowych (MIF).

Zakłada się, że rozpoczęcie inwestycji będzie finansowane z zaliczki wynikającej z memorandum finansowego (20% grantu), natomiast dalszy postęp prac będzie finansowany równolegle z MIF, budżetu państwa lub samorządów oraz ISPA⁶⁵.

4.5. Zarządzanie i kontrola

Komisja postawiła wymóg, aby kraje korzystające ze wspólnotowej pomocy stworzyły do 1 stycznia 2000 roku (nieprzekraczalny termin - do 1 stycznia 2002 roku) specjalne systemy zarządzania i kontroli. Powinny one zapewnić właściwe, zgodne ze standardami zarządzania finansami wykorzystanie środków z funduszu ISPA oraz rozdzielenie funkcji zarządzania i kontroli. Ponadto, deklaracje finansowe przedstawiane Komisji muszą być bardzo dokładne i oparte na systemie rachunkowości, w którym dokumenty dowodowe stanowią bazę do weryfikacji poszczególnych przedsięwzięć. Właściwe instytucje odpowiedzialne w kraju-biorcy za kwestie zarządzania środkami finansowymi z funduszu ISPA powinny przechowywać wszelkie dokumenty dowodowe potwierdzające wydatki na realizację projektu przez okres pięciu lat od ostatniej płatności związanej z projektem. Kraje korzystające z unijnej pomocy zobowiązane są także do pokrywania ewentualnych strat wynikających z zaistniałych nieprawidłowości czy zaniedbań.

Niezależnie od kontroli prowadzonej przez instytucję odpowiedzialną w kraju-biorcy za realizację przedsięwzięcia, Komisja i 'Trybunał Obrachunków}' mogą przeprowadzić techniczny i finansowy audyt na miejscu realizacji danego projektu. Kontrola ta może przybierać formę wrywkowego sprawdzania czy audytu końcowego⁶⁶.

Szczegółowe zasady i procedury, którymi należy się kierować przy przyznawaniu kontraktów na wykonanie prac, dostaw lub usług są umieszczone w memorandum finansowym. Muszą być one zgodne z zasadami określonymi w tytule IX rozporządzenia finansowego. Wdrażanie przedsięwzięć objętych memorandum finansowym powinno następować w ścisłej

⁶⁵ ISPA. *Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej. Programowanie i Zasady Wdrażania w Polsce*, op. cit., s. 17-18.

⁶⁶ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., art. 9, pkt. 1-5.

współpracy z Komisją, która przez cały ten okres ponosi odpowiedzialność za wykorzystanie przez kraj-biorcę udostępnionych środków finansowych. Obowiązkiem Komisji jest także zapewnienie jednakowych zasad rywalizacji w procedurach przetargowych i wyeliminowanie zjawiska dyskryminacji jakichkolwiek podmiotów przystępujących do przetargu. Ze względów ekonomicznych wybrana oferta powinna być najbardziej korzystna⁶⁷.

Przyznawane z funduszu ISPA środki mogą podlegać zdecentralizowanemu systemowi zarządzania, zwłaszcza w zakresie zatwierdzania przez Komisję (ex-ante) ogłoszeń o przetargach, oceny ofert i przyznania kontraktów, jak też zarządzania finansami⁶⁸. W przepisach zawartych w memorandum finansowym należy uwzględnić możliwość ilościowego i jakościowego zarządzania oraz kontroli finansowej. Właściwa wewnętrzna i zewnętrzna kontrola finansowa prowadzona jest w kraju-biorcy zgodnie z międzynarodowymi standardami audytu przez niezależne instytucje o właściwych uprawnieniach. Plan i opis rezultatów przeprowadzonych audytów powinny być każdego roku przesyłane Komisji i pozostawać do jej wglądu.

Memorandum finansowe powinno zawierać ustalenia dotyczące korekt finansowych: redukcji, zawieszenia lub cofnięcia pomocy. W przypadku, gdy wydatkowanie środków z ISPA na realizację przedsięwzięcia przestaje być uzasadnione. Komisja przeprowadza analizę konkretnej sytuacji, uwzględniając komentarze i wyjaśnienia zaistniałych nieprawidłowości złożone przez kraj-beneficjenta. Jeżeli analiza wykaże nieścisłości, niewłaściwe połączenie funduszy lub pominięcie jakiegokolwiek warunku zawartego w decyzji o przyznaniu wsparcia w ramach ISPA, Komisja może podjąć decyzję o zredukowaniu, zawieszeniu lub anulowaniu pomocy, co stanowi podstawę do zwrotu wypłaconych środków finansowych. Jeżeli Komisja uzna, że nieprawidłowości nie zostały usunięte lub działanie nie uzasadnia przyznanej na ten cel pomocy, to członkowie Komisji przeprowadzą analizę przypadku, wzywając kraj-beneficjenta do przedstawienia stosownych wyjaśnień. Po zakończeniu kontroli, w przypadku braku odpowiedniej interwencji i działań naprawczych ze strony kraju-biorcy Komisja może:

- zredukować lub anulować wypłatę zaliczki,
- anulować w całości lub w części pomoc finansową przyznaną na realizację danego przedsięwzięcia.

Komisja określa wielkość korekty, uwzględniając charakter nieprawidłowości i wpływ zaniedbań związanych z zarządzaniem i kontrolą. Wszystkie środki odzyskane w ten sposób trafiają z powrotem do budżetu Komisji. Kwota może zostać powiększona o odsetki z tytułu ewentualnego opóźnienia zwrotu środków finansowych⁶⁹.

4.6. Monitoring i ocena skutków realizacji przedsięwzięcia

Monitorowanie realizacji przedsięwzięcia odbywa się na podstawie wspólnie ustalonych procedur, kontroli wrywkowych, a także poprzez nadzór prowadzony przez ustanawiane ad

⁶⁷ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., Załącznik III: Zarządzanie i kontrola finansowa, pkt. 1-3.

⁶⁸ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, nr 1266/99/WE, art. 12.

⁶⁹ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej, op. cit., Załącznik III: Zarządzanie i kontrola finansowa, pkt. 4-5.

hoc komitety. Podmiot dokonujący kontroli powinien odnosić się każdorazowo do fizycznych i finansowych wskaźników, korelujących z charakterem i celem danego przedsięwzięcia. Wskaźniki opracowywane są w taki sposób, by można było określić stopień zaawansowania w realizacji danego przedsięwzięcia w nawiązaniu do uprzednio określonych celów i planu. Dzięki ich zastosowaniu można również stwierdzić, czy w zakresie zarządzania nastąpił postęp, a także określić ewentualne trudności związane z projektem.

W tworzonych w drodze porozumienia między Komisją a krajem-beneficjentem komitetach, reprezentowane będą władze lub instytucje wskazane przez ten kraj, członkowie Komisji i w niektórych przypadkach - przedstawiciele EBI. Jeżeli w realizacji przedsięwzięcia uczestniczą władze regionalne, lokalne czy firmy prywatne, bądź gdy projekt bezpośrednio dotyczy tych właśnie podmiotów, mają one prawo do wyznaczenia swojej reprezentacji w komitetach.

Władze lub instytucja odpowiedzialna za dane przedsięwzięcie zobowiązana jest przedkładać Komisji raporty na temat postępu w realizacji prac w okresie do trzech miesięcy od zakończenia każdego roku wdrażania danego projektu. Raport końcowy, dostarczany Komisji w ciągu sześciu miesięcy od zakończenia realizacji przedsięwzięcia, powinien zawierać następujące elementy:

- opis podjętych prac (wraz ze wskaźnikami fizycznymi) oraz działań związanych z postanowieniami zawartymi w decyzji dotyczącej przyznania pomocy,
- określenie struktury poniesionych wydatków,
- zapewnienie o zgodności przeprowadzonych prac z decyzją o przyznaniu środków z funduszu ISPA.
- pierwszą ocenę osiągniętych rezultatów, na którą wpływ powinny mieć:
  - rzeczywista data wdrożenia przedsięwzięcia,
  - sprecyzowanie metody zarządzania danym przedsięwzięciem po zakończeniu jego realizacji,
  - zatwierdzenie prognoz finansowych, szczególnie w odniesieniu do poniesionych kosztów operacyjnych i przewidywanych przychodów,
  - potwierdzenie społeczno-ekonomicznej prognozy, zwłaszcza w kontekście poniesionych kosztów i planowanych zysków,
  - wskazanie działań podjętych w zakresie ochrony środowiska i związanych z tym kosztów,
- dane związane z szeroko pojętymi działaniami promocyjnymi.

Ocena skutków realizacji inwestycji (ex-post) dotyczy wykorzystania udostępnionych środków finansowych oraz efektywności i zakresu oddziaływania pomocy. Będą jej podlegać także czynniki decydujące o sukcesie lub niepowodzeniu związanym z realizacją przedsięwzięcia. Komisja wraz z krajem-beneficjentem wspólnie ocenią sposób zagospodarowania środków w kontekście stopnia skuteczności, z jaką zostały wykorzystane. Aby można było stwierdzić czy początkowe cele zostały osiągnięte, ocenie podlegać będzie także faktyczny wpływ realizacji inwestycji. Bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na ocenę jest także wkład danego przedsięwzięcia we wdrażanie unijnej polityki ochrony środowiska i polityki transportowej, jak też w rozwój paneuropejskich sieci.

Rezultaty monitoringu i opinia komitetu monitorującego mogą być dla Komisji podstawą do zmiany wielkości przyznanej pomocy i harmonogramu finansowego w przypadku, gdy kraj-beneficjent złoży odpowiednio uzasadniony wniosek.

W procesie administrowania ISPA szczególna uwaga poświęcona jest zapewnieniu przejrzystości metod zarządzania, co ma zagwarantować zwiększenie skuteczności pomocy wspólnotowej przyznawanej w ramach tego funduszu.

Szczegóły dotyczące zasad monitorowania i oceny przedsięwzięć są przedstawiane w decyzjach Komisji o przyznaniu finansowego wsparcia⁷¹.

Sprawozdanie roczne

Komisja Europejska przedstawia Parlamentowi Europejskiemu, Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu i Komitetowi Regionów roczne raporty na temat udzielonej przez Wspólnoty pomocy w ramach funduszu ISPA. Takie roczne sprawozdanie powinno zawierać m.in. informacje dotyczące:

- wielkości pomocy finansowej, jaką przyznała i wypłaciła Wspólnota z ISPA na rzecz danego kraju-beneficjenta, z podziałem na rodzaj projektu związanego z ochroną środowiska lub transportem,
- wkładu unijnej pomocy w ramach ISPA we wdrażanie przez kraj-beneficjenta wspólnotowej polityki ochrony środowiska i rozwoju transeuropejskich sieci infrastruktury transportowej, z założeniem równowagi między przedsięwzięciami w sektorze ochrony środowiska i transportu,
- oceny zgodności działań przeprowadzanych w ramach ISPA z politykami Wspólnot, zwłaszcza w obszarze ochrony środowiska, transportu, ochrony konkurencji i kontraktów publicznych⁷¹.

Po przeanalizowaniu takiego raportu Parlament Europejski przedstawia Komisji swoją opinię (w okresie do trzech miesięcy od otrzymania raportu). Obowiązkiem Komisji jest raportowanie przebiegu realizacji postanowień zawartych w opinii. Ponadto, Komisja będzie regularnie informować zainteresowane kraje-beneficjentów o funkcjonowaniu ISPA⁷².

4.7. Informacja i promocja

Beneficjenci środków finansowych otrzymywanych z funduszu ISPA zobowiązani są zapewnić właściwą promocję wdrażanych przedsięwzięć w celu informowania innych instytucji o potencjalnych możliwościach związanych z realizowanymi inwestycjami.

Elementami kampanii promocyjnej są m. in.: umieszczanie tablic z logiem UE. informujących o współfinansowaniu danej inwestycji przez Wspólnotę czy uczestnictwo przedstawicieli instytucji wspólnotowych w ważnych wydarzeniach publicznych, związanych z przyznaniem środków finansowych w ramach ISPA. Kraj-beneficjent zobowiązany jest do przekazywania Komisji Europejskiej (corocznie) informacji dotyczących podjętych działań informacyjno-promocyjnych⁷³.

⁷¹ Ibidem, Załącznik IV: Monitorowanie i ocena ex-post.

⁷¹ Ibidem, Załącznik V: Roczny raport Komisji Europejskiej.

⁷² Ibidem, art. 12.

⁷³ Ibidem, art. 13, pkt. 1-2.

4.8. Projekty ISPA, dla których podpisano obustronnie memoranda finansowe

Łączna wartość projektów zatwierdzonych przez Komitet Zarządzający ISPA na rok 2000 (koszty całkowite kwalifikowane) wyniosła prawie 769 mln EUR (768 807 764 EUR), natomiast alokacja środków ISPA przyznanych w roku 2000 - blisko 307 mln EUR (306 957 655 EUR)⁷⁴.

W roku 2001 Komitet Zarządzający ISPA zatwierdził projekty o łącznej wartości kosztów kwalifikowanych prawie 1,38 mld EUR (1 376 224 915 EUR). Alokacja ISPA na rok 2001 wyniosła blisko 407 mln EUR (406 566 846 EUR)⁷⁵.

W 2002 roku Komitet Zarządzający ISPA zatwierdził 12 nowych projektów w zakresie ochrony środowiska i 7 projektów transportowych. Całkowita wartość kosztów kwalifikowanych dla tych projektów nie została jeszcze określona, gdyż nie podpisano wszystkich memorandum finansowych. Jednak szacunkowo można przyjąć, iż w transporcie wartość kosztów kwalifikowanych nowych projektów przekroczy 356,4 mln EUR (w tym ISPA około 265,2 mln EUR), zaś w sektorze środowiska odpowiednio 541 mln EUR, w tym ISPA 353,7 mln EUR. Całkowita alokacja ISPA na rok 2002 oszacowana została na 362,8 mln EUR.

W latach 2003 - 2006 alokacja środków ISPA na każdy z sektorów będzie wynosić średnio około 174 mln EUR (zgodnie z indykatywną alokacją przedstawioną przez Komisję Europejską). Dokładna wysokość alokacji na poszczególne lata będzie znana dopiero po zatwierdzeniu przez Komitet Zarządzający ISPA oraz Komisję Europejską projektów proponowanych przez stronę polską do współfinansowania z ISPA⁷⁶.

W sektorze ochrony środowiska największa liczba memorandum finansowych została podpisana na projekty w zakresie gospodarki wodno - ściekowej (26 projektów). W zakresie gospodarki odpadami podpisano obustronnie memoranda finansowe dotyczące 7 projektów. W latach 2000-2002 nie zatwierdzono żadnego projektu i tym samym nie podpisano umów dotyczących dofinansowania z ISPA projektów związanych z poprawą jakości powietrza.

Dostosowanie się Polski do obowiązków wynikających z przepisów UE w zakresie gospodarki wodnej wymaga rozbudowy sieci wodociągowej w wielu aglomeracjach oraz budowy i modernizacji stacji uzdatniania wody. Szacunki oparte na ocenie aktualnego zapotrzebowania na dostawy wody w polskich miastach, wskazują na konieczność rozbudowy sieci wodociągowej o około 9 000 km. Konieczne są również zabiegi mające na celu zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej. Istotna z punktu widzenia gromadzenia wody na potrzeby zaopatrzenia ludności jest modernizacja zbiorników komunalnych. Niezbędne są także inwestycje mające na celu ochronę jakości magazynowanych w nich wód (budowa oczyszczalni ścieków, rozbudowa sieci kanalizacji na terenach wokół zbiorników, przeciwdziałanie zanieczyszczeniom pochodzącym ze spływu powierzchniowego i infiltracji zwłaszcza z otaczających terenów rolnych).

⁷⁴ Dane pochodzą z raportu Komisji Europejskiej.

⁷⁵ Ibidem.

⁷⁶ <http://www.ukie.gov.pl> z dnia 03.03.2003.

Aktualnie obowiązujące w Polsce prawo nakłada obowiązek budowy systemów odbioru i oczyszczania ścieków, tak jak określa to Dyrektywa 91/271/EWG, dlatego też potrzeby w tym zakresie są znaczne. W Polsce zidentyfikowano 1 545 aglomeracji⁷⁷, w których dokonano oceny stanu istniejącej infrastruktury gospodarki ściekowej. Część z miast nie jest wyposażona w systemy kanalizacyjne lub nie posiada oczyszczalni ścieków. W odniesieniu do wymienionej dyrektywy Rząd Rzeczypospolitej Polskiej podjął decyzję o uznaniu całego terytorium kraju za obszar odbiornika wrażliwego. Dlatego docelowo część funkcjonujących oczyszczalni powinno stosować trzy stopnie oczyszczania. Zgodnie z planem implementacyjnym Dyrektywy 91/271/EWG, aby spełnić wymóg redukcji ładunku azotu ogólnego i fosforu ogólnego w oczyszczonych ściekach o ponad 75 % w stosunku do ścieków dopływających do oczyszczalni, w 50% oczyszczalni obsługujących ponad 15 000 RLM⁷⁸ powinno zostać wprowadzone podwyższone usuwanie związków biogenych.

Największym źródłem nieoczyszczonych ścieków w Polsce jest obecnie Warszawa (RLM 1 626 000). W 1999 roku odprowadzono z niej bez oczyszczenia 87 hm³ ścieków⁷⁹. Budowa, uruchomienie lub dociążenie oczyszczalni ścieków tylko w sześciu największych miastach zredukowałoby zrzut nieoczyszczonych ścieków komunalnych w Polsce o około 50 %.

By spełnić wymagania prawa UE konieczna będzie rozbudowa sieci kanalizacyjnej. Na obszarach wiejskich o rozproszonej zabudowie planuje się pozostawienie dotychczasowego sposobu gospodarki ściekami - tj. ich magazynowanie w szczelnych zbiornikach bezodpływowych i okresowe wywożenie samochodami asenizacyjnymi do oczyszczalni ścieków.

W 1992 roku opracowano raport przygotowany w ramach Grupy Zadaniowej Wysokiego Szczebla Konwencji Helsińskiej, w którym zidentyfikowano najbardziej szkodliwe dla Morza Bałtyckiego miejsca i obszary. W Polsce zidentyfikowano 36^{XI} takich obszarów, w tym 6 w zlewni Bałtyku, 17 w dorzeczu Wisły i 13 w dorzeczu Odry. W latach 1992 - 2000 Polska podjęła działania, które w znacznym stopniu zredukowały ładunek zanieczyszczeń odprowadzanych do Morza Bałtyckiego. Dzięki temu rozwiązano już część problemów w obszarach wskazywanych jako główne źródła zanieczyszczenia (hot spoty). Możliwe jest również wykorzystanie środków pochodzących z funduszu ISPA w celu likwidowania pozostałych „hot spotów”⁸¹.

W 1997 roku, z ogólnej ilości 1 536 hm³ ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych w dorzeczu Wisły, około 292 hm³ (tj. 19 %) nie było oczyszczanych (z czego 248 hm³ stanowiły nieoczyszczone ścieki komunalne). Ścieki odprowadzane z 18 miast stanowiły ponad 80 % całkowitej ilości nieoczyszczonych ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych na obszarze tego dorzecza (Warszawa jest źródłem 40 % całkowitej ilości nieoczyszczonych ścieków komunalnych odprowadzanych corocznie do Wisły). Budowa oczyszczalni ścieków w tych miastach powinna być uznana za priorytet.

W polskiej części dorzecza Odry znajduje się około 1 700 punktowych źródeł zanieczyszczeń, w tym 700 źródeł mających znaczny wpływ na jakość wód powierzchniowych. W 1997

⁷⁷ Dane pochodzą z planu implementacyjnego Dyrektywy 91/271/EWG.

⁷⁸ RLM - Liczba mieszkańców równoważnych - 1 mr oznacza organiczną masę ścieków ulegających biodegradacji o biologicznym zapotrzebowaniu na tlen w ciągu 5 dni rozkładu (BZT5) w wysokości 60 g/dzień (na podstawie dyrektywy 91/271/EWG).

⁷⁹ Rocznik statystyczny GUS. Ochrona środowiska. GUS, Warszawa 2000; także: <http://www.stat.gov.pl/index.htm>, <http://www.pios.gov.pl/raport/lweb/r2a.htm> z dnia 11.11.2003.

⁸¹ Według danych Sekretariatu Konwencji Helsińskiej w Gdyni.

roku, z ogólnej ilości i 076 hm³ ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych w dorzeczu Odry 19 % było nieoczyszczone, a 45 % poddano jedynie oczyszczaniu mechanicznemu. W dziewięćdziesięciu z trzystu siedemdziesięciu pięciu miast w dorzeczu Odry nie było w 1997 roku urządzeń do oczyszczania ścieków⁸¹. Na przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej Polska pozyskała do tej pory z funduszu ISPA 689 558 382 EUR, co stanowi 60,25 % całości wydatkowanej na te inwestycje kwoty.

Tabela 4.4. Lista projektów w zakresie ochrony środowiska (gospodarka wodno-ściekowa), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003)

Lp.	Tytuł i opis projektu z zakresu gospodarki wodno-ściekowej	Rok podpisania MF przez KE	Wydatki całkowite kwalifikowane (w EUR)	Całkowita kwota dofinansowania ISPA (w EUR)
1.	Modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacji ściekowej dla Bydgoszczy; rozbudowa instalacji wodno-ściekowej, modernizacja dwóch istniejących oczyszczalni ścieków, wymiana rur kanalizacyjnych, zapewnienie dostawy wody pitnej poprzez instalację drugiej nitki wodociągu.	2000	66 240 000	32 457 600
2.	Poprawa jakości wody pitnej w Szczecinie, etap - modernizacja istniejącej oraz budowa dwóch nowych stacji uzdatniania wody, modernizacja sieci wodociągowej.	2000 (zmiana MF w 2003 r.)	46 397 000	30 622 020
3.	Wodociąg wody pitnej dla miasta Pity - budowa głębinowego ujęcia wody w Dobrzycy. 7 km wodociągu, stacji uzdatniania wody, podłączenie do miejskiego systemu wodociągów.	2000	8 501 659	4 335 846
4.	Gospodarka wodno-ściekowa w Toruniu - poprawa systemu instalacji kanalizacyjnej i burzowej - skanalizowanie całego miasta, modernizację stacji uzdatniania wody, wymianę 17 km rurociągu wody pitnej.	2000	79 111 000	47 466 600
5.	Zakład oczyszczania ścieków Kraków - Plaszów 11; rozbudowa drugiej co do wielkości oczyszczalni ścieków w Krakowie, budowa oczyszczalni biologicznej i stacji biogazów.	2000	79 976 000	55 983 200
6.	Modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków „Łyna” w Olsztynie - modernizacja oczyszczalni poprzez wprowadzenie trzeciego stopnia oczyszczania oraz wymianę instalacji.	2001	12 716 400	6 866 856

^{1,1} *Strategia wykorzystania funduszu ISPA jako uzupełniającego instrumentu realizacji polityki ekologicznej państwa*, op. cit., s. 4-5.

Tabela 4.4. ciąg dalszy

Lp.	Tytuł i opis projektu z zakresu gospodarki wodno-ściekowej	Rok podpisania MF przez KE	Wydatki całkowite kwalifikowane (w EUR)	Całkowita kwota dofinansowania ISPA (w EUR)
7.	Poprawa jakości wody we Wrocławiu - projekt przewiduje poprawę jakości wody pitnej modernizację oczyszczalni ścieków Na Grobli.	2001	65 250 000	36 540 000
8.	Oczyszczalnia ścieków w Gliwicach - modernizacja i rozbudowa systemu wodociągowego. budowa siedmiu pompowni oraz poprawa systemu kanalizacyjnego.	2001	66 395 000	35 189 350
9.	Oczyszczalnia ścieków w Katowicach - projekt składa się z dwóch elementów: budowy nowej sieci kanalizacyjnej w celu zwiększenia ilości przyłączy do oczyszczalni ścieków i modernizacji istniejącej sieci kanalizacyjnej. zwłaszcza wzdłuż rzeki Rawy, a także modernizacji istniejącej oczyszczalni ścieków Gigablok Centrum (trzeci stopień oczyszczania).	2001	50 520 000	30 312 000
10.	Oczyszczalnia ścieków w Przemyślu - projekt obejmuje rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków ze względu na niewystarczającą przepustowość i przestarzałą technologię.	2001	17 444 000	8 722 000
li.	Oczyszczalnia ścieków w Łodzi - projekt składa się z następujących elementów: rozbudowa i modernizacja istniejącej oczyszczalni, budowa głównego kolektora w Konstantynowie Łódzkim oraz pomoc doradczą przy przygotowaniu kolejnych etapów projektu.	2001	45 799 000	22 899 500
12.	Oczyszczalnia ścieków w Warszawie - przedsięwzięcie jest pierwszym etapem projektu, który umożliwi miastu osiągnięcie i wypełnienie wymogów Dyrektywy 91/271 /WE. Celem tego etapu jest budowa nowej oczyszczalni ścieków Warszawa Południe oraz przygotowanie planów rozbudowy i modernizacji istniejącej oczyszczalni ścieków Czajka.	2001	42 242 000	27 457 300
13.	Poprawa jakości wody w Suwałkach - projekt dotyczy budowy stacji uzdatniania wody oraz modernizacji oczyszczalni ścieków, a także rozbudowy się ci wodociągów i kanalizacji.	2001	12 468 000	6 234 000

Tabela 4.4. ciąg dalszy

Lp.	Tytuł i opis projektu z zakresu gospodarki wodno-ściekowej	Rok podpisania MF przez KE	Wydatki całkowite kwalifikowane (w EUR)	Całkowita kwota dofinansowania ISPA (w EUR)
14.	Poprawa jakości wody w Białymstoku - poprawa jakości wody pitnej w celu spełnienia wymogów wynikających z prawa polskiego oraz prawa Unii Europejskiej oraz modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków poprzez poprawę systemów usuwania azotanów, osadów ściekowych i biogazów.	2001	18 316 000	10 256 960
15.	Budowa systemu kanalizacji sanitarnej w Rybniku - budowa systemu kanalizacji w dzielnicach Rybnika nim nie objętych, przebudowa obecnego systemu kanalizacji ściekowej, zwiększenie wykorzystania nowej oczyszczalni ścieków Orzepowice, zamknięcie czterech starych oczyszczalni ścieków oraz organizacja transportu ścieków do oczyszczalni z dzielnic Rybnika, w których budowa systemu kanalizacji ściekowej nie jest opłacalna.	2001	111 440 000	71 321 600
16.	Oczyszczalnia ścieków i zaopatrzenie w wodę pitną w Poznaniu - modernizacja dwóch oczyszczalni ścieków w celu spełnienia standardów Unii Europejskiej, modernizacja systemu kanalizacji ściekowej i przyłączenie kolejnych obszarów do oczyszczalni ścieków, spełnienie wymogów dyrektywy 98/63/EC.	2001	104 400 000	59 508 000
17.	Oczyszczalnia ścieków w Rudzie Śląskiej.	2002	45 897 000	29 833 050
18.	Kompleksowe rozwiązanie gospodarki ściekowej w mieście i gminie Bolesławiec w aspekcie czystości zlewni rzeki Bóbr jako dopływu Odry.	2002	18 250 000	10 950 000
19.	Ochrona wód rzeki Odry, zlewni Nysy Kłodzkiej, terenów wodonośnych miast Wrocławia, Olawy i Brzegu.	2002	28 605 000	17 163 000
20.	Ochrona wód podziemnych w Opolu i okolicy.	2002	63 337 000	40 519 050
21.	Modernizacja oczyszczalni ścieków Hajdów w Lublinie.	2002	16 150 000	9 690 000
22.	Modernizacja wraz z rozbudową zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia w mieście Elbląg.	2002	15 584 000	9 350 400

Tabela 4.4. ciąg dalszy

Lp.	Tytuł i opis projektu z zakresu gospodarki wodno-ściekowej	Rok podpisania MF przez KE	Wydatki całkowite kwalifikowane (w EUR)	Całkowita kwota dofinansowania ISPA (w EUR)
23.	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacyjną we Włocławku.	2002	27 238 000	17 704 700
24.	Rozbudowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę i usuwania ścieków miasta Jeleniej Góry.	2002	40 615 000	28 024 350
25.	Modernizacja i rozbudowa urządzeń gospodarki wodno-ściekowej w obszarze zasilania ujęć wód podziemnych dla miasta Częstochowy.	2002	32 844 616	21 349 000
26.	U porządkowanie systemu zbierania i oczyszczania ścieków dla miasta Mielca i okolicznych gmin.	2002	26 860 000	18 802 000
	Razem		1 142 596 675	689 558 382
Legenda: MF - memorandum finansowe KE - Komisja Europejska				

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (www.ukie.gov.pl z dnia 11 listopada 2003).

Dostosowań wymagają również rozwiązania dotyczące polskiej gospodarki odpadami. Niestety, wciąż znaczna część odpadów komunalnych i przemysłowych składowana jest na składowiskach. Obserwowana jest także tendencja wzrostu ilości wytworzonych odpadów komunalnych. Jest to wynikiem m.in. masowego wprowadzenia na polski rynek produktów i opakowań jednorazowych.

W 1999 roku⁸² wytworzono w Polsce ogółem 12,317 mln ton odpadów komunalnych, z czego poprzez selekcję wydzielono 0,407 mln ton, skonipostowano 0,225 mln ton, a na składowiskach złożono 11,684 mln ton. Ilość odpadów wykorzystywanych gospodarczo jest zbyt niska, a systemy recyklingu lub przyjazne środowisku i bezpieczne systemy unieszkodliwiania odpadów są rozwinięte w niewystarczającym stopniu. Dlatego też rozwój bezpiecznych dla środowiska sposobów unieszkodliwiania odpadów jest jednym z najważniejszych celów Polityki Ekologicznej Państwa⁸³. Ze środków ISPA pozyskano na ten cel 79 689 047 EUR (65,74 % całkowitych wydatków kwalifikowanych).

⁸² Według danych zaczerpniętych z planu implementacyjnego dla Dyrektywy 99/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 roku o składowaniu odpadów.

⁸³ *Strategia wykorzystania funduszu ISPA jako uzupełniającego instrumentu realizacji polityki ekologicznej państwa*, op. cit., s. 6-7.

Tabela 4.5. Lista projektów w zakresie ochrony środowiska (gospodarka odpadami), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003)

Lp.	Tytuł i opis projektu z zakresu gospodarki odpadami	Rok podpisania MF przez KE	Wydatki całkowite kwalifikowane (w EUR)	Całkowita kwota dofinansowania ISPA (w EUR)
1.	Gospodarka odpadami stałymi w Krakowie, etap 1 - budowa kompostowni, modernizacja przetwórci surowców wtórnych (papier, szkło, metal, plastik) wraz z kampanią promującą ich zbieranie: budowa zakładu segregacji śmieci o wydajności 20 000 ton/rok.	2000	22 730 000	14 092 600
2.	Gospodarka odpadami komunalnymi we Wrocławiu, etap 1 - rekultywacja i zamknięcie składowiska odpadów stałych w Maślicach oraz przygotowania nowego składowiska.	2000	20 402 000	13 465 320
3.	Zakład utylizacji Odpadów dla Komunalnego Związku Gmin „Dolina Redy i Chylonki” - rozbudowa zakładu unieszkodliwiania odpadów.unowocześnienie poprzez wprowadzenie sortowania, kompostowania i przetwarzania odpadów wtórnych.	2001	20 852 955	15 014 127
4.	Pomoc doradcza na przygotowanie projektów w sektorze środowiska.	2001	4 550 000	3 412 500
5.	Gospodarka odpadami w Łodzi - stworzenie nowoczesnego systemu zarządzania odpadami komunalnymi, zgodnego z prawem polskim oraz wymaganiami prawa Unii Europejskiej. Realizacja projektu przyczyni się do znacznego zmniejszenia odległości, na jaką transportowane są odpady.	2001	21 640 000	12 984 000
6.	Kompleksowy system gospodarki odpadami komunalnymi w Radomiu.	2002	17 600 000	11 440 000
7.	Budowa Zakładu Utylizacji i Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych Orli Staw w Prażuchach Nowych - gmina Ceków Kolonia. Kalisz.	2002	13 450 000	9 280 500
	Razem		121 224 955	79 689 047

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (www.ukie.gov.pl z dnia 11 listopada 2003).

Jakość powietrza jest w Polsce na ogół dobra, choć w niektórych aglomeracjach występują przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń. W aglomeracji katowickiej rejestrowane są najwyższe (przekraczające dopuszczalne wartości) poziomy stężeń w skali całego kraju. Przekroczenia standardów jakości powietrza notowane są też na terenie województwa małopolskiego. Stosunkowo wysokie, choć nie ponadnormatywne poziomy stężeń rejestruje się na obszarze województwa dolnośląskiego, które, poza źródłami lokalnymi, znajduje się pod wpływem oddziaływań transgranicznych. Należy podkreślić, iż poza południowo-zachodnim pasem terytorialnym Polski, charakteryzującym się średnio wyższymi poziomami stężeń niż pozostałe obszary kraju, także w innych miastach mogą występować lokalne, relatywnie wysokie stężenia zanieczyszczeń gazowych i pyłowych w sezonie grzewczym. Zanieczyszczenia powietrza dotyczą przede wszystkim pyłu zawieszonego oraz ozonu, tlenu węgla i tlenków azotu. Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń są elektrownie i elektrociepłownie oraz duże zakłady przemysłowe, zwłaszcza huty i rafinerie. W ostatnich latach większość z tych podmiotów gospodarczych zainstalowała urządzenia oczyszczające gazy odłotowe. Ocenia się, że wyposażenie zakładów przemysłowych w urządzenia ograniczające emisję pyłów jest zadowalające, dużą poprawę osiągnięto w zakresie budowy instalacji odsiarczających. Konieczne są znaczne nakłady inwestycyjne w zakresie ograniczenia emisji tlenków azotu, lotnych związków organicznych i niektórych innych zanieczyszczeń przemysłowych⁸⁴. Dziwić może fakt, że na liście projektów, które uzyskały dotychczas akceptację Komisji Europejskiej, nie znalazły się projekty przedsięwzięć w zakresie poprawy jakości powietrza.

W sektorze transportu najwięcej środków finansowych do 2003 roku zostało pozyskanych na realizację inwestycji w modernizację polskich linii kolejowych (10 projektów). Obustronnie podpisane memoranda finansowe na dofinansowanie budowy i modernizacji dróg oraz autostrad dotyczą odpowiednio 5 i 4 projektów.

Priorytetami najwyższego rzędu, których realizacja przyczyni się do wypełnienia wymogów stawianych Polsce przez Unię Europejską w zakresie polityki transportowej, są:

- 1) podniesienie nośności na sieci dróg międzynarodowych do 115 kN/oś,
- 2) dostosowanie kolei do konieczności otwarcia rynku usług kolejowych,
- 3) realizację systemu drogowego i kolejowego w korytarzach o znaczeniu paneuropejskim w zgodzie ze standardami technicznymi, uzgodnionymi w umowach międzynarodowych (AGR, AGTC, AGN)⁸⁵.

Największe szanse na podpisanie memorandum finansowego miały i mają te projekty, których wdrożenie przyczyni się do wyeliminowania lub zmniejszenia „niedoskonałości” polskiej sieci transportowej. Do słabych stron sieci drogowej zaliczyć można:

- brak wyształconej sieci autostrad i dróg ekspresowych (istniejące w Polsce odcinki autostrad, które stanowią element podstawowej sieci drogowej, na skutek zlokalizowania w różnych miejscach, nie zapewniają w swym obecnym kształcie połączeń międzyregionalnych o dalekim zasięgu),
- ogólnodostępność prawie wszystkich głównych dróg, co powoduje kolizje pomiędzy poszczególnymi rodzajami ruchu oraz pomiędzy funkcją obsługi ruchu a funkcją obsługi otoczenia drogi,

⁸⁴ Ibidem, s. 11-12.

⁸⁵ *Narodowa Strategia dla Sektora Transportu (fundusz ISPA)*, op. cit., s. 9-10.

- niedostatek sieci połączeń w układzie międzyregionalnym i układzie południkowym wschodniej części kraju,
- przebieg znacznej części dróg obciążonych intensywnym ruchem międzynarodowym i międzyregionalnym przez zabudowane obszary wsi i miast,

Tabela 4.6. Lista projektów w zakresie transportu (budowa i modernizacja dróg), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003)

Lp.	Tytuł i opis projektu z zakresu budowy i modernizacji dróg	Rok podpisania MF przez KE	Wydatki całkowite kwalifikowane (w EUR)	Całkowita kwota dofinansowania ISPA (w EUR)
1.	Wzmocnienie nawierzchni drogi nr 717 (odcinek Sochaczew - Grójec) - projekt dotyczy obecnej drogi krajowej nr 50, która na odcinku Sochaczew - Grójec przenosi ruch tranzytowy przez Warszawę, wzmocnienie nawierzchni do nośności 115 kN/oś; etapy projektu: Sochaczew - Mszczonów i Mszczonów - Grójec; modernizacja i budowa 5 obiektów mostowych.	2000	32 761 000	24 570 750
2.	Wzmocnienie nawierzchni drogi nr 7 (odcinek Gdańsk - Jazowa) - odcinek: granica miasta Gdańsk - Jazowa od km 6+330 do km 48+465 wraz z remontem mostu na rzece Wiśle w Kiezmorku - wzmocnienie ok. 65 km nawierzchni drogi krajowej do nośności 115 kN/oś oraz wzmocnienie i modernizacja obiektu mostowego.	2000	82 832 000	62 124 000
3.	Wzmocnienie nawierzchni drogi nr 4 na odcinku Kraków - Tarnów: poprawa nośności nawierzchni do 115 kN/oś, nośności i geometrii mostów, bezpieczeństwa ruchu, warunków ochrony środowiska.	2000	62 233 000	46 674 750
4.	Budowa drogi ekspresowej Bielsko Biala - Skoczów - Cieszyn: budowa 28,2 km drogi ekspresowej z Bielsko - Białej do granicy z Czechami. Budowany odcinek jest częścią drogi Nr 1, która znajduje się na paneuropejskim VI Korytarzu Transportowym.	2001	138 185 000	103 638 750
5.	Modernizacja drogi krajowej nr 50, odcinek Grójec - Mińsk Mazowiecki: wzmocnienie nawierzchni na odcinku 67 km do nośności 115 kN/oś.	2000	74 411 000	55 808 250
	Razem		390 422 000	292 816 500

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (www.ukie.gov.pl z dnia 11 listopada 2003).

- niedostosowanie parametrów geometrycznych dróg do wymagań współczesnego ruchu,
- niską jakość nawierzchni drogowej oraz brak dostatecznej nośności dróg; niespełna 50% dróg krajowych dostosowano do nacisku 100 kN/oś, pozostałe do 60-80 kN/oś (w krajach UE na głównych drogach obowiązuje standard nacisku 115 kN/oś),
- zbyt małą liczbę przepraw przez wielkie rzeki nadmiernie wydłużającą wiele relacji ruchu⁸⁶.

Tabela 4.7. Lista projektów w zakresie transportu (budowa i modernizacja autostrad), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003)

Lp.	Tytuł i opis projektu z zakresu budowy i modernizacji autostrad	Rok podpisania MF przez KE	Wydatki całkowite kwalifikowane (w EUR)	Całkowita kwota dofinansowania ISPA (w EUR)
1.	Budowa odcinka KA4E Kleszczów-Sońnica - budowa 19 km dwupasmowej autostrady, będącej częścią III Korytarza Paneuropejskiego.	2000	112 282 000	84 211 500
2.	Odbudowa autostrady A4 odcinek Krzywa - Wrocław A4 - budowa 91.6 km autostrady. Projekt składa się z trzech faz realizowanych w ciągu 6 lat. Biorąc pod uwagę parametry przedsięwzięcia docelowo zbudowaną autostradą będzie mogło przejeżdżać 50 000 pojazdów dziennie, co w założeniu powinno zapewnić udrożnienie dla krajowego oraz międzynarodowego transportu na następne 20 lat.	2001	252 700 000	189 525 000
3.	Przygotowanie projektu autostrady A4. odcinek Zgorzelec - Krzyżowa.	2002	6 625 000	4 968 750
4.	Projekt pomocy technicznej dotyczący przygotowania dokumentacji przetargowej dla odcinka autostrady A2 Stryków - Konotopa.	2002	700 000	525 000
	Razem		372 307 000	689 558 382

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (www.ukie.gov.pl z dnia 11 listopada 2003).

Na przedsięwzięcia związane z budową i modernizacją dróg z funduszu ISPA Polska pozyskała w latach 2000-2002 prawie 2,93 mld EUR, co stanowi 75 % wszystkich wydatków na realizację inwestycji w tym zakresie. Podpisane memoranda finansowe dotyczące budowy i modernizacji autostrady A4, a także projektu pomocy technicznej dotyczącego odcinka autostrady A2: Stryków - Konopa zapewniły przyznanie Polsce ze środków ISPA blisko 2,8 mld EUR (75 % ogółu kosztów związanych z inwestycjami w tym zakresie).

⁸⁶ Ibidem, s. 6-7.

Tabela 4.8. Lista projektów w zakresie transportu (modernizacja linii kolejowych), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003).

Lp.	Tytuł i opis projektu z zakresu modernizacji linii kolejowych	Rok podpisania MF przez KE	Wydatki całkowite kwalifikowane (w EUR)	Całkowita kwota dofinansowania ISPA (w EUR)
1.	Modernizacja linii kolejowej E-20. odcinek Mińsk Mazowiecki Siedlce - modernizowana linia kolejowa leży w II Korytarzu Paneuropejskim. wynikiem projektu ma być unowocześnienie 52 kilometrów linii kolejowej.	2000	124 595 625	93 446 719
2.	Modernizacja linii kolejowej E-20, odcinek Rzepin - granica państw; modernizacja i unowocześnienie 16 km linii kolejowej, leżącej w II Korytarzu Paneuropejskim.	2000	23 626 480	17 719 860
3.	Modernizacja linii kolejowej E65, sekcja Warszawa - Działdowo; projekt pomocy technicznej.	2001	14 900 000	5 960 000
4.	Poprawa infrastruktury kolejowej oraz likwidacja tzw. wąskich „gardel”, projekt dotyczący przebudowy i modernizacji odcinków sieci kolejowej, mający przede wszystkim na celu skrócenie czasu przejazdu pociągów (Memorandum podpisane przez KE w dniu 28 listopada 2001 r.).	2001	111 000 000	83 250 000
5.	Modernizacja węzła kolejowego Poznań na linii E-20. (Memorandum podpisane przez KE w dniu 22 listopada 2001 r.).	2001	67 439 560	50 579 670
6.	Modernizacja linii kolejowej E-30 na odcinku Legnica - Węglińiec - Zgorzelec (Memorandum podpisane przez KE w dniu 17 grudnia 2001 r.) oraz modernizacja i unowocześnienie linii kolejowej na odcinku 71 km. leżącej w II Korytarzu Paneuropejskim.	2001	123 783 000	92 837 250
7.	Modernizacja linii kolejowej E-20 na odcinku Siedlce-Terespol (faza 1); modernizacja i unowocześnienie linii kolejowej na odcinku 102,5 km. leżącej w II Korytarzu Paneuropejskim.	2002	185 274 000	138 955 500
8.	Modernizacja linii kolejowej E-30 na odcinku Węglińiec - Zgorzelec oraz Węglińiec - Bielawa Dolna; modernizacja i unowocześnienie dwóch odcinków linii kolejowej o łącznej długości 39 km. leżącej w III Korytarzu Paneuropejskim.	2002	83 451 000	62 588 250

Tabela 4.8. ciąg dalszy

Lp.	Tytuł i opis projektu z zakresu modernizacji linii kolejowych	Rok podpisania MF przez KE	Wydatki całkowite kwalifikowane (w EUR)	Całkowita kwota dofinansowania ISPA (w EUR)
9.	Pomoc techniczna na przygotowanie projektu „Modernizacja linii kolejowych położonych na Paneuropejskim Korytarzu nr II (E-20 oraz CE-20) - Pozostałe prace”.	2002	3 000 000	2 250 000
10.	Przygotowanie projektu modernizacji linii kolejowej E-75 na odcinku Warszawa - Białystok - Sokółka - Trakiszki - granica państwa.	2002	3 000 000	2 400 000
	Razem		740 069 665	549 987 249

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (www.ukie.gov.pl z dnia 11 listopada 2003).

Łączna kwota środków przyznanych w ramach ISPA na przedsięwzięcia dotyczące modernizacji polskich linii kolejowych (memoranda podpisane w latach 2000-2002) wyniosła prawie 5,5 mld EUR, co stanowi 74,3 % wszystkich wydatków związanych z projektami w tej dziedzinie. Inwestycje te mają przyczynić się do realizacji celów operacyjnych dla sieci linii kolejowych, głównie do podniesienia sprawności najważniejszych szlaków kolejowych (zwłaszcza w transzycie wschód-zachód), łącznie z infrastrukturą przejść granicznych na tych szlakach i utworzenia centrów dystrybucyjno-logistycznych dla transportu kombinowanego.

W 2000 roku, oprócz memorandumów finansowych dotyczących projektów związanych bezpośrednio z budową czy modernizacją dróg, autostrad i polskiej sieci kolejowej podpisano także memorandum odnośnie przyznania środków finansowych na wstępne studium wykonalności dla zrównoważonego rozwoju dla Warszawskiego Węzła Transportowego znajdującego się na połączeniu I, II, i VI Korytarza Paneuropejskiego (analiza stanu istniejącego, aktualizacja prognoz ruchowych, ocena polityki transportowej dla Warszawy, krajowych i regionalnych programów rozwoju transportu, analiza zagadnień ochrony środowiska). Wydatki związane z tym przedsięwzięciem wyniosły 940 000 EUR, z czego 705 000 EUR pochodziło ze środków ISPA. Ponadto w 2000 roku zatwierdzono projekt dotyczący oceny i poprawy zdolności Narodowego Funduszu oraz Jednostek Wdrażających ISPA do implementacji projektów ISPA w ramach Rozszerzonego Zdecentralizowanego Systemu Wdrażania. Na pomoc doradczą w tym zakresie przewidziano 1 630 000 EUR i taką sumę pozyskano z funduszu ISPA⁸⁷.

Wielkość alokacji środków finansowych z funduszu ISPA na 2003 rok oraz wysokość kosztów kwalifikowanych dla projektów z zakresu transportu i ochrony środowiska nie jest jeszcze znana. Do 11 listopada 2003 roku nie podpisano wszystkich memorandumów finansowych.

Zgodnie z ustaleniami podjętymi na posiedzeniu Zespołu Przygotowawczego Komitetu Integracji Europejskiej 21 marca 2003 roku, do Komisji Europejskiej zostały przekazane do

⁸⁷ Do modyfikacji tego memorandum finansowego doszło w 2001 r.

rozpatrzenia cztery aplikacje dla projektów środowiskowych. Beneficjentami tych przedsięwzięć (jeśli Komisja je zatwierdzi) będą miasta: Grudziądz, Sosnowiec, Gdynia oraz Rzeszów.

W czerwcu 2003 roku UKIE przekazał do Komisji Europejskiej aplikacje dla następujących projektów z sektora drogowego:

- budowa autostrady A 2 Konin - Stryków (Łódź), odcinek Emilia - Stryków II,
- przebudowa autostrady A 6, odcinek od węzła Klucz do węzła Kijewo,
- przebudowa drogi krajowej nr S 22 Elbląg - Chruściel - Maciejewo - Grzechotki - granica państwa (Kaliningrad),
- budowa drugiej jezdni drogi krajowej nr 18 Olszyna - Golnice - uzupełnienie,
- wsparcie procesu przygotowania i realizacji projektów finansowanych w ramach ISPA i Funduszu Spójności w sektorze transportu drogowego.

W ramach projektów kolejowych został przekazany do UKIE jeden wniosek pomocy technicznej, który stanowi modyfikację wniosku przekazanego Komisji Europejskiej w lipcu 2002 roku. 20 maja 2003 roku zmodyfikowana aplikacja została przekazana przez UKIE do Komisji Europejskiej. Nie są natomiast przewidywane do zgłoszenia żadne wnioski dotyczące kolejowych projektów inwestycyjnych⁸⁸.

Pomimo tego, że istnieje niewielka szansa na pozyskanie dotacji z funduszu ISPA dla przedsięwzięć, które dotychczas nie zostały zgłoszone, to:

- zobowiązania i zasady płatności tych przedsięwzięć, dla których podpisano obustronnie memoranda finansowe będą obowiązywały także po wejściu Polski do UE (podrozdział 4.4),
- wszystkie przygotowywane na podstawie obowiązujących w ISPA zasad projekty będą mogły być przedłożone Komisji Europejskiej po dniu 1 maja 2004 roku do dofinansowania z Funduszu Spójności (z m.in. tą różnicą, że minimalna wartość całego przedsięwzięcia powinna wynosić co najmniej 10 mln EUR, całkowita wielkość dofinansowania danego przedsięwzięcia z Funduszu Spójności wynosić będzie 80-85%, procedury wdrażania będą w pełni zdecentralizowane. Komisja będzie dokonywać kontroli związanej z wdrażaniem danego przedsięwzięcia ex-post).

Zatem niezwykle istotne dla potencjalnych beneficjentów Funduszu Spójności jest dokładne zapoznanie się ze wszystkimi zasadami funkcjonowania ISPA, zwłaszcza z kryteriami wyboru przedsięwzięć do dofinansowania (podrozdział 4.2), uwagami dotyczącymi przygotowywania i wypełniania wniosku aplikacyjnego (podrozdział 4.3) oraz - co równie ważne - przeanalizowanie, jakie projekty uzyskały dotychczas akceptację Komisji Europejskiej i Komitetu Zarządzającego (podrozdział 4.8)⁸⁹.

4.9. Użyteczne adresy

Ważne adresy zebrane zostały w tabeli 4.9, zamieszczonej na stronie 259.

⁸⁸ <http://fundusze.ukie.gov.pl/pp.nsf/0/253BD3FEF6FA5FA3CI256C0200442298> z dnia 11.11.2003.

⁸⁹ Transition from ISPA to Cohesion Fund, Annual Meeting of ISPA Partners 2003: From ISPA to Cohesion Fund & Structural Funds, Colin Walker, European Commission, DG Regional Policy.

Tabela 4.9. Użyteczne adresy

Nazwa instytucji / kontakt	Adres	Tel/fax	E-mail	Strona www
Ministerstwo Środowiska: Departament Integracji Europejskiej i Współpracy z Zagranicą	ul. Wawelska 52/54 00-922 Warszawa	tel. centrali: (022) 630 11 60	Departament. Integracji. Europejskiej@mos.gov.pl Departament. Współpracy. z.Zagranica@mos.gov.pl	www.mos.gov.pl
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej: Sekcja Przygotowania Projektów w Departamencie Współpracy z Zagranicą: Kierownik Sekcji: Norbert Słowik, specjalista ds. analiz ekonomicznych i finansowych przedsięwzięć: Marcin Zembrzusi - wew. 507. Koordynatorzy NFOŚi GW odpowiadający za przedsięwzięcia w poszczególnych regionach: <ul style="list-style-type: none"> • województwa: lubuskie, dolnośląskie, opolskie, śląskie - wew. 551, • województwa: zachodniopomorskie, pomorskie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie - wew. 520, • województwa: warmińsko-mazurskie, podlaskie, mazowieckie, łódzkie - wew. 549, • województwa: świętokrzyskie, małopolskie, lubelskie, podkarpackie - wew. 251. 	ul. Konstruktorska 3a 02-673 Warszawa	tel. (022) 849 22 80 tel. (022) 849 00 79 fax: (022) 849 20 98	fundusz@nfosigw.gov.pl; n.slowik@nfosigw.gov.pl; mzem@nfosigw.gov.pl	www.nfosigw.gov.pl
PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Biuro Funduszy i Ochrony Środowiska	ul Targowa 74 03-734 Warszawa	tel. (022) 51 320 00 fax: (022) 51 339 43	u.pajak@pkp.com.pl u.michajlow@pkp.com.pl	www.pkp.pl www.plk-sa.pl
Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad: Biuro Projektów Unijnych	ul. Wspólna 1/3 00-921 Warszawa	tel. (022) 628 49 09 tel. (022) 811 12 69 fax: (022) 621 95 57	kancelaria@gddkia.gov.pl	www.gddkia.gov.pl
Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej	ul. Emilii Plater 53 00-113 Warszawa	tel. (022) 520 82 00 fax: (022) 520 82 82	delegation-poland @cec.eu.cnt	www.europa. delpol.pl
Ministerstwo Infrastruktury; Departament Integracji Europejskiej i Współpracy z Zagranicą	ul. Chałubińskiego 4/6 00-928 Warszawa	tel. (022) 630 10 00 tel. (022) 630 11 60 tel. (022) 524 43 06	info@mtigm.gov.pl	www.mi.gov.pl

Źródło: opracowanie własne - stan na 11.11.2003.

Jowita Świerczyńska

Rozdział 5

SAPARD - Specjalny Przedakcesyjny Program na rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich

5.1. Charakterystyka programu

SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development - Specjalny Przedakcesyjny Program na rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich - SAPARD) jest to program, którego głównym zadaniem jest wsparcie rozwoju wsi i rolnictwa krajów Europy Środkowej i Wschodniej, starających się obecnie o członkostwo w Unii Europejskiej. Program został ustanowiony na mocy rozporządzenia Rady WE nr 1268/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. w sprawie wsparcia Wspólnoty dla przedakcesyjnych środków działania na rzecz Rolnictwa oraz Rozwoju Wsi w krajach kandydujących do Europy Środkowej i Wschodniej w okresie poprzedzającym przystąpienie¹. Skierowany jest do następujących państw: Bułgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry.

Rozpoczęcie Programu SAPARD w Polsce, stało się możliwe po spełnieniu czterech warunków, które podane zostały poniżej.

- I. Zatwierdzeniu przez Komisję Europejską Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich - Programu Operacyjnego SAPARD. Program został przedłożony Komisji Europejskiej 28 grudnia 1999 roku, a prawie rok później, tj. 13 września 2000 r., stał się przedmiotem posiedzenia komitetu STAR², który go jednogłośnie zaopiniował. Następnie decyzją Komisji Europejskiej z dnia 18 października 2000 r. zatwierdzono program Operacyjny SAPARD dla Polski³.

---

¹ Council Regulation (EC) No 1268/1999 on Community support for pre-accession measures for agriculture and rural development in the applicant countries of central and Eastern Europe in the pre-accession period. Dz. U. WE nr L 161. z 26.06.1999, str. 87. Aktem wykonawczym określającym szczegółowe zasady finansowe i organizacyjne programu jest Rozporządzenie Komisji (WE) nr 2222/2000 z 07.06.2000 r.

² Komitet STAR to Komitet Doradczy Komisji Europejskiej ds. Struktur Rolnych Obszarów Wiejskich.

³ Polski Program Operacyjny obok programu węgierskiego był pierwszym zatwierdzonym przez Komisję Europejską.

2. Podpisaniu Wieloletniej Umowy Finansowej (umowa z Polską została podpisana 25 stycznia 2001).
3. Podpisaniu Rocznej Umowy Finansowej (29 marca 2001)⁴
4. Akredytacji⁵ Agencji SAPARD - Krajowy Akt Akredytacji Agencji SAPARD został wydany 20 września 2001 r. Funkcję Agencji SAPARD pełni Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)⁶.

Najistotniejsze cechy Programu SAPARD to:

- celowość - program w całości skierowanym na rozwój wsi i rolnictwa,
- wieloletność - SAPARD obejmuje okres 2000 - 2006,
- odnawialność - oznacza to, że co roku na te same cele jest przeznaczana kolejna kwota środków finansowych.
- bezzwrotność - przekazywanie środków uczestnikom programu odbywa się w formie bezzwrotnych dotacji. Płatności na rzecz beneficjentów dokonywane są w walucie krajowej. Kraj korzystający z pomocy musi ponadto zagwarantować współfinansowanie programu ze środków publicznych. Wkład Wspólnoty może sięgać nawet 75% całkowitych kosztów zwrotnych. Niezbędny jest także udział środków własnych beneficjenta.

Cele programu SAPARD zostały sformułowane w oparciu o najistotniejsze problemy polskiej wsi. Problemy te to przede wszystkim: zła struktura rolnictwa, przeludnienie agrarne, wysokie bezrobocie, niski poziom wykształcenia, słaba infrastruktura, niski poziom dochodów mieszkańców obszarów wiejskich, rozproszenie produkcji, nierozwinięte otoczenie rolnictwa, brak specjalizacji gospodarstw rolnych, słaba baza przetwórstwa rolno-spożywczego.

Celem ogólnym Programu SAPARD jest przygotowanie rolnictwa i mieszkańców wsi do wyzwań związanych z wejściem naszego kraju do struktur europejskich. To przygotowanie ma być dokonane poprzez⁷:

- poprawę konkurencyjności polskiego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, zarówno na rynku krajowym jak i międzynarodowym,
- dostosowanie sektora rolno-spożywczego do wymagań Jednolitego Rynku w zakresie wymagań sanitarnych, higienicznych oraz jakościowych,
- wsparcie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej oraz tworzenie warunków do podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej na wsi.

Program SAPARD oparty jest na dwóch osiach priorytetowych:

1. Poprawa efektywności sektora rolno-spożywczego.
2. Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy wspierane przez oś komplementarną.

---

⁴ Kolejne Roczne Umowy Finansowe zostały podpisane: na rok 2001 - 6 czerwca 2002 r. (na kwotę 171570075 euro); na rok 2002 - 3 kwietnia 2003 r. (na kwotę 179874468 euro), na rok 2003 - 4 czerwca 2003 r. (na kwotę 181658615 euro).

⁵ Akredytacja oznacza zaakceptowanie wszystkich procedur związanych z wdrażaniem i płatnościami w ramach programu SAPARD.

⁶ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu i kierunków działań oraz sposobów realizacji zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie gospodarowania środkami pochodzącymi z UE, Dz. U. nr 102 poz.928 z późn. zm.).

⁷ Por. *SAPARD - Program Operacyjny dla Polski*, wersja z dnia 20 marca 2002 r., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Zamierzeniem jest osiągnięcie równowagi pomiędzy obiema osiami priorytetowymi, zarówno w zakresie celów jak i podziału środków finansowych.

W ramach powyższych osi priorytetowych podjęte zostaną następujące działania⁸:

- Oś priorytetowa 1: Poprawa efektywności sektora rolno-spożywczego
- Działanie 1: *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych.*
- Działanie 2: *Inwestycje w gospodarstwach rolnych.*
- Oś priorytetowa 2: Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy.
- Działanie 3: *Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich.*
- Działanie 4: *Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.*
- Oś komplementarna.
- Działanie 5: *Programy rolnośrodowiskowe i zalesianie (projekty pilotażowe).*
- Działanie 6: *Szkolenia zawodowe.*
- Działanie 7: Pomoc techniczna.

Tabele 5.1 i 5.2 przedstawiają podział środków finansowych w Programie SAPARD w latach 2000-2006 r. w podziale na poszczególne działania oraz wysokość przyznanej pomocy w ramach podpisanych Rocznych Umów Finansowych.

Oś priorytetowa 1 - Poprawa efektywności sektora rolno-spożywczego, zakładająca poprawę efektywności tego sektora, głównie poprzez modernizację gospodarstw i zakładów produkcyjnych, spowoduje przede wszystkim rozwój infrastruktury rynkowej, usprawnienie kanałów zbytu, poprawę warunków pracy, zmniejszenie zagrożenie zdrowia konsumentów poprzez poprawę jakości produkowanych towarów, osiągnięcie wymaganych standardów higienicznych, sanitarno-weterynaryjnych i bezpieczeństwa żywności a także przyczyni się do przetrwania tej gałęzi przemysłu i poprawy jej konkurencyjności, już po wejściu naszego kraju do UE.

Tabela 5.1. Podział środków finansowych (z UE i współfinansowania krajowego) w Programie SAPARD w latach 2000 - 2006 w podziale na poszczególne działania (kwoty w euro).

Rok	Działanie 1	Działanie 3	Działanie 3	Działanie 4	Działanie 5	Działanie 6	Działanie 7
2000	30 167 048	38 125 908	155 980 5804	0	0	3 600 000	830 887
2001	90 507 249	43 634 868	79 195 579	15 211 769	0	3 960 000	843 965
2002	91 404 523	43 673 915	61 242 028	31 986 677	6 112 000	4 360 000	987 638
2003	91 404 523	42 820 587	61 242 028	32 533 339	6 112 000	4 800 000	862 638
2004	91 404 523	42 733 061	61 242 028	32 140 864	6 112 000	5 280 000	862 638
2005	91 404 523	42 674 253	61 242 028	31 706 339	6 112 000	5 773 334	862 638
2006	91 404 523	42 445 531	61 242 028	31 201 728	6 112 000	6 373 334	987 638

Źródło: www.arimr.gov.pl 06.11.2003.

⁸ Ibidem.

Tabela 5.2. Środki finansowe przyznane na poszczególne działania w ramach podpisanych Rocznych Umów Finansowych

	Środki publiczne (w euro)		
	Ogółem	Udział UE	Udział krajowy
Działanie 1: Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych			
2000	30 167 048	22 625 286	7 541 762
2001	90 507 249	67 880 437	22 626 812
Razem	120 674 297	90 505 723	30 168 574
Działanie 2: Inwestycje w gospodarstwach rolnych			
2000	38 125 968	28 594 476	9 531 492
2001	43 634 868	32 726 151	10 908 717
Razem	81 760 836	61 320 627	20 440 209
Działanie 3: Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich			
2000	155 980 804	16 985 603	38 995 201
2001	79 195 579	59 396 684	19 798 895
Razem	235 176 383	176 382 287	58 794 096
Działanie 4: Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich			
2000	0	0	0
2001	15 211 769	11 408 827	3 802 942
Razem	15 211 769	11 408 827	3 802 942
Działanie 6: Szkolenia zawodowe			
2000	3 600 000	2 700 000	900 000
2001	3 960 000	2 970 000	990 000
Razem	7 560 000	5 670 000	1 890 000
Działanie 7: Pomoc techniczna			
2000	830 887	664 710	166 177
2001	843 965	675 172	168 793
Razem	1 674 852	1 339 882	334 970
Działania Programu SAPARD łącznie			
2000	228 704 707	171 570 075	57 134 632
2001	233 353 430	175 057 271	58 296 159
Razem	462 058 137	346 627 346	115 430 791

Źródło: www.minrol.gov.pl 28.02.2003.

Celem przedsięwzięć realizowanych w **Działaniu 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych**, będzie tworzenie silnego sektora gospodarstw rolnych, które poprzez efektywną a przede wszystkim zorientowaną na rynek produkcję, zapewnią konsumentom różnorodną i dobrą jakościowo ofertę. Poza tym realizacja działania ma wpłynąć na obniżenie kosztów produkcji, co z kolei spowoduje wzrost dochodowości gospodarstw, ma także poprawić standard i estetykę gospodarstw rolnych. W ramach inwestycji w gospodarstwach rolnych za dziedziny priorytetowe uznano⁹:

- restrukturyzującą produkcję mleczarskiej,
- modernizującą gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych,
- zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych.

Realizacja działań w ramach **Osi priorytetowej 2 - Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy**, oznaczać będzie dla mieszkańców obszarów wiejskich poprawę warunków życia poprzez: lepszy dostęp do obiektów użyteczności publicznej, zmniejszenie kosztów transportu, zwiększenie szans kształcenia, ułatwienie rozpoczęcia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Działania te mają poprawić konkurencyjność obszarów wiejskich i wyrównać istniejące obecnie dysproporcje w ich rozwoju. Poprawa infrastruktury to przede wszystkim inwestycje skierowane na poprawę dostępności i jakości wody, zagospodarowanie ścieków komunalnych, utylizację odpadów, budowę dróg, poprawę zaopatrzenia w energię i rozwój telekomunikacji.

W ramach **Działania 4- Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich**, realizowane będą inwestycje ukierunkowane na likwidację bezrobocia i tworzenie nowych miejsc pracy, rozwój przedsiębiorczości, poszerzenie dotychczasowej działalności gospodarstw o usługi, przetwórstwo, rzemiosło.

W ramach osi komplementarnej, **Działanie 5 - Programy rolnośrodowiskowe i zalesianie**, dąży się do zachęcenia rolników do działania na rzecz ochrony środowiska. Celem przedsięwzięć realizowanych w ramach działania będzie zagospodarowanie gruntów nie używanych, odnawianie źródeł zasobów, zachowanie krajobrazu obszarów wiejskich, promocja bezpiecznych dla środowiska praktyk rolniczych.

Działanie 6 - Szkolenia zawodowe, ma na celu poprawę jakości zasobów ludzkich. Aktualny poziom wykształcenia rolników wskazuje na duże możliwości rozwoju w zakresie zarządzania, poprawy wydajności, znajomości działań marketingowych. Należy także dostosować kierunki kształcenia do potrzeb danego regionu, przekwalifikować bezrobotnych, zmienić mentalność producentów rolnych, przygotować rolników do funkcjonowania w ramach Jednolitego Rynku. Szkolenia będą wsparciem dla inwestycji realizowanych w ramach omówionych wcześniej Działań.

W trakcie trwania Programu SAPARD pomoc nie może być łączona z inną pomocą ze środków publicznych, np. kredytami preferencyjnymi a także z środkami pochodzącymi z UE (PHARE, ISPA). Pomoc finansowa jest udzielana wyłącznie na inwestycje z surowców pochodzących z krajów UE lub krajów kandydujących. W przypadku dostaw, usług lub robót, których jednostkowa wartość przekracza 10 000 EUR w złotych polskich, konieczne jest dołączenie do wniosku o pomoc ofert od co najmniej trzech dostawców.

¹¹ Ibidem.

Adresatem programu SAPARD są rolnicy i grupy rolników, przedsiębiorstwa przetwórcze w przemyśle rolno-spożywczym, gminy i samorządy z obszarów wiejskich. Rolnik, który chce skorzystać z pomocy, musi spełnić następujące warunki:

- wiek poniżej 50 lat¹⁰,
- własne gospodarstwo rolne,
- staż pracy w gospodarstwie rolnym - po zasadniczej szkole rolniczej - staż 3 lata, rolnik mający wykształcenie średnie lub wyższe pozarolnicze - staż 5 lat, rolnik z wykształceniem podstawowym lub zawodowym pozarolniczym - staż 10 lat. Tylko osoby po studiach lub średniej szkole rolniczej nie muszą mieć stażu.

Aby uzyskać pomoc finansową należy przed rozpoczęciem inwestycji „złożyć w Regionalnym Oddziale Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wypełniony wniosek wraz z wymaganymi załącznikami (np. biznesplanem), następnie podpisać z Agencją umowę. Umowa określa prawa i obowiązki stron, a także:

- kwotę udziału funduszy SAPARD w finansowaniu inwestycji,
- zakres rzeczowy inwestycji realizowanej z udziałem funduszy SAPARD,
- termin zakończenia inwestycji.

Ponadto każda umowa zobowiązuje beneficjenta do¹¹:

- złożenia w wyznaczonym terminie, we właściwym Oddziale Regionalnym Agencji dokumentów potwierdzających ustanowienie prawnego zabezpieczenia wykonania umowy (weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową),
- przestrzegania harmonogramu realizacji przedsięwzięcia określonego w planie przedsięwzięcia od dnia określonego w umowie i jego zakończenia do dnia określonego w umowie,
- przechowywania oryginałów dokumentów, w szczególności faktur i rachunków związanych z realizacją przedsięwzięcia przez okres 5 lat, licząc od dnia dokonania przez Agencję płatności,
- zrealizowania przedsięwzięcia zgodnie z zakresem rzeczowym i harmonogramem,
- zapewnienia prawidłowego monitoringu jakości i terminów prac przewidzianych w planie przedsięwzięcia,
- poinformowania na piśmie sprzedawcy towarów i usług, że może on być kontrolowany przez przedstawicieli Komisji Europejskiej oraz Trybunatu Obrachunkowego Wspólnot Europejskich,
- starannego przygotowania i przekazania wraz z wnioskiem o płatność końcową do Oddziału Regionalnego ARiMR raportu ze zrealizowanego przedsięwzięcia.

Pomoc otrzymuje się w formie dotacji w trzy miesiące po zakończeniu projektu. Aby przystąpić do inwestycji trzeba mieć oszczędności lub zaciągnąć kredyt bankowy (nie wolno korzystać z kredytów preferencyjnych).

Podmiot, który uzyska prawo do pomocy finansowej z Programu SAPARD, może ją utracić, gdy¹²:

- zaprzestanie realizacji przedsięwzięcia,

¹⁰ W Działaniu 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych wiek rolnika poniżej 55 lat.

¹¹ *Por. SAPARD - Program Operacyjny dla Polski*, wersja z dnia 20 marca 2002 r., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

¹² *Ibidem*.

- nie zrealizuje lub zrealizuje nie do końca przedsięwzięcie,
- dokona zmiany przedmiotu przedsięwzięcia przewidzianego w planie przedsięwzięcia bez uprzedniej zgody agencji wyrażonej na piśmie,
- dokona zmian zakresu rzeczowego lub harmonogramu realizacji przedsięwzięcia bez zawarcia porozumienia zmieniającego umowę w postaci aneksu,
- uniemożliwi dokonanie przez Agencję lub inne uprawnione podmioty kontroli dokumentów lub wizytacji terenowej przez okres 5 lat od dokonania ostatniej płatności,
- nie udokumentuje realizacji przedsięwzięcia w sposób określony w umowie,
- nie złoży wraz z wnioskiem o płatność wymaganych dokumentów, np. faktur dokumentujących poniesione koszty,
- wykorzysta przyznaną pomoc niezgodnie z przeznaczeniem,
- przy staraniu się o przyznanie pomocy złoży fałszywe informacje lub oświadczenia,
- zostanie umieszczony na liście dłużników Agencji.

W razie wystąpienia choćby jednego z wyżej wymienionych przypadków. Agencja wypowiada umowę ze skutkiem natychmiastowym i wzywa Beneficjanta do zwrotu kwoty otrzymanej pomocy finansowej wraz z odsetkami, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania do zapłaty.

Projekty w ramach Programu dzielą się na dwie grupy:

- zwiększające dochody - np. modernizacja zakładu, działalność agroturystyczna, gdzie można uzyskać maksymalnie 50% dotację,
- nie zwiększające dochody - pomoc może sięgać nawet 75%.

5.2. Program SAPARD - DZIAŁANIE 1. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych

Celami Działania 1 są¹³:

- poprawa bezpieczeństwa produkcji i jakości żywności,
- zwiększenie liczby zakładów spełniających wymagania sanitarne i weterynaryjne UE w zakresie przetwórstwa żywności,
- wspieranie racjonalizacji, restrukturyzacji i postępu w sektorze dla zwiększenia jego konkurencyjności i ułatwienie dostosowania do funkcjonowania na Jednolitym Rynku,
- wzmocnienie grup producentów rolnych i ich związków,
- ograniczenie niekorzystnego oddziaływania zakładów przetwórczych na środowisko naturalne.

Przewidywane efekty omawianego Działania to: 100 zakładów przetwórstwa mleka, 200 zakładów przetwórstwa mięsa, 50 rzeźni 150 zakładów przetwórstwa ryb, 100 zakładów przetwórstwa owoców i warzyw, odpowiadających wymogom sanitarnym i weterynaryjnym UE.

¹³ Ibidem.

W ramach Działania 1 wyodrębnione zostały dwa schematy pomocy (ujęte - podobnie jak w przypadku pozostałych Działań - w formie tabel, aby były bardziej czytelne):

1. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego (schemat 1.1),
2. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu owoców i warzyw (schemat 1.2).

Dotychczasowe efekty omawianego Działania to 917 złożonych wniosków o pomoc finansową, w tym na¹⁴:

- Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego - 778 wniosków:
  - sektor mleczarski - 235 wniosków,
  - sektor mięsny - 485 wniosków,
  - sektor rybny - 58 wniosków.
- Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu owoców i warzyw - 139 wniosków.

W Działaniu 1 zawarto 344 umów na kwotę 311 608 335,54 zł co stanowi około 24,74% limitu dostępnych środków w ramach Rocznych Umów Finansowych (RUF) 2000 i 2001. Do dnia 10.10.2003 r. ARiMR dokonała 69 płatności na kwotę 38 953 832,38 zł.

5.2.1. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego

Tabela 5.3. Program SAPARD. Działanie 1 Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych. Schemat 1.1. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski
PRZEDMIOT POMOCY
<p>Pomoc finansowa może być przeznaczona na wspieranie przedsięwzięć związanych z przetwórstwem mleka i wyrobem serów, produkcją, przetwórstwem i konserwowaniem mięsa oraz produktów mięsnych, przetwarzaniem i konserwowaniem ryb i produktów rybołówstwa, obejmujących następujące inwestycje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizacja budynków zakładów przetwórczych i ich wyposażenia, zgodnie z e standardami obowiązującymi w UE. • modernizacja lub wymiana linii produkcyjnych i wprowadzenie technologii zwiększających wartość dodaną, które będą zgodne z wymogami wspólnoty w zakresie higieny, jakości, pakowania i oznakowania produktów, • inwestycje prowadzące do obniżenia szkodliwości emitowanych ścieków, gazów i pyłów, • inwestycje prowadzące do zmniejszenia zużycia energii i wody w procesie produkcyjnym. • inwestycje związane z gospodarowaniem odpadów i produktów ubocznych. • wdrożenie systemu bezpieczeństwa produkcji żywności (HACCP). • zakup sprzętu do przeprowadzania klasyfikacji tusz zwierzęcych wg standardów EUROP.

¹⁴ www.minrol.gov.pl 24.11.2003.

Tabela 5.3. ciąg dalszy

<p>Dodatkowo pomoc może zostać przyznana:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w sektorze mleczarskim: na zakup cystern i schładzalników do mleka, • w sektorze mięsny: na budowę nowych rzeźni w przypadku braku odpowiedniej mocy produkcyjnej w stosunku do istniejącej bazy surowcowej, • w sektorze przetwórstwa rybnego: na budowę lub modernizację przechowalni, wytwórni lodu.
<p>PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY</p>
<p>przedsiębiorcy lub grupy producentów rolnych prowadzący działalność gospodarczą przez okres co najmniej jednego roku obrachunkowego.</p>
<p>KOSZTY KWALIFIKOWANE^h</p>
<ul style="list-style-type: none"> • koszty budowy i modernizacji budynków, np.: koszty materiałów i wykonania instalacji wodnej, kanalizacyjnej, elektrycznej, wentylacyjnej, parowej, chłodniczej, instalacji urządzeń sanitarnych. • koszty zakupu i instalacji nowych maszyn i sprzętu, włącznie z oprogramowaniem komputerowym i specjalistycznym sprzętem do transportu, np. maszyny i urządzenia do przetwórstwa mleka: uboju zwierząt rzeźnych; produkcji, przetwórstwa i konserwowania mięsa; przetwórstwa i konserwowania ryb: konfekcjonowania, pakowania, sortowania, znakowania; oczyszczania zanieczyszczeń, itp., • koszty ogólne: opłaty za usługi (honoraria architektów, inżynierów, konsultantów), opłaty sądowe, patenty oraz licencje - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
<p>PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY</p>
<p>1. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem DO 1/1 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przesłany listem poleconym lub pocztą kurierską. Wnioski można składać kilkakrotnie w okresie trwania Programu w terminach wyznaczonych przez ARiMR¹⁶. Ostatnia ogłoszona tura przyjmowania wniosków dotyczy następujących terminów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • od 29 października 2003 r. do 1 grudnia 2003 r., • od 2 grudnia 2003 r. do 2 stycznia 2004 r., • od 5 stycznia 2003 r. do 5 lutego 2004 r. <p>Formularze wniosków DO 1/1, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii 0 800 38 00 84.</p> <p>Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazwę i adres przedsiębiorstwa, • dane personalne osoby reprezentującej przedsiębiorstwo, • opis prowadzonej działalności, • opis planowanego przedsięwzięcia - podczas planowania daty rozpoczęcia inwestycjonalęzy przyjąć datę nie wcześniejszą niż 14 tygodni od dnia złożenia wniosku o pomoc finansową, • informację dotyczącą sytuacji finansowej wnioskodawcy. • wysokość wnioskowanej pomocy - należy pamiętać, że pomoc finansową przysługuje wyłącznie na pokrycie kosztów realizacji przedsięwzięcia poniesionych nie wcześniej niż z dniem zawarcia umo-

^h Koszty kwalifikowane to określone rodzaje kosztów przedsięwzięcia podlegające zwrotowi ze środków programu SAPARD. Szczegółowy wykaz kosztów kwalifikowanych znajduje się we wniosku o pomoc finansową.

¹⁶ Wnioski przyjmowane były już w czterech terminach: 17.07.2002-16.10.2002, 06.01.2003-07.02.2003, 26.05.2003-27.06.2003, 30.07.2003-29.09.2003.

Tabela 5.3. ciąg dalszy

wy z Agencja, z wyjątkiem kosztów studiów wykonalności i prac z nim związanych, które mogą być poniesione przed zawarciem umowy ale nie wcześniej niż po dniu 09.07.2002 r.

Wniosek powinien być wypełniony czytelnie, bez skreśleń i poprawek, informacje w nim zawarte powinny być prawdziwe i aktualne, wszystkie pola we wniosku powinny być wypełnione, należy również pamiętać o podpisaniu wniosku i podaniu daty jego wypełnienia.

Załączniki:

- zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej lub odpis z Krajowego Rejestru Sądowego (w przypadku grup producentów - zaświadczenie wojewody o rejestracji grupy w rejestrze grup; w przypadku związku grup producentów - zaświadczenie ministra właściwego do spraw rolnictwa o rejestracji związku w rejestrze związków),
- plan realizacji przedsięwzięcia zawierający przede wszystkim: opis przedsiębiorstwa; analizę marketingową; opis technologii produkcji; opis planowanego przedsięwzięcia; plan realizacji długoi krótkoterminowych planów rozwoju przedsiębiorstwa; analizę SWOT czyli mocnych i słabych stron przedsiębiorstwa oraz potencjalnych szans i zagrożeń jakie może napotkać; informację o sytuacji z trzech ostatnich lat i prognozy na co najmniej następne 3 lata.
- opinie wydane przez państwowego inspektora sanitarnego i powiatowego lekarza weterynarii, potwierdzające, że planowane przedsięwzięcie spełni standardy UE,
- dokumentację techniczną inwestycji i zezwolenia wymagane odrębnymi przepisami,
- dokumenty dotyczące sytuacji finansowej wnioskodawcy: bilanse, rachunki zysków i strat, przepływy pieniężne,
- zaświadczenia o nie zaleganiu wnioskodawcy z płatnościami z tytułu podatków i składek na ubezpieczenie społeczne.
- w przypadku grupy lub związku grup producentów rolnych plan działania na kolejne 3 lata.

2. Ocena wniosku o pomoc finansową przez uprawnione służby ARiMR.

3. Umieszczenie pozytywnie ocenionego wniosku na liście rankingowej.

4. W przypadku zajęcia na zatwierdzonej liście rankingowej miejscą uprawniającego do uzyskania pomocy

- podpisanie umowy z ARiMR. Umowa określa prawa i obowiązki stron, kwotę udziału funduszy SAPARD w finansowaniu inwestycji, zakres rzeczowy i termin zakończenia inwestycji.

5. Złożenie wniosku o płatność wraz z wymaganymi załącznikami.

Wniosek o płatność oznaczony symbolem DW01/I dostępny jest wraz z instrukcją wypełniania na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl lub w Oddziałach Regionalnych ARiMR, tam też należy osobiście takie wnioski składać. Wnioski należy składać w Oddziale Regionalnym Agencji właściwym dla miejsca realizacji przedsięwzięcia w godzinach 8.15- 16.15.

Istotne elementy wniosku:

- zestawienie rzeczowo-finansowe przedsięwzięcia,
- wykaz faktur/ rachunków - beneficjent zobowiązany jest wraz z wnioskiem dostarczyć zapłacone faktury/rachunki oraz potwierdzenia dokonania zapłaty (w oryginale¹⁷). Wszystkie faktury i rachunki powinny być opisane i zatwierdzone przez upoważnione osoby, tj. beneficjenta i osobę odpowiedzialną za rozliczenia pod kątem rachunkowo-księgowym,
- wartość przyznanej pomocy,
- okres rozliczeniowy - informacja, czy płatność ma charakter częściowy (dotyczy inwestycji dwuetapowych) czy też końcowy (dotyczy realizacji jednoetapowej lub rozliczenia drugiego etapu realizacji),
- stan wykorzystania pomocy finansowej SAPARD - dotyczy podmiotów, które już otrzymywały pomoc z Programu SAPARD.

Inwestycje realizowane w ramach RUF¹⁸ 2000 mają być zakończone do sierpnia 2004 r., inwestycje z RUF 2001 do sierpnia 2005 r., a inwestycje z RUF 2002 i 2003 do sierpnia 2006 r.

¹⁷ Pracownik ARiMR wykonuje ich kserokopie i potwierdza zgodność z oryginałem a następnie zwraca oryginały beneficjentowi.

¹⁸ RUF - Roczna Umowa Finansowa.

Tabela 5.3. ciąg dalszy

POZIOM POMOCY
<p>Pomoc jest realizowana w formie zwrotu części poniesionych przez podmiot kosztów kwalifikowanych, do wysokości określonej w umowie. Rozliczenie kosztów jest dokonywane po zakończeniu przedsięwzięcia lub jego etapu, na podstawie dokumentów (rachunki, faktury). Poziom pomocy - 50% kwalifikowanych kosztów¹¹. Maksymalna kwota pomocy przyznanej jednemu podmiotowi w okresie trwania programu nie może przekroczyć 10000000 PLN²⁰. Dodatkowo zakładowi może zostać przyznana pomoc finansowa w wysokości 1100000 PLN na inwestycje dokonywane na rzecz grup producentów rolnych. Grupy producentów rolnych, rybnych i ich związki mogą także samodzielnie ubiegać się o pomoc w łącznej wysokości 1100000 PLN dla każdej grupy lub związku. W trakcie trwania programu podmiot może uzyskać pomoc wielokrotnie, pod warunkiem zakończenia i rozliczenia poprzedniego przedsięwzięcia. Minimalna wielkość pomocy wynosi 125000 PLN.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w programie SAPARD. Działanie I Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych, Materiały Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

5.2.2. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i marketingu owoców i warzyw

Tabela 5.4 Program SAPARD. Działanie 1 Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych. Schemat 1.2. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i marketingu owoców i warzyw.

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • modernizacja budynków zakładów przetwórczych i ich wyposażenia, zgodnie ze standardami UE. • wdrożenie systemu bezpieczeństwa produkcji żywności (HACCP). • modernizacja linii produkcyjnych i wprowadzenie technologii zwiększających wartość dodaną. • inwestycje prowadzące do obniżenia szkodliwości emitowanych ścieków, gazów i pyłów, • inwestycje prowadzące do zmniejszenia zużycia energii i wody w procesie produkcyjnym, • inwestycje w zakresie budowy i poprawy zaplecza do przechowywania i pakowania, łącznie z sortowaniem, myciem, ważeniem, pakowaniem, konfekcjonowaniem oraz innymi procesami marketingowymi i przetwórczymi, realizowanymi przez grupy producentów.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa owoców i warzyw.

¹¹ W pierwotnej wersji Programu poziom finansowania wahał się od 30 do 50% kosztów kwalifikowanych, w zależności od kategorii inwestycji. Zmiany polegające na wprowadzeniu jednolitego poziomu finansowania (bez podziału na kategorie inwestycji) zostały wprowadzone Uchwałą Nr 17 Zespołu-Konitetu do Spraw Monitorowania Programu SAPARD w dniu 18.02.2002 r.

²⁰ Początkowa kwota pomocy finansowej wynosiła 6000000 PLN, zmiana została wprowadzona w dniu 8.10.2003 przez Radę Ministrów rozporządzeniem, które zmieniło rozporządzenie dotychczas obowiązujące z dnia 14.05.2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu i kierunku działań ARiMR w zakresie gospodarowania środkami pochodzącymi z funduszy Unii Europejskiej.

Tabela 5.4. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorcy zajmujący się usługowym przechowywaniem towarów zamrożonych i schłodzonych, pochodzących z przetwórstwa mleka, mięsa, ryb i innych organizmów wodnych oraz owoców i warzyw²¹, • grupy producentów rolnych i ich związki prowadzące działalność gospodarczą w zakresie produkcji owoców i warzyw.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty budowy i modernizacji budynków, np. koszty materiałów i wykonania instalacji wodnej, kanalizacyjnej, elektrycznej, wentylacyjnej, parowej, chłodniczej, instalacji urządzeń sanitarnych, • współfinansowanie inwestycji w zakresie budowy nowych budynków, jeżeli wejdą one w skład istniejących przedsiębiorstw przetwórstwa artykułów pochodzenia zwierzęcego lub owoców i warzyw²², • koszty zakupu i instalacji nowych maszyn i sprzętu, włącznie z oprogramowaniem komputerowym i specjalistycznym sprzętem do transportu, np. sprzęt do sterowania produkcją, urządzenia do mycia i dezynfekcji; pakowania, sortowania, oczyszczania zanieczyszczeń; wyposażenie dojrzewalni; urządzenia grzewcze; • koszty ogólne: opłaty za usługi (honoraria architektów, inżynierów, konsultantów), opłaty sądowe, patenty oraz licencje - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
PROCEDURA PRYZYNAWANIA POMOCY
<p>Procedura przyznawania pomocy w omawianym schemacie jest identyczna jaka ta, która dotyczy schematu 1.1. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego.</p> <p>Etapy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Złożenie wniosku o pomoc (oznaczonego symbolem DOI/1) wraz z wymaganymi załącznikami²⁻¹ w Oddziale Regionalnym ARiMR. 2. Ocena wniosku o pomoc finansową przez uprawnione służby ARiMR. 3. Umieszczenie pozytywnie ocenionego wniosku na liście rankingowej. 4. W przypadku zajęcia na zatwierdzonej liście rankingowej miejsca uprawniającego do uzyskania pomocy   <ul style="list-style-type: none"> - podpisanie umowy z ARiMR. Umowa określa prawa i obowiązki stron, kwotę udziału funduszy SAPARD w finansowaniu inwestycji, zakres rzeczowy i termin zakończenia inwestycji.   5. Złożenie wniosku o płatność (oznaczonego symbolem DWOI/1).
POZIOM POMOCY
<p>Poziom pomocy - 50% zakwalifikowanych kosztów (bez względu na kategorie inwestycji)²⁴, nie więcej jednak jak 10000000 PLN²⁵ na jeden zakład w okresie trwania programu. Dodatkowo zakładowi może zostać przyznana pomoc finansowa w wysokości 2200000 PLN na inwestycje dokonywane na rzecz grup producentów owoców i warzyw. Grupy producentów rolnych i ich związki mogą ubiegać się samodzielnie o pomoc w łącznej wysokości 2200000 PLN.</p> <p>Podmiot może ubiegać się o przyznanie pomocy kilkakrotnie w okresie trwania programu.</p> <p>Minimalna wysokość pomocy 125 000 PLN.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w programie SAPARD. Działanie 1, op. cit.

²¹ Zmiana wprowadzona przez Radę Ministrów 08.10.2003 r., op. cit.

²² Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu i kierunku działań ARiMR w zakresie gospodarowania środkami pochodzącymi z funduszy Unii Europejskiej, Dz. U. z dnia 9 lipca 2002 r., poz. 928 z późn. zm.

²³ Wniosek, załączniki i terminy składania takie same jak w przypadku schematu 1.1. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego.

²⁴ Uchwała Nr 17 z dnia 18.12.02. Zespołu-Komitetu do Spraw Monitorowania Programu SAPARD w sprawie przyjęcia zmian w Działaniach 1, 2, 3, 4 i w Rozdziale 3 Programu Operacyjnego SAPARD.

²⁵ Zmiana wprowadzona przez Radę Ministrów 08.10.2003 r., op. cit.

5.3. Program SAPARD - DZIAŁANIE 2.

Inwestycje w gospodarstwach rolnych

Cele Działania 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych obejmują²⁶:

- poprawę jakości produkcji rolniczej poprzez udoskonalenie wyposażenia technicznego gospodarstw i dostosowanie warunków produkcji do wymogów *acquis communautaire*²⁷,
- restrukturyzacje i różnicowanie produkcji rolniczej jako warunek poprawy efektywności gospodarstw i dostosowania produkcji do potrzeb rynku,
- ukierunkowanie produkcji zgodnie z naturalnymi warunkami środowiska przyrodniczego, zminimalizowanie niekorzystnego oddziaływania produkcji rolniczej na środowisko naturalne oraz zachowanie krajobrazu.

Przewidywane rezultaty Działania to m.in.²⁸:

- 8 tys. zmodernizowanych gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka,
- 3 tys. zmodernizowanych gospodarstw specjalizujących się w produkcji bydła,
- 1 tys. zmodernizowanych gospodarstw specjalizujących się w produkcji oweczarskiej,
- 2 tys. zmodernizowanych gospodarstw specjalizujących się w produkcji trzody chlewnej,
- 800 zmodernizowanych gospodarstw specjalizujących się w produkcji drobiu,

W omawianym Działaniu Inwestycje w gospodarstwach rolnych, pomoc skierowana jest na:

1. Wsparcie restrukturyzacji produkcji mleka (schemat 2.1)
2. Wsparcie modernizacji gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych (schemat 2.2)
  - modernizację gospodarstw specjalizujących się w produkcji bydła mięsnego (komponent 2.2.1)
  - odbudowę produkcji oweczarskiej (komponent 2.2.2)
  - modernizację produkcji trzody chlewnej i drobiu - (komponent 2.2.3)

W Działaniu 2 podmiotem, który może uzyskać pomoc²⁹ jest rolnik, tj. osoba fizyczna prowadząca na własny rachunek działalność rolniczą jako posiadacz (samoistny, czyli właściciel albo zależny - dzierżawca) gospodarstwa rolnego, podlegający ubezpieczeniu społecznemu. Ponadto rolnik, który chce skorzystać z pomocy, musi się legitymować odpowiednimi kwalifikacjami:

- wiek poniżej 55 lat³⁰,
- wykształceniem rolniczym na poziomie wyższym lub średnim, lub
- wykształceniem rolniczym na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej i co najmniej 3-letnim stażem w samodzielnym prowadzeniu gospodarstwa; lub

²⁶ SAPARD Program Operacyjny dla Polski, op. cit.

²⁷ *Acquis communautaire* oznacza dorobek prawny UE.

²⁸ SAPARD Program Operacyjny dla Polski, op. cit.

²⁹ Dotyczy wszystkich schematów i komponentów Działania 2.

³⁰ Początkowo rolnik, który chciał skorzystać z pomocy musiał mieć mniej niż 50 lat. Zmianę wprowadziła Rada Ministrów rozporządzeniem w dniu 08.10.2003 r., op. cit.

- wykształceniem średnim lub wyższym pozarolniczym i co najmniej 5-letnim stażem w prowadzeniu gospodarstwa: lub
- wykształceniem nierolniczym na poziomie podstawowym lub zasadniczym zawodowym i co najmniej 10-letnim stażem.

W Działaniu 2 dotychczas rolnicy złożyli 3129 wniosków, w tym³¹:

1. Restrukturyzacja produkcji mleka - 257 wniosków.
2. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych - 168 wniosków, w tym:
  - modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji bydła mięsnego - 10 wniosków,
  - odbudowa produkcji owczarskiej - 9 wniosków,
  - modernizacja produkcji trzody chlewnej i drobiu - 149 wniosków.
3. Zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych - 2704 wnioski.

ARiMR zarejestrowała 2481 wniosków, zawarła 1856 umów, dokonała 916 płatności na kwotę 39 041 450,92 zł.

5.3.1. Restrukturyzacja produkcji mleka

Tabela 5.5. Program SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych.

Schemat 2.1. Restrukturyzacja produkcji mleka

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar calej Polski
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • budowa, rozbudowa i modernizacja obór wraz z wyposażeniem i infrastrukturą; • zakup i instalacja wyposażenia technologicznego do pozyskiwania i przechowywania mleka. • zakup zwierząt hodowlanych. • budowa i zakup urządzeń służących prawidłowej gospodarce odchodami zwierzęcymi, • budowa i zakup urządzeń do produkcji zbioru i przechowywania pasz, • urządzenie i wyposażanie pastwisk.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<p>Poza omówionymi warunkami wspólnymi dla Działania 2 pomoc dla rolników zajmujących się produkcją mleka może zostać udzielona jeśli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjściowy poziom roczny produkcji mleka w gospodarstwie wynosi nie mniej niż 20 tys. litrów i nie więcej niż 550 tys. litrów³², • gospodarstwo będzie prowadziło docelowo produkcję mleka w ilości 50 do 550 tys. litrów mleka rocznie. • rolnik posiada co najmniej wstępna umowę z zakładem mleczarskim na zbył planowanej produkcji mleka, • po realizacji inwestycji gospodarstwo spełni wymogi UE w zakresie higieny produkcji, warunków utrzymania zwierząt i dysponować będzie odpowiednim systemem zagospodarowania odchodów zwierzęcych.

³¹ www.minrol.gov.pl 24.11.2003.

³² Pierwotnie górny limit produkcji mleka wynosił 350 tys. l/rok. Został on jednak podwyższony decyzją Komitetu Monitorującego. Uchwała Nr 17 z dnia 18.12.02 op. cit.

Tabela 5.5. ciąg dalszy

<p>KOSZTY KWALIFIKOWANE</p> <ul style="list-style-type: none"> • koszty budowy, rozbudowy i modernizacji budynków, wraz z wyposażeniem i infrastrukturą. • zakup i instalacja wyposażenia technologicznego do pozyskiwania i przechowywania mleka, • zakup zwierząt hodowlanych - przy czym koszt zakupu zwierząt nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych, • koszty budowy i zakupu urządzeń służących prawidłowej gospodarce odchodami zwierzęcymi. • budowa i zakup urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz, • koszty urządzania (np. grodzenia, budowy instalacji wodnych) i wyposażania pastwisk, • koszty robót budowlanych, koszty transportu oraz instalacji, koszty materiałów oraz wyposażenia, które dotyczą wyżej wymienionych kosztów i są niezbędne do osiągnięcia celu przedsięwzięcia, • koszty ogólne: opłaty za usługi (honoraria architektów, inżynierów, konsultantów), opłaty sądowe, patenty oraz licencje - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
<p>PROCEDURA PRYZNAWANIA POMOCY</p> <p>1. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem D01/2 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przesiany listem poleconym lub pocztą kurierską. Termin składania wniosków od 17.07.2002 r. do momentu wyczerpania środków. Podmiot o pomoc finansową może ubiegać się raz w roku". Formularze wniosków D01/2, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii 0 800 38 00 84. Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • imię i nazwisko, adres zamieszkania i adres gospodarstwa, • opis gospodarstwa rolnego, • opis planowanego przedsięwzięcia, • informację dotyczącą sytuacji finansowej wnioskodawcy, • wysokość wnioskowanej pomocy. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • plan realizacji przedsięwzięcia (biznesplan) zawierający: <ol style="list-style-type: none"> a) analizę finansową, b) opis sytuacji wyjściowej gospodarstwa rolnego. c) opis planowanego przedsięwzięcia,   • dokumentacja techniczną i zezwolenia wymagane odrębnymi przepisami przy realizacji przedsięwzięcia, • zaświadczenie o nie zaleganiu wnioskodawcy z płatnościami z tytułu podatków oraz składek na ubezpieczenie społeczne rolników. <p>2. Ocena formalna i merytoryczna wniosku o pomoc finansową.</p> <p>3. Wizytacja terenowa w gospodarstwie¹⁴.</p> <p>4. Ocena techniczno-ekonomiczna wniosku o pomoc finansową.</p>

⁻¹⁴ Początkowo podmiot mógł się ubiegać o pomoc tylko raz w czasie trwania Programu. Zmiana wprowadzona rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu i kierunków działań oraz sposobów realizacji zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie gospodarowania środkami pochodzącymi z funduszy Unii Europejskiej, op. cii.

■⁵⁴ W Działaniu 2 Oddział Regionalny ARiMR zobowiązany jest dwukrotnie dokonać wizytacji w gospodarstwie: po złożeniu kompletnego wniosku - w celu stwierdzenia zgodności informacji zawartych we wniosku ze stanem faktycznym i po raz drugi - po zakończeniu inwestycji, celem stwierdzenia zgodności zrealizowanej inwestycji z wnioskiem i zawartą umową.

Tabela 5.5. ciąg dalszy

<p>5. Przyznanie pomocy - decyduje pozytywna ocena wniosku, kolejność zgłoszeń (data złożenia kompletnego wniosku) oraz dostępność środków finansowych.</p> <p>6. Podpisanie umowy określającej prawa i obowiązki rolnika i Agencji.</p> <p>7. Złożenie wniosku o płatność.</p> <p>Wniosek o płatność oznaczony symbolem DW01/2 dostępny jest wraz z instrukcją wypełniania na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl lub w Oddziałach Regionalnych ARiMR. tam też należy osobiście takie wnioski składać. Wnioski należy składać w Oddziale Regionalnym Agencji właściwym dla miejsca realizacji przedsięwzięcia w godzinach 8.15 - 16.15.</p> <p>Wniosek zawiera m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dane dotyczące identyfikacji beneficjenta, • dane dotyczące podpisanej przez beneficjenta i ARiMR umowy, • numer rachunku bankowego, na który mają zostać przekazane środki. • zestawienie poniesionych kosztów całkowitych przedsięwzięcia, • wysokość refundowanej kwoty. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zestawienie rzeczowo-finansowe przedsięwzięcia realizowanego w ramach programu SAPARD - jest to integralna część wniosku o płatność, w kolumnie „finansowy zakres przedsięwzięcia” należy podawać wartości netto, • opłacone faktury/ rachunki i potwierdzenia dokonania zapłaty¹⁵, • protokoły odbioru prac, • zaświadczenie z banku o posiadaniu przez Beneficjenta lub Pełnomocnika rachunku bankowego, na który mają być przekazane środki w ramach programu SAPARD, • oferty zakupu usług, robót i dostaw od przynajmniej trzech dostawców (których cena jednostkowa wynosi ponad 10 000 EUR). • oświadczenie o pochodzeniu usług, robót, dostaw dotyczących realizacji przedsięwzięcia, • kosztorys powykonawczy (dotyczy inwestycji budowlanych), • zaświadczenia/ opinie służb weterynaryjnych, budowlanych, ochrony środowiska, sanitarnych, o ile są wymagane polskim prawem. • zezwolenie na użytkowanie (dot. inwestycji budowlanych). <p>Inwestycje realizowane w ramach RUF 2000 mają być zakończone do sierpnia 2004 r., inwestycje z RUF 2001 do sierpnia 2005 r., a inwestycje z RUF 2002 i 2003 do sierpnia 2006 r.</p>
POZIOM POMOCY
<p>Maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, jednak nie może być większy niż 130000 PLN. W przypadku, gdy elementem przedsięwzięcia jest budowa urządzeń do przechowywania odchodów zwierzęcych, maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 170000 PLN.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w programie SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych.. Materiały Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i Uchwały Zespołu-Komitetu do Spraw Monitorowania Programu SAPARD Nr 17 w sprawie przyjęcia zmian w Działaniach 1, 2, 3, 4 i w Rozdziale 3 Programu Operacyjnego.

¹⁵ Należy przedstawić oryginały faktur/ rachunków i dowodów zapłaty, które zostaną zwrócone beneficjentowi po wykonaniu kserokopii poświadczonych za zgodność z oryginałem.

5.3.2. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych

Tabela 5.6. Program SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych.

Schemat 2.2. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych.

Komponent 2.2.1. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji bydła mięsnego

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • budowa, rozbudowa i modernizacja budynków przeznaczonych do utrzymania bydła i składowania pasz wraz z wyposażeniem i infrastrukturą, • urządzenie i wyposażenie pastwisk, • zakup zwierząt hodowlanych. • budowa i zakup urządzeń służących prawidłowej gospodarce odchodami zwierzęcymi. • budowa i zakup urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz. • zakup bydła mięsnego o wysokiej jakości genetycznej, wpisanego do ksiąg hodowlanych lub rejestrów.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<p>Poza omówionymi warunkami, wspólnymi dla całego Działania 2, pomoc dla rolników zajmujących się produkcją bydła mięsnego może zostać udzielona jeśli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarstwo będzie utrzymywać od 20 do 100 krów maniek, • w zasobach ziemi gospodarstwa minimum 30% stanowią trwale użytki rolne, • rolnik posiada wstępną umowę na zbytnie produkcji lub plan sprzedaży, • po realizacji inwestycji gospodarstwo spełni wymogi UE w zakresie warunków utrzymania zwierząt i dysponować będzie odpowiednim systemem zagospodarowania odchodów zwierzęcych.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty budowy, rozbudowy i modernizacji budynków, wraz z wyposażeniem i infrastrukturą, • urządzenia (np. groduzenia, budowy instalacji wodnych) i wyposażania pastwisk, • koszty budowy i zakupu urządzeń służących prawidłowej gospodarce odchodami zwierzęcymi, • zakup bydła mięsnego o wysokiej jakości genetycznej, wpisanego do ksiąg hodowlanych lub rejestrów. • budowa i zakup urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz. • koszty robót budowlanych, koszty transportu oraz instalacji, koszty materiałów oraz wyposażenia, które dotyczą wyżej wymienionych kosztów i są niezbędne do osiągnięcia celu przedsięwzięcia, • koszty ogólne: opłaty za usługi (honoraria architektów, inżynierów, konsultantów), opłaty sądowe, patenty oraz licencje - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY
<p>1. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem DO 1/2 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR¹⁶ właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przestany listem poleconym lub pocztą kurierską. Termin składania wniosków od</p>

¹⁶ W przypadku złożenia niekompletnego wniosku, wnioskodawca jest proszony - tylko jeden raz - o uzupełnienie danych. Uzupełnienie danych musi nastąpić w terminie wskazanym przez Oddział Regionalny ARiMR. Przekroczenie terminu jest równoznaczne z odrzuceniem wniosku.

Tabela 5.6. ciąg dalszy

<p>17.07.2002 r. do momentu wyczerpania środków. Podmiot o pomoc finansową może ubiegać się raz w roku. Formularze wniosków DO 1/2, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowa informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii 0 800 38 00 84. Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • imię i nazwisko, adres zamieszkania i adres gospodarstwa. • opis gospodarstwa rolnego. • opis planowanego przedsięwzięcia. • informację dotyczącą sytuacji finansowej wnioskodawcy. • wysokość wnioskowanej pomocy. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • plan realizacji przedsięwzięcia zawierający: <ol style="list-style-type: none"> a) opis sytuacji wyjściowej gospodarstwa rolnego. b) opis planowanego przedsięwzięcia, c) analizę finansową,   • dokumentacja techniczna i zezwolenia wymagane odrębnymi przepisami przy realizacji przedsięwzięcia. • zaświadczenie o nie zaleganiu wnioskodawcy z płatnościami z tytułu podatków oraz składek na ubezpieczenie społeczne rolników. <ol style="list-style-type: none"> 2. Ocena formalna i merytoryczna wniosku o pomoc finansową. 3. Wizytacja terenowa w gospodarstwie. 4. Ocena techniczno-ekonomiczna wniosku o pomoc finansową. 5. Przyznanie pomocy - decyduje pozytywna ocena wniosku, kolejność zgłoszeń (data złożenia kompletnego wniosku) oraz dostępność środków finansowych. 6. Podpisanie umowy określającej prawa i obowiązki rolnika i Agencji. 7. Złożenie wniosku o płatność. <p>Wniosek o płatność oznaczony symbolem DW01/2 dostępny jest wraz z instrukcją wypełniania na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl lub w Oddziałach Regionalnych ARiMR. tam też należy osobiście takie wnioski składać. Wnioski należy składać w Oddziale Regionalnym Agencji właściwym dla miejsca realizacji przedsięwzięcia w godzinach 8.15- 16.15.</p> <p>Wniosek zawiera m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dane dotyczące identyfikacji beneficjenta. • dane dotyczące podpisanej przez beneficjenta i ARiMR umowy. • numer rachunku bankowego, na który mają zostać przekazane środki. • zestawienie poniesionych kosztów całkowitych przedsięwzięcia, • wysokość refundowanej kwoty. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zestawienie rzeczowo-finansowe przedsięwzięcia realizowanego w ramach programu SAPARD - jest to integralna część wniosku o płatność, w kolumnie „finansowy zakres przedsięwzięcia” należy podawać wartości netto, • opłacone faktury/ rachunki i potwierdzenia dokonania zapłaty³⁷, • protokoły odbioru prac, • zaświadczenie z banku o posiadaniu przez Beneficjenta lub Pełnomocnika rachunku bankowego, na który mają być przekazane środki w ramach programu SAPARD. • oferty zakupu usług, robót i dostaw od przynajmniej trzech dostawców (których cena jednostkowa wynosi ponad 10 000 EUR). • oświadczenie o pochodzeniu usług, robót, dostaw dotyczących realizacji przedsięwzięcia.
---

³⁷ Należy przedstawić oryginały faktur/ rachunków i dowodów zapłaty, które zostaną zwrócone beneficjentowi po wykonaniu kserokopii poświadczonych za zgodność z oryginałem.

Tabela 5.6. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • kosztorys powykonawczy (dotyczy inwestycji budowlanych), • zaświadczenia/ opinie służb weterynaryjnych, budowlanych, ochrony środowiska, sanitarnych, o ile są wymagane polskim prawem. • zezwolenie na użytkowanie (dot. inwestycji budowlanych). <p>Inwestycje realizowane w ramach RUF 2000 mają być zakończone do sierpnia 2004 r., inwestycje z RUF 2001 do sierpnia 2005 r., a inwestycje z RUF 2002 i 2003 do sierpnia 2006 r.</p>
POZIOM POMOCY
Maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, jednak nie może być większy niż 50000 PLN. W przypadku, gdy elementem przedsięwzięcia jest budowa urządzeń do przechowywania gnojowicy, maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 170000 PLN.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w programie SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych., op. cit.

Tabela 5.7. Program SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych.
Schemat 2.2. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych.
Komponent 2.2.2. Odbudowa produkcji owczarskiej

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • budowa, rozbudowa i modernizacja budynków przeznaczonych do utrzymania owiec wraz z wyposażeniem i infrastrukturą, • urządzenie i wyposażenie pastwisk, • zakup zwierząt hodowlanych. • budowa i zakup urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz, • zakup stada hodowlanego zwierząt.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<p>Poza omówionymi warunkami wspólnymi dla Działania 2 pomoc dla rolników zajmujących się produkcją owczarską może zostać udzielona jeśli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarstwo planuje prowadzić produkcję owczarską w oparciu o stado podstawowe macierek liczące minimum 10. maksimum 100 sztuk. • trwale użytki zielone stanowią nie mniej niż 30% zasobów ziemi w gospodarstwie. • rolnik posiada wstępna umowę na zbycie produkcji lub plan sprzedaży, • po realizacji inwestycji gospodarstwo spełni wymogi UE w zakresie warunków utrzymania zwierząt i dysponować będzie odpowiednim systemem zagospodarowania odchodów zwierzęcych.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty budowy, rozbudowy i modernizacji budynków, wraz z wyposażeniem i infrastrukturą. • urządzenia (np. grodzenia, budowy instalacji wodnych) i wyposażania pastwisk. • budowa i zakup urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz, • zakup stada hodowlanego zwierząt. • koszty robót budowlanych, koszty transportu oraz instalacji, koszty materiałów oraz wyposażenia, które dotyczą wyżej wymienionych kosztów i są niezbędne do osiągnięcia celu przedsięwzięcia.

Tabela 5.7. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> koszty ogólne: opłaty za usługi (honoraria architektów, inżynierów, konsultantów), opłaty sądowe, patenty oraz licencje - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszonych o koszty ogólne.
PROCEDURA PRYZYNAWANIA POMOCY^{1*}
<ol style="list-style-type: none"> Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem DO 1/2 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR. Ocena formalna i merytoryczna wniosku o pomoc finansową. Wizytacja terenowa w gospodarstwie. Ocena techniczno-ekonomiczna wniosku o pomoc finansową. Przyznanie pomocy - decyduje pozytywna ocena wniosku, kolejność zgłoszeń (data złożenia kompletnego wniosku) oraz dostępność środków finansowych. Podpisanie umowy określającej prawa i obowiązki rolnika i Agencji. Złożenie wniosku o płatność oznaczonego symbolem DWOI/2.
POZIOM POMOCY
Maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, nie może być jednak większy niż 50000 PLN. Termin składania wniosków od 17.07.2002 r. do momentu wyzerania środków. Podmiot o pomoc finansową może ubiegać się raz w roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w programie SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych., op. cit.

Tabela 5.8. Program SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w' gospodarstwach rolnych.

Schemat 2.2. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych.

Komponent 2.2.3. Modernizacja produkcji trzody chlewnej i drobiu

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> modernizacja budynków służących do chowu trzody chlewnej i drobiu wraz z wyposażeniem i infrastrukturą, budowa i zakup urządzeń służących prawidłowemu przechowywaniu i zagospodarowaniu odchodów zwierzęcych.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<p>Poza omówionymi warunkami wspólnymi dla Działania 2 pomoc dla rolników zajmujących się produkcją trzody chlewnej i drobiu może zostać udzielona jeśli:</p> <ul style="list-style-type: none"> gospodarstwo prowadzące produkcję trzody chlewnej posiada stanowiska dla 100-600 tuczników, lub w przypadku produkcji w cyklu zamkniętym 10-60 stanowisk dla macior. gospodarstwo prowadzące produkcję brojlerów kurzych lub kaczyc posiada budynki dla drobiu o ogólnej powierzchni 2000 do 3000 m³,

w Procedura przyznawania pomocy w omawianym komponencie, jest taka sama jak w przypadku Komponentu 2.2.1. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji bydła mięsnego.

Tabela 5.8. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • gospodarstwo prowadzące produkcję indyków posiada budynki do produkcji indyków o łącznej powierzchni 1000 do 4000 m². • gospodarstwo prowadzące produkcję gęsi posiada budynki do produkcji gęsi o powierzchni 500 do 2000 m². • rolnik posiada wstępna umowę na zbytnie produkcji lub plan sprzedaży. • po realizacji inwestycji gospodarstwo spełni wymogi UE w zakresie warunków utrzymania zwierząt i dysponować będzie odpowiednim systemem zagospodarowania odchodów zwierzęcych.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty modernizacji budynków, wraz z wyposażeniem i infrastrukturą. • budowa i zakup urządzeń służących prawidłowemu przechowywaniu i zagospodarowaniu odchodów zwierzęcych, • koszty robót budowlanych, koszty transportu oraz instalacji, koszty materiałów oraz wyposażenia, które dotyczą wyżej wymienionych kosztów i są niezbędne do osiągnięcia celu przedsięwzięcia, • koszty ogólne: opłaty za usługi (honoraria architektów, inżynierów, konsultantów), opłaty sądowe, patenty oraz licencje - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY³⁹
<ol style="list-style-type: none"> 1. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem D01/2 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR. 2. Ocena formalna i merytoryczna wniosku o pomoc finansową. 3. Wizytacja terenowa w gospodarstwie. 4. Ocena techniczno-ekonomiczna wniosku o pomoc finansową. 5. Przyznanie pomocy - decyduje pozytywna ocena wniosku, kolejność zgłoszeń (data złożenia kompletnego wniosku) oraz dostępność środków finansowych. 6. Podpisanie umowy określającej prawa i obowiązki rolnika i Agencji. 7. Złożenie wniosku o płatność oznaczonego symbolem DW01/2.
POZIOM POMOCY
<p>Maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, nie może być jednak większy niż:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 150000 PLN dla jednego rolnika na przedsięwzięcie w sektorze trzody chlewnej, • 50000 PLN dla jednego rolnika na przedsięwzięcie w sektorze drobiarskim. <p>Pomoc finansowa nie może być przeznaczona na sfinansowanie przedsięwzięcia mającego na celu zwiększenie produkcji, a jedynie na poprawę warunków dotychczasowej produkcji.</p> <p>Termin składania wniosków od 17.07.2002 r. do momentu wyczerpania środków. Podmiot o pomoc finansową może ubiegać się raz w roku.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w programie SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych, op. cit.

³⁹ Ibidem.

5.3.3. Zwiększenie różnorodności gospodarstw rolnych

Tabela 5.9. Program SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych.

Schemat 2.3. Zwiększenie różnorodności gospodarstw rolnych

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
obszar całej Polski
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • budowa, modernizacja i rekonstrukcja budynków gospodarczych wraz z wyposażeniem i infrastrukturą, • zakup maszyn, urządzeń i wyposażenia do produkcji rolnej, przechowalnictwa i podstawowego przetwórstwa prowadzonego na poziomie gospodarstwa oraz urządzeń służących do przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży, • zakup stada podstawowego zwierząt (nie dotyczy bydła, owiec, trzody chlewnej, kur, kaczek, gęsi, indyków), • przedsięwzięcia związane z rozszerzeniem dotychczasowej działalności gospodarstwa na produkcję ogrodniczą i inne działy produkcji rolniczej (np. zioła, wiklina), • przygotowanie bazy produkcyjnej dla działów specjalnych produkcji rolnej: budowa i modernizacja budynków w celu dostosowania ich do wymogów technologicznych dla danej produkcji, zakup i instalacja maszyn, urządzeń i wyposażenia do produkcji, zakup materiału roślinnego dla plantacji wieloletnich.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<p>Poza omówionymi warunkami wspólnymi dla Działania 2 uprawniony podmiot może uzyskać pomoc jeśli dodatkowo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykaże rentowność planowanego przedsięwzięcia i możliwość jego finansowania bez zakłócenia płynności finansowej, • wraz z wnioskiem złoży plan marketingowy przedsięwzięcia, w którym wykazana zostanie możliwość sprzedaży planowanej produkcji. • planowane przedsięwzięcie oparte jest na technologii produkcji gwarantującej wysoką jakość produktu i jest zgodne z wymogami higieny, ochrony środowiska i utrzymania zwierząt.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty budowy, modernizacji i rekonstrukcji budynków gospodarczych, wraz z wyposażeniem i infrastrukturą techniczną, • zakup maszyn, urządzeń i wyposażeni^{4.1}a do produkcji rolnej, przechowalnictwa i podstawowego przetwórstwa prowadzonego na poziomie gospodarstwa oraz urządzeń służących do przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży, • zakup stada podstawowego zwierząt (nie dotyczy bydła, owiec, trzody chlewnej, kur, kaczek, gęsi, indyków) o jakości gwarantującej osiągnięcie celów przedsięwzięcia, • przedsięwzięcia związane z rozszerzeniem dotychczasowej działalności gospodarstwa na produkcję ogrodniczą (warzywnictwo, sadownictwo, produkcja roślin ozdobnych) i inne działy produkcji rolniczej (np. zioła, wiklina), • przygotowanie bazy produkcyjnej dla działów specjalnych produkcji rolnej: budowa i modernizacja budynków w celu dostosowania ich do wymogów technologicznych dla danej produkcji, zakup i instalacja maszyn, urządzeń i wyposażenia do produkcji, zakup materiału roślinnego dla plantacji wieloletnich. • koszty robót budowlanych, koszty transportu oraz instalacji, koszty materiałów oraz wyposażenia, które dotyczą wyżej wymienionych kosztów i są niezbędne do osiągnięcia celu przedsięwzięcia.

^{4.1} Dotyczy tylko sprzętu nowego.

Tabela 5.9. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> koszty ogólne: opłaty za usługi (honoraria architektów, inżynierów, konsultantów), opłaty sądowe, patenty oraz licencje - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
<p>PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY</p>
<p>1. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem DO 1/2 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR⁴¹ właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przesłany listem poleconym lub pocztą kurierską. Termin składania wniosków od 17.07.2002 r. do momentu wyczerpania środków. Formularze wniosków D01/2, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii 0 800 38 00 84. Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> imię i nazwisko, adres zamieszkania i adres gospodarstwa. opis gospodarstwa rolnego, opis planowanego przedsięwzięcia. informację dotyczącą sytuacji finansowej wnioskodawcy, wysokość wnioskowanej pomocy. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> plan realizacji przedsięwzięcia zawierający: <ul style="list-style-type: none"> b) opis sytuacji wyjściowej gospodarstwa rolnego, c) opis planowanego przedsięwzięcia, d) analizę finansową,   dokumentacja techniczna i zezwolenia wymagane odrębnymi przepisami przy realizacji przedsięwzięcia. zaświadczenie o nie zaleganiu wnioskodawcy z płatnościami z tytułu podatków oraz składek na ubezpieczenie społeczne rolników. <p>2. Ocena formalna i merytoryczna wniosku o pomoc finansową.</p> <p>3. Wizytacja terenowa w gospodarstwie.</p> <p>4. Ocena techniczno-ekonomiczna wniosku o pomoc finansową.</p> <p>5. Przyznanie pomocy - decyduje pozytywna ocena wniosku, kolejność zgłoszeń (data złożenia kompletnego wniosku) oraz dostępność środków finansowych.</p> <p>6. Podpisanie umowy określającej prawa i obowiązki rolnika i Agencji.</p> <p>7. Złożenie wniosku o płatność. Wniosek o płatność oznaczony symbolem DW01/2 dostępny jest wraz z instrukcją wypełniania na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl lub w Oddziałach Regionalnych ARiMR, tam też należy osobiście takie wnioski składać.</p> <p>Wniosek zawiera m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> dane dotyczące identyfikacji beneficjenta. dane dotyczące podpisanej przez beneficjenta i ARiMR umowy, numer rachunku bankowego, na który mają zostać przekazane środki. zestawienie poniesionych kosztów całkowitych przedsięwzięcia, wysokość refundowanej kwoty. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> zestawienie rzeczowo-finansowe przedsięwzięcia realizowanego w ramach programu SAPARD - jest to integralna część wniosku o płatność, w kolumnie „finansowy zakres przedsięwzięcia” należy podawać wartości netto.

⁴¹ W przypadku złożenia niekompletnego wniosku, wnioskodawca jest proszony - tylko jeden raz - o uzupełnienie danych. Uzupełnienie danych musi nastąpić w terminie wskazanym przez Oddział Regionalny ARiMR. Przekroczenie terminu jest równoznaczne z odrzuceniem wniosku.

Tabela 5.9. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • opłacone faktury/ rachunki i potwierdzenia dokonania zapłaty⁴². • protokoły odbioru prac, • zaświadczenie z banku o posiadaniu przez Beneficjenta lub Pełnomocnika rachunku bankowego, na który mają być przekazane środki w ramach programu SAPARD. • oferty zakupu usług, robót i dostaw od przynajmniej trzech dostawców (których cena jednostkowa wynosi ponad 10 000 EUR), • oświadczenie o pochodzeniu usług, robót, dostaw dotyczących realizacji przedsięwzięcia, • kosztorys powykonawczy (dotyczy inwestycji budowlanych), • zaświadczenia/ opinie służb weterynaryjnych, budowlanych, ochrony środowiska, sanitarnych, o ile są wymagane polskim prawem, • zezwolenie na użytkowanie (dot. inwestycji budowlanych). <p>Inwestycje realizowane w ramach RUF 2000 mają być zakończone do sierpnia 2004 r., inwestycje z RUF 2001 do sierpnia 2005 r., a inwestycje z RUF 2002 i 2003 do sierpnia 2006 r.</p>
POZIOM POMOCY
Maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, nie więcej niż 50000 PLN.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w programie SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych., op. cit.

5.4. Program SAPARD - DZIAŁANIE 3. Rozwój i poprawa Infrastruktury obszarów wiejskich

Cele Działania 3 to⁴³:

- zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów lokalnych i inwestorów zewnętrznych,
- zapewnienie mieszkańcom wsi odpowiedniego standardu życia,
- zapewnienie warunków do wdrażania dorobku prawnego UE.

W Działaniu 3 pomoc skierowana jest na:

- Zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem (schemat 3.1).
- Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych (schemat 3.2).
- Gospodarkę odpadami stałymi (schemat 3.3).
- Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich (schemat 3.4).
- Zaopatrzenie w energię (schemat 3.5).

W okresie przyjmowania wniosków, w ramach Działania 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich, gminy i powiaty złożyły 6230 wniosków o pomoc finansową, w tym⁴⁴:

⁴² Należy przedstawić oryginały faktur/ rachunków i dowodów zapłaty, które zostaną zwrócone Beneficjentowi po wykonaniu kserokopii poświadczonych za zgodność z oryginałem.

⁴³ SAPARD Program Operacyjny dla Polski, op. cit.

⁴⁴ www.arimr.gov.pl 20.11.2003.

- 1) zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem - 1282 wnioski,
- 2) odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych - 1869 wniosków,
- 3) gospodarka odpadami stałymi - 45 wniosków,
- 4) drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich - 2989 wniosków,
- 5) zaopatrzenie w energię - 45 wniosków.

Do dnia 10 października 2003 r. zarejestrowano 2345 wniosków, zawarto 1629 umów o pomoc finansową.

5.4.1. Zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem

Tabela 5.10. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich.

Schemat 3.1. Zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski poza miastami o wielkości powyżej 7 tys. mieszkańców
PRZEDMIOT POMOCY:
Przedmiotem pomocy są inwestycje związane z zaopatrzeniem gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem, a więc inwestycje z zakresu budowy czy też rozbudowy: <ul style="list-style-type: none"> • ujęcia wody z rurociągami odprowadzającymi wodę z ujęcia do stacji uzdatniania wody i stacji uzdatniania wody z siecią wodociągową i przyłączami oraz innych obiektów z tym związanych, • sieci wodociągowej z przyłączami i bez przyłączy⁴⁵ oraz innych obiektów z tym związanych, pod warunkiem istnienia funkcjonującego źródła zaopatrzenia w wodę tego wodociągu • ujęcia wody z rurociągami doprowadzającymi wodę z ujęcia do stacji uzdatniania wody i stacji uzdatniania wody pod warunkiem istnienia sieci wodociągowej z przyłączami.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • gminy, • związki międzygminne.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty transportu i instalacji, materiałów i urządzeń oraz robót budowlanych łącznie z kosztami obsługi geodezyjnej inwestycji i kosztami rozruchu mechanicznego i technologicznego urządzeń. • koszty ogólne: koszty prac wstępnych i przygotowawczych (np. koszty opracowania: koncepcji, projektu wstępnego, projektu budowlanego, ekspertyz) - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY
1. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem DO 1/3/1 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR, właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przesłany listem poleconym lub pocztą kurierską.

⁴⁵ Zmiana wprowadzona rozporządzeniem w dniu 8.10.2003 r. przez Radę Ministrów, op. cit.

Tabela 5.10. ciąg dalszy

Wnioski można składać kilkakrotnie w okresie trwania Programu w terminach wyznaczonych przez ARiMR⁴⁶. Podczas jednej tury zbierania wniosków podmiot może złożyć nie więcej niż pięć wniosków w ramach Działania 3. jednak nie więcej niż trzy wnioski w ramach jednego ze Schematów.

Formularze wniosków D01/3/1, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii O 800 38 00 84. Wniosek zawiera:

- identyfikację wnioskodawcy i adres siedziby,
- charakterystykę miejscowości objętej planowaną inwestycją.
- opis planowanej inwestycji.
- przewidywane efekty uzyskane w wyniku realizacji inwestycji,
- informację finansową dotyczącą planowanej inwestycji.
- źródła finansowania planowanej inwestycji.
- wysokość wnioskowanej pomocy.

Załączniki:

- zezwolenia wymagane odrębnymi przepisami przy realizacji inwestycji.
  - zestawienia rzeczowo-finansowe planowanej inwestycji.
2. Ocena wniosku o pomoc finansową.
  3. Jeśli wniosek znajdzie się na liście wniosków przeznaczonych do finansowania ARiMR udziela promesy⁴⁷, co umożliwi przeprowadzenie procedury przetargowej na realizację inwestycji.
  4. Sprawdzenie przez służby Agencji prawidłowości przeprowadzonego przetargu⁴⁸.
  5. Podpisanie umowy o pomoc finansową z Agencją - w przypadku pozytywnej oceny prawidłowości przetargu.
  6. Złożenie wniosku o płatność oznaczonego symbolem DW 01/3/1. Wniosek o płatność oznaczony symbolem DW01/3/1 dostępny jest wraz z instrukcją wypełniania na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl lub w Oddziałach Regionalnych ARiMR, tam też należy osobiście takie wnioski składać.

Wniosek zawiera:

- dane dotyczące zrealizowanej inwestycji,
- koszt wykonanych robót.
- źródła sfinansowania kosztów wykonanych robót.

Załączniki:

- zestawienie rzeczowo-finansowe wykonanych robót.
- zapłacone faktury i polecenia przelewu dla okresu rozliczeniowego,
- zaświadczenie z banku Beneficjenta lub Pełnomocnika potwierdzające własność podanego w umowie z Agencją konta (dotyczy pierwszej płatności).
- oświadczenie o pochodzeniu usług, robót, dostaw dotyczących realizacji przedsięwzięcia.
- ankieta dotycząca rezultatów programu operacyjnego SAPARD - dotyczy ostatniej płatności (płatności końcowej).

Inwestycje realizowane w ramach RUF 2000 mają być zakończone do sierpnia 2004 r., inwestycje z RUF 2001 do sierpnia 2005 r., a inwestycje z RUF 2002 i 2003 do sierpnia 2006 r.

⁴⁶ W Działaniu 3 dotychczas wnioski przyjmowano w dwóch terminach: 17.07.2002 - 16.09.2002 r., 30.07.2003 - 15.09.2003 r.

⁴⁷ Promesa to udzielone na piśmie przyrzeczenie pomocy.

⁴⁸ Procedury wyboru wykonawców i dostawców towaru, robót i usług muszą być zgodne z zasadami określonymi w instrukcji Komisji europejskiej zatytułowanej: „Kontrakty na usługi, roboty i dostawy zawierane w ramach współpracy Wspólnoty na rzecz krajów trzecich (SCR-SEC (1999) 1801/2).

Tabela 5.10. ciąg dalszy

POZIOM POMOCY
<p>Minimalny poziom pomocy finansowej nie może być niższy niż 25% kosztów kwalifikowanych inwestycji, a maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych inwestycji, przy możliwości podwyższenia pomocy finansowej do 75% zgodnie z obowiązującym w tym zakresie polskim prawem. Górna wysokość pomocy finansowej dla gmin wynosi 840000 PLN na inwestycję. Górna wysokość pomocy finansowej dla związków gmin to kwota wynikająca z. przemnożenia 840000 PLN przez liczbę gmin uczestniczących w inwestycji.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w Programie SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich, materiały ARiMR.

5.4.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych

Tabela 5.11. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich. Schemat 3.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski poza miastami o wielkości powyżej 7 tys. mieszkańców
PRZEDMIOT POMOCY
<p>Inwestycje w zakresie zbiorowego oczyszczania i odprowadzania ścieków komunalnych, w tym na budowę i/lub rozbudowę:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oczyszczalni ścieków z siecią kanalizacyjną i przykanalikami oraz innych obiektów z tym związanych. • sieci kanalizacyjnej z przykanalikami i innych obiektów z tym związanych, pod warunkiem istnienia funkcjonującej oczyszczalni ścieków. • oczyszczalni ścieków, pod warunkiem istnienia sieci kanalizacyjnej z przykanalikami, • inwestycje w zakresie indywidualnych systemów oczyszczania i odprowadzania ścieków, w tym na budowę zagrodowych oczyszczalni ścieków.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • gminy, • związki międzygminne.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty transportu i instalacji, materiałów i urządzeń oraz robót budowlanych łącznie z kosztami obsługi geodezyjnej inwestycji i kosztami rozruchu mechanicznego i technologicznego urządzeń. • koszty ogólne: koszty prac wstępnych i przygotowawczych (np. koszty opracowania: koncepcji, projektu wstępnego, projektu budowlanego, ekspertyz) - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY
<p>I. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem DO 1/3/2 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przesłany listem poleconym lub pocztą kurierską. Wnioski można składać kilkakrotnie w okresie trwania Programu w terminach wyznaczonych przez ARiMR. Podczas jednej tury zbierania wniosków podmiot może złożyć nie więcej niż pięć wniosków w ramach Działania 3. jednak</p>

Tabela 5.11. ciąg dalszy

nie więcej niż trzy wnioski w ramach omawianego Schematu. Formularze wniosków DO 1/3/2, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii O 800 38 00 84.

Wniosek zawiera:

- identyfikację wnioskodawcy i adres siedziby,
- charakterystykę miejscowości objętej planowaną inwestycją,
- opis planowanej inwestycji.
- przewidywane efekty uzyskane w wyniku realizacji inwestycji (społeczne i ekologiczne),
- informację finansową dotyczącą planowanej inwestycji,
- źródła finansowania planowanej inwestycji.
- wysokość wnioskowanej pomocy.

Załączniki:

- zezwolenia wymagane odrębnymi przepisami przy realizacji inwestycji,
- zestawienia rzeczowo-finansowe planowanej inwestycji,
- kopia prawomocnej decyzji pozwolenia na budowę,
- zaświadczenie z Powiatowego Urzędu Pracy o stopie bezrobocia,
- kopia uchwały budżetowej określającej środki finansowe przeznaczone przez Gminę na finansowanie przedmiotowej inwestycji,
- zaświadczenie z terytorialnej komisji wyborczej o wyborze wójta/burmistrza,
- uchwała rady o powołaniu skarbnika.

2. Ocena wniosku o pomoc finansową.

3. Jeśli wniosek znajdzie się na liście wniosków przeznaczonych do finansowania ARiMR udziela na piśmie promesy, co umożliwia przeprowadzenie procedury przetargowej na realizację inwestycji.

4. Sprawdzenie przez uprawnione służby Agencji prawidłowości przeprowadzonego przetargu.

5. Podpisanie umowy o pomoc finansową z Agencją - w przypadku pozytywnej oceny prawidłowości przetargu.

6. Złożenie wniosku o płatność oznaczonego symbolem DW OI/3/2. Wniosek o płatność dostępny jest wraz z instrukcją wypełniania na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl lub w Oddziałach Regionalnych ARiMR. tam też należy je osobiście składać.

Wniosek zawiera:

- dane dotyczące zrealizowanej inwestycji,
- koszt wykonanych robót,
- źródła sfinansowania kosztów wykonanych robót.

Załączniki:

- zestawienie rzeczowo finansowe wykonanych robót,
- zapłacone faktury i polecenia przelewu dla okresu rozliczeniowego.
- zaświadczenie z banku Beneficjenta lub Pełnomocnika potwierdzające własność podanego w umowie z Agencją konta (dotyczy pierwszej płatności),
- oświadczenie o pochodzeniu usług, robót, dostaw dotyczących realizacji przedsięwzięcia,
- ankieta dotycząca rezultatów programu operacyjnego SAPARD - dotyczy ostatniej (końcowej) płatności,
- lista mieszkańców, którzy dokonali wpłaty podpisana przez dwóch członków Zarządu Beneficjenta oraz Skarbnika, a także dowody wpłat mieszkańców - dotyczy zagrodowych oczyszczalni ścieków (jeśli taka lista występuje).

Inwestycje realizowane w ramach RUF 2000 mają być zakończone do sierpnia 2004 r., inwestycje z RUF 2001 do sierpnia 2005 r.. a inwestycje z RUF 2002 i 2003 do sierpnia 2006 r.

POZIOM POMOCY

Minimalny poziom pomocy finansowej nie może być niższy niż 25% kosztów kwalifikowanych inwestycji, a maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych inwestycji, przy moż-

Tabela 5.11. ciąg dalszy

liwości podwyższenia pomocy finansowej do 75% zgodnie z obowiązującym w tym zakresie polskim prawem. Górna wysokość pomocy finansowej dla gmin wynosi 1700000 PLN na inwestycję. Górna wysokość pomocy finansowej dla związków gmin to kwota wynikająca z przemnożenia 1700000 PLN przez liczbę gmin uczestniczących w inwestycji. Przy inwestycjach z zakresu zagrodowych oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacyjnych, wymagany jest wkład własny mieszkańców, u których inwestycje te będą realizowane. Inwestycje te będą dofinansowane jedynie w przypadku tych miejscowości, gdzie nie ma technicznych i ekonomicznych podstaw do budowy kanalizacji sieciowej. Po zakończeniu inwestycji właściciel posesji, na której zlokalizowano inwestycję, zobowiązany jest do ponoszenia kosztów utrzymania i eksploatacji. Wkład własny środków prywatnych mieszkańców, na których nieruchomościach inwestycje te będą realizowane, wynosi od 10 do 50% całkowitych kwalifikowanych kosztów realizacji projektu. Rada Gminy, w drodze uchwały, zobowiązana jest do określenia wysokości procentowej wkładu własnego, jednakowej dla wszystkich nieruchomości objętych inwestycją.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *SAPRRD- Program Operacyjny dla Polski*, op. cit.

5.4.3. Gospodarka odpadami stałymi

Tabela 5.12. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich.

Schemat 3.3. Gospodarka odpadami stałymi

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski poza miastami o wielkości powyżej 7 tys. mieszkańców
PRZEDMIOT POMOCY
Inwestycje związane z zagospodarowaniem odpadów stałych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • budowa, modernizacja i rekultywacja składowisk odpadów stałych, • budowa specjalnych miejsc utylizacji opakowań i nie zużytych środków ochrony roślin.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • gminy, • związki międzygminne.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty transportu i instalacji, materiałów i urządzeń oraz robót budowlanych łącznie z kosztami obsługi geodezyjnej inwestycji i kosztami rozruchu mechanicznego i technologicznego urządzeń, • koszty ogólne: koszty prac wstępnych i przygotowawczych (np. koszty opracowania: koncepcji, projektu wstępnego, projektu budowlanego, ekspertyz) - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszonych o koszty ogólne.
PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY
I. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem DO 1/3/3 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przesłany listem poleconym lub pocztą kurierską. Wnioski można składać kilkakrotnie w okresie trwania Programu w terminach wyznaczonych przez ARiMR. Podczas jednej tury zbierania wniosków podmiot może złożyć nie więcej niż pięć wniosków w ramach Działania 3, jednak nie więcej niż trzy wnioski w ramach omawianego Schematu. Formularze wniosków DO 1/3/3. instrukcja

Tabela 5.12. ciąg dalszy

wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek dostępne są na stronie internetowej: www.arinir.gov.pl.

Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii O 800 38 00 84

Wniosek zawiera:

- identyfikację wnioskodawcy i adres siedziby.
- charakterystykę miejscowości objętej planowaną inwestycją.
- opis planowanej inwestycji,
- przewidywane efekty uzyskane w wyniku realizacji inwestycji (społeczne i ekologiczne),
- informację finansową dotyczącą planowanej inwestycji.
- źródła finansowania planowanej inwestycji,
- wysokość wnioskowanej pomocy.

Załączniki:

- zezwolenia wymagane odrębnymi przepisami przy realizacji inwestycji,
- zestawienia rzeczowo-finansowe planowanej inwestycji.
- kopia prawomocnej decyzji pozwolenia na budowę,
- zaświadczenie z Powiatowego Urzędu Pracy o stopie bezrobocia,
- kopia uchwały budżetowej określającej środki finansowe przeznaczone przez Gminę na finansowanie przedmiotowej inwestycji.
- zaświadczenie z terytorialnej komisji wyborczej o wyborze wójta/burmistrza,
- uchwała rady o powołaniu skarbnika.

2. Ocena wniosku o pomoc finansową.

3. Jeśli wniosek znajdzie się na liście wniosków przeznaczonych do finansowania ARiMR udziela na piśmie przyrzeczenia pomocy, co umożliwi przeprowadzenie procedury przetargowej na realizację inwestycji.

4. Sprawdzenie przez uprawnione służby ARiMR prawidłowości przeprowadzonego przetargu.

5. Podpisanie umowy o pomoc finansową z Agencją - w przypadku pozytywnej oceny prawidłowości przetargu.

6. Złożenie wniosku o płatność oznaczonego symbolem DW 01/3/3. Wniosek o płatność DW 01/3/3 dostępny jest wraz z instrukcją wypełniania na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl lub w Oddziałach Regionalnych ARiMR, tam też należy je osobiście składać.

Wniosek zawiera:

- dane dotyczące zrealizowanej inwestycji.
- koszt wykonanych robót,
- źródła sfinansowania kosztów wykonanych robót (dane dotyczące wysokości środków pochodząca z budżetu własnego beneficjenta, kredytów komercyjnych, udziału mieszkańców, dotacji z budżetu państwa).

Załączniki:

- zestawienie rzeczowo finansowe wykonanych robót.
- zapłacone faktury i polecenia przelewu dla okresu rozliczeniowego,
- zaświadczenie z banku Beneficjenta lub Pełnomocnika potwierdzające własność podanego w umowie z Agencją konta (dotyczy pierwszej płatności),
- oświadczenie o pochodzeniu usług, robót, dostaw dotyczących realizacji przedsięwzięcia,
- ankieta dotycząca rezultatów programu operacyjnego SAPARD - dotyczy ostatniej płatności (końcowej).

Inwestycje realizowane w ramach RUF 2000 mają być zakończone do sierpnia 2004 r., inwestycje z RUF 2001 do sierpnia 2005 r., a inwestycje z RUF 2002 i 2003 do sierpnia 2006 r.

POZIOM POMOCY

Minimalny poziom pomocy finansowej nie może być niższy niż 25% kosztów kwalifikowanych inwestycji, a maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych inwestycji, przy możliwości podwyższenia pomocy finansowej do 75% zgodnie z obowiązującym w tym zakresie polskim pra-

Tabela 5.12. ciąg dalszy

wem. Górna wysokość pomocy finansowej dla gmin wynosi 1 300 000 PLN na inwestycję. Górna wysokość pomocy finansowej dla związków gmin to kwota wynikająca z przemnożenia 1 300 000 PLN przez liczbę gmin uczestniczących w inwestycji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w Programie SAPARD. Działanie 3. op. cit.

5.4.4. Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich

Tabela 5.13. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich.
Schemat 3.4. Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar calej Polski poza miastami o wielkości powyżej 7 tys. mieszkańców
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • budowa i modernizacja dróg gminnych i powiatowych o nawierzchniach twardych ulepszonych, • budowa dróg dojazdowych do gruntów rolnych o nawierzchni gruntowej i twardej nie ulepszonej. <p>Pomocą finansową może zostać objęty odcinek drogi nie krótszy niż 500 metrów, której szerokość jezdni nie będzie większa niż 6 metrów, a w przypadku dróg dojazdowych do gruntów rolnych, droga musi prowadzić do minimum 4 gospodarstw.</p>
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • gminy - w odniesieniu do dróg gminnych i dojazdowych do gruntów rolnych. • powiaty - w odniesieniu do dróg powiatowych.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty transportu i instalacji, materiałów i urządzeń oraz robót budowlanych łącznie z kosztami obsługi geodezyjnej inwestycji, • koszty ogólne: koszty prac wstępnych i przygotowawczych (np. koszty opracowania: koncepcji, projektu wstępnego, projektu budowlanego, ekspertyz) - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY
<p>I. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem DO 1/3/4 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przesłany listem poleconym lub pocztą kurierską. Wnioski można składać kilkakrotnie w okresie trwania Programu w terminach wyznaczonych przez ARiMR. Podczas jednej tury zbierania wniosków podmiot może złożyć nie więcej niż pięć wniosków w ramach Działania 3, jednak nie więcej niż trzy wnioski w ramach omawianego Schematu. Formularze wniosków D01/3/4, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii 0 800 38 00 84.</p> <p>Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikację wnioskodawcy i adres siedziby, • charakterystykę miejscowości objętej planowaną inwestycją,

Tabela 5.13. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • opis planowanej inwestycji, • przewidywane efekty uzyskane w wyniku realizacji inwestycji (społeczne i ekologiczne), • informację finansową dotyczącą planowanej inwestycji. • źródła finansowania planowanej inwestycji. • wysokość wnioskowanej pomocy. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zezwolenia wymagane odrębnymi przepisami przy realizacji inwestycji, • zestawienia rzeczowo-finansowe planowanej inwestycji, • kopia prawomocnej decyzji pozwolenia na budowę, • zaświadczenie z Powiatowego Urzędu Pracy o stopie bezrobocia. • kopia uchwały budżetowej określającej środki finansowe przeznaczone przez Gminę na finansowanie przedmiotowej inwestycji. • zaświadczenie z terytorialnej komisji wyborczej o wyborze wójta/burmistrza, • lokalizacja drogi na mapie, • zwymiarowany przekrój poprzeczny drogi z elementami konstrukcyjnymi nawierzchni. • kopia uchwały wnioskodawcy określająca status prawny drogi, • uchwała rady o powołaniu skarbnika. <p>2. Ocena wniosku o pomoc finansową.</p> <p>3. Jeśli wniosek znajdzie się na liście wniosków przeznaczonych do finansowania ARiMR udziela pomocy, co umożliwi przeprowadzenie procedury przetargowej na realizację inwestycji.</p> <p>4. Sprawdzenie przez uprawnione służby ARiMR prawidłowości przeprowadzonego przetargu.</p> <p>5. Podpisanie umowy o pomoc finansową z Agencją - w przypadku pozytywnej oceny prawidłowości przetargu.</p> <p>6. Złożenie wniosku o płatność oznaczonego symbolem DW 01/3/4. Wniosek o płatność DW 01/3/4 dostępny jest wraz z instrukcją wypełniania na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl lub w Oddziałach Regionalnych ARiMR. tam też należy je osobiście składać.</p> <p>Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dane dotyczące zrealizowanej inwestycji, • koszt wykonanych robót, • źródła sfinansowania kosztów wykonanych robót (dane dotyczące wysokości środków pochodząca z budżetu własnego beneficjenta, kredytów komercyjnych, udziału mieszkańców, dotacji z budżetu państwa). <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zestawienie rzeczowo finansowe wykonanych robót, • zapłacone faktury i polecenia przelewu dla okresu rozliczeniowego, • zaświadczenie z banku Beneficjenta lub Pełnomocnika potwierdzające własność podanego w umowie z Agencją konta (dotyczy pierwszej płatności), • oświadczenie o pochodzeniu usług, robót, dostaw dotyczących realizacji przedsięwzięcia, • ankieta dotycząca rezultatów programu operacyjnego SAPARD - dotyczy ostatniej płatności (płatności końcowej), • lista mieszkańców, którzy dokonali wpłaty podpisana przez dwóch członków Zarządu Beneficjenta oraz Skarbnika, a także dowody wpłat mieszkańców - dotyczy dróg dojazdowych do gruntów rolnych (jeżeli lista taka występuje). <p>Inwestycje realizowane w ramach RUF 2000 mają być zakończone do sierpnia 2004 r., inwestycje z RUF 2001 do sierpnia 2005 r., a inwestycje z RUF 2002 i 2003 do sierpnia 2006 r.</p>
POZIOM POMOCY
<p>Minimalny poziom pomocy finansowej nie może być niższy niż 25% kosztów kwalifikowanych inwestycji, a maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych inwestycji, przy możliwości podwyższenia pomocy finansowej do 75% zgodnie z obowiązującym w tym zakresie polskim pra-</p>

Tabela 5.13. ciąg dalszy

wem. Górna wysokość pomocy finansowej dla gmin i powiatów wynosi 630000 PLN na inwestycję. Przy inwestycjach z zakresu dróg dojazdowych do gruntów rolnych, wymagany jest wkład własny rolników, których grunty rolne uzyskują połączenie z siecią dróg publicznych (od 10 do 50% kosztów kwalifikowanych).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: SAPRRD - Program Operacyjny dla Polski, op. cit.

5.4.5. Zaopatrzenie w energię

Tabela 5.14. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich.

Schemat 3.5. Zaopatrzenie w energię

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski poza miastami o wielkości powyżej 7 tys. mieszkańców
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • budowa sieci energetycznej (reelektrofikacja). • wykorzystanie lokalnych, odnawialnych źródeł energii, takich jak np. energia wiatrowa, wodna, słoneczna i uzyskiwana z biomasy, w tym ze spalania słomy, drewna odpadowego itp.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • gminy, • związki międzygminne.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
<ul style="list-style-type: none"> • koszty transportu i instalacji, materiałów i urządzeń oraz robót budowlanych łącznie z kosztami obsługi geodezyjnej inwestycji i kosztami rozruchu mechanicznego i technologicznego urządzeń, • koszty ogólne: koszty prac wstępnych i przygotowawczych (np. koszty opracowania: koncepcji, projektu wstępnego, projektu budowlanego, ekspertyz) - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszych o koszty ogólne.
PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY
<p>I. Złożenie wniosku o pomoc oznaczonego symbolem DO 1/3/5 wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przestany listem poleconym lub pocztą kurierską. Wnioski można składać kilkakrotnie w okresie trwania Programu w terminach wyznaczonych przez ARiMR. Podczas jednej tury zbierania wniosków podmiot może złożyć nie więcej niż pięć wniosków w ramach Działania 3, jednak nie więcej niż trzy wnioski w ramach omawianego Schematu. Formularze wniosków DO 1/3/5, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii 0 800 38 00 84</p> <p>Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikację wnioskodawcy i adres siedziby, • charakterystykę miejscowości objętej planowaną inwestycją, • opis planowanej inwestycji, • przewidywane efekty uzyskane w wyniku realizacji inwestycji (społeczne i ekologiczne), • informację finansową dotyczącą planowanej inwestycji.

Tabela 5.14. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • źródła finansowania planowanej inwestycji, • wysokość wnioskowanej pomocy. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zezwolenia wymagane odrębnymi przepisami przy realizacji inwestycji. • zestawienia rzeczowo-finansowe planowanej inwestycji. • kopia prawomocnej decyzji pozwolenia na budowę. • zaświadczenie z Powiatowego Urzędu Pracy o stopie bezrobocia. • kopia uchwały budżetowej określającej środki finansowe przeznaczone przez Gminę na finansowanie przedmiotowej inwestycji, • zaświadczenie z terytorialnej komisji wyborczej o wyborze wójta/burmistrza. • uchwała rady o powołaniu skarbnika. <p>2. Ocena wniosku o pomoc finansową.</p> <p>3. Jeśli wniosek znajdzie się na liście wniosków przeznaczonych do finansowania ARiMR udziela na piśmie przyrzeczenia pomocy, co umożliwia przeprowadzenie procedury przetargowej na realizację inwestycji.</p> <p>4. Sprawdzenie przez uprawnione służby ARiMR prawidłowości przeprowadzonego przetargu.</p> <p>5. Podpisanie umowy o pomoc finansową z Agencją - w przypadku pozytywnej oceny prawidłowości przetargu.</p> <p>6. Złożenie wniosku o płatność oznaczonego symbolem DW OI/3/5. Wniosek o płatność DW OI/3/5 dostępny jest wraz z instrukcją wypełniania na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl lub w Oddziałach Regionalnych ARiMR, tam też należy je osobiście składać.</p> <p>Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dane dotyczące zrealizowanej inwestycji. • koszt wykonanych robót, • źródła sfinansowania kosztów wykonanych robót (dane dotyczące wysokości środków pochodząca z budżetu własnego beneficjenta, kredytów komercyjnych, udziału mieszkańców, dotacji z budżetu państwa). <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zestawienie rzeczowo finansowe wykonanych robót. • zapłacone faktury i polecenia przelewu dla okresu rozliczeniowego, • zaświadczenie z banku Beneficjenta lub Pełnomocnika potwierdzające własność podanego w umowie z Agencją konta (dotyczy pierwszej płatności), • oświadczenie o pochodzeniu usług, robót, dostaw dotyczących realizacji przedsięwzięcia, • ankieta dotycząca rezultatów programu operacyjnego SAPARD - dotyczy ostatniej płatności (płatności końcowej). <p>Inwestycje realizowane w ramach RUF 2000 mają być zakończone do sierpnia 2004 r.. inwestycje z RUF 2001 do sierpnia 2005 r.. a inwestycje z RUF 2002 i 2003 do sierpnia 2006 r.</p>
<p>POZIOM POMOCY</p> <p>Minimalny poziom pomocy finansowej nie może być niższy niż 25% kosztów kwalifikowanych inwestycji, a maksymalny poziom pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych inwestycji, przy możliwości podwyższenia pomocy finansowej do 75% zgodnie z obowiązującym w tym zakresie polskim prawem. Górna wysokość pomocy finansowej dla gmin wynosi 420000 PLN na inwestycję. Górna wysokość pomocy finansowej dla związków gmin to kwota wynikająca z pomnożenia 420000 PLN przez liczbę gmin uczestniczących w inwestycji.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w Programie SAPARD. Działanie 3. op. cii.

5.5. Program SAPARD - DZIAŁANIE 4. Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

Cele Działania 4 to⁴⁹:

- a) rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- b) tworzenie warunków dla rozwoju turystyki na obszarach wiejskich.

Schematy w ramach Działania 4:

- Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych (schemat 4.1).
- Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich (schemat 4.2).
- Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich (schemat 4.3).

5.5.1. Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych

Tabela 5.15. Program SAPARD. Działanie 4. Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Schemat 4.1. Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar wiejskie i miasta do 7 tys. mieszkańców
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • usługi dla gospodarstw rolnych. • drobna wytwórczość, usługi dla ludności, rzemiosło i rękodzielnictwo, • roboty i usługi budowlane oraz instalacyjne, • usługi turystyczne, • usługi transportowe, • magazynowanie, przechowywanie towarów, • usługi komunalne, • rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • rolnik⁵⁰, • domownik⁵¹.

⁴⁹) SAPRRD - Program Operacyjny dla Polski, op. cit.

⁵⁰ Rolnik - osoba fizyczna prowadząca na własny rachunek działalność rolniczą jako posiadacz (samoistny lub zależny) gospodarstwa rolnego w granicach RP

⁵¹ Domownik - osoba bliska rolnikowi, która: ukończyła 18 lat; pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie; stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

Tabela 5.15. ciąg dalszy

<p>KOSZTY KWALIFIKOWANE</p> <ul style="list-style-type: none"> • koszty budowy lub remontu obiektów budowlanych, • zakup maszyn, urządzeń, narzędzi i wyposażenia. • koszty zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania, • koszty zakupu wyposażenia, sprzętu turystycznego i rekreacyjnego niezbędnego do świadczenia usług turystycznych, a także zwierząt służących do celów terapeutycznych, sportowych i rekreacyjnych. • zakup środków transportu⁵² na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej. • koszty zagospodarowania terenu na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej, • koszty adaptacji środków transportu na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej. • koszty robót budowlanych, transportu i instalacji, materiałów i wyposażenia, które związane są z ww. kosztami, niezbędne do osiągnięcia celu przedsięwzięcia, • koszty ogólne: opracowanie dokumentacji technicznej i planów przedsięwzięć, opłaty za usługi (honoraria architektów, inżynierów, konsultantów), opłaty sądowe, patenty oraz licencje - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszonych o koszty ogólne.
<p>PROCEDURA PRYZYNAWANIA POMOCY</p> <p>1. Złożenie wniosku oznaczonego symbolem D01/4/1 o pomoc wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przesiany listem poleconym lub pocztą kurierską. Pierwsza tura składania wniosków obejmuje następujące terminy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • od 3 grudnia 2003 r. do 22 grudnia 2003 r., • od 23 grudnia 2003 r. do 12 stycznia 2004 r. <p>Formularze wniosków D01/4/1, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek, a także plan przedsięwzięcia (biznesplan) z instrukcją wypełniania dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową w ramach Działania 4 można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii 0 800 38 00 84.</p> <p>Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikację wnioskodawcy (imię i nazwisko, adres zamieszkania, adres gospodarstwa rolnego), • charakterystykę prowadzonej działalności (m.in. opis gospodarstwa rolnego) • opis planowanego przedsięwzięcia (przedmiot przedsięwzięcia, miejsce realizacji, terminy realizacji, zakres rzeczowy przedsięwzięcia, przewidywane efekty). • plan finansowy przedsięwzięcia (koszty i źródła finansowania przedsięwzięcia), • wysokość wnioskowanej pomocy. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • plan przedsięwzięcia zawierający: <ol style="list-style-type: none"> a) podstawowe dane o wnioskodawcy, b) opis dotychczasowej działalności gospodarstwa rolnego (charakterystyka gospodarstwa: dane dotyczące zasobów gruntów w gospodarstwie, wyposażenia gospodarstwa w środki trwałe, zasobów siły roboczej w gospodarstwie, opis podstawowych kierunków produkcji rolniczej, opis dotychczasowej działalności pozarolniczej), c) ocenę działalności gospodarstwa (szacunkowa wartość nadwyżki bezpośredniej z działalności rolniczej i pozarolniczej, spłata zadłużenia z tytułu zaciągniętych kredytów), d) opis planowanego przedsięwzięcia (charakterystyka planowanego przedsięwzięcia, zakres działalności wynikającej z realizacji przedsięwzięcia, planowany termin realizacji przedsięwzięcia, plan marketingowy),

⁵² Pomocą nie jest objęty zakup samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób wraz z kierowcą, a kwalifikowany koszt zakupu nie może stanowić więcej niż 50% całkowitych kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia.

Tabela 5.15. ciąg dalszy

<p>e) analizę finansową (planowana wartość nakładów inwestycyjnych, źródła finansowania inwestycji, planowane koszty pośrednie działalności objętej wnioskiem o pomoc, rachunek wyniku finansowego działalności objętej wnioskiem o pomoc),</p> <p>f) planowane przepływy pieniężne.</p> <ul style="list-style-type: none"> • harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji przedsięwzięcia. • kopia dowodu osobistego, • zaświadczenie z KRUS o nie zaleganiu z płaceniem składek na ubezpieczenie społeczne, • zaświadczenie z ZUS o nie zaleganiu z płaceniem składek na ubezpieczenie społeczne, • zaświadczenie z Urzędu Gminy o wielkości gospodarstwa rolnego, • zaświadczenie z Urzędu Gminy o nie zaleganiu z płatnościami z tytułu podatku rolnego, • zaświadczenie REGON (dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą), • zaświadczenie z Urzędu Gminy o prowadzeniu działalności gospodarczej (dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą), • kopia prawomocnej decyzji pozwolenia na budowę (dotyczy przedsięwzięć o charakterze budowlanym), • zgoda właściciela nieruchomości na realizację planowanego przedsięwzięcia (dotyczy wnioskodawców nie będących właścicielami nieruchomości), • oświadczenie rolnika - właściciela gospodarstwa, że osoba wnioskująca o pomoc finansową jest domownikiem w jego gospodarstwie. <p>2. Weryfikacja formalna wniosku o pomoc finansową.</p> <p>3. Ocena punktowa i wybór projektów kwalifikujących się do finansowania na podstawie kryterium wyboru projektu. O wyborze projektu do realizacji decydują następujące kryteria⁵³:</p>	
1. Dochód podatkowy gminy, w której znajduje się gospodarstwo wnioskodawcy, w przeliczeniu na I mieszkańca, kształtuje się na poziomie:	
nie więcej niż 75% średniej krajowej	2 pkt
powyżej 75% średniej krajowej i nie więcej niż 100% średniej krajowej	1 pkt
powyżej średniej krajowej	0 pkt
2. Bezrobocie na terenie, gdzie znajduje się gospodarstwo wnioskodawcy:	
gmina zagrożona szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym	1 pkt
bezrobocie w powiecie, w którym znajduje się gospodarstwo wnioskodawcy, jest wyższe od średniej w województwie.	1 pkt
3. W gospodarstwie rolnym, z którym związany jest wnioskodawca, na 1 osobę w nim pracującą przypada nie więcej niż 15 ha powierzchni przeliczeniowych powierzchni użytków rolnych.	1 pkt
4. Wiek wnioskodawcy:	
do 50 lat	1 pkt
powyżej 50 lat	0 pkt

⁵³ Na liście projektów przeznaczonych do finansowania umieszczone są projekty, które uzyskały co najmniej 2 punkty. Zasada ta dotyczy wszystkich schematów w ramach Działania 4.

Tabela 5.15. ciąg dalszy

4. Wizytacja terenowa w miejscu realizacji inwestycji. 5. Ocena ekonomiczno-techniczna wniosku o pomoc finansową. 6. Podpisanie umowy o pomoc finansową z Agencją.
POZIOM POMOCY
Maksymalny poziom pomocy to 50% całkowitych kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż 40000 PLN.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w Programie SAPARD. Działanie 4 Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.. Materiały ARiMR.

5.5.2. Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich

Tabela 5.16. Program SAPARD. Działanie 4 Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Schemat 4.2. Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski poza miastami o wielkości powyżej 7 tys. mieszkańców
PRZEDMIOT POMOCY
Rodzaje działalności objęte pomocą są takie same jak w przypadku schematu 4.1.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
Przedsiębiorcy ⁵⁴ w rozumieniu ustawy Prawo działalności gospodarczej.
KOSZTY KWALIFIKOWANE
Koszty przedsięwzięcia podlegające zwrotowi ze środków Programu SAPARD są takie same jak w przypadku schematu 4.1. Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych
PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY
1. Złożenie wniosku oznaczonego symbolem DO 1/4/2 o pomoc wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przesłany listem poleconym lub pocztą kurierską. Pierwsza tura składania wniosków obejmuje następujące terminy: <ul style="list-style-type: none"> • od 3 grudnia 2003 r. do 22 grudnia 2003 r., • od 23 grudnia 2003 r. do 12 stycznia 2004 r. Formularze wniosków DO 1/4/2, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek, a także plan przedsięwzięcia (biznesplan) z instrukcją wypełniania dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl . Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową w ramach Działania 4 można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii 0 800 38 00 84. Wniosek zawiera: <ul style="list-style-type: none"> • identyfikację wnioskodawcy (osoba fizyczna, osoba prawna, siedziba, kontakt, dane bankowe).

⁵⁴ W chwili ubiegania się o pomoc przedsiębiorca nie może zatrudniać więcej niż 50 osób.

Tabela 5.16. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • charakterystykę prowadzonej działalności (przedmiot działalności, data rozpoczęcia działalności, średni stan zatrudnienia, nadwyżka finansowa, zadłużenie), • opis planowanego przedsięwzięcia (przedmiot przedsięwzięcia, miejsce realizacji, terminy realizacji. krótka charakterystyka przedsięwzięcia), • plan finansowy przedsięwzięcia (koszty i źródła finansowania przedsięwzięcia), • wysokość wnioskowanej pomocy. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • plan przedsięwzięcia zawierający: <ul style="list-style-type: none"> a) informacje ogólne o wnioskodawcy i przedsiębiorstwie (dane wnioskodawcy, charakterystyka działalności przedsiębiorstwa, b) ocenę dotychczasowej działalności (dane dotyczące majątku trwałego, skali produkcji, wyniku finansowego z dotychczasowej działalności), c) opis planowanego przedsięwzięcia (charakterystyka planowanego przedsięwzięcia, zakres działalności wynikającej z realizacji przedsięwzięcia, planowany termin realizacji przedsięwzięcia, plan marketingowy, nakłady inwestycyjne, źródła finansowania inwestycji, uproszczony rachunek rocznego odpisu amortyzacyjnego w okresie od 2003 do 2005 r.), d) dane dotyczące zatrudnienia (dotychczasowe i planowane zatrudnienie, planowana liczba miejsc utworzonych w wyniku realizacji przedsięwzięcia), e) analiza ekonomiczno-finansowa (bilans przedsiębiorstwa, wynik finansowy z działalności objętej projektem, wskaźnik ekonomicznej efektywności inwestycji „e”, rachunek przepływów pieniężnych). • zaświadczenie REGON (zaświadczenie nie może być wystawione wcześniej niż 1 miesiąc przed złożeniem wniosku). • zaświadczenie z US i ZUS o uregulowaniu zobowiązań wobec Skarbu Państwa (zaświadczenia nie mogą być wystawione z datą wcześniejszą niż 1 miesiąc przed złożeniem wniosku), • harmonogram rzeczowo - finansowy realizacji przedsięwzięcia. • wypis z Krajowego Rejestru Sądowego lub wypis z ewidencji działalności gospodarczej (wypisnie może być wystawiony z datą wcześniejszą niż 3 miesiące przed złożeniem wniosku). • kopia dowodu osobistego • zezwolenia lub koncesje na prowadzenie działalności, jeśli są wymagane przez prawo, • kopia prawomocnej decyzji pozwolenia na budowę (dotyczy przedsięwzięć budowlanych), • zgoda właściciela nieruchomości na realizację planowanego przedsięwzięcia⁵⁶. <p>2. Weryfikacja formalna wniosku o pomoc finansową.</p> <p>3. Ocena punktowa i wybór projektów kwalifikujących się do finansowania na podstawie kryterium wyboru projektu. O wyborze projektu do realizacji decydują następujące kryteria:</p>	
1. Dochód podatkowy gminy, w której znajduje się przedsiębiorstwo wnioskodawcy, w przeliczeniu na i mieszkańca, kształtuje się na poziomie:	
nie więcej niż 75% średniej krajowej.	2 pkt
powyżej 75% średniej krajowej i nie więcej niż 100% średniej krajowej.	1 pkt
powyżej średniej krajowej.	0 pkt
2. Bezrobocie na terenie, gdzie znajduje się przedsiębiorstwo wnioskodawcy:	
gmina zagrożona szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym	1 pkt

⁵⁵ Dotyczy tylko osób fizycznych

⁵⁶ Dotyczy wnioskodawców nie będących właścicielami nieruchomości

Tabela 5.16. ciąg dalszy

bezrobocie w powiecie, w którym znajduje się przedsiębiorstwo wnioskodawcy, jest wyższe od średniej w województwie.	1 pkt
4. Liczba osób zatrudnianych przez wnioskodawcę:	
nie więcej niż 5 pracowników	2 pkt
od 6 do 10 osób	1 pkt
powyżej 10 osób	0 pkt
4. Wizytacja terenowa w miejscu realizacji inwestycji. 5. Ocena ekonomiczno - techniczna wniosku o pomoc finansową. 6. Podpisanie umowy o pomoc finansową z Agencją.	
POZIOM POMOCY	
Maksymalny poziom pomocy to 50% całkowitych kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż 35000 PLN na jedno utworzone miejsce pracy. Jeden Beneficjent może uzyskać pomoc w ramach tego działania w wysokości nie przekraczającej 210000 PLN.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji dla zainteresowanych uczestnictwem w Programie SAPARD. Działanie 4, op. cit.

5.5.3. Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich⁵⁷

Tabela 5.17. Program SAPARD. Działanie 4 Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Schemat 4.3. Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszary wiejskie i miasta do 7 tys. mieszkańców
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • budowa lub remont elementów publicznej infrastruktury turystycznej. • organizacja i tworzenie infrastruktury komunikacji lokalnej na potrzeby ruchu turystycznego, • tworzenie systemów informacji turystycznej w gminach lub związkach międzygminnych oraz promocja walorów gmin w celu zwiększenia ich atrakcyjności turystycznej.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • gminy, • związki międzygminne, • organizacje pozarządowe (np. stowarzyszenia, izby rolnicze, izby gospodarcze, związki zawodowe).

⁵⁷ Przedsięwzięcia realizowane w ramach tego schematu są komplementarne w stosunku do przedsięwzięć w dziedzinie turystyki w ramach schematów 4.1 i 4.2.

Tabela 5.17. ciąg dalszy

<p>KOSZTY KWALIFIKOWANE</p>
<ul style="list-style-type: none"> • koszty budowy lub remontu elementów publicznej infrastruktury turystycznej, • koszty zagospodarowania terenu: w tym koszty prac budowlanych, montażowych, wykończeniowych i porządkowych oraz zakup materiałów i urządzeń związanych z budową lub modernizacją, np. ścieżek rowerowych, parkingów', terenów zieleni, • koszty zakupu i montażu urządzeń rekreacyjno-sportowych ogólnego użytku, • koszty remontu lub konserwacji obiektów kultury i dziedzictwa narodowego. • koszty remontu lub remontu obiektów kultury fizycznej, turystyki, wycieczek. • koszty budowy lub remontu pomostów i mol, tarasów widokowych lub innych elementów małej infrastruktury turystycznej. • koszty wykonania i instalacji tablic dydaktycznych, informacyjnych lub regulaminowych związanych z oznakowaniem terenów atrakcyjnych turystycznie, • koszty przygotowania i druku materiałów informacyjnych lub promocyjnych na rzecz interesu zbiorowego (muszą być wymienione wszystkie podmioty prowadzące dany rodzaj działalności i żaden z nich nie może być w szczególności sposób eksponowany; materiały te nie mogą zawierać reklam, • koszty robót budowlanych, koszty transportu, instalacji, materiałów i wyposażenia, które związane są z w.w. kosztami, niezbędne do osiągnięcia celu przedsięwzięcia, • koszty ogólne: opracowanie dokumentacji technicznej i planów przedsięwzięć, opłaty za usługi (honoraria architektów, inżynierów, konsultantów), opłaty sądowe, patenty oraz licencje - nie mogą przekroczyć 12% całkowitych kosztów kwalifikowanych pomniejszonych o koszty ogólne, • koszty podatku VAT tylko w przypadku gmin i związków międzygminnych.
<p>PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY</p>
<p>1. Złożenie wniosku oznaczonego symbolem DO 1/4/3 o pomoc wraz z wymaganymi załącznikami w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym terytorialnie dla miejsca realizowanego przedsięwzięcia. Wniosek może być również przestany listem poleconym lub pocztą kurierską. Pierwsza tura składania wniosków obejmuje następujące terminy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • od 3 grudnia 2003 r. do 22 grudnia 2003 r., • od 23 grudnia 2003 r. do 12 stycznia 2004 r.. <p>Formularze wniosków DO 1/4/3, instrukcja wypełniania i przykładowo wypełniony wniosek, a także plan przedsięwzięcia (biznesplan) z instrukcją wypełniania dostępne są na stronie internetowej: www.arimr.gov.pl. Szczegółowe informacje o warunkach ubiegania się o pomoc finansową w ramach Działania 4 można uzyskać także w Oddziałach Regionalnych ARiMR lub pod numerem bezpłatnej infolinii 0 800 38 00 84. Wniosek zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikację wnioskodawcy (dane dotyczące nazwy, adresu, statusu prawnego wnioskodawcy, dane bankowe wnioskodawcy). • charakterystykę prowadzonej działalności, • opis planowanego przedsięwzięcia (przedmiot przedsięwzięcia, miejsce realizacji, terminy realizacji, krótki opis przedsięwzięcia, zakres rzeczowy przedsięwzięcia), • plan finansowy przedsięwzięcia (koszty i źródła finansowania przedsięwzięcia). • wysokość wnioskowanej pomocy. <p>Załączniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • notarialnie potwierdzona kopia statutu, • plan przedsięwzięcia (biznesplan) zawierający: <ol style="list-style-type: none"> a) podstawowe informacje o wnioskodawcy, b) opis planowanego przedsięwzięcia (charakterystyka planowanego przedsięwzięcia, ogólne założenia ekonomiczne realizacji inwestycji, źródła finansowania, dane dotyczące planowanego budżetu),   • kosztorys, • harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji przedsięwzięcia.

Tabela 5.17. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • dokumenty finansowe dotyczące obecnie prowadzonej działalności (sprawozdanie finansowe), • kopia uchwały budżetowej wnioskodawcy określająca środki finansowe przeznaczone przez wnioskodawcę na sfinansowanie kosztów przedmiotowej inwestycji, • kopię prawomocnej decyzji na budowę (dotyczy przedsięwzięć o charakterze budowlanym), • kopia porozumienia/umowy o powołaniu związku gmin (dotyczy związków gmin). • deklaracja odnosząca się do zaliczenia podatku VAT jako kosztu kwalifikowanego (dotyczy gmin i związków gmin). <p>2. Weryfikacja formalna wniosku o pomoc finansową.</p> <p>3. Ocena punktowa i wybór projektów kwalifikujących się do finansowania na podstawie kryterium wyboru projektu. 0 wyborze projektu do realizacji decydują następujące kryteria:</p>	
1. Dochód podatkowy gminy, w której znajduje się gospodarstwo wnioskodawcy, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, kształtuje się na poziomie:	
nie więcej niż 75% średniej krajowej	2 pkt
powyżej 75% średniej krajowej i nie więcej niż 100% średniej krajowej powyżej średniej krajowej	1 pkt 0 pkt
W przypadku przedsięwzięć obejmujących więcej niż 1 gminę, wielkość dochodów podatkowych na jednego mieszkańca jest wyliczana jako średnia ważona.	
2. Bezrobocie na terenie, gdzie znajduje się gospodarstwo wnioskodawcy:	
gmina zagrożona szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym.	1 pkt
bezrobocie w powiecie, w którym znajduje się gospodarstwo wnioskodawcy, jest wyższe od średniej w województwie.	1 pkt
W przypadku przedsięwzięć obejmujących więcej niż 1 gminę, wystarczy zakwalifikowanie jednej z tych gmin jako zagrożonej strukturalnym bezrobociem. W przypadku inwestycji wykraczającej poza obszar jednego powiatu, wystarczy, że w jednym z powiatów stopa bezrobocia przekracza średnią w województwie.	
3. Uznanie gminy za szczególnie atrakcyjną turystycznie. Punkt jest przyznawany, gdy spełnione jest co najmniej jedno z kryteriów: d) kryterium atrakcyjności turystycznej (w gminie znajdują się tereny o szczególnym znaczeniu przyrodniczym), e) kryterium atrakcyjności kulturowej (na terenie gminy znajduje się co najmniej 5 obiektów wpisanych do rejestru zabytków prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków).	1 pkt
4. Liczba miejsc noclegowych na terenie gminy, w której realizowane jest przedsięwzięcie jest niższa niż 500.	1 pkt
4. Wizytacja terenowa w miejscu realizacji inwestycji. 5. Ocena ekonomiczno - techniczna wniosku o pomoc finansową. 6. Udzielenie na piśmie przyrzeczenia pomocy (promesy), co umożliwi przeprowadzenie procedury przetargowej na realizację inwestycji ⁵⁸ .	

⁵⁸* Obowiązek przeprowadzenia procedury przetargowej dotyczy wnioskodawców podlegających Ustawie o zamówieniach publicznych.

Tabela 5.17. ciąg dalszy

7. Podpisanie umowy o pomoc finansową z Agencją.
POZIOM POMOCY
Maksymalny poziom pomocy to 50% całkowitych kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż 130000 PLN. W przypadku związków międzygminnych, górny pułap pomocy finansowej na przedsięwzięcie oblicza się mnożąc liczbę gmin uczestniczących w przedsięwzięciu przez 130000 PLN.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *SAPARD - Program Operacyjny dla Polski*, op. cit.

5.6. Program SAPARD. Pozostałe Działania

5.6.1. Programy rolnośrodowiskowe - Działanie 5

W Planie Operacyjnym, Działanie 5 - Programy rolnośrodowiskowe i Zalesianie, podzielone nie zostało na dwa schematy:

- 1) Program rolnośrodowiskowy - projekt pilotażowy (schemat 5.1),
- 2) Zalesianie - projekt pilotażowy (schemat 5.2).

Jednak później, w wyniku decyzji Komitetu do Spraw Monitorowania Programu SAPARD, nastąpiły istotne zmiany. Najpierw Komitet podjął uchwałę o wyłączeniu z Działania schematu 5.2. Zalesianie⁵⁹, później podobna decyzja została podjęta w stosunku do schematu 5.1⁶⁰. W konsekwencji oznaczało to wyłączenie z Programu SAPARD Działania 5. Jednak, w wyniku dalszych prac Komitetu, decyzja dotycząca schematu 5.1 została zmieniona i ponownie przywrócono realizację schematu 5.1. Pilotażowe programy rolnośrodowiskowe⁶¹. Obecnie kontynuowane są prace zmierzające do uruchomienia tego Działania.

Tabela 5.18. Program SAPARD Działanie 5 Programy rolnośrodowiskowe i Zalesianie.

Schemat 5.1. Program rolnośrodowiskowy

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
<ul style="list-style-type: none"> • doliny rzek: Narwi i Biebrzy. • dolina Warty. • region warmińsko-mazurski, • region podkarpacki.
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie wybranej grupie rolników dostępu do premii za usługi na rzecz ochrony środowiska i różnorodności biologicznej oraz za stosowanie metod rolnictwa ekologicznego, wykraczające poza powszechnie stosowane dobre praktyki rolnicze.

⁵⁹ Uchwała Zespołu-Komitetu do Spraw Monitorowania Programu SAPARD Nr 11/2002 z dnia 07.02.02.

⁶⁰ Uchwała Zespołu-Komitetu do Spraw Monitorowania Programu SAPARD Nr 14/2002 z dnia 21.06.02

^{1.1} Uchwała Zespołu-Komitetu do Spraw Monitorowania Programu SAPARD Nr 18/2002 z dnia 18.12.02.

Tabela 5.18. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie wybranej grupy rolników do wdrażania w pełnym zakresie programów rolnośrodowiskowych. • ochrona siedlisk i gatunków zagrożonych na wybranych obszarach pilotażowych. • zachowanie piękna i różnorodności krajobrazów rolniczych.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
Rolnicy posiadający gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 3 ha.
POZIOM POMOCY
Wysokość pomocy w ramach omawianego schematu nie została jeszcze dokładnie sprecyzowana. Wstępnie określono, że średni koszt premii to 500 PLN/ha rocznie. Maksymalne sumy płatności dla gospodarstwa rolnego wynosić będą 25000 PLN na rok (42000 PLN na rok dla gospodarstwa ekologicznego).

Źródło: opracowanie własne na podstawie *SAPARD - Program operacyjny dla Polski*, op. cit.

5.6.2. Szkolenia zawodowe - Działanie 6

Cele Działania 6⁶²: to zwiększenie umiejętności i wiedzy rolników podejmujących dodatkową działalność gospodarczą poza konwencjonalnym rolnictwem, a także rolników prowadzących rentowne gospodarstwo rolnicze, leśne lub rybne.

Działanie 6 zostało uruchomione na podstawie decyzji Komisji Europejskiej z dnia 2 lipca 2002 r. W II i III kwartale 2003 r. przeszkolono ponad 6 tys. rolników.

Tabela 5.19. Program SAPARD. Działanie 6 Szkolenia zawodowe

ZASIĘG GEOGRAFICZNY
Obszar całej Polski
PRZEDMIOT POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • działania szkoleniowe w zakresie: przedsiębiorczości, finansów, marketingu, podstaw księgowości, technologii i techniki poza konwencjonalnym rolnictwem oraz związane z tym dziedziny, • działania szkoleniowe w zakresie przygotowywania rolników do jakościowej reorientacji produkcji, stosowania praktyk produkcji zgodnych z zasadami utrzymania i poprawy stanu krajobrazu, ochrony środowiska, standardami higieny i warunków' bytowania zwierząt oraz do nabycia umiejętności potrzebnych im do zarządzania rentownym gospodarstwem rolnym.
PODMIOTY UPRAWNIONE DO UZYSKANIA POMOCY
<ul style="list-style-type: none"> • ośrodki i centra doradztwa rolniczego. • instytucje i centra rozwoju przedsiębiorczości typu non profit. • wyspecjalizowane instytucje szkoleniowe. • szkoły wyższe i jednostki badawcze, • izby rolnicze, • władze samorządowe na szczeblu gminy, powiatu oraz województwa, • stowarzyszenia i organizacje rolnicze.

⁶² *SAPARD - Program Operacyjny dla Polski*, op. cit.

Tabela 5.19. ciąg dalszy

<ul style="list-style-type: none"> • grupy producentów i stowarzyszenia grup producentów, • prywatne firmy i konsorcja szkoleniowe. <p>Ostateczni beneficjenci Działania to: rolnicy i inne osoby zaangażowane w działalność rolniczą, leśną oraz rolnicy, którzy będą zmieniali charakter swojej działalności z typowo rolniczej na inne kierunki przedsiębiorczości.</p>
PROCEDURA PRZYZNAWANIA POMOCY
Działanie wdraża Agencja SAPARD - ARiMR. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi dla każdej Rocznej Umowy Finansowej określa liczbę, zakres oraz maksymalną wartość kosztów kwalifikowanych szkoleń o charakterze horyzontalnym i regionalnym w oparciu o rekomendację Krajowego Komitetu Sterującego* ¹⁻¹ lub Regionalnych Komitetów Sterujących.
POZIOM POMOCY
Wysokość pomocy - 100% kosztów kwalifikowanych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *SAPARD - Program Operacyjny dla Polski*, op. cit.

5.6.3. Pomoc techniczna - Działanie 7

Działanie 7 stanowi uzupełnienie wszystkich omówionych Działań. Jego celem jest pomoc techniczna dla wszystkich działań realizowanych w ramach Programu, a w szczególności wsparcie we wdrażaniu i monitorowaniu Programu poprzez zapewnienie:

- a) odpowiedniego przepływu informacji, reklamę,
- b) wsparcia dla przeprowadzanych analiz, seminariów,
- c) wsparcia dla ekspertów z zewnątrz.

Podmiotem, który może uzyskać pomoc w omawianym Działaniu jest Władza Zarządzająca, czyli Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Zakres pomocy, który może być realizowany to, np.:

- a) koszty spotkań Komitetu Monitorującego⁶⁴,
- b) inne koszty wynikające z wykonywania obowiązków przez Komitet Monitorujący (koszt ekspertów, spotkań, zadań wykonywanych przez grupy robocze, seminariów),
- c) wydatki na reklamę i kampanię informacyjną,
- d) koszty wizyt i seminariów organizowanych z inicjatywy Komisji Europejskiej.

5.7. Użyteczne adresy

Użyteczne dane adresowe dla programu SAPARD zostały zebrane w tabeli 5.20 zamieszczonej na stronach 302-303.

⁶³ Krajowy Komitet Sterujący rekomenduje listę rankingową projektów oraz zakres merytoryczny programów szkoleniowych o charakterze horyzontalnym

⁶⁴ Komitet Monitorujący (przedstawiciele Komisji Europejskiej, państwowej administracji centralnej i samorządów terytorialnych) zajmuje się oceną i zatwierdzeniem kryteriów selekcji projektów finansowych w ramach każdego działania oraz okresową oceną postępu w zakresie osiągania określonych celów pomocy.

Tabela 5.20. Program SAPARD - użyteczne adresy

Institucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	00-930 Warszawa ul. Wspólna 30	(0-prefix-22) 623 10 00		www.minrol.gov.pl
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	00-175 Warszawa Al. Jana Pawła II 70	(0-prefix -22) 860 29 23 (0-prefix -22) 860 29 24 fax: (0-prefix-22) 636 17 75	info@arimr.gov.pl	www.arimr.gov.pl
Oddziały Regionalne:				
Dolnośląski	54-610 Wrocław ul. Giełdowa 8	(0-prefix-71) 334 09 10 fax: (0-prefix-71) 334 09 09	dolnoslaski@arimr.gov.pl	
Kujawsko-Pomorski	87-100 Toruń ul. Dominikańska 9	(0-prefix-56) 652 21 51 fax: (0-prefix -56) 652 25 82	kujawsko_pomorski@arimr.gov.pl	
Lubelski	21-003 Ciecieszyn ul. Elizówka 65 A/k Lublina	(0-prefix-81) 756 84 05 fax: (0-prefix -81) 756 84 06	lubelski@arimr.gov.pl	
Lubuski	66-400 Gorzów Wlkp. ul. 30-stycznia 15a/1 1-14	(0-prefix -95) 722 76 47 fax: (0-prefix -95) 722 76 48	lubuski@arimr.gov.pl	
Łódzki	92-202 Łódź Al. Piłsudskiego 84	(0-prefix -42) 657 90 00 (0-prefix -42) fax: 657 90 06	lodzki@arimr.gov.pl	
Małopolski	31 -503 Kraków ul. Lubicz 25	(0-prefix-12) 619 72 57 fax: (0-prefix-12) 619 71 88	malopolski@arimr.gov.pl	
Mazowiecki	00-515 Warszawa ul. Żurawia 22	(0-prefix-22) 629 10 72 fax: (0-prefix -22) 622 06 67	mazowiecki@arimr.gov.pl	
Opolski	45-835 Opole ul. W Reymonta 30	(0-prefix-77) 441 87 05 fax: (0-prefix -77) 441 87 07	opolski@arimr.gov.pl	
Podkarpacki	35-060 Rzeszów ul. J. Słowackiego 20	(0-prefix-17) 850 09 40 fax: (0-prefix-17) 850 08 43	podkarpacki@arimr.gov.pl	

Tabela 5.20. ciąg dalszy

Institucja	Adres	Telefon	E-mail	Strona internetowa
Podlaski	15-110 Białystok ul. Kombatantów 7	(0-prefix -85) 654 47 35 fax: (0-prefix -85) 654 47 37	podlaski@arimr.gov.pl	
Pomorski	81-890 Gdynia ul. Kołłątaja 1	(0-prefix -58) 669 68 41 fax: 669 68 44	pomorski@arimr.gov.pl	
Śląski	42-200 Częstochowa ul. J. Sobieskiego 7	(0-prefix -34) 324 38 77. fax: 324 94 28.	slaski@arimr.gov.pl	
Świętokrzyski	25-414 Kielce ul. Warszawska 430	(0-prefix-41) 349 09 10 fax: (0-prefix -41) 349 09 10	swietokrzyski@arimr.gov.pl	
Warmińsko-Mazurski	10-038 Olsztyn ul. Św. Wojciecha 2/10	(0-prefix -89) 522 98 00 fax: (0-prefix -89) 522 98 25	warminsko_mazurski@arimr.gov.pl	
Wielkopolski	61-725 Poznań ul. Strzeszyńska 36	(0-prefix-61) 840 06 94 fax: (0-prefix -61) 840 06 95	wielkopolski@arimr.gov.pl	
Zachodniopomorski	71-245 Szczecin ul. Szafera 10	(0-prefix-91) 469 84 00 fax: (0-prefix -91) 434 47 63	zachodniopomorski@arimr.gov.pl	
Infolinia ARiMR	0 800 38 00 84			
Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa	00-930 Warszawa ul. Wspólna 30	(0-prefix -22) 623 15 15		
Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich	05-840 Brwinów ul. Pszczelińska 99	(0-prefix-22) 729 5937		
1. Oddział w Poznaniu	61-659 Poznań ul. Winogrody 63	(0-prefix -61) 823 20 81		
2. Oddział w Krakowie	31 -063 Kraków ul. Meiselsa 1	(0-prefix-12) 422 73 58		

Źródło: opracowanie własne (stan na 01.12.2003).

Bibliografia

- Bachleda-Curuś T.. *Fundusz ISPA - wsparcie dla inwestycji ekologicznych samorządów* [w:] *Almanach środków pomocowych Unii Europejskiej*, pod. red. N. Stowika. M. Korkucia. Fundacja Rozwoju Samorządności i Prasy Lokalnej. Kraków 2000.
- Barańska J.. *Rusza program SAPARD. Na modernizację i inwestycje*, „Gazeta Prawna” 2001, nr 24.
- Barwińska-Małajowicz A., *Fundusze przedakcesyjne PHARE. ISPA. SAPARD*, [w:] *Problemy Handlu Międzynarodowego*, pod red. K. Budzowskiego i S. Wydymusa, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 2000.
- Bogucka D., *Gminy złożyły wnioski*, „Gazeta Prawna” 2002, nr 143.
- Bogucka D., *Najpierw trzeba zainwestować*, „Gazeta Prawna” 2002, nr 156.
- Bogucka D., *Szanse na SAPARD jeszcze aktualne*, „Gazeta Prawna” 2002, nr 217.
- Cele polityki regionalnej Unii Europejskiej. Podstawowe informacje*. Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Warszawa 1996.
- Ciamaga L., Latoszek E., Miciałowska-Gorywoda K., Oręziak L., Teichman E., *Unia Europejska. Podręcznik akademicki*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.
- Co to jest Phare?*, Komisja Europejska, Biuro Informacyjne Phare. Dyrekcja Generalna ds. Zewnętrznych Stosunków Gospodarczych. Bruksela 1994.
- Doliwa-Klepaczki Z.M., *Europejska integracja gospodarcza*. Temida 2. Białystok 1996
- Droga do funduszy strukturalnych Unii Europejskiej*, praca zbiorowa. Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2000.
- Education and training in Europe: diverse systems, shared goals for 2010*. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002.
- Education Training & Youth, *Guide to programmes*, European Commission.
- Europejski Fundusz Społeczny w Polsce, poradnik dla projektodawców*. Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, 01.09.2003.
- Evans A., Falk P., *Prawo integracji europejskiej*, część druga. Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1996.
- Framework for Funding of Investments in the Field of Transport Infrastructure with ISPA (<http://europa.eu.int/comm/regionalpolicy/funds/download/transen.pdf>).
- Fundusze strukturalne UE i przygotowania do nich w Polsce*. Materiały konferencyjne, Deutsche Gesellschaft für technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH.
- Gateway to education, SOCRATES European Community action programme in the field of education (2000-2006)*, European Commission Education and Culture, dostępny na stronie <http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates.html>.
- Gołębiowski C., W. Rudnicka-Zembrzaska, *Jak przygotować wniosek o środki pomocowe* [w:] *Droga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*, praca zbiorowa, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2000.
- Informacja o pomocy Unii Europejskiej dla Polski*, opracowanie Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. Warszawa 1997.
- Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej*. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Projekt Twinningowy pomiędzy Województwem Małopolskim i Autonomicznym Regionem Madrytu. Kraków 2002.
- ISPA. Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej. Programowanie i Zasady Wdrażania w Polsce*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2002.
- Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej*. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. 2002 (prezentacja multimedialna na płycie CD).
- Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej?, materiały szkoleniowe dla samorządów, Departament Komunikacji Społecznej i Informacji Europejskiej, Urząd Komitetu Informacji Europejskiej, grudzień 2002.

- Kamieński A.. *Systemy edukacji w UE*. „Unia Europejska” 2002. nr 9 (32) wrzesień.
- Kiss J., *SO Phare SO GOOD? (Hungarian experience with the Phare-Programme)*, Institute for World Economics of the Hungarian Academy of Sciences. Budapest 1996.
- Komentarz do Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony*, sporządzono w Brukseli dnia 16 grudnia 1991r., redakcja naukowa: dr C. Banasiński i dr J. A. Wojciechowski, ARTO Agencja Wydawniczo-Reklamowa, Warszawa 1994.
- Krześniak M., *Banki gotowe, klientów brak*, „Gazeta Prawna” 2002. nr 164.
- Kto wyda Phare*. „Gazeta Wyborcza” 1998, z 16.05.
- Kulbiński R., *Zakres pomocy Unii Europejskiej dla małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w ramach wybranych programów - PHARE. ISPA. SAPARD*. w: *Internacjonalizacja i globalizacja przedsiębiorstwa i gospodarki*, pod red. J. Rymarczyka i W. Michalczyka, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 2002.
- Leonardo da Vinci*. Broszura informacyjna. Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Centrum Informacji Dokumentacji, Fundusz Współpracy.
- Łybacka K., *Edukacja Unijna*. „Unia Europejska”. 2002. nr 1 (24) styczeń.
- Monitor Integracji Europejskiej*. Raport z wykonania programu działań dostosowujących polską gospodarkę i system prawny do wymagań Układu Europejskiego oraz przyszłego członkostwa RP w Unii Europejskiej w 1995 roku. Urząd Rady Ministrów. Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej. Warszawa 1996.
- Multi-Country Programmes*. Internet, strona Komisji Europejskiej - European Commission: DG 1 A. 4.09.1997.
- Myczkowska A.. *ISPA: odległy cel*. „Rzeczpospolita” 2003. nr 4 z 6 stycznia.
- Narodowa Strategia dla Sektora Transportu (fundusz ISPA)*. Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa 2000.
- Ners K.J.. *Reforma finansowania Phare i tworzenie systemu zarządzania finansową pomocą przedakcesyjną i funduszami strukturalnymi*. Memorial. Ministerstwo Finansów, Warszawa 20.03.1998.
- New orientations for Phare Programme: focus on accession*. European Commission IP/97/234. Brussels 19.03.1997.
- New Orientations for Phare*, Non Papers on: Accession Partnership. Phare Investment Support, Phare Institution Building, European Commission. Brussels. 24.07.1997.
- Nota Informacyjna, Nowa Orientacja Programu Phare w ramach pomocy przedczłonkowskiej*. Komisja Europejska. Bruksela 26.03.1997.
- Obfite Phare*. „Gazeta Wyborcza” 1998 z 28.XII.
- Olszewski M.. *Fundusz Przedakcesyjny*. Centrum Informacji Europejskiej, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa wrzesień 1999.
- Operacja Phare*. „Rzeczpospolita” 1991, z 19.XII.
- Ostrowska A.. *Kiedy ruszy SAPARD*. „Prawo Przedsiębiorcy” 2001. nr 47.
- Perzanowska-Zamajtys M.. *Efektywne wykorzystanie pomocy przedakcesyjnej*. „Gazeta Samorządu i Administracji” 2001. nr 24.
- Phare - Operational programmes 1994*. European Commission. Update no1 - Update no4 wydane w 1994, Update no5 - Update no6 wydane w 1995.
- Phare Annual Report from the European Commission*. Brussels 20.07.1995.
- Phare multi-country programmes*. European Commission. Brussels 1996.
- Piesik L.. *Ruszyły dotacje z SAPARDU*. „Gazeta Prawna” 2002, nr 136.
- Pietryga T., *SAPARD, czyli trudne pieniądze*. „Gazeta Prawna” 2002, nr 129.
- Podręcznik tematów europejskich dla samorządów lokalnych*. Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Opole 2002.
- Polityka edukacyjna i programy edukacyjne Unii Europejskiej. Broszura informacyjna*. Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. Warszawa 2003.
- Polska. Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2002-2003*. Uzupełnienie i rozszerzenie dokumentu „Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2000-2002”, przyjętego przez Komitet Integracji Europejskiej 22 grudnia 1999 r.. Warszawa, styczeń 2002.
- Program Leonardo da Vinci - Przewodnik dla promotora*, praca zbiorowa. Warszawa 1997.
- Program Phare w Polsce w okresie 1990-1997*. posiedzenie Komitetu Integracji Europejskiej

w dniu 28 września 1998, Warszawa.

Programme and contract information 1995 Hungary, European Commission, Brussels 1996.

Programme and contract information 1995 Slovakia, European Commission. Brussels 1996.

Programme and contract information 1995, Multi-country and cross-border programmes N02, European Commission. Brussels 1996.

Programmes Types, Internet, strona Komisji Europejskiej - European Commission: DG 1A. 4.09.1997.

Przewodnik dla promotorów projektów programu Leonardo da Vinci, Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Centrum Informacji Dokumentacji. Fundusz Współpracy, Warszawa 2001.

Przewodnik *Socrates Programme - Guidelines for Applicants* - dokument Komisji Europejskiej. DGXXII - Education & Culture - Bruksela, czerwiec 2000.

Report from the Commission: Annual Report of the Instrument for Structural Policy for Pre-Accession (ISPA) 2002. COM (2003) 655 final, Brussels, 04.11.2003.

Report from the Commission; General Report on Pre-Accession Assisatance (Phare, ISPA, Sapard) in 2000. COM (2002) 781 final,[SEC (2002) 1418.

Report from the Commission; General Report on Pre-Accession Assisatance (Phare. ISPA, Sapard) in 2001. COM (2003) 329 final, SEC (2003) 656, Brussels, 04.06.2003.

Rocznik statystyczny GUS, Ochrona środowiska, GUS, Warszawa 2000.

Rymwid J., *Kredyty na SAPARD*, „Gazeta Prawna” 2002, nr 132.

Rymwid J., *Przez procedury do pieniędzy*, „Gazeta Prawna” 2002, nr 144.

Rzeczpospolita Polska, Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej. Warszawa 23.06.1998.

Sarnecki P. *Pomoc Wspólnot Europejskich dla Polski*, w: *Polska w procesie integracji ze Wspólnotami Europejskimi*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa - Łódź 1994.

SAPARD-Program Operacyjny dla Polski, wersja z dnia 20 marca 2002 r.. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Socrates Grundtvig - Kształcenie dorosłych i inne ścieżki edukacyjne. Informator Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, Agencja Narodowa Programu Socrates, Warszawa 2001.

Socrates Minerva - Promowanie Kształcenia Otwartego i na Odległość - Technologie Informatyczno-Komunikacyjne w Edukacji. Informator Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Agencja Narodowa Programu Sokrates, Warszawa 2001.

Socrates Programme - Guidelines for Applicants - dokument Komisji Europejskiej. DGXXII - Education & Culture - Bruksela, czerwiec 2000, dostępny na stronie <http://www.europ.eu.int/comm/education/socrates.html>.

Strategia przedwstąpieniowa Unii Europejskiej dla państw stowarzyszonych Europy Środkowej. Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Stosunków Zewnętrznych (DG 1A). Bruksela 1996.

Strategia wykorzystania funduszu ISPA jako uzupełniającego instrumentu realizacji polityki ekologicznej państwa, Ministerstwo Środowiska. Departament Obsługi Funduszy Zagranicznych, Warszawa 2001.

Szumowska H., *Unia Europejska, Integracja Polski z Unią Europejską*, IKiCHZ Warszawa 1996.

TEMPUS Guide for Applicants. Academic years 2000/01 and 2001/02. Informator dostępny pod adresem <http://www.etf.eu.int>.

The enlargement process and the three pre-accession instruments: Phare, ISPA, Sapard, European Commission Enlargement Directorate General, February 2002.

Transition from ISPA to Cohesion Fund. Annual Meeting of ISPA Partners 2003: From ISPA to Cohesion Fund & Structural Funds, Colin Walker, European Commission, DG Regional Policy.

Tyszko M., *Programy Phare w Polsce*. Uniwersytet Warszawski - Centrum Europejskie, Warszawa 1995.

Uznawanie dyplomów i kwalifikacji zawodowych w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Broszura Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2003.

Warda J., *Zagraniczna pomoc dla samorządów*, MUNICIPIUM SA, Warszawa 1998.

Wejner A., *SAPARD nie do wzięcia!*, „Gazeta Prawna” 2002, nr 155.

Wojciechowska E., *Zagraniczna pomoc dla Polski*. Instytut Nauk Ekonomicznych, Polska Akademia Nauk, Zeszyt nr 5.

Zembrzusi M., *Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej - ISPA*. [w:] *Droga do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej*. Polska Agencja Rozwoju Regionalnego. Warszawa 2000.

Akty prawne

- Decyzja nr 253/2000/EC Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24.1.2000, Dz.U. WE nr L28 z 3.2.2000.
 Decyzja Nr 253/2000/EC z 24.01.2000r. Dz.U. WE nr L28 z 3.2.2000.
- Decyzja Rady Unii Europejskiej z dnia 26 kwietnia 1999r Dz. WE nr L146. 11 czerwca 1999 r.
- Dyrektywa Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. - General system for the recognition of higher-education diplomas awarded on completion of professional education and training of at least three years' duration (ogólny system uznawania dyplomów szkół wyższych, uzyskanych po ukończeniu co najmniej trzyletniej nauki i praktyki).
- Dyrektywa Rady 92/51/EWG z dnia 18 czerwca 1992r. - Second general system for the recognition of professional education and training to supplement Directive 89/48/EEC (Drugi ogólny system uznawania wykształcenia i szkolenia zawodowego uzupełniający Dyrektywę Nr 89/48/EWG) wraz z późniejszymi zmianami.
- Dyrektywa Rady 99/42/WE z dnia 7 czerwca 1999r. - Establishment of a mechanism for the recognition of qualifications in respect of the professional activities covered by the Directives on liberalisation and transitional measures and supplement of the general systems for the recognition of qualifications (Ustanowienie mechanizmu uznawania kwalifikacji zawodowych, objętych dyrektywami o liberalizacji i środkach przejściowych oraz uzupełnienie ogólnych zasad uznawania kwalifikacji).
- Dz. U. WE nr L 175 z 5 lipca 1985 r., s. 40: dyrektywa ta zmieniona została przez dyrektywę 97/11/WE (Dz. U. WE nr L 73 z 14 marca 1997 r., s. 5).
- Dz. U. WE nr L 228, z 9 września 1996 r.
- Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej nr 1628/96.
- Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej. Dz.U. WE nr 1267 z 1999.
- Uchwała Rady. przyjęta 6 maja 1998 r., 8 Dz. U. WE nr C 195. z 6.7.1996, s. 8.
- Ustawa z dnia 10 maja 2002 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności Dz. U. 2002 poz. 71 nr 655.
- Ustawa z dnia 26 kwietnia 2001 r. o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych Dz. U. 2001 poz. 87 nr 954.

Strony internetowe

- <http://www.arimr.gov.pl/>
- <http://www.cie.gov.pl/>
- <http://www.europa.delpol.pl/>
- <http://www.europa.eu.int/>
- <http://www.ierigz.waw.pl/>
- <http://www.infor.pl/>
- <http://www.malopolska.most.org.pl/>
- <http://www.mg.gov.pl/>
- <http://www.minrol.gov.pl/>
- <http://www.sapard.pl/>
- <http://www.uniaeuropa.info.pl/>
- <http://comedb.programkontoret.se/>
- <http://europa.eu.int/comm/dgIa/work/index.htm>
- http://europa.eu.int/comm/education/erasmus/million_en.html
- http://europa.eu.int/comm/education/joint/jointactions_en.html
- <http://europa.eu.int/comm/education/languages/actions/lingua2.html>
- http://europa.eu.int/comm/education/languages_en.html
- http://europa.eu.int/comm/education/leonardo/leonardo2_en.html
- http://europa.eu.int/comm/education/policies/rec_qual/recognition/diploma_en.html
- http://europa.eu.int/comm/education/programmes/leonardo/new/leonardo2_en.html
- http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/action8/action8_en.html
- http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/agenar_en.html

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects_en.html
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/home_en.litml
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/socrates_en.html
<http://europa.eu.int/comm/education/socrates.html>
<http://europa.eu.int/conini/education/socrates/action8.html>
<http://europa.eu.int/comm/education/socrates/adult/home.litml>
<http://europa.eu.int/comm/education/socrates/download.html>
<http://europa.eu.int/conim/education/socrates/nat-est.html#pol>
<http://europa.eu.int/comm/education/socrates/tnp/index.html>
http://europa.eu.int/comm/education/socrates/turkey_en.html
<http://europa.eu.int/comm/education/youth.html>
<http://europa.eu.int/comm/europeaid/cgi/frames2.pl>
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/download/trans_en.pdf
<http://europa.eu.int/en/comm/dg22/socrates/niinerva/indla.html>
http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/s_19005.htm
http://fetc.ae.krakow.pl/ibs/Wyjazdy/frame_wyjazdy.htm
<http://fuiidusze.ukie.gov.pl/pp.nsf/xml,27-11-2003>
<http://fundusze.ukie.gov.pl/xml>, „Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006”, Departament Koordynacji i Monitorowania Pomocy Zagranicznej.
<http://leonardo.cec.eu.int./psd/>
<http://miglanc.socrates.org.pl/tempus/tempus3.html>
<http://partbase.eupro.se>
http://rekam.pl/edukacja_europejska.htm
<http://republika.pl/webkarol.htm>, Fundusze strukturalne.
<http://siu.no/socpart>
<http://www.biznespartner.pl>
<http://www.bkkk-cofund.org.pl>
<http://www.bkkk-cofund.org.pl/cgi-bin/leonardo/idea.pl?id=dokumenty>
http://www.bkkk-cofund.org.pl/download/co_gdzie.doc
<http://www.bkkk-cofund.org.pl/download/przew-dla-prom.pdf>
<http://www.buwiwm.edu.pl>
<http://www.cedefop.gr>
<http://www.cie.gov.pl>
<http://www.cie.gov.pl/fundusze/phare/aktual/main.html>
<http://www.cofund.org.pl/cgi-bin/leonardo/idea.pl?id=glowna>
<http://www.cofund.org.pl/cgi-bin/leonardo/idea.pl?id=oprogramie>
<http://www.enic-naric.net>
<http://www.etf.eu.int>
<http://www.euro.pap.pl/cgi-bin/europap.pl>
<http://www.europa.delpol.pl>
<http://www.europa.delpol.pl/download/przewodnik/Edukacja%20i%20nauka.doc>
<http://www.europa.eu.int>
<http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates/arion/index.html>
<http://www.eurydice.org>
<http://www.gddkia.gov.pl>
<http://www.google.pl/search?q=cache:jY7uZZaVjf8C:europa.six-web.de/documents/polish/Comenius2003wPL.doc+Agencja+Narodowa+Comenius&hi=pl&ie=UTF-8>
<http://www.kuratorium.lublin.pl/zagran/Epe/C21.htm>
<http://www.mi.gov.pl/source.php?plik=Uniaeuro>
<http://www.mos.gov.pl/ispa/index.html>
<http://www.mpips.gov.pl>, zakładka Europejski Fundusz Społeczny, 27.11.2003.
<http://www.msi.pl>
<http://www.nfosigw.gov.pl/info/ISPA/index.html>

<http://www.parp.gov.pl>
<http://www.pios.gov.pl/raport/1web/r2a.htm>
<http://www.pkp.pl>
<http://www.socleoyouth.be>
<http://www.socrates.org.pl>
<http://www.socrates.org.pl/minerva/minedoc.htm>
<http://www.socrates.org.pl/arion/index.html>
<http://www.socrates.org.pl/comenius>
<http://www.socrates.org.pl/comenius/doc/EDUKACJA%20SZKOLNA.doc>
<http://www.socrates.org.pl/comenius/index.html>
<http://www.socrates.org.pl/comenius/jpc.litml> <http://www.socrates.org.pl/comenius/koordynatorzy.html>
<http://www.socrates.org.pl/Erasmus/index.html>
<http://www.socrates.org.pl/erasmus/index.html>
<http://www.socrates.org.pl/Erasmus/index.html>
<http://www.socrates.org.pl/Erasmus/koordynatorzy.html>
<http://www.socrates.org.pl/Erasmus/nauczyciele.html>
http://www.socrates.org.pl/erasmus/nowy_erasmus.html
http://www.socrates.org.pl/Erasmus/nowy_Erasmus.html#organizacja
http://www.socrates.org.pl/Erasmus/nowy_Erasmus.html
<http://www.socrates.org.pl/Erasmus/stypendia.html>
http://www.socrates.org.pl/Erasmus/ucz_deklaracja
http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_ects.html
http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_niepelnosprawni.litml
http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_ogolne.html
http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_organizacja_wymiany.html
http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_programy_intensywne.html
http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_projekty_cd.html
http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_sieci_tematyczne.html
[http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_wskazowki.html](http://www.socrates.org.pl/erasmus/ucz_wizyty_przygotowawcze.litml)
<http://www.socrates.org.pl/Erasmus/uprawnione.html>
<http://www.socrates.org.pl/eurydice/index.html>
<http://www.socrates.org.pl/grundtvig/index.html>
<http://www.socrates.org.pl/minerva/index.html>
<http://www.socrates-youth.be>
<http://www.stat.gov.pl/index.htm>
<http://www.ukie.gov.pl>
<http://www.wvpw.it.pl/maps>
http://www.youth.org.pl/strona.php?m_id=42&ID_SERWISU=f60a93c995038ee0f6a92539110424
<http://www1.gazeta.pl/ue/0.36392.html>
http://www3.socleoyouth.be/static/en/overview/Joint%20Actions_overview.litml
www.buwiwm.edu.pl/sdd/index.htm
www.cofund.org.pl/access2000/dofinansowanie.html
www.web.mg.gov.pl/ Strukturalne instrumenty finansowe UE - Fundusze strukturalne: Podręcznik wdrażania funduszy, 27.11.2003.
www.youth.org.pl

Strony internetowe dotyczące funduszu SAPARD w innych krajach

Bulgaria - <http://www.asme.bg/>

Czechy - <http://www.sapard-info.cz/>

Estonia - <http://www.agri.ee/>

Litwa - <http://www.nma.lt/>

Łotwa - [http:// www.zm.gov.lv/](http://www.zm.gov.lv/)

Rumunia - [http:// www.maap.ro/](http://www.maap.ro/)

Słowacja - [http:// www.mpsr.sk/](http://www.mpsr.sk/)

Węgry - [http:// www.fvm.hu/](http://www.fvm.hu/)

Spis tabel

Tabela 1.1. Zasady działania funduszy strukturalnych.....	26
Tabela 1.2. Podział funduszy strukturalnych w latach 2000-2006 według realizacji celów.....	27
Tabela 1.3. Nakłady na fundusze strukturalne UE w latach 1989-2006	28
Tabela 1.4. Fundusze strukturalne w latach 2000-2006 (programy krajowe).....	30
Tabela 1.5. Podział środków pomiędzy kraje członkowskie w rozbiu na poszczególne cele w (min euro) w latach 2000-2006	31
Tabela 1.6. Różnice pomiędzy Funduszem Spójności a funduszami strukturalnymi.....	33
Tabela 1.7. Środki finansowe (w min euro) przeznaczone na Fundusz Spójności w latach 2000-2006	34
Tabela 1.8. Limity Funduszu Spójności ustalone przez Radę.....	34
Tabela 1.9. Programy operacyjne oraz instytucje odpowiedzialne za ich przygotowanie i zarządzanie.....	36
Tabela 2.1. Charakterystyka komponentów programu Socrates.....	109-110
Tabela 2.2. Procedura składania wniosków w programie Socrates.....	111-112
Tabela 2.3. Procedura zgłaszania kandydatur i ich selekcja do działań scentralizowanych.....	112-114
Tabela 2.4. Procedury zgłaszania kandydatur do działań zdecentralizowanych (AK.).....	114
Tabela 2.5. Ogólne kryteria formalne kwalifikacji wniosków w programie Socrates.....	115
Tabela 2.6. Użyteczne adresy - program Socrates.....	116
Tabela 2.7. Partnerskie projekty szkół.....	118
Tabela 2.8. Kwota standardowa i zmienna Projektu Szkolnego Comeniusa.....	119
Tabela 2.9. Kwota standardowa i zmienna Projektu Językowego Comeniusa.....	120
Tabela 2.10. Zestawienie projektów Comenius I.....	121
Tabela 2.11. Procedury i zasady zgłoszeń projektów.....	125
Tabela 2.12. Priorytety szczegółowa.....	127
Tabela 2.13. Adresy i kontakty - program Comenius.....	128
Tabela 2.14. Adresy koordynatorów, promotorów i wizytatorów programu.....	128-132
Tabela 2.15. Kalendarz obowiązujących terminów.....	135
Tabela 2.16. Informacje na temat Karty Erasmusa.....	136
Tabela 2.17. Charakterystyka działań finansowanych w ramach programu ERASMUS.....	137-144
Tabela 2.18. Informacje dla kadry dydaktycznej na temat ubiegania się o grant.....	145
Tabela 2.19. Informacje dla studentów na temat ubiegania się o stypendium Erasmus.....	147-148
Tabela 2.20. Użyteczne adresy - program Erasmus.....	149
Tabela 2.21. Charakterystyka poszczególnych podgrup programu Grundtvig.....	151-152
Tabela 2.22. Adresy i kontakty - program Grundtvig.....	154
Tabela 2.23. Rodzaj działań i grupy odbiorców Akcji Lingua 1	157-158
Tabela 2.24. Adres Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji.....	159
Tabela 2.25. Adresy i kontakty - program Minerva.....	162
Tabela 2.26. Adresy i kontakty - program Eurydice.....	165

Tabela 2.27. Adresy i kontakty - program Naric.....	168
Tabela 2.28. Tematyka programu Arion.....	170
Tabela 2.29. Adresy i kontakty - program Arion.....	172
Tabela 2.30. Ogólna charakterystyka działań programu Leonarda da Vinci	177-178
Tabela 2.31. Informacje na temat zasad finansowania i procesu ubiegania się o poszczególne typy projektów.....	179-180
Tabela 2.32. Terminy składania projektów w ramach programu Leonardo da Vinci.....	181
Tabela 2.33. Formalne kryteria wyboru projektów.....	182-183
Tabela 2.34. Ogólne kryteria jakościowe dla propozycji wstępnych i pełnych.....	184
Tabela 2.35. Ogólne kryteria jakościowe dotyczące wyłącznie pełnych propozycji projektów.....	185
Tabela 2.36. Etapy procedur w programie Leonardo da Vinci.....	186
Tabela 2.37. Użyteczne adresy - program Leonardo da Vinci.....	188
Tabela 2.38. Terminy składania wniosków dotyczących akcji zdecentralizowanych.....	191
Tabela 2.39. Terminy składania wniosków dotyczących akcji półscentralizowanych i scentralizowanych . 1 9 1	
Tabela 2.40. Adres Agencji Narodowej.....	193
Tabela 2.41. Ośrodki Regionalne Programu Młodzież.....	194
Tabela 3.1. Programy dostępne w ramach Phare 2000 (dane w min. EUR i w %)	201
Tabela 3.2. Programy dostępne w ramach Phare 2002.....	202
Tabela 3.3. Obszary priorytetowe Krajowego Programu Phare 2002	203
Tabela 4.1. Indykatywna alokacja środków finansowych z funduszu ISPA.....	226
Tabela 4.2. Alokacja środków finansowych z funduszu ISPA na 2002 rok.....	228
Tabela 4.3. Płatności zaliczkowe.....	238
Tabela 4.4. Lista projektów w zakresie ochrony środowiska (gospodarka wodno-ściekowa), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003).....	245-248
Tabela 4.5. Lista projektów w zakresie ochrony środowiska (gospodarka odpadami), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003).....	249
Tabela 4.6. Lista projektów w zakresie transportu (budowa i modernizacja dróg), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003).....	251
Tabela 4.7. Lista projektów w zakresie transportu (budowa i modernizacja autostrad), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003).....	252
Tabela 4.8. Lista projektów w zakresie transportu (modernizacja linii kolejowych), dla których podpisano memoranda finansowe (stan na 28.04.2003).....	253-254
Tabela 4.9. Użyteczne adresy.....	256
Tabela 5.1. Podział środków finansowych (z UE i współfinansowania krajowego) w Programie SAPARD w latach 2000 - 2006 w podziale na poszczególne działania (kwoty w euro).....	259
Tabela 5.2. Środki finansowe przyznane na poszczególne działania w ramach podpisanych Rocznych Umów Finansowych.....	260
Tabela 5.3. Program SAPARD. Działanie 1 Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych. Schemat 1.1. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu artykułów pochodzenia zwierzęcego.....	264-267
Tabela 5.4 Program SAPARD. Działanie I Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych. Schemat 1.2. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i marketingu owoców i warzyw.....	267
Tabela 5.5. Program SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych. Schemat 2.1. Restrukturyzacja produkcji mleka.....	270-272

Tabela 5.6. Program SAPARD Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych. Schemat 2.2. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych. Komponent 2.2.1. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji bydła mięsnego.....	273-275
Tabela 5.7. Program SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych. Schemat 2.2. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych. Komponent 2.2.2. Odbudowa produkcji owczarskiej.....	275-276
Tabela 5.8. Program SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych. Schemat 2.2. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych. Komponent 2.2.3. Modernizacja produkcji trzody chlewnej i drobiu.....	276-277
Tabela 5.9. Program SAPARD. Działanie 2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych. Schemat 2.3. Zwiększenie różnorodności gospodarstw rolnych.....	278-280
Tabela 5.10. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich. Schemat 3.1. Zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem.....	281 -283
Tabela 5.11. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich. Schemat 3.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych.....	283-285
Tabela 5.12. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich. Schemat 3.3. Gospodarka odpadami stałymi.....	285-287
Tabela 5.13. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich. Schemat 3.4. Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich.....	287-289
Tabela 5.14. Program SAPARD. Działanie 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich. Schemat 3.5. Zaopatrzenie w energię.....	289-290
Tabela 5.15. Program SAPARD. Działanie 4. Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Schemat 4.1. Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych.....	291-294
Tabela 5.16. Program SAPARD. Działanie 4 Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Schemat 4.2. Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich.....	294-296
Tabela 5.17. Program SAPARD. Działanie 4 Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Schemat 4.3. Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich.....	296-299
Tabela 5.18. Program SAPARD. Działanie 5 Programy rolnośrodowiskowe i Zalesianie. Schemat 5.1. Program rolnośrodowiskowy.....	299-300
Tabela 5.19. Program SAPARD. Działanie 6 Szkolenia zawodowe.....	300-301
Tabela 5.20. Program SAPARD - użyteczne adresy.....	302-303

Spis schematów

Schemat 4.1.	Struktury wdrożeniowe przedsięwzięć finansowanych w ramach ISPA.....	214
Schemat 4.2.	Programowanie i ocena wniosków ISPA w sektorze ochrony środowiska.....	217
Schemat 4.3.	Ramowy proces programowania i oceny wniosków w ramach ISPA w sektorze transportu 221	
Schemat 4.4.	Uproszczony schemat zatwierdzania i kontraktowania projektów inwestycyjnych finansowanych w ramach funduszu ISPA.....	222

